Kiegészítő levéltári és térképi források az első bécsi döntés történetéhez

DVD-melléklet
„Az első bécsi döntés okmánytára” című forráskötethez

A DVD az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára és az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet Könyvtára együttműködésében készült.

Tartalom

Szarka László – Fedinec Csilla: Magyar külpolitikai alternatívák 1938–1939-ben és az etnikai revízió területi következményei. Bevezető megjegyzések

I. Válogatás az MNL OL Külügyminisztériumi Levéltára (1918–1945) Politikai Osztályának rezervált irataiból. K 64, 1938. augusztus – 1938. november, 75. és 79. csomók

II. Válogatás az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet Könyvtára (CSFK FTI K) és az ott őrzött Rónai András-hagyaték (RA) térképeiből

Szarka László* – Fedinec Csilla**

Magyar külpolitikai alternatívák 1938–1939-ben és az etnikai revízió területi következményei

Bevezető megjegyzések

Az első bécsi döntés okmánytára. Diplomáciai iratok 1938. augusztus – 1939. március (MTA BTK TTI, 2017) című kiadványunk DVD-mellékletében az 1938–1939. évi magyar külpolitika revízióval összefüggő budapesti külügyminisztériumi dokumentumaiból, illetve a határmódosítások előkészítésében fontos szerepet játszott térképészeti munkákból adunk közre kiegészítő válogatást. A források hozzáférhetővé tételéhez a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, valamint az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet Könyvtára nyújtott segítséget.[1]

A két világháború közötti időszak magyar külpolitikájában mindvégig előtérben volt a határrevízió kérdése, amely – a soproni népszavazás kivételével – 1938-ban jutott el a megvalósulás küszöbére. 1933–1938 között a Kánya Kálmán által vezetett magyar diplomácia alapvetően három lehetőséget látott arra, hogy a szomszéd országokkal szembeni területi igényeknek érvényt szerezzen. Mindenekelőtt a mértékadó európai nagyhatalmak támogatását kellett biztosítani ahhoz, hogy adandó alkalommal a hangsúlyozottan békés, diplomáciai eszközökkel elérni remélt határmódosítási törekvéseket támogassák. Ennek érdekében a magyar diplomácia a négy európai nagyhatalom – Nagy-Britannia, Franciaország, Németország és Olaszország – körében folyamatosan azt a képet igyekezett kialakítani, hogy a magyar revíziós célok a közép-európai térség stabilizálódását szolgálják. Ezzel párhuzamosan Kányának sikerült kitörnie a kisantant-politika szorításából, amennyiben az 1938. augusztusi bledi egyezményben a jugoszláv, a román és a csehszlovák kormány elismerte Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát, a magyar kisebbségi kérdés kezelését illetően pedig éket tudott verni a három ország közé. A magyar törekvések szempontjából azonban a harmadik lehetőség vált meghatározóvá. A közép-európai regionális politika alakulását az 1930-as évek második felében egyre erőteljesebben a német, s részben az olasz befolyás erősödése határozta meg. Jóllehet a magyar kormányzati körök nagyobbik része, s maga Kánya Kálmán is megpróbált ragaszkodni a kiegyensúlyozott nagyhatalmi támogatás elvéhez, 1938 augusztusában – Horthy Miklós és a magyar kormányküldöttség kieli tárgyalásai idején – egyértelművé vált, hogy a magyar revíziós törekvések megvalósítását alapvetően a berlini kormány, illetve Adolf Hitler döntései fogják meghatározni.

Az 1938. márciusi Anschlusst követően a hitleri Németország, a már 1937 folyamán kidolgozott közép-európai katonai terveinek megfelelően, Csehszlovákiát vette célba. A nyugati nagyhatalmak

* MTA BTK Történettudományi Intézet; Selye János Egyetem.

** MTA TK Kisebbségkutató Intézet.

1 Az együttműködésért itt is szeretnénk köszönetet mondani a levéltári másolatok engedélyezéséért, gyors és pontos elkészítéséért a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára főigazgató-helyettesének, Rácz Györgynek, valamint Fiziker Róbert főlevéltárosnak és Fehérné Fencsik Csilla segédlevéltárosnak. Az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet Könyvtárában Magyar Árpád könyvtárvezetőnek, Petz Gabriella könyvtáros asszisztensnek, valamint az intézet tudományos munkatársainak, Tátrai Patriknak és Poór Istvánnak.

az appeasement-politika jegyében igyekeztek elhárítani vagy legalábbis késleltetni az újabb világháborús konfliktus kirobbanását. Ezért London és Párizs 1938 szeptemberében egyetértésre jutottak abban, hogy a törékeny európai béke fenntartásának érdekében hajlandóak a szudétanémet területek átadásával csehszlovák szövetségesük területi integritását feláldozni. Azt azonban rosszul mérték fel, hogy ezzel nem a béke megmentését szolgálták, hanem valójában szabad utat engedtek Hitler Prága elleni terveinek.

A csehszlovák válság belpolitikai dimenzióját a szudétanémet-kérdés felértékelődése és radikalizálódása mellett az 1918 óta megoldatlanul maradt szlovák, ruszin, lengyel és magyar nemzetiségi kérdés rendezését célzó – erőtlen és mint kiderült: megkésett – próbálkozások jelentették. A Hitler által végletekig kiélezett szudétanémet-kérdés mellett a szlovák és a kárpátaljai autonómiatörekvések is felerősödtek, amit Berlin mellett Varsóban és Budapesten szintén kedvező előjelként értékeltek a revíziós célok megvalósítása szempontjából.

1938. szeptember 29–30. éjszakáján a Németország, Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország által aláírt müncheni szerződéssel új szakaszába jutott az a csehszlovák válság, amely az ország kül- és belpolitikai meggyengülése mellett az egész közép-európai térségben fokozta a feszültséget, s pár hónapon belül átrendezte az erőviszonyokat. Ezzel egyrészt tovább nőtt Németország befolyása a régióban – s végső soron ez vált meghatározó tendenciává –, másrészt mindez lehetőséget teremtett a versailles-i békerendszeren alapuló területi megoldások etnikai, területi korrekciójára.

1938 őszén – Lengyelország és Magyarország ebben a helyzetben utoljára – a négy európai nagyhatalomnál egyformán sikeresen érvényesítette az egyenlő elbánás elvét. A müncheni szerződés kiegészítő nyilatkozata ugyanis leszögezte, hogy „a lengyel és magyar kisebbségek kérdése, amennyiben azt a következő három hónapon belül az érdekelt kormányok közötti megegyezés útján nem rendezik, a négy hatalom itt jelen lévő kormányfői újabb összejövetelének tárgya lesz".

A DVD-mellékletben közreadott eredeti magyar külügyi dokumentumokkal – a kötetben közölt forrásokat kiegészítve – főként annak a Kánya Kálmán által irányított diplomáciai játszmának a részleteit kívánjuk megfoghatóbbá tenni, amely a müncheni kiegészítő jegyzőkönyvben felkínált tárgyalásos és népszavazásos alternatívákat igyekezett az etnikai és – Kárpátalja esetében – történeti-integrális revíziós célok lehető legteljesebb megvalósítására felhasználni.

Az itt közölt diplomáciai források is egyértelművé teszik, hogy a szudétanémet-kérdés határmódosítással történt müncheni rendezése – annak részeként a Runciman-misszió sikertelen közvetítői működése, a Prágával szembeni brit–francia nyomásgyakorlás és a világháború kockázatát átmenetileg elhárító brit–német kapcsolatfelvétel – kezdettől fogva igen szűk mozgásteret biztosított az Imrédy-kormány számára, amelynek folyamatosan szembesülnie kellett a Csehszlovákia ellen tervezett német katonai támadás lehetőségével, s az abban való magyar részvétel kockázataival.

Különösen nehéz feladatot jelentett a magyar diplomácia számára az a tény, hogy a szudétanémet-kérdés müncheni rendezésének etnikai alapvetése eleve kizárta a ruszin többségű Kárpátalja egész területének egyidejű visszaszerzését. A bemutatott források azt is jól jelzik, hogy ebben a kérdésben a magyar igényeket Berlinnél nagyvonalúbban támogató Róma is visszafogottságra és kivárásra intette a Dísz téri vezetést.

A Milan Hodža vezette csehszlovák kormány 1938. szeptember 22-i, Edvard Beneš köztársasági elnök október 5-i lemondását követően Jan Syrový kormányának külügyminisztere, František Chvalkovský és az október 9–13. közötti komáromi magyar–csehszlovák tárgyalásokon a Prágát képviselő Jozef Tiso vezette autonóm szlovák kormány mindent elkövetett annak érdekében, hogy Berlinben a magyar javaslatnál kedvezőbb tárgyalási pozíciókat alakítsanak ki az új határok kijelölésére vonat-

kozóan. Kánya Kálmán és követi kara – Sztójay Döme berlini, Barcza György londoni, Villani Frigyes római, Wettstein János prágai, Hory András varsói, Bárdossy László bukaresti, Bakách-Bessenyi György belgrádi követ, illetve Petravich Gyula pozsonyi konzul – törekvése az volt, hogy az 1910. évi népszámlálási adatok alapján magyar többségű területek – köztük a vitatott Kassa, Ungvár és Munkács is – visszakerüljenek Magyarországhoz.

A DVD második részében a CSFK Földrajztudományi Intézet Könyvtárában őrzött Rónai András-hagyaték, valamint az Államtudományi Intézet első bécsi döntéssel kapcsolatos gyűjteményéből adunk közre negyvenhárom térképet. A kérdéskör történetének egyik furcsa paradoxona, hogy az etnikai revízióban oly fontos szerepet játszó eredeti térképek ma sem érhetőek el. A határok kijelölésével Suba János, a Hadtörténeti Múzeum és Levéltár munkatársa foglalkozott a legtöbbet.[2] Rónai András (1906–1991) – Teleki Pál segítségével került az Államtudományi Intézetbe, ahol 1936-tól kezdve a Térképészeti Osztály vezetője lett[3] – közvetlenül kapcsolódott be az első bécsi döntést előkészítő szakmai és diplomáciai munkálatokba, 1938. október 30-án pedig tagja volt annak a szakmai küldöttségnek, amely a bécsi tárgyalásokra készülő Ciano olasz külügyminiszter kívánságára Rómában adott meg minden információt.[4]

Térképválogatásunkat négy részre osztottuk. A két világháború közötti közép-európai határok, határrégiók, illetve a szlovákiai, kárpátaljai terület etnikai sajátosságait bemutató térképek egy részét Rónai András különböző közleményekben publikálta. Különösen figyelemreméltóak a magyar–szlovák nyelvhatár alakulását bemutató, illetve a szlovákiai és kárpátaljai kisebbségi és többségi iskolákra, bankokra, hitelszövetkezetekre, a dél-szlovákiai magyar települések szlovákosítását célzó Szlovák Liga fiókszervezeteire vonatkozó térképek. Külön vázlatok foglalkoztak a csehszlovák földreform- és telepítéspolitika térformáló következményeivel.

A „bécsi határ" kialakításával összefüggő vázlatok egyrészt azt mutatják, hogy a magyar követelés, illetve a három cseh-szlovák területi javaslat miként közeledtek egymáshoz, ugyanakkor jelzik a Bécsben kijelölt zöld vonal és a helyenként elmosódó vagy sávos nyelvhatár mentén kialakult etnikai kontaktuszónák összetett nemzetiségi, közlekedési és gazdasági realitásait, a vitatott városok mindig változó és vegyes nemzetiségi összetételét.

A harmadik részbe került térképek közül kiemelkedik az Andorka Rudolf és Rudolf Viest tábornok által november 5-én megállapított „demarkációs vonal", amely a döntőbírósági terület északi határainak katonai kijelölésével lehetővé tette a terület magyar katonai elfoglalásának konfliktusmentes lebonyolítását. A bécsi határvonal kiegészült Kárpátalja 1939. márciusi elfoglalásával, valamint az 1939. március 24-e és április 4-e között lezajlott magyar–szlovák „kisháború" nyomán a Szlovákia és Kárpátalja közti határszakasz korrekciójával.

A térképmelléklet záró részében Magyarország, Közép-Európa és Európa 1910–1947 közötti határváltozásai követhetők nyomon. Térségünk területi problémáit és változásait a legjobban éppen Rónai András *Közép-Európa országhatárai 1910 óta* című térképe mutatja be, amely a Földrajzi Zsebkönyv 1947-es kiadásában jelent meg először.

---

2 Suba János: A visszatért Felvidék határának megállapítása 1938–1939. *Közép-Európai Közlemények*, 2011, 1. 102–113.; Uő: Az első magyar–szlovák határ leírása. *A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve*, 2003–2004. XXVII–XVIII. k. 61–80.

3 Dövényi Zoltán: Rónai András – vázlatos pályakép. *Földrajzi Értesítő,* 2008, 1–2. 9–20.; Kocsis Károly: Rónai András, az etnikai földrajzos. Uo. 550–570.

4 Rónai András: *Térképezett történelem.* Budapest, Püski, 1993. 112–117.

Tartalom

I.
Válogatás az MNL OL Külügyminisztériumi Levéltára (1918–1945) Politikai Osztályának rezervált irataiból. K 64, 1938. augusztus – 1938. november, 75. és 79. csomók

1.
1938. július 4. Prága. Milan Hodža csehszlovák miniszterelnöknek 1938. június 30-án átnyújtott munkácsi kongresszusi határozat Kárpátalja autonómiájáról; Korláth Endre feljegyzése a csehszlovákiai Egyesült Magyar Párt képviselőinek Milan Hodža csehszlovák miniszterelnökkel való 1938. június 29-i találkozójáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 597/res. pol./1938. VII. 8.

2.
1938. július 22. [?] Feljegyzés a csehszlovákiai magyar küldöttség Milan Hodža csehszlovák miniszterelnöknél tett 1938. július 20-i látogatásáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 633/res.pol./1938. VIII. 23.

3.
1938. augusztus 4. Prága. A prágai magyar követség jelentése a szudétanémetek taktikájáról a Runciman-misszióval kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 679/res.pol./1938. VIII. 11.

4.
1938. augusztus 8. Barcza György londoni magyar követ jelentése Hitler kancellár adjutánsának, Fritz Wiedemann kapitánynak a londoni misszió járól. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 702/res.pol./1938. VIII. 16.

5.
1938. augusztus 12. London. A londoni magyar követség számjeltávirata a Runciman-misszió céljával kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 690/res.pol./1938. VIII. 12.

6.
1938. augusztus 12. Prága. A prágai magyar követség számjeltávirata Vörnle János nagykövet és lord Runciman tárgyalásairól. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 693/res.pol./1938. VIII. 13.

7.
1938. augusztus 18. Berlin. Hardy Kálmán katonai attasé távirata német rendkívüli katonai intézkedésekről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 709/res.pol./1938. VIII. 20.

8.
1938. augusztus 19. Prága. A prágai magyar követség számjeltávirata lord Runciman és Konrad Heinlein találkozójáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 710/res.pol./1938. VIII. 20.

9.
1938. augusztus 22. Budapest. Ujszászy István alezredes tájékoztatója Rudolf Toussaint német katonai attaséval Budapesten folytatott megbeszéléséről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 727/res.pol./1938. VIII. 23.

10.
1938. augusztus 24. Prága. A prágai követség jelentése Robert Jemmett Stopforddal, a Runciman-misszió tagjával folytatott megbeszélésről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 738/res.pol./1938. VIII. 28.

11.
1938. augusztus 26. Róma. Villani Frigyes római magyar nagykövet jelentése Ciano miniszterelnök csehszlovák kérdéssel kapcsolatos álláspontjáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 750/res.pol./1938. VIII. 31.

12.
1938. szeptember 6. Budapest. Napi jelentés a Leon Orłowski budapesti lengyel követtel folytatott megbeszélésről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 767/res.pol./1938. IX. 7.

13/a.
1938. szeptember 10. Budapest. Kánya Kálmán külügyminiszter számjeltávirata Vörnle János prágai ideiglenes magyar ügyvivőnek a csehszlovákiai magyar propagandáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 786/res.pol./1938. IX. 10.

13/b.
1938. szeptember 9. Genf. A genfi magyar képviselet számjel-telefonsürgönye Németország várható csehszlovákiai beavatkozásáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 782/res.pol./1938. IX. 10.

13/c.
1938. szeptember 8. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata Józef Beck lengyel külügyminiszterrel folytatott megbeszéléséről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 781/res.pol./1938. IX. 10.

13/d.
1938. szeptember 10. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a prágai magyar követségre, hogy informálisan közöljék Jozef Tisóval az autonómiakövetelést a csehszlovákiai magyarok számára. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 780/res.pol./1938. IX. 10.

14.
1938. szeptember 10. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ jelentése a Karl-Heinrich Bodenschatz német tábornokkal folytatott megbeszélésről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 796/res.pol./1938. IX. 13.

15.
1938. szeptember 21. Genf. František Jehličkának, a Szlovák Nemzeti Tanács elnökének emlékirata a magyar kormányhoz Csehszlovákia helyzetéről és a szlovákok ügyéről. MNL OL – K 64 – 892/res.pol./1938. IX. 24.

16.
1938. szeptember 23. Róma. Villani Frigyes római követ jelentése Ciano külügyminiszterrel és Gino Buti nagykövettel folytatott megbeszéléseiről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 911/res.pol./1938. IX. 28.

17.
1938. szeptember 27. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata Hermann Göringgel folytatott megbeszéléséről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 905/res.pol./1938. IX. 27.

18.
1938. szeptember 28. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata Joachim von Ribbentrop német külügyminiszterrel folytatott, a csehszlovákiai katonai beavatkozással kapcsolatos beszélgetéséről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 917/res.pol./1938. IX. 28.

19.
1938. szeptember 29. München. A müncheni magyar főkonzulátus számjeltávirata Mussolini olasz miniszterelnök reagálásáról a csehszlovákiai magyar tervekkel kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 937/res.pol./1938. IX. 29.

20/a.
1938. október 1. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Hory András varsói magyar követnek a csehszlovák kérdéssel kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 947/res.pol./1938. X. 1.

20/b.
1938. október 1. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Villani Frigyes római magyar követnek a csehszlovák kérdéssel kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 948/res.pol./1938. X. 1.

21.
1938. október 1. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata a lengyel Külügyminisztérium tapogatózásáról Magyarország München utáni álláspontját illetően. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 949/res.pol./1938. X. 2.

22.
1938. október 1. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ jelentése Németország álláspontjáról a csehszlovákiai magyarlakta területekkel kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 971/res.pol./1938. X. 6.

23.
1938. október 3. Varsó. Hory András varsói magyar követ összefoglalója Lengyelországnak a teschen-sziléziai területek megszerzésére vonatkozó akciójáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1002/res.pol./1938. X. 8.

24.
1938. október 4. Prága. Tájékoztatás a ruszin és az ukrán nemzeti tanácsok, valamint a kelet-szlovenszkói ruszinok képviselőinek a prágai magyar követségen tett látogatásáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 988/res.pol./1938. X. 7.

25.
1938. október 6. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata Lengyelország álláspontjáról egy lehetséges ruszinszkói magyar akcióval kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1006/res.pol./1938. X. 8.

26.
1938. október 7. Róma. Villani Frigyes római magyar követ tájékoztatása az olasz diplomácia álláspontjáról a magyar területi követeléseket illetően. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1065/res.pol./1938. X. 13.

27.
1938. október 8. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Hory András varsói magyar követnek a Ruszinszkó területén bevetett magyar diverzánsokkal kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1017/res. pol./1938. X. 8.

28.
1938. október 12. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a berlini magyar követségnek a szlovák és a ruszin autonómia kérdésében. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1059/res.pol./1938. X. 12.

29.
1938. október 12. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a varsói magyar követségnek a Ruszinszkó területén bevetett magyar diverzánsokkal kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1060/res.pol./1938. X. 12.

30.
1938. október 14. Bukarest. Bárdossy László bukaresti magyar követ számjeltávirata a román kormány álláspontjáról a csehszlovák kérdésben. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1097/res.pol./1938. X. 16.

31/a.
1938. október 14. Varsó. Hory András varsói magyar követ tájékoztatása Beck lengyel külügyminiszternek a müncheni szerződést követően Csehszlovákiával szembeni lengyel eljárásról s annak magyar vonatkozásairól. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1094/res.pol./1938. X. 16.

31/b.
1938. október 16. Prága. Wettstein János prágai magyar követ beszámolója František Chvalkovský cseh-szlovák külügyminiszter és Francesco Fransoni prágai olasz követ megbeszéléséről, valamint levéltervezetek Olaszország és Németország lehetséges döntőbíráskodásáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1095/res.pol./1938. X. 16.

32.
1938. október 15. Varsó. Lengyel Béla alezredes, varsói magyar katonai attasé távirata a csehszlovák kérdéssel kapcsolatos lengyel álláspontról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1132/res.pol./1938. X. 18.

33/a.
1938. október 14. Róma. Villani Frigyes római magyar követ számjel-telefonsürgönye az olasz álláspontról a kudarcos komáromi tárgyalások utáni diplomáciai lehetőségeket illetően. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1112/res.pol./1938. X. 18.

33/b.
1938. október 15. Ankara. Az ankarai magyar követség számjeltávirata a külföldi sajtópropagandával kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1113/res.pol./1938. X. 18.

33/c.
1938. október 15. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata a Göringgel folytatott megbeszéléséről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1114/res.pol./1938. X. 18.

33/d.
1938. október 17. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata a Ruszinszkó elleni diverzáns akcióról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1115/res.pol./1938. X. 18.

33/e.
1938. október 17. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata Józef Beck lengyel külügyminiszterrel folytatott megbeszéléséről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1116/res.pol./1938. X. 18.

33/f.
1938. október 15. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata Ferdinand Ďurčanskýnak, a szlovák autonóm kormány miniszterének berlini tárgyalásairól. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1117/res.pol./1938. X. 18.

33/g.
1938. október 15. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata a Ruszinszkóval kapcsolatos lengyel, román és szovjet álláspontról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1118/res.pol./1938. X. 18.

33/h.
1938. október 16. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata a lengyel kormány tájékoztatásáról a magyar területi igényeket illetően. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1119/res.pol./1938. X. 18.

34.
1938. október 15. Róma. Villani Frigyes római magyar követ jelentése Szüllő Géza, a csehszlovákiai Országos Magyar Párt politikai klubja elnöke és Ciano olasz külügyminiszter találkozójáról. (Mellékletben Szüllő olasz nyelvű összefoglalója a csehszlovákiai magyarok helyzetéről.) MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1140/res.pol./1938. X. 19.

35.
1938. október 16. Varsó. A varsói magyar követség számjeltávirata a közös magyar és lengyel diverzáns akciók kérdésében. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1101/res.pol./1938. X. 16.

36.
1938. október 18. Budapest–Róma. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Villani Frigyes római magyar követnek a magyar–lengyel közös határ kérdésében és az olasz diplomácia ezzel kapcsolatos válasza. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1128/res.pol./1938. X. 18.

37/a.
1938. október 18. Pozsony. Pozsonyi hangulatjelentés. MNL OL – K 64 – 1148/2/res.pol./1938. X. 20.

37/b.
1938. október 15. Oroszvár. A pozsonyi magyar konzulátus ruszinszkói hangulatjelentése. MNL OL – K 64 – 1148/i/res.pol./1938. X. 20.

38.
1938. október 19. Belgrád. Bakách-Bessenyey György belgrádi magyar követ jelentése Jugoszlávia álláspontjáról egy esetleges magyar–csehszlovák konfliktussal kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1189/res.pol./1938. X. 22.

39.
1938. október 21. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Wettstein János prágai magyar követnek a Németországgal közölt új csehszlovák javaslatról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1163/res.pol./1938. X. 21.

40/a.
1938. október 21. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ telefonjelentése a Magyarország és Csehszlovákia közötti új határokról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1199/res.pol./1938. X. 23.

40/b.
1938. október 21. Prága. Wettstein János prágai magyar követ számjeltávirata ruszin politikusok tájékoztatásával kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1200/res.pol./1938. X. 23.

41.
1938. október 22. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata az olasz közreműködésről Berlin meggyőzésében Ungvár és Munkács hovatartozásával kapcsolatban. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1201/res.pol./1938. X. 22.

42.
1938. október 22. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a római magyar követségnek a határokkal kapcsolatban várható prágai javaslatról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1203/res.pol./1938. X. 22.

43.
1938. október 23. Budapest. Kánya Kálmán levéltervezete Villani Frigyes római és Hory András varsói magyar követnek a csehszlovák kormány által Wettstein János prágai magyar követnek 1938. október 22-én átnyújtott harmadik csehszlovák területi javaslat magyar szempontból elégtelen voltáról és a német–olasz döntőbíráskodás kezdeményezéséről. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1206/res.pol./1938. X. 23.

44.
1938. október 26. Esterházy Jánosnak, a csehszlovákiai Egyesült Magyar Párt ügyvezető elnökének adott utasítás a közelgő német–olasz döntőbíróság ügyében. MNL OL – K 64 – 1938 – 1267/res.pol./1938. X. 29.

45/a.
1938. október 27. Róma. Villani Frigyes római magyar követ telefon-számjelsürgönye Joachim von Ribbentrop német külügyminiszter közelgő olaszországi látogatásáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1257/res.pol./1938. X. 27.

45/b.
1938. október 28. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a varsói magyar követségnek a Ruszinszkó-kilátásokkal kapcsolatban, valamint Hory András varsói magyar követ számjel-telefonsürgönye a Csehszlovákiához intézett magyar jegyzék lengyel fogadtatásáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1258/res.pol./1938. X. 29.

46.
1938. október 28. František Chvalkovský csehszlovák külügyminiszter által Wettstein János prágai magyar követnek átnyújtott jegyzék. MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1262/res.pol./1938. X. 29.

47/a.
1938. november 17. Pozsony. A pozsonyi magyar konzul jelentése a Magyarországgal kapcsolatos hangulatról Ruszinszkóban és egyes csehszlovák katonai egységekben. MNL OL – K 64 – 1148/res.pol./1938. XI. 18.

47/b.
1938. október 25. [?] Helyzetjelentés az ungvári, a beregszászi, a kassai közhangulatról. MNL OL – K 64 – 1148/8/res.pol./1938. XI. 4.

48/a.
1938. november 12., 15. Pozsony. A pozsonyi magyar konzul hangulatjelentése, a németek tevékenysége Pozsonyban. MNL OL – K 64 – 1347/res.pol./1938. XI. 12.

48/b.
1938. november 15. Budapest. Jelentés Werth Henriknek, a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének rendelete alapján Kánya Kálmán külügyminiszter részére a ruszin propaganda ügyében gyanúsított személyekről. MNL OL – K 64 – 1364/res.pol./1938. XI. 18.

48/c.
1938. november 23. Róma. A vatikáni magyar követség tájékoztatása a Szentszék felé a németek pozsonyi tevékenységéről. MNL OL – K 64 – 1444/res.pol./1938. XI. 30.

48/d.

1938. november 26. Prága. A szepesi németek kérelme a prágai német és olasz követségekhez. MNL OL – K 64 – 1454/res.pol./1938. XII. 1.

49.
1939. február 8. [?] Csáky István magyar külügyminiszter útmutatása a Cseh-Szlovákiával a kisebbségi kérdés tárgyában kötendő egyezményről. MNL OL – K 64 – 133/res.pol./1939. II. 20.

50/a.
1939. február 14. Budapest. Andorka Rudolf vezérkari ezredesnek, a VKF 2. főnökének átirata Kánya Kálmán külügyminiszter részére, mellékletében a budapesti cseh-szlovák követségről megszerzett jelentéssel a Magyarországnak átengedett területek földbirtokügyeinek tárgyában. MNL OL – K 64 – 152/res.pol./1939. II. 25.

50/b.
1938. november 19. Varsó. Juraj Slávik varsói csehszlovák követ jelentése a lengyel politikai körök viszonyulásáról a csehszlovák kérdéshez és Ruszinszkó sorsához. MNL OL – K 64 – 1939 – 7 – 152.

I.

Válogatás a Magyar Nemzeti Levéltár OL Külügyminisztériumi Levéltára (1918–1945) Politikai Osztályának rezervált irataiból. K 64, 1938. augusztus – 1938. november, 75. és 79. csomók

1.

1938. július 4. Prága. Milan Hodža csehszlovák miniszterelnöknek 1938. június 30-án átnyújtott munkácsi kongresszusi határozat Kárpátalja autonómiájáról; Korláth Endre feljegyzése a csehszlovákiai Egyesült Magyar Párt képviselőinek Milan Hodža csehszlovák miniszterelnökkel való 1938. június 29-i találkozójáról. MNL OL – K 64 – 1938 – 597/res.pol./1938. VII. 8.

597/kaspol
1938. VII. 8.

Res.

18/fón.

1938.

Prága, 1938. julius hó 4-én.

Minister, urnak elreferálva, Balla O. Fan hojlise szerint Miniszterelnökség tájékozva van.
VII/9 a. a.
Gy. VII. 9.

Tárgy: Bizalmas iratok felterjesztése.

3 drb. melléklet.

280 azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy juttassam el Nagyméltóságodhoz Hodža miniszterelnök urhoz intézett levelének A./ alatt csatolt másolatát azzal, hogy nevezettel folytatott legutóbbi beszélgetése alkalmával nem volt módjában, hogy abba a Nagyméltóságodtól nyert szóbeli utasitásnak megfelelően beleszőjön bizonyos gondolatokat. Ennek pótlására szánta a szóbanforgó levelet.

A./

Ugyancsak előlnevezett kérésére bátor vagyok a B/. alatti feljegyzést is csatolni. Ugylátszik 280 sulyt helyez arra, hogy Nagyméltóságod az itteni magyar politikai vezetőknek Hodža urral folytatott beszélgetéséről az ő általa készitett feljegyzést is ismerje.

B./

Végül 280 még a kárpátaljai magyar küldöttségének Hodža miniszterelnökkel a nemrég lezajlott munkácsi kongresszus megbizásából foly-

./.

Nagyméltóságu

kányai K á n y a K á l m á n Urnak

m. kir. külügyminiszter

Budapest.

65

K 64 1938-65

1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K szekció

(10)

89

(1) 50

C./ tatott megbeszéléséről készült és mellékelten a C./ alatt csatolt feljegyzésnek Nagyméltóságodhoz való eljuttatását kéri.

2

Melléklet a 18/fón.1938.számu jelentéshez.

Prága,1938.junius 30.

Miniszterelnök Ur!

A nagyon rövidre szabott kihallgatásunk eredményessége érdekében szabad legyen irásban is lefektetnem és benyujtanom a következőket:

Az egyidejüleg átnyujtott kongresszusi határozatunk kimondottan a területi autonomiát követeli Kárpátalja számára a st.germaini szerződés és a csehszlovák alkotmánylevél alapján. A II.pontba foglalt magyar nemzeti követeléseket az Egyesült Magyar Párt által kivánt nemzeti autonomia keretében óhajtjuk megvalósittatni.Idevonatkozó elgondolásunkat tegnap Jaross Andor képviselőtársam tárta nevünkben a Miniszterelnök Ur elé informativ elgondolásként s annak megvalósitása természetesen a kormány feladata.

A nemzeti autonomia megteremtését részben a nemzeti kataszter alapján gondoljuk megalkothatónak, mégpedig a nyelvgyakorlattal kapcsolatban,részben pedig a kárpátaljai önkormányzati területi közigazgatás keretében.

Ez idő szerint legfontosabbnak tartjuk azt, hogy a hatóságok,a koaliciós kormányzati tényezők és pártjai,valamint ezek lapjai a nemzetiségek megnyugtatására megfelelő légkört teremtsenek.Mert lapjaink naponként való elkobzása,betiltása, a minimálisra redukált önkormányzati jogok gyakorlásának folytonos felfüggesztése/igy az elmult 19 év állandóan kormánybiztosi reszim alatt álló V i s k esete/ lehetetlenné teszi a nemzetiségek és a kormányhatalom közötti megbékélést.

./.

3

K 64-1938-65 ORSZÁGOS LEVÉLTÁR Kiszekció

90 57

Tegnap megnyugvással hallottam a Miniszterelnök Urtól, hogy a nemzetiségi tárgyalások elszabotálását nem engedi meg egyik oldalról sem. Egyedül a Miniszterelnök Urnak áll módjában a kormányzati és a kormánypárti tényezőket ebben is befolyásolni és az ugynevezett etappok tempóját meggyorsitani, mert az eddigi etapprendszert idevonatkozó tapasztalataink alapján az autonomia megvalósitása elodázásának vagyunk kénytelenek megállapitani. A hatáskör-mentes és kinevezett többségü kormányzótanács és ugyancsak hatáskör nélküli kormányzó beállitása ezt igazolja.

Ha pedig a kárpátaljai autonomia bevezetésének a Miniszterelnök Ur részéről az egység megteremtése az előföltétele, mint ezt a Központi Orosz Nemzeti Tanács Prágából való visszatérte után hirdette, tekintettel a kárpátaljai kormánypártok vezetőinek közismert magatartására az egység létrejöhetésével kapcsolatban, ez a kivánság, illetve előfeltétel ismét csak további elhalasztását jelentheti az autonomia bevezetésének

Mély tisztelettel

K64-1938-6 ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K szekció

9./ Melléklet a a 18/fön.1938.számu jelentéshez.

Feljegyzés.

Dr.Hodza miniszterelnök s az Egyesült Magyar Párt képviselői között 1938.junius 29-én 11-12 óra között lefolyt megbeszélésről./Dr.Korláth közlése szerint/.

Jelen voltak Dr.Hodza,dr.Szülló,Esterházy, Jaross és dr.Korláth.

Dr.Hodza miniszterelnök bevezetőül kijelentette,hogy az egész nemzetiségi problematikát nagyon komolyan tekinti s a mai tárgyalást teljes mértékben mind két oldalról informativ jellegünek veszi.Kijelentette azt is,hogy tőlünk kiván tájékoztatást a márciusban átadott memorandum pontjainak konkretizálása érdekében.A miniszterelnök ugy véli,hogy a márciusi memorandumban bizonyos hiátusok mutatkoznak és erre nézve is felvilágositásokat kér.Igy a nemzeti autonomia és a területi autonomia összeegyeztetését látja hézagosnak,s azt kérdi,hogy mi módon gondoljuk megvalósitani a nemzeti autonomiát a területi autonomia keretében.

Dr.Szülló rövid bevezető szavai után Jaross vette át a szót;részletesen kifejtette,hogy a közigazgatás,biráskodás terén,kulturális,népjóléti s közegészségügyi kérdésekben miként gondoljuk az autonomiát.

Dr.Hodza más kérdést vet fel:a nemzeti kataszter,avagy területi beosztás alapján gondoljuk-e az autonomiát.

Jaross:területi alapon.

Dr.Korláth hozzáfüzi:nyelvjogi kérdésekben határozottan nemzeti kataszter alapján.

5 ./.

1L 64-1938-65 ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K. szekció

92 (4) B

Dr.Hodža egyetlen pozitivumként azt jelenti ki,hogy a nemzetiségekről szóló javaslatokat a parlamentben való benyujtás előtt kelló időben fogja átadni az Egyesült Magyar Párt törvényhozóinak is ugy,hogy módunk legyen azokat áttanulmányozni s azokhoz állást foglalni.

Esterházy bőséges példatárral egészíti ki Jaross előadását.

Jaross előadása során dr.Korláth két dolgot kivánt leszegezni.1.A legfontosabb kérdések egyikének tekinti a kormányzat részéről oly légkör megteremtését: és pedig nagyon sürgősen - mely alkalmas a miniszterelnöki elgondolások megvalósitására.Igy szükséges a cenzura megfelelő kezelése és szükséges bizonyos közeledési készség megnyilvánitása az alsó hatóságok részéről,mert a hivatalok a május 20.-i események óta még ridegebben kezelik a nemzetiségeket,egyenesen eltaszitó módon a magyarság ügyeit.-2.A miniszterelnök ur kijelentette,hogy a megbeszélés informativ jellegü;dr.Korláth e megállapitást a Jaross képviseló által tett felsorolásokra is vonatkoztatni kivánja,mely felsorolás nem taxativ,hanem példaszerü.

Kárpátaljával kapcsolatban dr.Korláth azt hangsulyozta,hogy a holnapi külön kihallgatás során deputáció személyesen fogja átadni a kivánságokat.Kéri a miniszterelnököt,adjon módot az ujabb személyes találkozásra,mert Kárpátalján a helyzetet nagyon elmérgesitené,ha nem fogadná a küldöttséget.

Dr.Hodža kijelentette,hogy öt percet szánhat a küldöttség fogadására.A kárpátaljai autonomia kérdésében presztizs szempontjából sem engedi át az iniciativát.

./.

6

K 64-1938-65 ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K szekció

Dr.Korláth:nem kívánok kezdeményezni, a miniszterelnök ur joga és kötelessége e kérdés megoldása.

Figyelemreméltó megjegyzés dr.Hodža részéről:Érdekes,hogy ma oly időket élünk,amikor teljesen szabadon beszélhetünk bizonyos kérdésekről,amik emlegetése néhány hónap előtt még akasztás terhe alatt tilos volt. Hogy ezzel mire célzott,nem egészen világos.Korláth nézete szerint ez az észrevétel kis ijesztés akart lenni,hogy a követelésekben nem szabad talán tul messze menni,mert hogy oly dolgokról van szó,amelyekről félév előtt államhüség szempontjából beszélni se lehetett.

A megfelelő légkör megteremtése kérdésénél szó volt a lapkobzásokról,lapbeszüntetésekről.Dr. Hodža e kérdések kapcsán minden konkrét választ mellőzött, nem adott választ.

A kárpátaljai autonomia kapcsán dr. Hodža annyit jelentett ki,hogy szándéka a szojmválasztást még ebben az évben kiirni,mert hogy ő nem fél a választástól.

Esterházy képviselő a példaszerü felsorolásban a hivatalok magatartásának jellemzésére felhozta az eperjesi plébánosválasztást,a somorjai esetet stb.

Dr.Hodža miniszterelnök leszögezte még azt is,hogy nem kiván rekriminációkkal élni,mert ezzel csak eltávolodnánk egymástól.

Dr.Korláth:Mi sem akarunk rekriminálni,de igenis jóvátétel nélkül nem lehet tárgyalni,mert mi jelenleg annyira lent vagyunk a földön,hogy a jóvátétel okvetlenül és sürgősen szükséges.

7

K 64-1938-65 ORSZÁGOS LEVÉLTÁR I. szekció

94 (+) 55

Jaross:hangsulyoznunk kell,hogy az egyenjogusitás a fő elvi követeléseink egyike.Semmi esetre se mehet a dolog ugy tovább,hogy ne kezeltessünk egyenrangu felekként.-Dr.Hodža miniszterelnök ez észrevételekre választ nem adott.

Esterházy képviselő tisztázandónak tartja azt a kérdést,hogy miként képzeli a Miniszterelnök Ur azt, hogy a cseh sajtó állandóan csak a cseh-német kérdés rendezéséről ir,a magyar kérdést agyonhallgatja s igy kifelé a dolognak az a látszatja,hogy - ha a kormány csinál is valamit,csak a németek javára teszi.Ebben határozott választ kér a miniszterelnöktől.

Dr.Hodža kijelentette,hogy a nemzetiségi kérdést teljesen egyenlően akarja megoldani az összes nemzetiség felé és pedig a számarány elveinek figyelembevételével/smernice/.A németek eddig is sokat kaptak,ami részben indokolt azzal,hogy számuk 3 és fél millió.A magyarok nem kaphatnak például két egyetemet.

Dr.Hodža befejezésül utalt arra,hogy a magyarság kivánságainak konkretizálását azért is kivánta, hogy a készülő törvényjavaslatokban is hangot adjon azoknak.De amikor arra került sor,hogy a kihallgatásról készült kommünikében is hangot akartunk ennek adni,a miniszterelnök az erre vonatkozó mondatot a kommünikéből törölte.

Végezetül megállapitották a felek,hogy a tárgyalást bizalmasnak tekintik.

Dr.Korláth

8

KG4-1938-65 ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K. szekció

95

(6.) 1/

Melléklet a 18/fön.1938.számu jelentéshez.

1938.junius 30 -án a kárpátaljai magyarság és őslakósság képviseletében - a munkácsi kongresszus megbizásából - megjelentek dr.Hodža Milán miniszterelnöknél dr.Korláth Endre képviselő.Hokky Károly szenátor,R.Vozáry Aladár tartománygyülési képviselő és Köszörü Károly főtitkár.

Dr.Korláth átadta a miniszterelnöknek a munkácsi kongresszus határozati javaslatát,valamint az ennek kiegészitését képező kisérő levelet,mely körvonalazta a kárpátaljai területi autonomia keretében megvalósitandó magyar nemzeti autonomia főbb irányelveit.

Dr.Korláth hangsulyozta,hogy az ugynevezett első etapp életbeléptetését a magyarság nem tekintheti az autonomia megvalósitására irányuló törekvésnek,sokkal inkább az autonomia elodázásának.Hangsulyozta a békeszerződés és alkotmánytörvény szerinti területi autonomia mielőbbi megvalósitásának szükségességét,tekintet nélkül arra,megvan-e az orosz és ukrán nemzeti tanács között a békés együttmüködés,vagy nem.Nem tehető függővé az autonomia megvalósitása és a szojmválasztások kiirása attól, létrejön-e a megegyezés az orosz és ukrán irányzat között,amit megvalósitani különben is a kormánynak a kötelessége,mert ez ismét ad graecas calendas elodázása volna a kötelezettségteljesitésnek.

Hodža erre megjegyezte:"Ugy gondolod,hogy ez sohasem fog létrejönni?"

Dr.Korláth erre igy válaszolt:"Az eddigiekből itélve legalább is feltehető.

Hodža erre megnyugtatásul kijelentette,hogy még ez év folyamán feltétlenül megtarttatja a szojmválasztásokat az esetben is,ha az orosz és ukrán irányzat között nem jön létre megegyezés.A szojmválasztásokat tekinti má-

./.

9

K 64-1938-65

96

(8+9)

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

sodik etappnak s minthogy az még ebben az évben meglesz, nyilvánvaló,hogy az autonomiát kivánja ő is.Érthető,hogy addig a kormányzat minden törekvése oda irányul,hogy a jelenleg észlelhető sok légköri feszültséget levezesse. Nem könnyü a dolog,mert sok ellentétes felfogást és érdeket kell az állam érdeke mellett összhangba hozni.

Vozáry megjegyezte:"Az alsóbb hatóságok nem respektálják Hodža miniszterelnök ezirányu elgondolását."

Hodža:"Vagy respektálják,vagy eltávoznak helyükről."

Dr.Korláth rámutatott arra,hogy Kárpátalján sorozatosan egymást érik a magyarságot sértő szurások,melyek a mai,kibontakozást kereső törekvések között csak a légkör további mérgezésére alkalmasak.

Hodža idevonatkozólag konkrétumokat kért, s azok orvoslását igérte.Örömének adott kifejezést,hogy a kisérő levélben utalás történt a magyar nemzeti autonomia miként jére nézve.

Köszörü Károly kérdést intézett a miniszterelnökhöz,hogy mikorra várható az uj állampolgársági törvény tető alá hozása?

Hodža:"Biztos terminust nem adhatok.Ősszel a költségvetéssel leszünk elfoglalva,s igy nincs kizárva, hogy a jövő tavaszra marad."

A küldöttség ezután a miniszterelnök titkárával,Ondrejičekkel folytatott tárgyalást konkrét kérelmeink s panaszaink tárgyában,mely azzal végződött, hogy az ujabbkeletü és légköri zavarokat előidéző sérelmeinket irásban terjesztjük be a legrövidebb időn belül.

.-.-.-.

K 64-1938-65 10

97
(9) 58

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

2.

1938. július 22. [?] Feljegyzés a csehszlovákiai magyar küldöttség Milan Hodža csehszlovák miniszterelnöknél tett 1938. július 20-i látogatásáról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 633/res.pol./1938. VIII. 23.

633/kerpol
1938. évi 23. II.

Másolat.

Res.

Balla evtk. 4 fv. 22

Feljegyzés.

1938. julius 20.-án 12 órakor megjelent a ministerelnökségen dr. Szüllő Géza, Jaross Andor Esterházy János és dr. Korláth Endre képviselő s Hodzsa Milán ministerelnökkel egy órás meg beszélést folytatott. A ministerelnök előadta, hogy az volt a célja, hogy a kormány által elkészitett nemzetiségi javaslatokat ma átadja, tegnap délután azonban a koalicios hatostanács annyira felforgatta ezeket a tervezeteket, különösen a nyelvtörvény tervezetét, hogy a tervezetet jelenleg átadni nem áll módjában, ha azonban az ő tervezetét, melyet ő a hatos bizottsággal szemben is tovább fenntart s amelyhez ragaszkodik, át akarjuk venni, ugy átvehetjük, hogy erre észrevételeinket megtehessük s ő ezt hajlandó kiadni. Ezt azonban nem adta ki, mert később megállapitást nyert, hogy minden példány elfogyott. A hatos bizottság kiigazitásaival ellátott példányt sem adhat, mert az még nem készült el s legfeljebb szombaton, vagy a jövő hét elején lesz módja kiadni, minden esetre ugy, hogy néhány nap álljon rendelkezésünkre a parlamenti tárgyalás előtt, előzetes megvitatás céljából. Kész azonban a javaslatokat alapvető vonásokban ismertetni, illetve azok eszmemenetét előadni élő szóval, nagy vonásokban. Előadta, hogy a kerületi és tartományi közigazgatás kettős vágányra lesz helyezve éspedig az egyik vágányon a kerületi és tartományi főnökök, a másik vágányon a kerületi és tartományi elnökök fognak állani s ezek kezében fog a közigazgatás müködni. Az elnöknek a járásban és a tartományban megfelelő hatásköre lesz éspedig nemcsak papiron pictus masculusként, hanem tényleges intézkedési joggal, természetes azonban, mintkét helyen, a járásban és a tartományban is az állam legfelső ellenőrzése alatt, s az állam felügyeleti jogának föltétlen érvényesitésével. Fontosnak tartja az u.n. nemzeti-

65

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

K 64 1938-65-633

99

ségi kuriák szerepét, továbbá azt, hogy az egyes kerületi és tartományi képviseletekben a nemzetiséget képviselő tagoknak előadói, referensi jog is lesz biztositva s ezek az előadók mintegy viceminisiterek lesznek tartományi vonatkozásban. A nemzetiségi kuria nemzetiségi kérdéseket önállóan fog megtárgyalni. A nemzetiségi kuria élén bizonyos föreferens áll, aki referátumjoggal fog birni. A statutum és a közigazgatási reform javaslatokat olyanoknak tartja, mint amelyek a magyarok elgondolását kielégithetik. A nyelvjog terén több vita várható a magyarsággal, ebben azonban ő kitart a tartomány eredeti javaslata mellett dacára annak, hogy a hatos politikai bizottság azt felforgatta. Ő valójában érdemleges tárgyalásokat a nemzetiségekkel folytatni nem is akar, csak az alapelvekről tájékoztatja őket, a nemzetiségek egyes képviselőit és a tervezeteket tartalmilag közli velük állásfoglalás végett.

Dr. Korláth szóvá tette, hogy nagyon lesujtónak tartja a ministerelnök e kijelentését mert az eddigi 19 éves parlamenti gyakorlatban soha nem fordult elő, hogy egyetlen egy esetben is módositották volna a kormányjavaslatot az ellenzék kivánsága szerint s az ellenzéki módosító javaslatot a többség mindig leszavazta, visszautasitotta.

Hodzsa oda korrigálta álláspontját, hogy a törvénytervezetekre adott választ, észrevételeket, birálatot a nemzetiségi delegátusok lehetőleg irásbanadják át neki, illetve terjesszék be hozzá és ő akkor majd hajlandó ujabb felvilágositást adni. Ebből az előadásából azonban kiérezhető volt, hogy egyezkedő, alaki tárgyalásokra nem hajlandó.

E ministerelnöki közlések után Jaross képviselő megjegyezte, hogy miként a multkor is volt alkalmunk előadni, a csucsszerv, a ministerelnök felfogása és mindenütt a vidéken tapasztalt gyakorlat, az élet között óriási, szinte áthidalhatatlan ellentétek és

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

szakadékok tátonganak, mert a falun a csendőr a teljhatalmu ur, aki a népet a szó szoros értelmében terrorizálja, nagyobb hatalom a járási főnöknél és mindenkinél. Ismerteti a somorjai körorvos esetét, akit állásától azért fosztottak meg, mert az Egyesült Magyar Párt tagjai sorába lépett.

Itt Korláth előadta a benei cseh iskola ügyét, ahol a tanitó csendőr kiséretében végigházalja a falut, mely száz százalékban magyar és gyermekeket gyüjt a cseh iskolába.

Dr. Szüllő, Esterházy számos megkapó eseteket hoznak fel, amelyek a nemzetiségi békétlenséget a mai tárgyalásos időkben is csak szitják, teljes mértékben provokálnak, intézkedéseket kérnek, hogy a nép lássa, hogy már más szelek fujnak, hogy változás lesz, mert hogy tárgyalások folynak a nemzetiségi béke megteremtése érdekében.

Esterházy nyiltan felvetette, hogy a cseh invázió a népben határozottan csehgyülöletet kelt és igy feltétlenül szükséges a földreform jóvátétele a magyar helybeli igénylők, földtelen zsellérek, földmunkások lemaradtak a földreformnál s ezek okvetlenül kielégitendők, mert a nép körében egyenesen vérlázitó, amikor azt látja, hogy a nép nyomorog, az odatelepitett rosszul gazdálkodó telepesek pedig állami szubvenciókat kapnak csak azért, mert a földet a helybeli munkások elől elvették. Majd 58 ligetfalui kitelepitett család tragédiáját ismerteti. Ezeket már másodizben teszik földönfutókká. Először mint zselléreket, akik a földreform során semmit nem kaptak, ezért Pozsony mellett Ligetfalun csináltak maguknak szerény hajlékokat, most pedig a katonai érdek követeli meg, hogy ezt a földet ismét adják át, hagyják el, de arról senki se gondoskodik, hogy ez az 58 család összel hol fogja fejét lehajtani.

Hodzsa erre mintegy türelmét vesztve mondotta, hogy Es-

./.

BRATISLAVSKÝ KRAJSKÝ ARCHÍV
K sekcia

401
3

terházy kemény fába vágta fejszéjét, amikor ilyen kérdést akar megoldani. Mire Esterházy nyomban ezt válaszolta:

Te is Kegyelmes Uram, amikor a nemzetiségi kérdést meg akarod oldani anélkül, hogy ezeket az égbekiáltó igazságtalanságokat orvosolnád. Például kíváncsiak vagyunk, mi a felfogásod abban a kérdésben, hogy átvehetik-e majd a jelenlegi csendőrök szerepét a cseh csendőrök szerepét a mi fiaink, amire Hodzsa igenlőleg válaszolt - mert - ugymond - az egyes kerületi és tartományi bizottságokban referensi teendőket ellátó magyaroknak hatáskörük lesz ezeket a kérdéseket a helyszinen elintézni.

Külpolitikai vonatkozásban Hodzsa elmondta, hogy az angol buldog nem engedi - természete szerint - a középeurópai kérdések megoldását és azt a saját érdekköréből nem fogja kiengedni s ő -Hodzsa- meg van arról győződve, hogy ennek előbb-utóbb az angol-német megegyezés lesz a vége a csehszlovákiai s a többi középeurópai probléma elintézésével.

A ministerelnök beszélt még arról, hogy mi, magyarok nem lehetünk nácisták, de hogy a szudétanémetek se nácisták, csak azt hiszik magukról, hogy ők nácisták és hogy őneki érdeke a magyarokkal való megegyzés, mint azt régebbi elgondolásaiból ismerhetjük.

Dr. Korláth: Mi nem vagyunk valóban nácisták, ebben a ministerelnök ur nem téved, ellenben szükségesnek látnánk, - bármenynyire nem vagyunk hivei a diktaturának - hogy a ministerelnök ur legyen diktátor a cseh pártokkal és politikusokkal szemben, mert a nemzetiségi kérdéseket igazában csak diktátori tempóval lehet megoldani a cseh sovinizmussal szemben.

Hodzsa erre savanyu arcfintorral válaszolt.

oOeeeOoooOoooOoooOoooOo

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

102

4

3.

1938. augusztus 4. Prága. A prágai magyar követség jelentése a szudétanémetek taktikájáról a Runciman-misszióval kapcsolatban.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 679/res.pol./1938. VIII. 11.

KÜLÜGYMINISTER.

679/res.-pol.1938 szám. Érkezett: VIII.11.
KÜM.

politikai ügyosztály.

A beadvány eredete: Prága
száma: 191/pol.-1938
kelte: VIII.4.

Előirat:

Utóirat:

Egyuttal elintézve:

Kapcsolatos:

Tárgy: A szudétanémetek taktikája lord Runcimannal szemben.

„Sürgős", „Távirat", „Minisztertanács" és hasonló jelzésekre.

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt:

Kiadás előtt:

Irattárba helyezés előtt:

VIII.12

Határidő:

Utasitás a másolónak:

Utasitás a kiadónak:

Másolta:
Egyeztette:
Elküldte:
Kivezette:
Irattárba érkezett

19 Tétel Sz.

Alapszám:

I.ME /Pataky/
Titkos
1 melléklet

A prágai m.kir.követség fenti tárgyu jelentésének másolatát szig biztudomásul vétel végett mellékelten van szerencsém Nmgodnak ttel megküldeni.

II.Sztójay

III.Kristóffy *

Titkos
1 melléklet

ex I.

megküldöm.

1938.VIII.12.

1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

48

Központi 16/b sz. nyomtatvány. — 67506. Orsz. Közp. Községi Nyomda Rt., Bpest.

Res.

675

679/kapol
1938. ... ii.

Prága, 1938 augusztus hó 4.-én.

80-cs.

191/pol.
1938.

Tárgy: A szudétanémetek taktikája Runciman-nal szemben.

Berlin
Varsó - d

II

Titkos!

Mk - II.

Henlein Konrád Breslauban részletes utasitást kapott Hitlertől lord Runcimannal szemben követendő taktikát illetően. Ez pedig a következő:

Amint a szudétanémet képviselők összeköttetésbe kerülnek Runcimannal, azonnal ki fogják jelenteni, hogy változatlanul a karlsbadi 8 pont alapján állanak, amelynek teljes egészében való megvalósitását követelik. Ötven százalékos megegyezésről tehát szó sem lehet, annyival kevésbé, mert a szudétanémet nép minden tagja, a gazdag és a szegény egyaránt, népszavazást és a német birodalomhoz való csatolást kiván. Ha tehát ők ennek ellenére mégis hajlandók a karlsbadi 8 pont alapján megegyezni, ugy ezt csakis a béke fenntartása kedvéért teszik, ez tehát részükről nem maximális, hanem minimális követelés, mert voltaképpen a karlsbadi 8 pont már tulhaladott kivánság.

./.

Nagyméltóságu

kányai Kánya Kálmán Urnak
magyar királyi külügyminiszter

2

Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

49

K. 64 — 1938, 39 — 7/a — 679 14

Newton itteni angol követ révén még érkezése előtt megállapodtak Runcimannal, hogy ez be fogja utazni a szudétanémet vidékeket, közvetlen tapasztalatok alapján kivánván megitélni az ottani helyzetet. Erre való tekintettel a németek azt tervezik, hogy mindenütt, ahol Runciman megjelenik, óriási tömegeket vonnak össze, amely nagy zsivajjal és lármával fogja követelni a népszavazást és a Birodalomhoz való csatolást. Remélik, hogy ezzel impresszionálni fogják Runcimant, aki be fogja látni, hogy a szudétanémet kérdés alkudozások utján nem oldható meg.

Frank szudétanémetpárti képviselő, akitől ez az értesülés származik, biztositotta a magyar párt egyik vezérét, hogy a németek csak olyan egyezményt fogadnak el, amely automatikusan kiterjed a magyarokra, szlovákokra és lengyelekre./A ruténekkel nem törődnek./

15

követségi tanácsos,
ideiglenes ügyvivő.

3

4.

1938. augusztus 8. Barcza György londoni magyar követ jelentése Hitler kancellár adjutánsának, Fritz Wiedemann kapitánynak a londoni missziójáról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 702/res.pol./1938. VIII. 16.

Res. 693

702/kaspol
1938. VIII. 16.

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG
LONDON

1938. augusztus hó 8.-án.

III + VII

Tárgy: Wiedemann kapitány
------ londoni missziója.

105/Pol.

1938.

Rendelet szám: 638/Res.Pol.

Berlin - C

Szigoruan Bizalmas.

Wiedemann német kapitány itteni látogatásáról mult hó 22.-én kelt 95/pol. számu jelentésemben emlékeztem meg, mely feltehetőleg keresztezte Nagyméltóságod fentidézett rendeletét.

A berlini m.kir.követ jelentése szerint Weizsäcker külügyi államtitkár azt mondotta, hogy Wiedemann kapitánynak nem volt "hivatalos" megbizatása. Itteni diplomáciai körök, valamint fentidézett jelentésemben emlitett eléggé tájékozott közvetlen forrásom (Hohenlohe hercegné) szerint a kapitány magától Hitlertől kapta a leghivatalosabb, bár titkos megbizatását és eljárását az itteni politikai körök, de az angol sajtó is ilyennek, azaz absolut hivatalosnak fogták- és tüntették fel. Wiedemann ur közlé-

./.

Nagyméltóságu

kányai K Á N Y A K Á L M Á N
m.kir.külügyminiszter urnak,

B U D A P E S T .

Sztójay Berlin

Londoni követünknek fenti tárgyban 105/pol. szám alatt kelt jelentése másolatát Nm szigoruan bizalmas tájékoztatására csatoltan megküldöm

VIII.16.

VIII.19

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

K. 64 – 1938, 39 – 7/e – 702

39

sei Hitler békevágyáról és arról, hogy a cseh-német feszültséget békés uton kivánja megoldani és nem fog háborus utra lépni, itt a legszélesebb körökben a legjobb benyomást keltették, ha ugyan nem is mindenki adott teljesen hitelt annak, hogy a Führer szándékai minden körülmények között is békések és azok is fognak maradni. Az angol-német viszonyra Wiedemann ur itteni szereplése határozottan enyhitőleg hatott.

Itteni értesüléseim és benyomásaim alapján nem tudom osztani a német pártköröknek berlini kollégám jelentése szerint táplált ama nézetét, hogy "Angliában egy preventiv háborura való hajlandóság állitólag kezdene tért hóditani". Az angolok, ugy a hivatalos körök mint a közvélemény irtózattal gondolnak minden háborus lehetőségre és azt csakis a legszélsőségesebb eshetőségre koncedálnák, azaz azon esetre, ha a németek erőszakos fellépése folytán angol érdekek veszélyeztetnének. Természetesen ezzel párhuzamosan haladnak az angol kormány erőfeszitései a cseh-német feszültség levezetése érdekében, amit bizonyit Lord Runciman prágai kiküldetése is. Itt mindenki tisztában van azzal, hogy egy világháboruban még ha Németország az egyesült francia-angol-amerikai erőktől le is veretnék, Angliának ebből csupán az a negativ haszna lehetne, hogy Németország, mint a világbéke állandó veszélyeztetője kikapcsoltathatnék. Azt hi-

17

szem Anglia közvetitése és kibékitési szerepe abszolut őszinte és nemcsak a hivatalos körök, de az egész angol nemzet akaratán nyugszik.

Wiedemann ur állitólagos ujabb londoni utjáról, melyről némely sajtóorganum nemrég tudni vélt, nekem a Foreign Officeban azt mondották, hogy ott a kapitány egy ilyen ujabb látogatásáról semmit sem tudnak, de különben is ennek jelenleg semmi értelme sem volna.

m.kir.követ

13

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

40

5.
1938. augusztus 12. London. A londoni magyar követség számjeltávirata
a Runciman-misszió céljával kapcsolatban.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 690/res.pol./1938. VIII. 12.

682

London:1938.VIII.12.13 ó
Bpest :1938.VIII.12.15 ó

690/kespol
1938.VIII.12.

56 szám.

5846.

Miniszter ur
Apor báró követ ur
Politikai osztály

II

Számjeltávirat

a l o n d o n i magyar királyi követségtől.

Vonatkozással 54 számu számjelsürgönyömre. Utalással Barczával folytatott beszélgetésre Vansittart magánlevélben közli, hogy Runciman missziója csehszlovák kormány meghivására és szudéta német párt közremüködésével jött létre és szudéta német kérdésre szoritkozik. Amennyiben magyar kisebbségre vonatkozólag hasonló akció terveztetnék, analog módon kellene eljárni. Teljes szöveg postán megy.

Marosy.

Dechiffr:1938.VIII.12.17 ó 45 Eperjesy-Biró
Gép:Ob.

1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

42

6.

1938. augusztus 12. Prága. A prágai magyar követség számjeltávirata Vörnle János nagykövet és lord Runciman tárgyalásairól.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 693/res.pol./1938. VIII. 13.

Res. 690

Praha:1938.VIII.12.19 ó
Bpest:1938.VIII.12.20 ó 20 62 szám.

693/kespol
1938.VIII.13.

5849.

Miniszter ur
Apor báró követ ur
Politikai osztály

II
4

Számjeltávirat

a prágai magyar királyi követségtől.

241 folyó hó 17.-én jelentkezni fog Nagyméltóságodnál, hogy beszámoljon RUNCIMANnel folytatott tárgyalásokról és instrukciót kérjen lord által felvetett kérdések megválaszolására.

Vörnle.

Dachiffr:1938.VIII.12.21 ó Biró
Gép:Ob.

1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

41

7.
1938. augusztus 18. Berlin. Hardy Kálmán katonai attasé távirata
német rendkívüli katonai intézkedésekről.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 709/res.pol./1938. VIII. 20.

M. kir. Honvéd Vezérkar Főnöke.

Berlin

709/Kespol 1938. VIII. 20. Res.

702

2. osztály.

SÜRGŐS!

~~267~~. számú Távirat

Feladatott: 1938 VIII/18 -n 18 óra 25 perckor.

Érkezett: 1938 VIII/18 -n 23 óra perckor.

II

Átszövegezve!

11/557 K.a. szám—1938

Alábbi jelentésem kizárólag a Vkf.ur Önmlt.és a 2.Vkf.o. vezetöjének tudomására szól.

Teljesen megbizható forrásból az alábbiakról értesültem ma:

1./ A német rendkivüli katonai intézkedések, amelyekröl otthon jelentést tettem, próbamozgósitás jellegüek.

2./ Ennek dacára bármilyen háborus kockáztatást ellenez az itteni vezérkar.

3./ Kérem ezt a jelentést a holnap repülögépen érkező..... barátunk elött titokban tartani.

Canaris

4./ A Vkf.ur Önagyméltósága cimére és s.k.felbontására futár kimeritö jelentést visz.

Dr.Hardy Kálmán alez.
kat.att.

M. KIR. HONVÉD VEZÉRKAR FŐNÖKE
2. osztály.
VETTEM! 1938 AUG. 19.
Budapest, 1938. évi hó n.
18.758. szám 1. drb. mell.
eln. 2. vkf. - 1938.

Nagyméltóságu

M.kir.Külügyminiszter Urnak

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Budapest, 1938.évi augusztus hó 19.-én. Budapest.

A berlini katonai attaché jelentését szives tudomásulvétel végett van szerencsém Nagyméltóságodnak megküldeni.

A m.kir.honvéd vezérkar főnöke rendeletére:

Dudás Ra Ed.

OL (K-64) 1938-39-7/a-709 1

8.

1938. augusztus 19. Prága. A prágai magyar követség számjeltávirata lord Runciman és Konrad Heinlein találkozójáról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 710/res.pol./1938. VIII. 20.

KÜLÜGYMINISTER.

710/Respol szám. Érkezett:
KÜM.

POLITIKAI ügyosztály.

eredete:

A beadvány száma:

kelte:

Előirat:

Utóirat:

Egyuttal elintézve:

Kapcsolatos:

Tárgy: Információk Ruciman és Henlein találkozásáról

Határidő:

Utasitás a másolónak:

Utasitás a kiadónak:

Másolta:
Egyeztette: VM/22 Pa
Elküldte:

Kivezette:

Irattárba érkezett:

19 Tétel Sz.

Alapszám:

„Sürgös", „Távirat", „Minisztertanács" és hasonló jelzésekre.

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt:

Kiadás előtt:

Irattárba helyezés előtt:

Szigoruan bizalmas!

Min.eln./Pataky/ Bpest

Prágai ügyvivőnk egy Frank képviselő által szigoru titoktartás kötelezettsége mellett informált személytől az alábbiakról értesült:

Henlein e hó 18-án, Hohenlohe hg. rothenhauseni kastélyában találkozott Runciman-nel. Henlein a szudétanémet álláspontot illetőleg leszögezte, hogy a karlsbadi 8 pontban összefoglalt követelés részükről már voltaképen kompromisszum, mert hiszen nekik népi önrendelkezési jog járna, melynek alapján maguk döntenének sorsuk felett. Kijelentette, hogy ha e 8 pontban foglaltakat a cseh kormány nem teljesitené, számára egy teendő marad: megfele-

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Központi 16/b. sz. nyomtatvány. Mérnökök Nyomdája. T. 50-5-73.

lő indokolás mellett lemondani a párt vezetéséről és elháritani magától a felelősséget a következményekért. Hangsulyozta, hogy követelésük nem zsarolás, de a helyzet olyan, hogy nagyon kevés hét áll rendelkezésre az ügy békés elintézésére. Minthogy neki is célja a háboru és a belső zavarok elkerülése, bizik abban, hogy Runciman-nek sikerül ezt a csehekneк megmagyarázni és őket - mielőtt késő lenne - józanabb belátásra birni.

E beszélgetés hatása alatt Runciman lemondta a Magyar Párt vezetői részére f.hó 19-re kitüzött megbeszélést, mert e nap egész délelőttjén Hodzsával tárgyalt, délután pedig valószinüleg Benes-t kereste fel. Runciman a Magyar Párt vezetőit e hó 24-re kérette magához.

VIII.20.

Praha:1938.VIII.19.14 ó
Bpest:1938.VIII.19.16.ó

64 szám.

709

II.

5863.
Statim!

Miniszter ur
Apor báró követ ur
kuhl tanácsos ur

Számjeltávirat

80.u.

a p r á g a i magyar királyi követségtől.

MR-II.

T i t k o s !

HENLEIN, HOHENLOHE herceg Rothenhauseni kastélyában folyó hó 18.-án találkozott RUNCIMAN-nel, amely alkalommal következőkben szögezte le szudéta-németek álláspontját. Amikor követelik karlsbadi 8 pontot, ez voltaképen már kompromisszum, mert nekik népi önrendelkezési jog járna és ebből kifolyólag maguknak kellene határozni sorsuk felett. Ha 8 pontot nem kapják meg, máris bejelenti, hogy számára nem marad más hátra, mint szudéta-német párt vezetéséről való indokolt lemondás és mossa kezeit az erre bekövetkezőkért. Nem akar zsarolni, de helyzet olyan, hogy csak nagyon kevés hét áll rendelkezésére ügy békés elintézésére. Háborut és belső zavarokat elkerülendőnek tartja, miért is bizik abban, hogy RUNCIMAN-nek sikerülni fog cseheknek ezt megmagyarázni és őket jobb belátásra birni, amig nem késő. Ez tehát azt jelenti, hogy HENLEIN polgárháborura gondol.

Eme beszélgetés következtében RUNCIMAN lemondotta magyar párttal mára tervbevett megbeszélést, mert az egész délelőtt folyamán HODZSÁval tárgyalt, délután pedig valószinüleg BENEST keresi fel.

Magyarokat folyó hó 24.-ére magához kérette.

Informátorom szerint FRANK fentieket legszigorubb titoktartás kötelezettsége mellett mondotta. K64-1938-7/a-2/9

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Vörnle.

Dechiffr:1938.VIII.19.18 ó Biró-Pogrányi
Gép:B.

3

36

9.

1938. augusztus 22. Budapest. Ujszászy István alezredes tájékoztatója Rudolf Toussaint német katonai attaséval Budapesten folytatott megbeszéléséről.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 727/res.pol./1938. VIII. 23.

723

M.Kir.h.Vezérkar Főnöke 2.oszt. Ujszászy István alezredes.

727/respol 1938.VIII.23.

B i z a l m a s !

80.-

Toussaint német ezds.közléseiről jelent. /2 pld./

A

m.kir.h. V e z é r k a r F ő n ö k é n e k

/ 2.oszt./

Budapest,1938.augusztus hó 22.-én. B u d a p e s t .

Jelentem,hogy Toussaint ezredes,Csehországban és Romániában müködő német katonai attasé,f.hó 21.-én Prágából Bukarestbe való átutaztában másfél órát tartózkodott Budapesten.-Ez alkalomból alábbiakról tájékoztatott:

Runciman lord által vezetett tárgyalások f.hó 17.-és 18.-án holtpontra jutottak.- Angol közvetitő tevékenység meghiusultnak tekinthető.-

F.hó 18.-án cseh kormány és szudétanémetek között folyó tárgyalásokat irányitását Benes köztársasági elnök vette át.- Utóbbi Runcimannak kifejtette,hogy Hodza a megbeszéléseket oly vágányba terelte,mellyel ő nem ért egyet.-Közölte hogy hajlandó:

1./Szudétanémetségnek állami tisztviselők sorában megfelelő számu helyet biztositani.-

2./Anyagi támogatást nyujt a szudétanémet nyomor enyhitésére és a határvidék iparának fellenditésére.-

3./Szudétanémetek lakta területeken nyelvhasználatot biztositja.

Ezzel szemben szudétanémet párt részéről három hónapos fegyverszünetet kiván,melynek betartása esetén a fokozott katonai karhatalmat leépiti,a kisebbségi vidékeken tett rendőri különleges intézkedéseket megszünteti.

Benes ajánlatáról prágai német ügyvivő -Henke tanácsos- még f.hó 18.-án értesült.-Aznap Berlinbe repült és Hitler kancellárnak személyesen jelentést tett.-Utóbbi a cseh javaslatot nem fogadta el.- Henke utján szudétanémet pártot utasitotta,hogy ragaszkodjék továbbra is az önkormányzathoz és a karlsbadi pontokhoz.-

Henlein f.hó 19.-én Benesnél kihallgatása alkalmából ily értelemben nyilatkozott.- Köztársaság elnöke ujabb ajánlatot ezek után nem tett.-

Toussaint ezredes megitélése szerint a helyzet kiéleződött,Benes a német követeléseket alig fogadja el.- Szerinte Berlin rövid időn belől

./.

K64-1938-71a-727

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

21

- 1-2 hónap- a szudétanémet kérdést erőszakos uton kénytelen megoldani.-

Katonapolitikai elgondolása az,hogy Hitler Mussolival és a magyar kormánnyal tett előzetes megegyezés alapján fog eljárni.- Lengyelországgal kapcsolatos megállapodás még nem jött létre.- Ugy tudja,hogy Berlin meg fog elégedni cseh-német háboru esetén jóindulatu semlegességünkkel.-Támadásunkat csak akkor várja,ha gyors döntés következtében a Kis-entente másik két tagállamának közbelépése elmarad.-

Franciaország beavatkozását Berlin kezdeményező támadásnak és a német nép belügyeibe való beavatkozásnak tekintené.- Rajna mentén német erődítések 1-2 héten belől oly állapotban lesznek,hogy azokon a francia támadás elvérzik. Vuillemin tábornok meghivása azon célt szolgálta,hogy a francia hadvezetőség lássa a német légi erők és rep.ipar készenlétét.-

Anglia katonai beavatkozásával Berlin nem számol.-Runciman lord angol kormányt ugy tájékoztatja,hogy cseh-német tárgyalások megszakitása Prága nyakasságának következménye.-

Szovjetoroszország belsőleg és Távolkeleten lekötött,cseheket még légi erőkkel is alig fogja támogatni tudni.-

Hitler kancellár Hohenzollern herceg által román királyt e hét folyamán /VIII.21.-28./ugy tájékoztatja,hogy Csehországgal szemben békés megoldást kiván ugyan,azonban Prága állandó kihivásaira kénytelen lesz fegyverhez nyulni.- Ezen esetben a maga számára Romániával szemben háborus oknak tekintené, ha az szovjet légi erők átrepülését megengedné és Magyarországot hátba támadná annak semlegessége esetén.-

Cseh hadsereg ellen német hadmüveletek gyors lefolytatásán van a suly.- Első lépés -mint tudja 24 órán belől- a cseh légi erők megsemmisitése.- Német hadvezetőség számol azzal,hogy a mozgósitott cseh hadsereg áll vele szemben.- Utóbbi jelenlegi állománya mintegy 400.000 fő,hadilétszámra -650.000 fő- kiegészitése 48 h.-n belől megtörténik.-

Gyors döntés szerinte még azért is fontos,mert a cseh hds.erkölcsi értéke részben a szövetségesek támogatásának függvénye.- Ha az az idő rövidsége miatt,vagy más okból elmarad,a cseh katona nem lesz jó harcos.-

Toussaint ezds.ugy tudja,hogy a Felvidékről 4 ho.-nak /közöttük 2 tart./ átszállitása Morvaországba a hadmüveletek kezdetére elő van készitve.-

Megemlitette,hogy összeköttetései a cseh vezérkarral f.é. május hó 21.-e óta teljesen megszakadtak.- Okul szolgált Krejci tbk.,vkf.,magatartása,ki vele

szemben a részleges mozgósitást letagadta.-

Jelenlegi feladata Bukarestben azonos Hohenzollern hercegével.-

Összefoglalva megállapitható:

Cseh-szudétanémet tárgyalások megszakadtak.-Angol közvetités csődött mondott.-Helyzet cseh kormány és szudétanémet párt között kiéleződött.- Berlin szudétanémet önkormányzathoz ragaszkodik.- A kérdés megoldásához a közeli fegyveres beavatkozást is kilátásba vette.-

Felterjesztem: 2 pld.-ban a m.kir.h.Vezérkar Főnökének.-

Ujszászy Gyalog.

M. KIR. HONVÉD VEZÉRKAR FŐNÖKE
2. osztály.
VÉTTEM
1938 AUG. 22.
Budapest, 1938 évi hó n.
18.773 szám / drb. mell.
eln. 2 vkf. - 1938 nyil 2 pld.

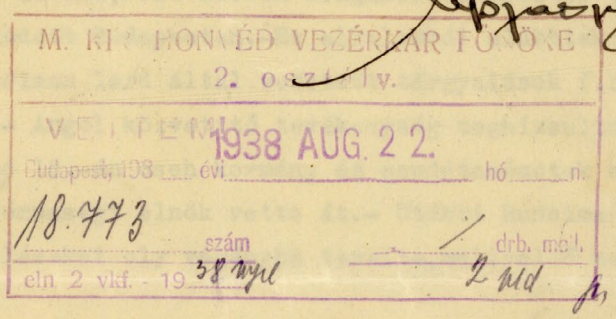

M.kir.Külügyminiszter urnak,

Budapest,1938.augusztus hó 22. BUDAPEST.

Ujszászy István vk.alezredes fenti jelentését van szerencsém Nagyméltóságodnak szives tudomásvétel végett megküldeni.

Vitéz Kemeres-Fröhner

K64-1938-7/a-727

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

- 3 -

10.

1938. augusztus 24. Prága. A prágai követség jelentése Robert Jemmett Stopforddal, a Runciman-misszió tagjával folytatott megbeszélésről.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 738/res.pol./1938. VIII. 28.

738/respol
1938. VIII 28.

II

737 Res
80-cs.

Augusztus 24.én délelőtt alkalmam volt Lord Runciman missziójához tartozó Mr Stopforddal beszélgetni,amiről az alábbiakat jelenthetem:

Stopford először azt kérdezte,hogy hogyan látjuk mi az itteni nemzetiségi tárgyalások menetét és,hogy ezzel kapcsolatban mi a prognózisunk.

Válaszom az volt,hogy,mivel a Lord missziója naponta csak szükszavu kommünikéket ad ki, tárgyalásairól pedig semmi sem szivárog ki,ennek folytán nem tudjuk,hogy a helyzet milyen és inkább én volnék hálás,ha Stopford informálna a tulajdonképeni helyzetről.

Ö erre azt mondta,hogy a mostanáig folytatott tárgyalásokról nem igen nyilatkozhatik,mert ez csak fölösleges zavart okozhatna,de mégis szükségesnek látja,hogy a 25.i angol-magyar tárgyalás előtt némi információkkal szolgáljon,hogy informálva legyünk egyes körülményekről.

"Tudnia kell azt,hogy idejövetelünk két félnek a felkérésére történt,A németek kértek bennünket arra,hogy jöjjünk ide közvetíteni,hogy jogaikat megkapják,a csehek kértek pedig,hogy jöjjünk ide és járjunk közbe,hogy a németek ne legyenek követeléseikkel annyira radikálisak.Tehát ennek a két félnek a felkérésére jöttünk ide és ezért ma hivatalosan a missziónk egyedül a cseh-német probléma megoldása.Másra nem lettünk felkérve és igy nem is vállalkozhatunk egyéb kérdésekben álláspontot foglalni.Teljes igyekezettel azon vagyunk,hogy a cseh-német ellentétet megszüntessük és megegyezést létesítsünk."

Erre válaszom az volt,hogy amennyiben az előbb elhangzott kijelentés a Lord missziója részéről teljesen hivatalos és megmásíthatatlan álláspont,ugy sajnálattal kell megállapítanom,hogy idejövetelük célja nem az igazság-keresés,hanem egyedül az angol érdekeknek önző előretolása,mert ugy látszik csak a német-cseh kérdést akarják elintézni,hogy elkerüljenek egy esetleges háborut,ami Angliá-

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

K. 64 – 1938 – 7/a – 738

4

12

ra nézve annyiból lehetne kellemetlen,mert kénytelen volna adott esetben mint Franciaország szövetségese beszállni ebbe a háboruba, ami nagy ember és pénzáladozatokat igényelne.Mi magyarok föltétlenül bizunk még Anglia igazságszeretetében és ezért nem akarjuk elhinni,hogy egyedül a német kérdést oldanák meg és bennünket magyarokat, akiken sokkal nagyobb sérelem esett,mint a németeken,hagynának tovább is a mai lehetetlen életviszonyok között.

Stopford erre azt mondta,hogy a Lord és missziója teljes szimpátiával viseltetik a magyarok iránt,azok panaszait megérti, de hát,ha ma a Lord Hodža miniszterelnöknél erélyesen fellépne bizonyos magyar kérdésekben,könnyen az a helyzet állhatna elő,hogy Hodža azt mondaná:"Uraim,átlépik megbizatásuk határát".Ezt természetesen el akarjuk kerülni és ezért a magyar kérdést csak nagy óvatossággal fogjuk napirenden tartani.

Erre megkérdeztem Stopfordot,hogy magyarázza meg nekem őszintén,hogy az előbb elhangzott álláspontjával mit akart mondani. Azt akarja-e tudtomra adni,hogy a magyar kérdésben azért nem léphetnek föl ugy,mint a német kérdésben,mert erre magyar részről nem lettek felkérve?

Stopford erre azt mondta,hogy magyar részről tényleg nem lettek felkérve,ami ellenben nem jelenti azt,hogy ezért a magyar kérdéssel majd a német kérdés elintézése után nem fognak foglalkozhatni.

Megjegyeztem erre,hogy ismervén a cseh kormány mentalitását,ha egyszer tető alatt lesz a német kérdésben való megegyezés és ugyanakkor nem lesz a magyar kérdés elintézve,akkor mi soha jobb helyzetbe nem fogunk kerülni.Ezért nézetem szerint a Lord missziójának föltétlenül parallel kell a német kérdés mellett a magyart is letárgyalnia,ha jövetelének célja a köztársaságban élő nemzetiségeknek igazságszolgáltatása.Ha ezt nem fogják megtenni,akkor sajnos fönn kell tartsam azt,amit már előbb mondtam,hogy Anglia egyedül önző érdekekből jött ide közvetíteni.Ami azt a megjegyzését illeti,hogy magyar rész-

K64-1938-719-738

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

ről hivatalosan nem lettek felkérve,ezen könnyen lehet segíteni,mert hiszen egyrészt a csehszlovákiai magyarság részéről ez a lépés megtörtént rögtön az nap,amikor a Lord megérkezett,viszont a magyar kormány részéről,ha nem történt meg és,ha erre szükség volna,ugy nem lesz nehéz ezt elérni.

Erre Stopford azt mondta,hogy nincs szükség arra,hogy ilyen irányban részünkről valamimx lépések történjenek Magyarország felé,mert ők bármikor kapcsolatot tudnak létesíteni Imrédy miniszterelnökkel,akit különben ő,Stopford nagyon szeret és nagyon nagyra becsül,mert hiszen sokszor volt alkalma vele tárgyalni.Ő a maga részéről kijelentheti azt,hogy a legnagyobb szimpátiával viseltetik Magyarország és a magyarság iránt,ez a szimpátia megvan a misszió többi tagjainál is és ezért reméli,hogy közmegelégedésre fogják tudni majd a magyar kérdést elintézni.De ismétli,hogy csak a német kérdés az, amire hivatalos megbizatásuk van,tehát ezzel kell legfőképen törődniök.

Ismét utaltam az angol igazságszeretetre és kértem, hogy ne teremtsenek olyan helyzetet,hogy azért,mert Magyarország kicsi és gyönge és annak kormánya nem folytatott olyan heccpolitikát Csehszlovákia ellen,mint ahogy azt tette Németország,mi kevesebb jogot kapjunk és rosszabb helyzetbe kerüljünk,mint a németek.Nem tudom elképzelni,hogy Anglia a rossz és szemtelen gyermeket többhöz juttatná,mint azt a gyermeket,aki nehéz helyzete dacára jól nevelten viselkedett.

Stopford erre kijelentette,hogy legyünk egész nyugodtak,mindent el fognak követni a magyar helyzet javítására és nagyon köszöni ugy a maga,mint a Lord missziója nevében,hogy teljes őszinteséggel informáltam őt érzéseinkről.

Végezetül arra kért,hogy nyilatkozzunk a mai megbeszélésen arról,hogy hogyan itéljük meg a magyar kérdést most itt a köztársaságban a bledi konferencia után.

-!-

KG4-1938-7/a-738

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

14

Ez utóbbi kérdés tette szükségessé azt,hogy instrukciókért forduljunk Berlinbe Kánya külügyminiszter urhoz.

Általánosan itt ugy itélik meg a helyzetet,hogy amennyiben a Lord missziójának nem sikerülne a németek és a csehek között szeptember 1.éig valami egyezség félét létesíteni,ugy akkor a Lord igyekezetei már nem fognak eredménnyel járni,mert szeptember 4.én Nürnbergben Hitler teljes eréllyel neki fog menni beszédében Csehszlovákiának,ami azután a további tárgyalásoknak végét jelentené.

7

KG 4- 1938- 71a - 738

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

15

11.

1938. augusztus 26. Róma. Villani Frigyes római magyar nagykövet jelentése Ciano miniszterelnök csehszlovák kérdéssel kapcsolatos álláspontjáról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 750/res.pol./1938. VIII. 31.

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG OLASZORSZÁGBAN
ROMA
LÉGATION ROYALE DE HONGRIE EN ITALIE
ROME

750/res pol
1938. VIII. 31.

Res.

145/főn.pol.-1938

Róma, 1938 évi augusztus hó 26-án

Tárgy: Ciano gróf véleménye a csehszlovák probléma megoldásáról.

Titkos!

III + II

E.i 749
748.

London
Páris
Berlin
Varsó
Bukarest

Ciano gróf, tegnap nála tett látogatásom alkalmával, hosszasan kifejtette véleményét a cseh kérdésről és ezzel ősszefüggően a nemzetközi helyzetről.

Utoljára májusban, a Führer olaszországi látogatása alkalmával, beszélt a német vezető politikusokkal Csehszlovákiáról és akkor, mint azt Nagyméltóságoddal és megelőzően velem is közölte, az volt a benyomása, hogy a birodalom egyelőre nem gondol arra, hogy a cseh belpolitikai bomlási processust erőszakos fellépésre használja.

Azóta személyes érintkezés közötte és a német államférfiak között nem volt, azonban a körülmények gondos mérlegelése után arra a következtetésre jutott -bár konkrét támpontjai nincsenek- hogy a közeljövőben kell valaminek történnie.

Balbo tábornagy azzal a határozott benyomással tért vissza Berlinből, hogy a birodalom minden eshetőségre fel van készülve és hadserege olyan erős, hogy bármely pillanatban felveheti a harcot szomszédaival.

Nagyméltóságu

Kánya Kálmán urnak
m.kir.külügyminister

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

BUDAPEST

1

K. 64 - 1938 - 7/a - 750.

A cseh probléma békés megoldására szolgáló eszközök ki vannak meritve.Benes nem hajlandó -dacára nagy szövetségesei engedékenységre intő tanácsainak- arra,hogy a sudéta németek kivánságait honorálja,ezek viszont nem elégszenek meg -épugy mint a felvidéki magyarok,a sziléziai lengyelek,a ruthének és a tótok- azzal, amit a prágai kormány nekik adni fog.

Runciman "nem vadászhat és halászhat örökké"; misszióját be kell fejeznie és az nem járhat eredménynyel.Nemzetközi értekezletet összehivni nem igen lehet, mivel attól Olaszország,a birodalom,Lengyelország távoltartaná magát és azon bizonyára Magyarország sem venne részt;a csehországi belső helyzet pedig egyre jobban elmérgesedik;"a genyes fekélyt Europa testén tehát gyógyitani nem lehet,hanem ki kell vágni".

Ha Hitler elszánná magát erre a műtétre,ami Ciano személyes véleménye szerint hamarosan megtörténhetik,két lehetőség van:vagy lokalizálni lehet a konflagrációt,vagy abból europai háboru keletkezik.Utóbbi esetben Olaszország a birodalom mellett lépne akcióba és azt teljes hadi erejével támogatná.

A Duce Németországot és Magyarországot szövetségeseinek tekinti és azokat veszély esetében nem fogja magukra hagyni.

A Szovjetuniót Jappán sakkban tartja,ugyhogy nem fog beavatkozni,legfeljebb fegyvert fog a cseheknek szállitani és repülőket.A baráti Lengyelország maga is aspirál Csehszlovákia területének egy részére,Jugoszlávia pedig semleges marad,sőt esetleg későbbi időpontban a birodalom mellett fog beavatkozni,mivel igy meg tudja

valósitani Salonikira támasztott igényeit.

A támadó félnek a körülmények nem kedveznek ugyan,mert hallatlanul erős védővonalakat kell megostromolnia,ami a legszörnyübb véráldozatokat kivánná meg;de talán ennek dacára előnyösebb és végeredményben humánusabb is a katonák százezreit egyszerre feláldozni,amivel a háboru gyors és győzedelmes befejezését lehetne elősegiteni. "Bevehetetlen erőd nem létezik épugy mint nics megolvaszthatatlan érc sem;minden attól függ,milyen hőfokot tudunk elérni,a háboruban pedig milyen erőt vagyunk képesek kifejteni.Márpedig az olasz hadsereg nagyszerüen van felszerelve és a nemzet szelleme olyan kitünő,hogy katonái minden nehézséggel meg fognak küzdeni é igy az olasz-francia határon az alpesek által teremtett természetes erődítmény sem állhat ellen".

Ciano megkérdezte ezután,mit fog Magyarország tenni,ha a birodalom Csehszlovákiát megtámadja.Azt feleltem,hogy nem ismerem kormányom álláspontját.

Beszélgetésünk végén elmondotta,hogy a csehek 400 repülőgépet akartak Olaszországban rendelni és aranynyal fizettek volna;ő azonban ezt az ajánlatot kereken visszautasitotta,mert szövetségesei ellen nem adhat fegyvert az ellenfélnek,hozzáfüzvén,hogy Macchiavelli szerint többet ér a vas az aranynál.

A Főméltóságu Ur Németországi látogatásáról megemlékezvén,örömmel állapitotta meg a külügymi hogy a fogadtatás rendkivül fényes és szivély

Hilla

rendk.követ és m

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

8

12.
1938. szeptember 6. Budapest. Napi jelentés
a Leon Orłowski budapesti lengyel követtel folytatott megbeszélésről.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 767/res.pol./1938. IX. 7.

767/res pol
1538. IX. 7.

Res.

M.kir. Külügyminiszter
Kabinetje.

Báró Apor Követ Ur
Politikai Osztály

II.

Varsó - d

T i t k o s !

762.

N a p i j e l e n t é s.
/1938. szeptember 6.-án./

Miniszter Ur - Orlowski lengyel követ.

Ma felkeresett Orlowski budapesti lengyel követ és mindenekelőtt hozzájárulásunkat kérte /Jan Pindeli-Emisarski alezredes/ uj lengyel katonai attachénak Budapestre való kiküldéséhez. Az elintézést sürgősnek jelezte, mert a lengyel kormány szeretné, ha katonai attachéja már e hó 15.-én elfoglalhatná állomáshelyét. Hozzátette Orlowski, hogy most megérett az idő arra, hogy katonai természetü kérdésekről is behatóbban kelljen beszélni.

Ezután áttérve a világpolitikai helyzetre, a német-csehszlovák feszültségről annak a felfogásának adott kifejezést, hogy az angolok és a franciák az esetleg kitörő konfliktusban nem fognak résztvenni. Runciman nagy nyomást fog gyakorolni a csehszlovák kormányra messzehaló engedmények érdekében, amit az nem fog teljesiteni, aminek következtében Anglia s ezzel kapcsolatban Franciaország sorsára fogják Csehszlovákiát hagyni.

A jelenleg tervbevett kantonális rendszer igen nagy veszélyeket rejt a követ szerint, különösen Magyarországra nézve. A németek kapnának körülbelül három kantont, valószinüleg a lengyelek is egyet, de az inkább elszórt magyarság nem fog számarányának megfelelő számu kantont kapni. Mindebből azt a konkluziót vonta le Orlowski, hogy az esetleg meginduló háborúban Lengyelországnak és Magyarországnak részt kell venni. x/ Ezzel kapcsolatban kijelentette, hogy Lengyelország csehszlovákiai

x/Bizonyos rizikót vállalni kell, mert nagy dolgokat nem lehet kockázat nélkül keresztülvinni.

1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

202

politikáját a magyar kormány e téren követett politikájához fogja szabni.

Ezután bejelntette, hogy a lengyel köztársaság elnöke elfogadta az október 25.-re szóló magyar meghivást és hogy a látogatás során Mezőhegyesre Beck külügyminiszter is el fogja kisérni. Nagyon hasznosnak tartaná Orlowski, ha én is Mezőhegyesen lennék, mert Beck-kel alkalmam volna hosszasan kibeszélni magamat.

Ezután rátért a bledi kisentente konferenciáról kibocsátott ismeretes hivatalos közleményre, amely ismerteti a magyar-kisentente tárgyalások helyzetét és azt mondotta, hogy Beck nézete szerint ez egy igen nagy sikernek mondható, amelyhez a lengyel külügyminiszter nekem őszintén szerencsét kiván.

Végül megkérdezte, hogy vajjon elutazom-e a genfi népszövetségi közgyülésre, tudomásomra hozván, hogy Beck külügyminiszter azon részt fog venni.

Azt válaszoltam neki, hogy végleges döntés még nincs, amennyiben utaznék 11.-én vagy 12.-én érkezem Genfbe.

2)

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

203

13/a.
1938. szeptember 10. Budapest. Kánya Kálmán külügyminiszter számjeltávirata
Vörnle János prágai ideiglenes magyar ügyvivőnek a csehszlovákiai magyar propagandáról.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 786/res.pol./1938. IX. 10.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

786 /res pol. szám. Érkezett: 1530

Kum.

POLITIKAI ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: Ká

Jóváhagyás után: 1 IX 10

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

51. Vörule

Prága.

Kérem Tamással alábbiakat közölni:
Magyar közvélemény egy része aggódik, hogy mig szudétanémetek erőszakos és hangos fellépéssel jelentős eredményeket fognak elérni, addig magyar kisebbség, mely szerényen lép fel, rendezésnél háttérbe szorul.
Bár fenti aggodalmat nem osztom, megnyugtatásul kivánatosnak tartom, hogy Ta-

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

Sz. ..... TITKOS!

Sork. száma: 1845 Kutati száma: 51

Érkezett: 38 nept 10-n.

Chiffr.: 22 óra 20 perckor

Kiadta: 22 óra 50 perckor

Eddig mig mindig

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel Sz.

Alapszám: 1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

178

37039. Szénásy, Budapest.

más Prágai Magyar Hírlapban vagy valamely külföldi sajtóorgánumban nyilatkozatot ~~tegyen~~ közzé, mely szerint csehszlovákiai kisebbségek elérendő cél tekintetében solidárisak s eredményt ~~tekin~~ illetőleg is egyforma elbánást igényelnek.

Tamás nyilatkozatát itteni sajtó perze megfelelően felhasználná.

Bp. 1938. IX/10

Kánya

OK

2

5845 . __Számjeltávirat__

E x u n g

__P r a h a.__

_51szám.

Titkos!

Kérem T a m á s-sal alábbiakat közölni:

Magyar közvélemény egy része még mindig aggódik, hogy mig szudéta-németek erőszakos és hangos fellépéssel jelentős eredményeket fognak elérni, addig magyar kisebbség, mely szerényen lép fel, rendezésnél háttérbe szorul. Bár fenti aggodalmat nem osztom, megnyugtatásul kivánatosnak tartom, hogy T a m á s Prágai Magyar Hirlapban vagy valamely külföldi sajtóorgánumban nyilatkozatott tegyen közzé, mely szerint csehszlovákiai kisebbségek elérendő cél tekintetében szolidárisak s eredményt illetőleg is egyforma elbánást igényelhetnek.

T a m á s nyilatkozatát itteni sajtó persze megfelelően felhasználná.

Kánya.

Chiffr:1938.IX.10. 22 ó 20 Dörgei
Kiadta:22 ó 30 D
Gép:Ob.

786/respol.

3

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

179

13/b.

1938. szeptember 9. Genf. A genfi magyar képviselet számjel-telefonsürgönye Németország várható csehszlovákiai beavatkozásáról.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 782/res.pol./1938. IX. 10.

782/res pol
1938. IX. 10.

Leadta:1938.IX.9.19 ó 20 ~~Bartók~~
Felvette:Obermayer.

12 szám.

5970.

Miniszter ur
Apor báró követ ur
Kuhl tanácsos ur
Szent-István tan.ur

Számjeltelefonsürgöny 781 II
776.

a g e n f i magyar királyi képviselettől.

Szigoruan bizalmas!

Itteni német főkonzul, aki most tért vissza Berlinből, ma délelőtt bizalmasan közölte Bartókkal, hogy legilletékesebb külügyi és katonai faktorok szerint Csehszlovákiába való bevonulás talán már két héten belül, de feltétlenül megtörténik, tekintet nélkül arra, hogy Népszövetség közgyülése együtt van-e még. Főkonzul tegnap este helyzet-chiffresürgönyt kapott arról, hogy helyzet rendkivül komoly. Szenfelül instrukciókat nyert általános mózgositással kapcsolatosan és bármely pillanatban aktuálissá válható intézkedésekre vonatkozólag.

Berlinben közöltek vele, hogy a német kormány Svájcz semlegességét az esetben is respektálni fogja, ha Népszövetség németellenes határozatot hozna. Csupán franciáknak svájci területen való netaláni átvonulása idézne elő ellenkező magatartást.

Berlinből ma délután ide érkezett jólértesült ujságiró viszont ottani angol magykövet tegnapi demarche-a után nem hisz háboruban.

Velics.

h

Dechiffr:1938.IX.9.19 ó 35 Kal-Vágó
Gép:V.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

180

13/c.
1938. szeptember 8. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata
Józef Beck lengyel külügyminiszterrel folytatott megbeszéléséről.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 781/res.pol./1938. IX. 10.

781/pol
1938.IX.10.

Varsó:1938.IX.8. 19 ó 30.
Bpest:1938.IX.8. 22 ó

Száma: 141.

5958.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kühl köv.tan. ur

780

Számjeltávirat

a v a r s ó i magyar királyi követségtől.

T i t k o s !

Lengyel külügyminiszter genfi utj
ma estére halasztotta, hogy helyzetről legintenzi
vebben tájékozódjék és ehhez képest adjon választ
Nagyméltóságodnak.

Ma délben magához kéretett és köve
kező közléseket tette:

Utolsó beszélgetésünk óta minden
tőle telhetőt megtett helyzet összes elemei felde
ritésére, hogy magának legközelebbi jövőre képet
alkothasson. Hirei alapján az az impressziója,
hogy az érdekelt államok belső viszonyai nem olya
hogy egy európai konfliktus kitörésére következte
lehetne. Történtek ugyan démarche-ok sőt katona
intézkedések is, de ezek még nem jelentik az érde
államok végső elhatározását annál is inkább, mert
katonai intézkedések sajnos manapság megszokottá
váltak.

Folytatása következik!.

Hory.

Varsó:1938.IX.8. 20 ó
Bpest:1938.IX.8. 22 ó

Száma: 142.

5956.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
kuhl köv.tan.ur

Számjeltávirat

a v a r s ó i magyar királyi követségtől.

141 számu számjeltávirat folytatása.

T i t k o s !

Ha háborus szándék komoly volna, nyugati hatalmak is igyekeztek volna Lengyelországgal konkrét tárgyalásokat kezdeni, de eddig csak általános konverzációk voltak.

A tett intézkedések Németország felé csak fél rendszabályok és csak arra alkalmasak, hogy németeket izgassák, de nem komolyak.

Oroszország nincs abban a helyzetben, hogy jelentékeny erővel lépjen fel; ily kisérlet Lengyelország ellenállására való tekintettel sem járna sikerrel. Tehát Moszkva valószinüleg olyan formában fogja támogatni Prágát, mint spanyolokat.

HITLER mindig tudta kiválasztani megfelelő pszichologiai pillanatot, soha nem volt meggondolatlan. Alig hihető, hogy egész karaktere megváltozott volna. Főcélját Németország már is elérte, mert megingatta hitet Csehszlovákia fenntarthatóságában. Cseh szuverénitás már csak papiron létezik, felbomlás feltartóztathatatlan. Angolok /:lásd Times cikkét:/ ebben az esetben számolni látszanak szudétanémet terület leválásával.

Hory.

Dechiffr:1938.IX.9. 10 ó 30 Edl-Vágó
Gép:V.

6

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Edl 182

Varsó:1938.IX,8, 20 ó 40.
Bpest:1938 .IX.9. 1 ó.

Száma: 143.

5957.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kühl köv.tan.ur

Számjeltávirat

a v a r s ó i magyar királyi követségtől.

Folytatás!
T i t k o s !

Szudétanémetek október közepére tüztek ki gyülésüket, ez bizonyitja, hogy veszély nem imminens; pár heti idő mindenképen van és időközben sok változás lehet.

Mindent összevéve nem hiszi, hogy háboru kikerülhetetlen, de mégis egy Csehszlovákia elleni német támadás sem járna feltétlenül európai konflagráció veszélyével. Minden attól függ, hogy német katonai akció milyen körülmények között fog megindulni. Ha HITLER nagy vérontás és pusztitás nélkül megszállná szudétanémet területeket, ugy általános háboru valószinüleg elkerülhető lesz.

Nem akarja helyzet komolyságát lebecsülni, sem jóslásokba bocsátkozni, csupán csak az volt szándéka, hogy Nagyméltóságod kérdéseire objektiv véleményt nyilvánitson .

Végül arra kért, hogy ma este ujból keressem fel gentlemen agreement megbeszélése céljából.

Megjegyzem, hogy beszélgetésünk folyamán nem hallgattam el saját reflexióimat, ezek ismertetése azonban messzire vezetne.

Hory.

Dechiffr:1938.IX.9. 111 ó 10 Edl-Vágó
Gép:V.

183

13/d.

1938. szeptember 10. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a prágai magyar követségre, hogy informálisan közöljék Jozef Tisóval az autonómiakövetelést a csehszlovákiai magyarok számára.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 780/res.pol./1938. IX. 10.

5844. Számjeltávirat

E x u n g

P r a h a .

50 szám.

Titkos!

99 számu számjeltáviratára:

Sziveskedjék T a m á s t felkérni, közölje T i s s o-val, hogy csehszlovákiai magyar kisebbség részére autonomiát követelünk s értesse megvele, hogy e kérdésnek mikénti kezelése természetesen ki fog hatni tót-magyar viszony jövő alakulására.

Kánya.

Chiffr:1938.IX.10.21 ó 30 Dörgei
Kiadta:21 ó 40 D
Gép:Ob.

780/res.pol.

85

8

K. 64 – 1938, 39 – 7/e

184

14.

1938. szeptember 10. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ jelentése a Karl-Heinrich Bodenschatz német tábornokkal folytatott megbeszélésről.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 796/res.pol./1938. IX. 13.

796/res pol
1938.IX.13.

MAGYAR KIRALYI KÖVETSÉG
KÖNIGL. UNGARISCHE GESANDTSCHAFT
BERLIN

1938. szeptember 10.

Res.

359./biz. 1938.

Szigoruan titkos!

P. d. Anderka szredesnek IX/12-én személyesen megmutattam. DR.

753 Dpe.

Alábbiakban szószerint felterjesztem Sztójay követ jelentését, amelyet a f.h.9.-re Nürnbergbe rendelt Rubido Zichy attachénak személyesen lediktált.

Tárgy: Beszélgetés Bodenschatz tábornokkal.

763.res.pol.sz.rendelet vétele elött beszéltem Bodenschatz-al aki szigoruan bizalmasan közölte velem,hogy Göring és Pál regens herceg tervbe vett találkozásuk alkalmával 3 órai beszélgetést folytattak. Göring igéretet kapott,hogy Jugoszlávia nem fog beavatkozni egy német-cseh konfliktusba és Bodenschatz szerint Göring még arra vonatkozólag is meggyözödést szerzett, hogy Jugoszlávia Magyarország ellen semmi körülmények között nem fog fellépni,az esetben sem,ha Csehszlovákiával konfliktusba jutna. Göringet fentemlitett találkozás teljes mértékben megnyugtatta és kielégitette.

Bodenschatz ez alkalommal biztatólag és eddigi közlései kiegészitése képen /:311./biz.1938.sz.jelentésem :/ megemlitette még, hogy minden a legjobb mederben halad,és hogy egy esetleges cseh konfliktus alkalmával oly tulerövel lépnének fel,

Nagyméltóságu

kányai K á n y a Kálmán urnak
m.kir.külügyminiszter.

1

B u d a p e s t .

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

164

azaz oly eröket vetnének be,- amelyek részben máris készenlétben vannak- ,hogy az ugyszolván már majdnem "unmoralisch"-nak mondható. Igy pl. 2500 repülögép egy gombnyomásra megindul és minden egyes gép konkrét feladatát már most ismerve,döntö eredmény elérésére indokolt kilátás van.

Azon kérdésemre,hogy a helyzet enyhültnek tekinthetö-e vagy,hogy az akció megkezdésének idöpontjára vonatkozólag kialakult-e már valamilyen támpont,a tábornok azzal válaszolt, hogy a helyzet abszolute nem enyhült,továbbra is teljesen a Führer-töl függ,hogy mikor lépnek akcióba. Az innen ismételten hangsulyozott,casus belli-nek mondott,cseh provokáció,illetöleg a német prestigset sértö momentum tulajdonképen bármikor bekövetkezhetik és igy konkrétumot az idöpont tekintetében nem lehet mondani.

Visszatérve Göring fentemlitett találkozójára felhivtam figyelmét arra,hogy Budapesten várnak egy erre vonatkozó közlésre és kivánatosnak mondottam,hogy Göring személyesen közölje velem e találkozás alkalmával történt,és Magyarországra vonatkozó jugoszláv kijelentéseket.- Bodenschatz válaszképen 7.-én este mondotta nekem,hogy beszélt fönökével,aki meghagyta neki,hogy közölje velem azt,hogy a jugoszlávokkal minden rendben van és,hogy azok ellenünk, - amint azt már annak idején hangsulyozta is, - semmi körülmények közt nem fognak fellépni, természetesen azon feltétel mellett,hogy mi egy esetleges német-cseh komfliktus kitörése után csak néhány nap mulva és ugynevezett provokációra lépnénk fel. Meghagyta azonban neki,hogy azon tényt,hogy ö Pál herceggel beszélt volna nem közölheti velem, s igy Bodenschatz nagyon kért,- kissé zavartnak látszott, - hogy ezen közléséröl ne tegyek sehol sem említést.

2

Bodenschatz ezen alkalommal - ugy láttam Göring utasitására - ,ismételte azt, hogy Magyarország nem maradhat tétlenül,mert különben a"megosztásnál" talán nem érvényesithetné igényeit teljes mérvben.Hozzátette még,hogy fönökének oly értesülései vannak,hogy Londonban semlegességet igértünk volna. Miután Bodenschatz-al ismert álláspontunkat ujolag közöltem, hangsulyoztam,hogy a magyar kormány semmiféle semlegességi igéretet nem tett sehol sem és,hogy az angol sajtóban közölt errevonatkozó hirt hivatalosan megcáfoltuk. Kértem,hogy ezt a tábornaggyal közölje. Megjegyzem,hogy ez idöpontban még nem volt tudomásom az errevonatkozó távirati rendeletröl,amelyröl utólag fogom tájékoztatni Bodenschatzot.

Végül jelentem,hogy Nagyméltóságod rendelkezése alapján kérdést fogok tenni még Göringnél személyesen is, amennyiben ez a nürnbergi pártnapok tartama alatt lehetséges lenne.Miután azonban ugy hallom,hogy a Kormányzó Ur Öföméltósága szeptember hó folyamán,mint Göring vendége Romintener Heide-re utazik,feltételezem,hogy Göring ott fog talán konkrétebb közléseket tenni Öföméltóságának.

Itt kérem még Nagyméltóságodat kieszközölni,hogy a Kormányzó Urat ugy odautazása valamint visszautazása alkalmával láthassam,illetöleg az utazás egy részét kiséretében tehessem meg,hogy esetleges észrevételeimröl neki jelentést tehessek,illetöleg,hogy tájékoztatást szerezhessek. Amint Körner államtitkártól értesültem,az utazás részletei már fixirozva vannak közvetlenül Brunswik ezredessel folytatott megbeszélések alapján. Ezek szerint az utazás különvonaton és teljes inkognitóban fog történni,ugy,hogy a Föméltóságu Ur f.h.14.-én vagy15.-én érkeznék Keletporoszországba. A részleteket Körner a napokban fogja velem közölni.

A m.kir.követ utasitásából:

követségi,tanácsos.

3

MAGYARORSZÁGOS LEVÉLTÁR

15.

1938. szeptember 21. Genf. František Jehličkának, a Szlovák Nemzeti Tanács elnökének emlékirata a magyar kormányhoz Csehszlovákia helyzetéről és a szlovákok ügyéről.
MNL OL – K 64 – 892/res.pol./1938. IX. 24.

892/res pol
1938.IX.24.

Res 79-cs.

172/biz.-1938

Bécs, 1938 szeptember hó 21.-én.

Tárgy: A tót tanács emlékirata.

1 drb.melléklet. II

Szigoruan bizalmas.

Mellékelve van szerencsém Dr. Jehlicska Ferenc, a tót tanács elnökének a m.kir.Kormányhoz intézett és nekem átnyujtott emlékiratát eredetiben felterjeszteni.

Bátorkodom tisztelettel jelenteni, hogy Dr.Jehlicska tegnap délutáni látogatása alkalmából kilátásba helyezte, hogy a mai nap folyamán Londoba utazik. Beszélgetése során ismételten hangsulyozta, hogy mily rendkivül fontos volna a tót tanácsnak a jelenlegi időpontban Magyarország,a Német Birodalom és Olaszország részéről való elismerése.-

A m.kir.Főkonzulátus ideigl.vezetője:

I. M E (Pataky)
~~II. Honv. VI.~~

Kartal

miniszteri tanácsos.

A bécsi m. kir. ~~követség~~ Főkonzulátus 172/biz sz. a. kelt fenti tárgyú jelentését 1 van szer. Nmgod nb. tájékoztatására másolatban idezártan ttel megküldeni.

IX/26 Szegedy

IX/24

1 valamint Jehlicska Ferenc nek, mint a tót tanács elnökének a m. kir. Kormányhoz intézett beadványát

IX/26

Nagyméltóságu

K á n y a K á l m á n urnak,

m.kir.titkos tanácsos, külügyminiszter stb.,stb.,stb.,

B u d a p e s t .

65

OLSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

130
~~77~~

OL(K-64) 1938-65-892

/.

A TÓT TANÁCS ÁTIRATA

MAGYARORSZÁG MAGAS KORMÁNYÁHOZ.

Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

A cseh-szlovák kérdés megoldását, úgylátszik, oly módon tervezik London és Páris, hogy Magyarországnak abból vajmi kevés haszna volna, a szlovákokat pedig végleg be akarják dobni abba a sirba, melyet nekik a csehek megástak. Arról van szó, hogy Németországnak odaitélik a szudétavidékeket, ellenben az igy megkisebbedett "Csehszlovákiát" garantálni akarják. Magyar részről eddig hivatalosan csak a csehek jelen uralma alatt levő magyarlakta vidékeket reklamálják, úgy mint a lengyelek a tescheni lengyel területet. Legjobb esetben tehát arról lehet szó, hogy Magyarország visszakapja a Duna felett elterülő magyar sávot, de nem a Kárpátokat.

A szlovákokra nézve ez katasztrófa volna, mert a fent emlitett garancia mellett végleg ki volnának szolgáltatva a cseheknek. A lecsatolandó területekről a cseh lakosság mind Szlovákiába tódulna és a Felvidéket rövidesen megennék, cseh területté változtatnák át.

Eme veszély láttára a Tót Tanács a következő javaslatokkal és kérelemmel bátorkodik járulni a Magyar Kormány színe elé:

1919 őszén Hlinka András és dr. Jehlicka Ferenc, egy küldöttség élén, a párisi békekonferenciára siettek, hogy ott a szlovák nép érdekeiért sikraszálljanak. Útleveleket a lengyelektől kaptak, s Varsóban Pilsudski lengyel kormányzó azzal bocsátotta el őket: Ha Párisban süket fülekre találtok, menjetek Budapestre, egyezzetek meg a magyarokkal. Nektek Magyarországon a helyetek!"

Mikor Benes Párisban akciónkat meghiusitotta, a küldötteség elhatározta, hogy mostmár megfogadjuk Pilsudski tanácsát, azért kiküldte Jehlicka Ferencet és Mnohel Istvánt Budapestre. Az akkori magyar Kormány megbizta Bleyer Jakab kisebbségi miniszter urat, hogy velük tárgyaljon. A tárgyalás eredménye egy autonómiatervezet volt a szlovákok számára, melyet a Magyar Kormány 192o január 9-kén, egy minisztertanácson, egyhangulag elfogadott. Később, 1929-ben, Bethlen István magyar miniszterelnök úr ezt a javaslatot a parlament egyik ülésén felolvastatta és a parlament azt elfogadta.

A szlovák nép sohasem akart Magyarországtól elszakadni és most

K64-1938-65-892
ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció
131 78

egyetlen vágya visszatérni régi hazájába, szt. István koronája alá, mert a cseh járomban végleg meggyőződött, hogy számára "extra Hungariam non est vita!"

Hogy a szlovákság emez óhaja teljesedjék, kérjük a Magyar Kormánynak hathatós diplomáciai támogatását. Minthogy azonban ennek eredménye felől alapos kételyeink vannak, ezennel kérjük a magyar nemzet fegyveres segitségét!

Ezt a fegyveres segitséget igy képzeljük:
Előrelátjuk, hogy Magyarország, ha erélyesen lép fel, a Felvidék magyar lakta vidékeit vissza fogja kapni. Mikor ezeknek a vidékeknek katonai megszállása aktuális lesz, akkora haderőket kell mozgósitani, hogy felmehessenek egészen a Kárpátokig, a régi ezeréves határig és az egész Felvidéket megszállják.

Hogy a Magyar Kormány erre a lépésre aggodalom nélkül határozza el magát, szükségesnek látszik, hogy megnyerje ehhez Hitler német kancellár úrnak támogatását. Mikor Magyarország Kormányzója és több minisztere nemrég Németországban járt, Hitler kijelentette, hogy a jelen német-magyar határt végleges határnak tekinti. Ezzel ő Burgenlandot végképen elszakitotta Magyarországtól és bekebelezte Németországba. Joggal lehet tehát tőle elvárni, hogy ennek fejében a Felvidéknek megszerzését lehetővé tegye Magyarországnak. Különben mire való a német-magyar barátság? A támogatást annál könnyebben adhatja meg Hitler, mert a német hadsereg minden akadály nélkül jöhet a magyar oldalra, alátámasztani a magyar hadsereg fent emlitett vállalkozását.

Ha Hitler nem volna hajlandó ezt a segitséget megadni, akkor Rómától kell ilyen támogatást kérni. A Duce úgyis a totális megoldást sürgette legujabb megnyilatkozásaiban, sokszor nyiltan vallotta magyarbarátságat, -itt az idő, annak kimutatására!

A Felvidékre való magyar bevonulás annál biztonságosabb volna, he meg lehetne hozzá nyerni mindkettőnek, Mussolininak és Hitlernek beleegyezését és fegyveres támogatását.

Ha ezt elérni lehetetlen volna, akkor megfontolandó, nem kellene-e Varsóba fordulni ebben az ügyben. A lengyelek érdeke a közös lengyel-magyar határ, itt az idő annak megvalósitására. Ha csak lengyel

K64-1938-65-892
ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció
132 79

fegyveres segitséggel lehetne a tervet megvalósitani,akkor nem kellene idegenkedni attól,hogy a Felvidékből átengedjük Lengyelországnak azokat a falvakat,melyeknek lakossága lengyel.

Megjegyzem,hogy a lengyel segitséget csak abban az esetben kellene igénybe venni,ha Berlin és Róma nem volnának hajlandók a kért támogatást megadni,-mert tudvalevőleg a tótok között van bizonyos mozgalom,mely Lengyelország felé orientálódik és félő,hogy a lengyelek többet követelnének a Felvidékből,mint amennyit joggal követelhetnek és amennyit Magyarország megadhatna.

Magyarországnak 1ooo éves történelmi joga van az egész Felvidékre,nem szabad arról egykönnyen lemondani.

Abban a reményben,hogy a Magyar Kormány komoly megfontolás alá veszi kérelmünket,a legmélyebb tisztelettel vagyunk

Genf,1938 szept. 21.

Dr. Jehlička Ferenc,
a Tót Tanács elnöke.

SLOVENSKÁ RADA • CONSEIL SLOVAQUE •

K64-1938-65-892

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

133 ~~85~~

16.

1938. szeptember 23. Róma. Villani Frigyes római követ jelentése
Ciano külügyminiszterrel és Gino Buti nagykövettel folytatott megbeszéléseiről.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 911/res.pol./1938. IX. 28.

KÜLÜGYMINISTER. 1

911/res.pol. 1938.
KÜM. / szám. Érkezett:

politikai ügyosztály.

eredete:

A beadvány száma:

kelte:

Előirat:

Utóirat:

Egyuttal elintézve:

Kapcsolatos:

„Sürgős", „Távirat", „Minisztertanács" és hasonló jelzésekre.

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt:

Kiadás előtt:

Irattárba helyezés előtt:

Tárgy: Római követünknek a cseh problémával folytatott beszélgetései.

Határidő:

Utasitás a másolónak:

Utasitás a kiadónak:

Másolta:

Egyeztette:

Elküldte:

Kivezette:

Irattárba érkezett

19 Tétel Sz.

Alapszám:

1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

309

Központi 16/b sz. nyomtatvány. — 67506. Orsz. Közp. Községi Nyomda Rt., Budapest.

2

Szigoruan titkos

Budapest, 1938 szeptember 28-án.

911/res.pol.
1938.

Tárgy: Római követünknek a cseh problémával folytatott beszélgetései.

Melléklet: 1 drb.

Római követünknek fenti tárgyban kelt jelentése másolatát van szerencsém Nagyméltóságodhoz csatoltan eljuttatni.

A minister rendeletére:

követségi tanácsos

M.kir.Honvéd Vezérkar Főnöke,

Budapest

2/24

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG
RÓMA
LÉGATION ROYALE DE HONGRIE EN ITALIE
ROME

911/res pol
1938.IX.28.

163/fön.pol.-1938 szám.

Róma, 1938. szeptember hó 23.

Tárgy: A Palazzo Chigiben a cseh problémáról folytatott beszélgetéseim.

T i t k o s !

Ciano gróffal a hét folyamán kétizben, Buti nagykövettel pedig egyszer beszéltem, továbbá kétszer folytattam eszmecserét Mackensen német nagykövettel /Berlinből informálva nincse/.

A külügyministeriumban folytatott beszélgetéseimről Nagyméltóságodnak több táviratban számoltam be, most tehát csak arra szoritkozom, hogy az olasz részről tett kijelentéseket röviden összegezzem:

1./ Mussolini határozottan kijelentette az északkeleti tartományokban tett utazása folyamán tartott beszédeiben, hogy a csehszlovák kérdés integrális megoldását követeli különösen kiemelvén, hogy a magyar és lengyel kisebbségek nem részesülhetnek rosszabb elbánásban, mint a sudeti németek.-Ciano ehhez képest biztositott, hogy maximális igényeinket is hathatósan és minden erejével támogatni fogja és Csehszlovákia határait nem garantálja, ha mi nem kapjuk meg részünket. Szivesen ad hadifelszerelést és különösen repülőket./Ugy tudom, hogy erre nézve a két hadvezetőség között már folynak megbeszélések/.

Nagyméltóságu
K á n y a K á l m á n urnak
m.kir.külügyminister,
B u d a p e s t.

KG4-1938-7/a-911

7/a 3

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

310

2./ Ugy Ciano mint Buti ismételten hangsulyozták,hogy a leghatározottabban követeljük az azonos elbánást kisebbségeink számára,de mindenesetre várjuk be,amig Németország és Lengyelország támadnak és csak azután lépjünk akcióba.-Igy nem kell tar anunk Jugoszláviától, mely a németekre való tekintettel és Olaszország nyomatékos tanácsait respektálván,nem fog megmozdulni.

Romániát pedig,mely saját kisebbségi területeit féltvén némi,de nem komoly hajlandóságot mutat az interveniálásra - a Lengyelországgal fennálló szövetségi viszony és az oroszoktól való félelem /orosz csapatok átvonulását genfi pressio dacára sem engedélyezi/ fogja megakadályozni abban,hogy ellenünk fegyveresen fellépjen.

Ha azonban egyedül támadunk,szomszédaink nem igen vonhatják ki magukat a kisentente szerződésekben vállalt kötelezttségeik alól.

3./ Mint Mussolini Triesztben kijelentette,Olaszország általános konflagráció esetében a birodalom mellett fog állani.-Az olasz hadsereg "félelmetesen"erős ;ugy emberanyaga mint felszerelése a legtökéletesebb,sőt olyan - eddig titokban tartott - harcieszközök fölött rendelkezik, amelyek a világot bámulatba fogják ejteni.-Olaszország teljesen felkészülten,nyugodtan várja a pillanatot,amikor akcióba kell lépnie és nem fog visszariadni semmitől,bár természetesen mindent elkövet a béke fentartása érdekében; ezt a célt szolgálta a Duce határozott kijelentése is döntő befolyást gyakorolván az angolokra és franciákra,akik még nem készek a háborura és igy most békésebb hangokat hallatnak.Chamberlain békeakciója is Olaszország határozott fellépésének köszönhető és csak másodsorban Japán és

5

az Egyesült Államok ismeretes állásfoglalásának.

Ciano tegnap este még megemlitette, hogy véleménye szerint nekünk csak a magyar lakta terület visszaadását kellene szorgalmaznunk -abban az esetben, ha a kérdés tárgyalások utján, békésen intéztetnék el- amiben itt nem hisznek; a tótok valószinüleg megkapják akkor az önrendelkezési jogot és önként csatlakozhatnak hozzánk.

Mihalyi

rendk. követ és megh. minister

5

K64-1938-71a-911

OSZTÁBOS LEVÉLTÁR

311

17.

1938. szeptember 27. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata Hermann Göringgel folytatott megbeszéléséről.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 905/res.pol./1938. IX. 27.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1

905/kapcs szám. Érkezett: .....
Kum.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: .....
száma: .....
kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: 1 IX. 27

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

TITKOSI.

Sorszám: 6009 Kiadás: 157
Érkezett: 38 nept 27-n.
Chiffr.: 23 óra perckor
Spegelz – Zsuk
Kiadta: 24 óra perckor

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel Sz.

1

Alapszám:

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

53

157/ Sztójay

Berlin

159 és 160 sz. számjeltáviratára:

Göringnek adott felvilágosító válaszát, melyet egyetértek, szíveskedjék azzal kiegészíteni, hogy magyar pártvezérek mind Szlovenszkon vannak s így lényegesen nagyobb veszélynek vannak kitéve, mint német vezetők, kik Csehszlovákiát kevés kivétellel elhagyták.

Kánya

Bp. 1938. IX/27 297 /. OK

37039. Szénásy, Budapest.

F V

Szíveskedjék rámutatni arra, hogy nézetünk szerint Magyarország nyugodt magatartásának köszönhető, hogy Jugoszlávia és Románia eddig arányban csendesen viselkedtek, ámiben csak legutóbbi napokban állt be főleg belpolitikai okokból bizonyos változás.

54

2

4

Berlin,1938.IX.27. 2 ó

Budapest,1938.IX.27. 6 ó

159.szám.

905/Kespol 1938.IX.27.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Kuhl köv.tan.urnak

6245

Számjeltávirat

a berlini magyar királyi követségtől

T i t k o s !

Nem 158 számu számjeltávirat folytatása !

Göring magához kéretett és közölte, hogy arról értesült, miszerint londoni követünk magánkörben ugy nyilatkozott volna, hogy angol külügyminiszternek budapesti utasitás értelmében kijelentette, hogy Magyarország nem is gondol arra, hogy fegyvert fogjon Csehszlovákiával szemben. Nem óhajt befolyást gyakorolni vagy tanácsot adni, de azt hiszi, hogy ha Csehszlovákia ellen tényleg megindulna a katonai akció, melyben Lengyelország biztosan kiveszi a maga részét, Magyarország pedig távoltartaná magát, megeshetik, hogy végképen kimaradunk a megoldásból.

Egyuttal érdeklődést tanusitott történik-e valami kisebbségi területen, mert értesülése szerint lengyelek erősen harcolnak, magyarokról nem hall sokat.

Folytatása következik.

Sztójay

Dechiffre:1938.IX.27. 7 ó Pogrányi és Vágó

Gép:F

55

16

298

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

303 298

Berlin,1938.IX.27. 2 ó
Budapest,1938.IX.27. 6 ó 160.szám.

905/kreypol
1938.IX.27.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Kühl köv.tan.urnak

6246

Számjeltávirat

a berlini magyar királyi követségtől

T i t k o s !

159 számu számjeltávirat folytatása:

Emlékezetébe hoztam Nagyméltóságod és miniszterelnök ur itteni és Berchtesgadeni kijelentéseit, hogy ha csak egyáltalában lehetséges, sikra szállunk. Megjegyeztem, hogy londoni követünk aligha tett ilyen kijelentést. Ezzel szemben ismertettem vele a Nagyméltóságod és angol követ közt szeptember 22-én este lefolyt beszélgetést.Megvilágitottam kisebbségeink különleges helyzetét, mely más mint a lengyel és utaltam arra,hogy most nem fedhetjük fel organizációnkat, mert ha csehnémet konfliktus békés elintézést nyer, kisebbségeink a cseh soldateska kiméletlen bosszuhadjáratának lennének kiszolgáltatva anélkül, hogy Németország vagy más segitségére jönne és mi sem támadhatnánk meg Csehszlovákiát, kisententere való tekintettel.

Göring mindkét kijelentésemet megértéssel fogadta.

Ugy látom, hogy számitanak fegyveres konfliktusra is.

Egyéb részletekről még jelentek.

Sztójay

Dechiffre:1938.IX.27. 7 ó Pogranyi és Vágó
Gép:F

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

18.

1938. szeptember 28. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata Joachim von Ribbentrop német külügyminiszterrel folytatott, a csehszlovákiai katonai beavatkozással kapcsolatos beszélgetéséről.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 917/res.pol./1938. IX. 28.

Számjeltávirat.

Külügyminister.

917/res/pol. szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

6013 152
38 nept 28
16 perckor
D. S.
Kiadta: ..... óra ..... perckor

Sorkönyvi szám:
Statim! Statissime! **Bizalmas! Szigorúan bizalmas!** **Titkos! Szigorúan titkos!** (A kivánt jelzés(ek) szines irónnal aláhuzandó(k).
Jóváhagyásra:
Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: .....

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

152. Sztójay

Berlin.

Válasz 168 sz. számjeltáviratára.

Nagyméltóságodnak Ribbentrop tanácsával szembeni állásfoglalását helyeslem, annál is inkább, mivel Jugoszlávia magatartása legutóbb megváltozott: ottani közvélemény mindjobban ellenünk és németek ellen fordul, olasz részről pedig ismételten és legujabban is azt a nyomatékos tanácsot kaptuk, hogy támadástól és csapataink ellenséges magatartásától tartózkodjunk, nehogy kisentente részére casus

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

316

7532 Attila-nyomda r.-t. Buda, I., Szent János-tér 1/a.

V

foederis-t teremtsünk.

T Kánya.

IX. 28.

T Kizárólag saját tájékoztatására közlöm, hogy Hitler előttünk is Ribbentropp szellemében beszélt mondván, hogy az hogy mi ne asonnal induljunk, már meghaladott álláspont, mert angolok és franciák nem fognak németek ellen fellépni.

59

917/28 biz
1938.IV.28.

Berlin:1938.IV.28. 3 ó
Bpest:1938,IV.28. 8 ó

Száma: 168.

3

6271.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv.tan. ur

Számjeltávirat

a b e r l i n i magyar királyi követségtől.

RIBBENTROP 161. számu számjeltáviratomban emlitett beszélgetésünk folyamán, amikor szóba került magatartásunk cseh-német fegyveres konfliktus kapcsán és én álláspontunkat ujból kifejtettem, oly megjegyzést tett, hogy nekünk azonnal, azaz velük egyidőben kellene megindulnunk. Ez ellen leghatározottabban állást foglaltam ismert indokok alapján, utalva arra, hogy maga GÖRING, NEURATH br. és ő is eddig ugyszólván fellépésünk előfeltételeként azt állitották oda, hogy nem szabadna rögtön indulnunk, hanem feltétlenül be kellene várnunk Jugoszlávia állásfoglalását. RIBBENTROP erre azt mondta, hogy ez már tulhaladott álláspont. Kifejezésre juttatott meglepetéssel vettem e kijelentést. Rámutattam jugoszláv követnek CIANO gróf előtt tett kijelentésére és megmaradtam álláspontunk hangsulyozása mellett.

Utána GÖRING-nél is szóba kerülvén fenti kérdés, közöltem vele RIBBENTROP meglepően uj /x, amit ő természetesen nem tett magáévá, régi felfogást hangsulyozva.

Félreértések elkerülése céljából tisztáztam ma ezen kérdést WEIZSÄCKER-rel is, aki teljesen ismerte helyzetet és tudta álláspontunkat.

/x itt egy csoport kimaradt.

./.

60

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

317

Helybenhagyta azt is, hogy ezen elgondolás eredetileg általuk /:Göring és Neurath által/ lett hangsulyozva. Hogy németek megindulása után időt kell engedni, hogy Jugoszlávia valamilyen formában kikapcsolódjék és mi csak azután, szinlelt vagy tényleges provokációra indulnánk. Nem tudott RIBBENTROP uj felfogásáról, kilátásba helyezte, hogy tisztázni fogja vele e kérdést. Hozzáfüzte, hogy fellépésünknek lehetőleg rövid időn belül kellene bekövetkeznie.

Legnyomatékosabban hangoztattam álláspontunkat. Kérek esetleg utasitást.

Sztójay.

Dechiffr:1938 IX.28. 11 ó 20 Ed1-DörgeiPogrányi
Gép:Gy

19.

1938. szeptember 29. München. A müncheni magyar főkonzulátus számjeltávirata Mussolini olasz miniszterelnök reagálásáról a csehszlovákiai magyar tervekkel kapcsolatban.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 937/res.pol./1938. IX. 29.

München:1938.IX.29.15 ó 40
Bpest :1938.IX.29.18 ó 10

2 szám.

Res. 1

937/respol
1938.IX.29.

80.cr.

6310.

Miniszter ur
Apor báró követ ur
Kuhl tanácsos ur

III.

Számjeltávirat

a m ü n c h e n i magyar királyi főkonzulátustól.

Kizárólag Miniszter Ur vagy helyettese részére:

MUSSOLINI megérkezése után CIANO gróf jelenlétében azonnal fogadott. Megkérdezte, hogy mit kiván Kormányzó Ur Őfőméltósága s Miniszterelnök ur tőle, Csehszlovákiai kérdés megoldásával kapcsolatban. Térképpel és számadatokkal előadtam ismert követeléseinket. Először azt kérdezte, milyen határidőt szabunk meg azok teljesitésére? Miniszterelnök ur utasitása szerint azt válaszoltam, hogy egy hónapot. Azután következőket mondotta nekem:

Magyarországnak ma jó napja lesz. Amint szudéta-németek kérdését lezárjuk, - mert mondotta nekem, hogy ha CHAMBERLAIN nem bocsátkozik vitába, ez ma megtörténik, - azonnal felvetem magyar és lengyel követeléseket és követelem azoknak azonnali kielégitését olyan alapon, mint németekéit.

Folytatása következik. Csáky gróf.

Szabó.

Dechiffr.gép:1938.IX.29.18 ó 55 Vágó-Pogrányi

K 64 - 1938-7/a - 937

69

340

Res. ✓

München:1938.IX.29.17 ó 15
Bpest :1938.IX.29.20 ó 25

3 szám.

6324.

Miniszter ur
Apor báró követ ur
Kühl tanácsos ur

II

Számjeltávirat

a m ü n c h e n i magyar kir. főkonzulátustól.

Folytatás!

Azaz átcsatolás és önrendelkezési jog. Ez maximális programm. Ha nem megy keresztül, ugyanezt követeli végrehajtásra egy havi záros határidőn belül. Mindegy neki, hogy technikai lebonyolitás közvetlen tárgyalás vagy más uton folyik le. Itt közbevetettem, hogy közvetlen tárgyalási kisérlet csődöt mond. Ha eme minimális programm sem megy,akkor mondotta nekem emelt hangon, támadjanak; románoktól ne tartsanak és jugoszlávoktól sem; utóbbiak most el vannak foglalva Olaszország elleni tüntetésekkel. /sic!/ Teremtsenek fait accompli-t. Ismertetni fogom különben IMRÉDY miniszterelnök ur levelének megfelelő magyar követelést Bukarestben és Belgrádban. Alaposan remélem, hogy megérteni fogják, hogy magyar kivánság észszerü. MUSSOLINI kérte, hogy kontaktust tartsuk fenn vele, hogy informálhasson történtekről. Németek közül eddig csak WEIZSäCKER-rel tudtam beszélni.Csáky.

Szabó.

Dechiffr:1938.IX.29.21 ó Vágó-Pogrányi
Gép:Ob.

70

KG4-1938-21a-937

Edl
341

20/a.

1938. október 1. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Hory András varsói magyar követnek a csehszlovák kérdéssel kapcsolatban.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 947/res.pol./1938. X. 1.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1

947/Kerpos szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) { eredete: ..... / száma: ..... / kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

Szám[illegible] T[illegible]

Sork. [illegible] 6073 [illegible] 119

Érkezett: 38 [illegible] 1 é. n.

Chiffr.: 23 óra — perckor

Fágó-Fründg

Kiadta: 23 óra 20 perckor

[illegible]

Számjelosztály helyegzője:

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: [illegible]

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

119 Hory

Varsó

Sziveskedjék Beck urral közölni, hogy a gyors sikernek, melyet elért, nagyon örülünk, arra kérjük azonban, hogy az eddigi szolidaritás szellemében ~~továbbra is tartsa fenn~~ s ne nyujtson csehek részére semmiféle határ (vagy egyéb) garanciát addig, míg magyar kérdés megoldva nincs.

Lengyel kormány ezt annál köny-

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

73

37039. Szénásy, Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

347

nyebben teheti, mert München-ben német(er) és olaszok is kijelentették, hogy cseh határokat lengyel és magyar igények rendezése előtt nem garantálják. F

Szíveskedjék végül közölni, hogy prágai követünket ma utasítottuk, szólítsa fel cseh kormányt, hogy velünk haladéktalanul kezdje meg közvetlen tárgyalásokat.

Bp. 1938. IX/1

Kánya

OK.

F Magyar kormány nézete szerint úgy gyors lebonyolítása annyival szükségesebb mert közvélemény izgatottsága nőttöznő s oly fokra hághat, mely magyar kormányt erélyesebb intéjkedésekre készteltetné. További fejleményekről Varsót informálni fogjuk s biztosan zámítunk szükség esetén lengyelország hatásos támogatására. Magyarlakta területek általunk követelt visszacsatolásárának jó esélyei vannak, Szlovénszko és Ruszniszko lakosságának önrendelkezési joga apanban csak erdekeltek belső megmozdulása és zajos követelés útján volna nézetünk szerint megvalósítható. Saját tudomására közlöm, hogy magyar-lengyel együtt munkádés kérdését felvetettem itteni lengyel követ előtt, aki vonatkozó jelentését lengyel követségi titkár útján légi utan Varsóba jutatta. Közlöm azt is, hogy szivesebben vettük volna, ha lengyel kormány konzultációs megegyezésünk értelmében Csehszlovákiával szemben tervbevett erélyes lépéseiről kissé korábban értesített volna.

d annie most már megvannak kilátások.

20/b.
1938. október 1. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Villani Frigyes római magyar követnek a csehszlovák kérdéssel kapcsolatban.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 948/res.pol./1938. X. 1.

Számjeltávirat.

Külügyminister.

1

948/kespol szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Számjelosztály bélyegzője.

Kiadta: ..... óra ..... perokor

Chiffr.: ..... óra ..... perokor

Erkezett: 38. IX. hó 1.-n. 24 Hagó - Jindel

Sork. szám: 6076 Tartalmi szám: 99

TITKOSI

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzés(ek) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: Ká

Jóváhagyás után: 1 XI

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

99.

Villani
Róma

106 z. számjeltáviratára:
Ciano közléséért szivesked-
jék közönetünket kifejezni
s egyuttal figyelmét fel-
hivni arra hogy különö-
sen lengyel-cseh kérdés
folyamatban levő rendezése
folytán magyar közvéle-
ményben izgalottság egyre
nő s nehéz lesz azt le-
vezetni, ha magyar kérdés

75

7532 Attila-nyomda r.-t. Buda, I., Szent János-tér 1/a.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

348

2

gyors elintézése kilátásba nem helyezhető.

Prágai követünket ma utasítottuk, közölje fel ezen kormánnyal, hogy müncheni határozatra való tekintettel velünk haladéktalanul kezdjen meg közvetlen tárgyalásokat, mert azok gyors lebonyolítása nem csak két ország érdeke, de egész Európa békéjét is szolgálja.

Kérjük, hogy olasz kormány prágai követe útján sürgősen lépjen fel ezen kormánynál, hogy javaslatunkat minden kerülés nélkül fogadják el.

Bp. 1938. X/1

Kánya

76

21.

1938. október 1. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata
a lengyel Külügyminisztérium tapogatózásáról Magyarország München utáni álláspontját illetően.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 949/res.pol./1938. X. 2.

949/res pol
1538 X.2.

Res 1

Varsó:1938,X.1. 1 4.ó
Bpest:1938.X.1. 16 ó

Száma: 265.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kohl köv.tan. ur

6351.

II

Számjeltávirat

Válas mint X/1-én.

a varsói magyar királyi követségtől.

Külügyminiszter kabinetfőnökének nézete szerint lengyel lépés magyar kormány helyzetét megkönnyiteni fogja. Idő rövidségére való tekintettel sajnos nem volt módjukban bennünket konzultálni, érzésük szerint Magyarország örömmel üdvözli akciójukat.

Benyomásuk szerint tegnap Budapesten még nem alakult ki végleges állásfoglalás müncheni döntésre nézve. Magyar kormány nehéz helyzetét megérti, de ugy véli, hogy miután hatalmak minden háborus bonyodalmat elkerülni akarnak, csehszlovák probléma egész kompexumának megoldása követelhető lehetne. Állásfoglalásunkat mielöbb ismerni óhajtanák.

Végül vezérkari főnök lemondásának oka felől érdeklődött. Benyomása szerint erre vonatkozólag Budapestről kapott információik nem lehetnek helytállók.

Hory.

Dechiffr:1938.X.1. 19 ó 10 Edl-Vágó-Zsindely
Gép:Oy.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

349

22.

1938. október 1. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ jelentése Németország álláspontjáról a csehszlovákiai magyarlakta területekkel kapcsolatban.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 971/res.pol./1938. X. 6.

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG
KÖNIGLICH UNGARISCHE GESANDTSCHAFT
II. Honv. VI.

BERLIN W. 35
CORNELIUS-STRASSE 8

1938. október 1.

A 140/pol-1938 m. kir. ~~követség~~ ~~konzulátus~~ 140 sz. a. kelt fenti tárgyú jelentését van szer. Nmgod nb. tájékoztatására másolatban idezártan ttel megküldeni.

Tárgy: Németek álláspontja a felvidéki magyarok magatartásáról.

~~Hiv.szám: 139/pol-1938~~

_T i t k o s !_

Fenti jelentésemben volt szerencsém hangsulyozni, hogy a németek azon nézeten vannak, hogy a magyarlakta területek visszacsatolása érdekében fontosnak tartják, hogy ezen a területen aktiv csehellenes lépések érvényesüljenek. Nézetük szerint csak ez dokumentálná a világ előtt követeléseink jogosságát. Ezen német álláspontról szeptember 18.-án személyesen is volt alkalmam beszámolni és azóta - amint távirati jelentésemből kivehető volt - ugy Göring mint Ribbentrop is ismételten hangsulyozták a felvidéki magyarok tétlenségét. Bár a jelentéseimben emlitett és Nagyméltóságod utasitásában foglaltakat minden tekintetbe jövő faktornál előadtam, annak indoklására, hogy kisebbségeink és Magyarország helyzete nem hasonlitható össze a német avagy lengyel helyzettel, érveléseimet Göring ugyan megértéssel vette, egyéb helyeken azonban nem sikerült döntő benyomást gyakorolnom. Igy pl. jelentenem kell, hogy miután értesültem, hogy Hitler is fenti nézetet osztja, szóvá tettem az ügyet folyó hó 27.-én Lammers miniszternél és suggeráltam neki, hogy érveléseinket alkalmas formában juttassa Hitlerhez, mert attól tartottam, hogy Ribbentrop vagy Göring utján az események gyors lefolyása miatt vagy más okokból nem jutnak el egészen őhozzá.

Nagyméltóságu

kányai K á n y a Kálmán urnak,
m.kir.külügyminiszter,

Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Lammers 28.-án magához kéretett és beismerte, hogy a Führer,bár tudomásul vette a közölteket és bár semmiképen sem óhajtana elhatározásunkra befolyást gyakorolni, mégis azon nézetét juttatta kifejezésre, hogy céljaink érdekét jobban szolgálnánk, ha a felvidéki kisebbségeinknél nagyobb foku megmozdulás nyilvánulna meg.

Ugy Bodenschatz-tól, mint Göringtől és most Lammers-tól is oly megjegyzést hallottam, hogy ily akciók végrehajtására jobban megfelelnek egyszerü kis emberek, pl. tanitók vagy kisebb hivatalnokok, akiknek sok veszteni valójuk nincs, mint bármily kis ingatlannal vagy pozicióval rendelkező vezetők, akik végeredményben mégis csak kockáztatják existenciájukat.

Sztójay

m.kir.követ.

23.

1938. október 3. Varsó. Hory András varsói magyar követ összefoglalója Lengyelországnak a teschen-sziléziai területek megszerzésére vonatkozó akciójáról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1002/res.pol./1938. X. 8.

Titkos!

MAGYAR KIR. KÖVETSÉG
VARSÓ.

238/pol.
1938.

Varsó, 1938. október hó 3.

Tárgy: Lengyelország akciója a Teschen-sziléziai területek megszerzése érdekében.

2 db. melléklet.

Lengyelországnak Csehszlovákia ellen irányuló területi követelései megvalósitása érdekében kifejtett akciója egyes részleteiről Beck külügyminiszter és a lengyel külügyminiszterium főfunkcionáriusai által naponként többizben is tett közlések alapján bátor voltam Nagyméltóságodat állandóan és kimeritően táviratilag tájékoztatni. Most, amidőn ezen akció a lengyel csapatoknak Teschen vidékére történt bevonulása folytán a megvalósulás stádiumába lépett, esetleg érdekkel birhat Nagyméltóságod előtt a nagy erélyel végrehajtott akció részleteinek kronologikus sorrendben való összefoglalása.

Mindenekelőtt előre kell bocsátanom, hogy egy Prágában már korábban eszközölt lengyel démarche eredményeként a varsói csehszlovák követ még folyó évi junius hó elején hivatalos formában közölte a lengyel kormánnyal, hogy a prágai kormány a csehszlovákiai lengyel kisebbség javára " a legtöbb kedvezmény "-t

Nagyméltóságu

K á n y a K á l m á n

m. kir. külügyminiszter urnak,

Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

élvező nemzetiséggel egyenlő bánásmódot helyez kilátásba. / Folyó évi junius hó 13.-án kelt 163/pol.-1938.számu jelentésem./ A lengyel kisebbség jogainak megóvása szempontjából Beck külügyminiszter megnyugtató kijelentéseket kapott különben francia és különösen angol részről is./Folyó évi junius hó 13.-án kelt 180/pol-1938.sz. jelentésem./

Amidőn Runciman lord missziójának mindinkább kitünő eredménytelensége és a szudéta területeken kitört összeütközések folytán előállott feszültség a berchtesgadeni találkozóhoz vezettek, szeptember 15.-én a francia, angol és német kormányok kérdést intéztek Beck külügyminiszterhez a Csehszlovákiában esetleg szükségessé váló népszavazásra vonatkozó lengyel felfogás iránt. A külügyminiszter nyomban és határozott formában közölte az érdeklődésre, hogy a lengyel kormány a leghatározottabb ragaszkodik a népszavazáshoz a lengyelek által lakott területeken. A többi nemzetiségekre pedig Beck külügyminiszter megjegyezte, hogy e vonatkozásban az érdekelt kormányokkal való megbeszélés után fog nyilatkozni. Nagyméltóságodtól vett azon irányu értesülés után, hogy a népszavazást a magyar kormány a magyar lakta területeken a legkategorikusabban fogja követelni,erről Beck külügyminiszter a nagyhatalmakat azonnal tájékoztatta.

Szeptember 19.-én a londoni és párisi lengyel nagykövetek felhivták az angol és francia kor-

mányok figyelmét arra, hogy Lengyelország a csehszlovák probléma megoldásában közvetlenül érdekelve van és hogy a német lakosság részére engedélyezendő koncessziókat követni kell a legrövidebb időn belül a lengyel kisebbség részére adandó hasonló engedményeknek.

Az előbbi szóbelileg eszközölt démarche nyomatékosabbá tétele végett a lengyel kormány szeptember 20.-án Londonban és Párisban jegyzéket nyujtott át, amelyben rámutatott, hogy Lengyelország nem fogadhat el oly megoldást, amely jogos érdekeit figyelmen kivül hagyja. A Londonban átnyujtott jegyzéket, amely a lengyel követeléseken tulmenőleg kiterjed a magyarság érdekeinek hangsulyozására is, van szerencsém teljes szövegben A./ alatt idemellékelni.

A./ melléklet.

Ugyanekkor kezdetét vette nagyobb csapattesteknek a legnagyobb gyorsasággal Teschen vidékén, a lengyel-cseh határon való koncentrálása, amellyel kapcsolatos rendszabályok szeptember 21.-én délután 6 óráig befejezést nyertek.

Párhuzamosan a lengyel kormány emlitett lépésével és intézkedésével, megmozdult a lengyel közvélemény is. Szeptember 19.-étől kezdődőleg ugy Varsóban, mint a nagyobb vidéki városokban ugyszólván nap-nap mellett növekvő méretü népgyülések tarttattak, amelyeken elfogadott rezolucíók kifejezésre juttatták,

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

hogy a lengyel nemzet sohasem ismerte el az Olza-folyón tulfekvő területeknek a csehek által történt annektálását és felhivják a kormányt, hogy használja fel Lengyelország minden erejét e területek visszacsatolása érdekében.

Az akcióból nem maradt ki természetesen a lengyel sajtó sem, amely pártállásra való tekintet nélkül adta meg a kormánynak a kellő hátteret. A napról-napra a csehszlovák problémával és a lengyel követelésekkel foglalkozó cikkek ismertetése messziremenne és igy csak annak megemlitésére vagyok bátor szoritkozni, hogy a cikkek ugyszólván mindegyike behatóan kitér a hasonló magyar követelésekre és sok alkalommal megnyilvánult azokban, hogy a közös-határ gondolata a lengyel közvélemény osztatlan támogatásával találkozik.

A kérdésnek Londonban és Párisban való bevezetése a lengyel közvéleménynek sorompóba állitása és a katonai intézkedések befejezése után, a lengyel kormány szeptember 21.-én este jegyzélet nyujtott át Prágában, amelyben hivatkozva arra a csehszlovák hivatalos közlésre, hogy nem fognak diskriminálni a lengyel és a többi nemzetiségek között, a varsói kormány közölte, hogy elvárja, miszerint a lengyel probléma azonos módon lesz megoldva a német kérdéssel. A jegyzék egyuttal bejelentette, hogy a lengyel kormány felmondja az 1925.évi lengyel-csehszlovák kisebbségi egyezményt. A jegyzék szövegét van szerencsém B./ alatt idecsatolni.

B./ melléklet.

A Londonban és Párisban szeptember 19.-én és 20.-m szóbelileg és utóbb irásban tett lengyel lépésre az angol és francia kormány meritorikusan, értesülésem szerint, állást nem foglalt ugyan, de nem volt kétséges, hogy e két nagyhatalmi kormány előbb a szudétanémet kérdést óhajtotta volna megoldva látni és csak ezután vette tervbe a lengyel kérdéssel való foglalkozást. A nyugati nagyhatalmaknak feltehetőleg a lengyel kérdés elhuzására irányuló törekvésével szemben a lengyel hivatalos körök elhatározása az volt, hogy a lengyel érdemi követeléseket minden körülmények között fenntartják a követendő taktikát pedig a helyzet mikénti alakulásától teszik függővé.

Szeptember 22.-től kezdődőleg kezdetét vették a sorozatos összeütközések a lengyel kisebbség és a cseh karhatalom között az Olza vidéken, amely növekvő elszántsággal folyt az áldozatokra való tekintet nélkül a kritikus időszak egész tartama alatt. A már korábban alakitott titkos egyesületek léptek itt akcióba egyidejüleg a szudéta németek megmozdulásával. A fegyveres felkelők csendőrlaktanyákat támadták meg, katonai őrjáratokat fegyvereztek le és terrorizálták a cseh hivatalnokokat. A hangulat és a lelkesedés fenntartására és fokozására röpcédulálat terjesztettek és titkos mozgó rádióállomásokat állitottak fel a határmentén, amelyek azt a benyomást keltették, mintha az Olza-vidéken mü-

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

ködnének. A sajtó természetesen kihasználva a véres eseményeket, igyekezett a közhangulatot a legerélyesebb lépésekre, szükség esetén a fegyveres megoldásra előkésziteni. Egyidejüleg megindult a lengyel területen az önkéntesek toborzása, akiknek száma napok alatt elérte az 50.000-t.

A lengyel kormány és közvélemény nem hagyta magát befolyásoltatni szeptember 23.-án Szovjetoroszország részéről bekövetkezett diplomáciai lépéstől sem,dacára annak, hogy orosz részről a meg nem támadási szerződés felmondásának lehetőségével is fenyegetődztek, sőt az orosz lépéssel egyidejüleg a prágai lengyel követ a leghatározottabb formában követelte az uj cseh kormány elnökétől, Sirovy tábornoktól a szeptember 21.-én átadott lengyel jegyzék azonnali megválaszolását.

A csehszlovák kormány válaszát Slavik varsói csehszlovák követ szeptember 26.-án délután 3 órakor adta át Moscicki köztársasági elnöknek.Benes sajátkezüleg irott levele kiséretében. A válasz az azonnali tárgyalások megindítását javasolta a Lengyelország részére teendő koncepciók tekintetében. Moscicki elnök válaszlevelét és a lengyel kormány válaszjegyzékét repülőgépen külön futár vitte,aki szeptember 27.-én 12óra 40 perckor érkezett meg Prágába. Ez alkalommal a lengyel kormány készségét fe-

jezte ki azonnali olyirányu tárgyalások megkezdésére, hogy Csehszlovákia lengyel lakossága akaratát szabadon nyilvánithassa hovatartózandósága kérdésében. Ennek biztositását szolgálná a lengyel nyelvterület egyrészének azonnali átengedése, bizonyos területeken pedig népszavazás megtartása. A lengyel jegyzék tehát érdemileg ugyanazt követelte, mint a godesbergi német memorandum, csupán a terütetek átadását nem kötötte időponthoz, tehát nem volt ultimátum jellegü.

A várt cseh viszonválasz szeptember 28.-án és 29.-én, dacára, hogy azt cseh részről magán uton kilátásba helyzeték, nem érkezett meg Varsóba. E kérdés ebben a stádiumában érték a lengyel kormányt a szeptember 29.-i müncheni határozatok, amelyek mint ismeretes a lengyel probléma megoldását három hónappal szintén elódázták.

A müncheni határozatok hire szeptember 30.-án hajnali 3-4 óra között érkezett Varsóba. A reggeli órálban Beck külügyminiszter legszükebbkörü munkatársaival tanácskozott, majd a déli órákban a köztársasági elnök elnöklete alatt államtanács ült össze, amelynek célja volt a müncheni határozatok folytán előállott helyzet és az időközben beérkezett és csupán általánosságokat tartalmazó prágai viszonválasz után a lengyel részről közvetlenül teendő lépések megállapitása.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Azonban már a délelőtti órákban elterjedt hirek szerint a varsói hivatalos körök a müncheni négy hatalmi értekezlet határozatait valóságos arculcsapásnak tekintették. Ismeretes, hogy már 1933. évben Mussolininek a négyhatalmi konferenciára vonatkozó terve Lengyelországban mily erős recenzust váltott ki, jelenleg pedig a Münchenben tervezett diszkriminációt egyenesen elgondolhatatlannak tartották. A szállingó hireket megerősitették előttem Lubienski gróf kabinetfönöknek nekem tett közlései, amelyekről haladéktalanul voltam bátor Nagyméltóságodnak jelentést tenni.

A lengyel kormány utolsó jegyzéke szeptember 30.-án 22 óra 7 perckor érkezett repülőgépen Prágába, amelyet a csehszlovák kormánynak azonnal kézbesitettek. A jegyzék ultimátum jellegü volt: október 1.-én déli 12 óráig választ kivánt a csehszlovák kormánytól arra nézve, hajlandó-e Teschent és környékét október 2.-án délben átadni, Frysztat kerületét pedig 10 nap alatt kiüriteni és átadni. A további területeken tartandó népszavazás módozatainak megállapitását és a határok végleges rendezését egy megkötendő megállapodás fogja tartalmazni.Követeléseinek nem teljesitése esetén a lengyel kormány minden felelősséget Csehszlovákiára háritott.

Ugyanaznap este 1/2 9 órakor,tehát a

jegyzéknek Prágában való átadása előtt, Beck külügyminiszter Nagyméltóságodnak való jelentéstétel céljából közölte velem a lengyel ultimátum tartalmát.

A lengyel külügyminiszter a lengyel kormány ultimativ fellépéséről még szeptember 30.-án késő este tájékoztatta a varsói francia és angol nagyköveteket is. Az utóbbi az angol kormány válaszát már október 1.-én reggel 8 és 9 óra között közölte, amelynek értelmében " az angol kormány felajánlja jószolgálatait és biztositotta a lengyel kormányt, hogy ez alkalommal nem fogja Prága elhuzni a kérdés megoldását". A francia nagykövet hasonló lépést tett. Beck ur azonban oly kevéssé akart hallani az angol és francia közvetitésről - aminek célja csupán a lengyel akció megakasztása volt - hogy a nagyköveteket nem is fogadta, s azok " jószolgálataik"-at csak a kabinetfönöknek ajánlhatták fel.

Október 1.-én délben a prágai kormány egy órás haladékot kért válaszának közlésére, amelynek lejárta előtt a csehszlovák kormány közölte a lengyel kormánnyal, hogy az ultimátumban foglalt követeléseket minden fenntartás nélkül elfogadja. E hirt Beck külügyminiszter délután 4 órakor a külügyminiszterium erkélyéről 100.000-nyi tömeg előtt tartott beszédében hozta a közvélemény tudomására.

Október 2.-án délben 1 órakor, miután Smigły-Ryfz tábornagy rádió utján beszédet intézett

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

a lengyel-cseh határon készen álló csapatokhoz, a lengyel csapatok bevonultak Teschenbe.

A fentiekben voltam bátor összefoglalni a cseh problémának a lengyel kérdéssel kapcsolatos eseményeit, amelyeknek a lengyel érdekek szempontjából való örvendetes eredménye kétségtelen következménye volt annak, hogy a lengyel kormány, tudatában a közvélemény teljes támogatásának és szükség esetén áldozatkészségének, képes volt erélyes elhatározásokra és azok gyors végrehajtására.

A kérdés megoldása azonban csupán a lengyelek által elérni kivánt célok egyrészének megvalósitását eredményezte. Lengyelország birtokába jutott Csehszlovákia lengyelek által lakott területeinek. A távolabbi célkitüzés és talán ezt lehet tekinteni lengyel szempontból is a fontosabb célnak, nevezetesen a közös lengyel-magyar határ megvalósitása, egyelőre megoldatlan maradt. Viszont ennek következménye, hogy továbbra is számithatunk a lengyel kormány érdeklődésével és támogatásával a magyar kérdés megoldása szempontjából, amelyre vonatkozólag különben Szembek grófnak előttem október 2.-án felolvasott hivatalos nyilatkozata, amelyről voltam bátor Nagyméltóságodnak haladéktalanul táviratilag jelenteni, kelló biztositékot is nyujt.

Szöry

rendkivüli követ és
meghatalmazott miniszter.

A,1

11

N o t e r e m i s e

par L'Ambassadeur de Pologne à Londres le 20 septembre 1938.

Dans ma démarche du 19 septembre a.c., j'ai eu l'honneur d'informer le Gouvernement de Sa Majesté Britannique de l'attitude de mon Gouvernement vis-à-vis du problème de la minorité polonaise en Tchécoslovaquie.

J'ai tenu particulièrement à souligner qu'en se basant sur le principe de l'égalité de traitement de toutes les minorités en cause, le Gouvernement Polonais serait obligé de demander pour les territoires habités par une population de langue polonaise l'application des mêmes mesures qui seraient acceptées pour le territoire des Sudètes.

En confirmant ce point de vue, le Gouvernement Polonais ne s'inspire pas seulement du principe d'équité, mais il est aussi convaincu que la crise en Europe ne pourra être résolue d'une façon définitive sans la solution de tous les problèmes minoritaires en Tchécoslovaquie.

Le Gouvernement Polonais est fermement persuadé que cette solution ne peut être réalisée qu'en tenant compte des justes revendications de tous les groupes nationaux, et parmi ceux-ci du groupe polonais et hongrois.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

IV

Je tiens à informer Votre Excellence que dans le cas, où ce point de vue ne serait pas accepté, le Gouvernement Polonais se verrait obligé, à son plus grand regret, de faire toutes ses réserves quant à la collaboration éventuelle dans le règlement des problèmes en question.

Veuillez agréer, etc.....

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

401

B)

13

Note remise au Gouvernement Tchécoslovaque le 21 septembre

D'ordre de mon Gouvernement j'ai l'honneur de vous communiquer ce qui suit:

1.Se référant à la déclaration du Gouvernement de la République Tchécoslovaque au termes de laquelle le Gouvernement Tchécoslovaque s'est engagé à ne pas faire de discriminations entre la communauté nationale polonaise et aucune autre communauté nationale se trouvant en dedans des frontières de la République Tchécoslovaque,ainsi qu'en rappelant le point de vue du Gouvernement Polonais connu du Gouvernement Tchécoslovaque,et qui n'admet aucune discriminations entre les intérêts de la Pologne et ceux des autres Etats intéréssés,- le Gouvernement Polonais attend une décision du Gouvernement Tchécoslovaque au sujet des territoires habités par la population polonaise, décision immédiate et analogue à celle que le Gouvernement Tchécoslovaque a pris à l'égard du problème allemand.

2.Etant donné ce qui précède,le Gouvernement Polonais considère que le règlement concernant la situation de la population polonaise en Tchécoslovaquie, prévu à la partie 3 de la Convention polono-tchécoslovaque,signée à Varsovie le 3 avril 1925,est devenu sans objet,et en conséquence le Gouvernement Polonais denonce ladite partie de cette Convention.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

402

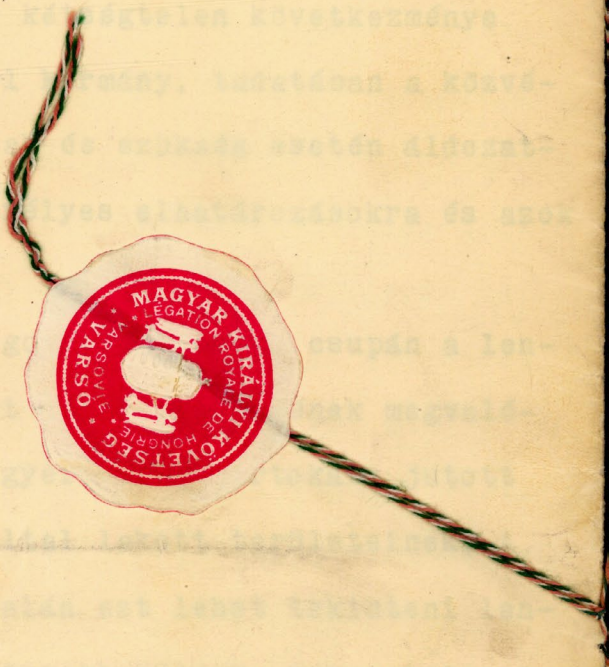
MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG
LÉGATION ROYALE DE HONGRIE
VARSÓ
VARSOVIE

24.

1938. október 4. Prága. Tájékoztatás a ruszin és az ukrán nemzeti tanácsok,
valamint a kelet-szlovenszkói ruszinok képviselőinek a prágai magyar követségen tett látogatásáról.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 988/res.pol./1938. X. 7.

988/res.pol
1938.X.7.

1

Prága, 1938. október hó 4-én.

II

248/pol.
1938.

Tárgy: A központi orosz nemzeti tanács küldöttségének látogatása a követségen.

1 drb. melléklet.

T i t k o s!

Ma reggel felkeresett Pajor Miklós dr. szenátor és közölte, hogy a központi orosz nemzeti tanács nevében küldöttség óhajt nálam tisztelegni, hogy átadja az említett nemzeti tanács tegnap hozott határozatát, melyben a kisoroszok által lakott Kárpátalja részére az önrendelkezési jogot követeli. Egyuttal bemutatta ennek a határozatnak szövegét azzal, hogy az emlitett küldöttség véleményemet kéri arra vonatkozólag, hogy ez a határozat "megfelel-e a jelenlegi magyar álláspontnak."

Erre azt feleltem Pajor szenátornak, hogy nincs felhatalmazásom Kárpátaljára vonatkozó magyar álláspont kinyilatkoztatására. Azt ajánlom azonban, hogy a küldöttség memorandumát - melyet Pajor szenátor közlése szerint a magyaron kivül az itteni lengyel, német, angol és francia követségnek is át akar nyujtani, tartsa csak egész általánosságban és követelje Kárpátalja őslakóssága számára az önrendelkezési jogot.

./.

Nagyméltóságu
kányai K á n y a K á l m á n Urnak
m. kir. külügyminiszter
Budapest.

1

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Rövidesen Pajor szenátor távozása után megjelent nálam a küldöttség, melynek tagjai voltak:

Az ukrán nemzeti tanács részéről:

Révay képviselő és dr.Dolinay.

Az orosz nemzeti tanács részéről:

Bródy képviselő és Demko.

A Ruszin Törvényhozó Club részéről:

dr.Fencik képviselő.

Az orosz blokk részéről:

Dr.Baczinszky szenátor.

A keletszlovenszkói ruszin képviselők nevében:

dr.Pieták képviselő és Zsidovszky.

A küldöttség szónoka, dr.Fencik képviselő volt, aki az eredetiben mellékelt memorandumot adta át és azt egy rövid beszéddel kommentálva leszögezte, hogy a jelenlevők a kárpátorosz lakósság 80 %-át képviselvén a jelenlegi történelmi pillanatban biztositani kivánják népük jövendő sorsát, mely célból minden pártellentétet félretéve egységes frontban tömörültek.

/Lásd mellékletet/

Kivánságaikat konkretizálva leszögezte, hogy

1/követelik a kárpát-orosz nép részére az önrendelkezési jogot,

./.

2

2/ a Poprád és a Tisza által határolt Kárpátalja oszthatatlanságát feltétlenül fenn akarják tartani,

3/ezen terület részére területi autonomiát kívánnak.

Válaszomban kijelentettem,hogy közléseiket kizárólag receptive vehetem tudomásul, mert ezekben a fontos kérdésekben semminemü kijelentés tételére nem vagyok felhatalmazva.-Ezen hivatalos válaszomat követő eszmecsere folyamán Baczinszky szenátor ugy nyilatkozott,hogy ők a magyaroknak ezen területi autonomián belül készséggel adnának a legmesszebbmenő nemzeti autonomiát.

Baczinszky ezen kijelentését - amivel különben Fencik nem értett egyet - szintén tudomásul vettem azzal,hogy mostani eszmecserénk célja kizárólag az,hogy tiszta képet alkossak magamnak kivánságaikról,hogy azokat kormányomnak jelenthessem.Nem hagytam azonban kétséget fennforogni aziránt,hogy elgondolásaik elfogadása igen nagy nehézségekbe ütközik.

Még mialatt a küldöttség nálam volt,megjelent a követségen Szczeniowski ur,az itteni lengyel követség titkára,aki követje nevében tájékoztatást kért a küldöttségnek adott válaszomról, mert Papée ur ugyanilyen értelemben kiván válaszolni.

Szczeniowski urnak megadtam a kivánt felvilágositást azzal,hogy Papée ur vonatkozó bizalmas közléseiből tudom,hogy a lengyel kormány

./.

3

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Kárpátalja részére minden autonomia adását ellenzi és ezen területnek Magyarország által minden korlátozástól mentesen leendő annexióját óhajtja. Erre való tekintettel válaszomban a legszigorubban kerültem mindent ami ennek a lengyel álláspontnak praejudikálhatna.

Ezt Szczeniowski ur leplezetlen örömmel vette tudomásul.

Széchenyi

25.

1938. október 6. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata Lengyelország álláspontjáról egy lehetséges ruszinszkói magyar akcióval kapcsolatban.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1006/res.pol./1938. X. 8.

Varsó:1938.X.6. 14 ó 56.
Bpest:1938.X.6. 17 ó 20 Száma: 285.

1006/kaspol
1938.X.8.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv.tan. ur

6428.

Statissime!

Számjeltávirat

a varsói magyar királyi követségtől.

Szigoruan titkos!

Beck ma következőket mondotta nekem Hory követ jelenlétében:

I. Köztársasági elnök és Smigly-Ridz tábornagy román királynál és román hadvezetőségnél interveniálnak, hogy ruthénföldi akciónkban bennünket ne zavarjanak.

II. Összes lengyel külképviseleti hatóságok utasitva vannak, a mi hatóságainkat minden lépésükben teljes erővel támogatni.

III. Lengyel határőrhadtest parancsnokság tegnap éjjel egy órakor rendeletet kapott, Ruszinszko határát megszállni. Erröl román kormányt ma értesitik.

IV. Orosz veszélyre való tekintettel, lengyelek katonailag egyelőre többet nem tehetnek.

V. Határmegszálló csapatok utasitást kaptak, hogy ha baj esetén magyar vagy általunk megbizhatónak jelzett ruthén menekültek jelentkeznek, azokat fogadják be és mindenben

./.

...ZÁGOS LEVÉLTÁR

támogassák.

VI. Ungvári lengyel konzul mindenkép rendelkezésünkre áll. Csáky gróf.

Hory.

Dechiffr:1938,X.6. 18 ó 20 Edl-Vágó
Gép:Oy.

748

D

26.

1938. október 7. Róma. Villani Frigyes római magyar követ tájékoztatása az olasz diplomácia álláspontjáról a magyar területi követeléseket illetően.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1065/res.pol./1938. X. 13.

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG OLASZORSZÁGBAN
RÓMA.
LÉGATION ROYALE DE HONGRIE EN ITALIE
ROME.

1065/respol
1938. X. 13.

79. u.

170/főn.pol.-1938

Róma, 1938 évi október hó 7-én.

~~I. ME~~
~~II.~~ Honv. VI.

Tárgy: Magyarország területi igé-
nyeinek bejelentése; a Rus-
ka Krajna; román állásfo-
lalás.

A mai m. kir. követség
170/főn. sz. a. kelt fenti tárgyú jelentését van szer. Nmgod nb. tájékoztatására másolatban idezártan ttel megküldeni.

1 melléklet

T i t k o s !

Honv. VI

Nagyméltóságod 964/res.pol-1938 számu rend-
tét, mely Magyarországnak Csehszlovákiával szemben t-
tott területi igényeiről szól, mellékleteivel /terület-
szelvények leirása és 3 térkép/ tegnap reggel kaptam m-
A rendelet tartalmát olasz nyelvü feljegyzésben /lásd
mellékletet/, ma reggel 10 óra 15'-kor hoztam Ciano gró-
tudomására, szóbelileg előadván a rendelet azon kitéte-
it, amelyeket a feljegyzésbe felvenni szükségesnek ne-
tartottam; a térképek segitségével /melyeket szintén át-
adtam a külügyministernek/, megmagyaráztam területi igé-
nyeinket. Megjegyzem itt, hogy Nagyméltóságod rendeletén
következő kitételét: "amelyeken a magyarság számaránya
50%-nál nagyobb" az olasz nyelvü feljegyzésben "dove
abitanti ungheresi costituiscono un'assoluta maggiora-
kitétellel helyettesitettem.

Nagyméltóságu

K á n y a K á l m á n urnak
m. kir. külügyminister

B U D A P E S T.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

69

K. 64-1938, 39-7/e

V

Ciano gróf a térképet már ismerte;azt neki Csáky gróf Münchenben mutatta be.

Felfogása szerint a tótok által lakott területről jelenleg nem lehet szó;ha ezek megkapják az önrendelkezési jogot,idővel ugyis csatlakozhatnak Magyarországhoz.A magyar vidéket meg kell kapnunk.Ha III.számmal jelzett területen el tudjuk érni a népszavazást,ennek csak örülne,bár ott igen kevés magyar van.A Ruska Krajnának bekebelezésére és a magyar-lengyel közös határ létesitésére irányuló igyekezetünket Olaszország támogatni fogja;itt azonban az a baj,hogy Berlinben ellentétes nézeten vannak és a közös határt nem óhajtják.

Erre vonatkozólag eszmecserét fog folytatni a német kormánnyal,de nem hiszi,hogy azt álláspontjának feladására rá tudná birni.A németek kizárólag a magyarlakta területek visszacsatolását kivánják és ezzel elintézettnek tekintik -eddigi értesülései szerint- a magyar revindikációk kérdését.

Cianonál tett látogatásom után felkerestem Buti nagykövetet,akivel szintén közöltem a magyar kivánságokat.

Attól tart,hogy Pozsonyt aligha fogjuk megkapni megértetvén velem,hogy a német határ a város mellett vonul el és Pozsonynak lakossága nagyrészben német. Hivatkoztam Ribbentropnak előttem is tett kijelentésére, hogy Pozsonyra a birodalom igényt nem emel.

Ezután Buti betekintést nyujtott -szigoru titoktartást kérvén- egy feljegyzésbe,melyet Zamfiresco

román követ adott át Cianonak.Ebben közli,hogy a bukaresti cseh követ bejelentette a román kormánynak,hogy Nagyméltóságod a magyarlakta területről való lemondásnak szimbolizálására nehány - a határ nyugati és keleti részén fekvő- város azonnali átadását kérte.

A prágai kormány hajlandó a nyugati határ mentén a magyar követelést teljesiteni,de a határ keleti részén nem,/ami azt jelenti,hogy Ruska Krajnáról és alighanem Kassáról nem mond le/.

A ruténföld kérdésében való döntést Prága a berlini nemzetközi bizottságra,vagy a négy nagyhatalomra kívánja bizni./Ez reánk nézve kedvezőtlen,mert ott Olaszország egyedül maradna,a birodalommal,Franciaországgal és Angliával szemben./

A román követ azt kérte,tanácsolja Ciano gróf a magyar kormánynak,hogy ezt a megoldást fogadja el.A külügyminister választ nem adott és nem szándéka,hogy nálunk a kivánt lépést megtegye.

Azt hiszi jó volna Bukaresttel megérttetni,hogy a közös lengyel-magyar határ román érdek is,mert egyrészt a bolsevizmus előretörése elleni védelmi vonalat erősit,másrészt pedig a német keleti expansiós törekvéseket gátolja.

Itteni politikai körökben elismerik,hogy Magyarország tiszteletreméltó nyugalommal viselkedett a jelenlegi válságos időkben;helyeslik,hogy a magyar kormány nem lépett fel provokálólag vagy támadólag,de csodálkoznak azon,hogy a felvidéken az ottani lakosság aránylag nyugodt maradt és nem követte a sudéta németek példáját.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K64-1939-71a

4

akik forradalmi megmozdulásukkal nagy mértékben meg-
könnyitették a birodalom célkitüzéseinek megvalósitását.

Illaui

rendk.követ és megh.minister

17

27.

1938. október 8. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Hory András varsói magyar követnek a Ruszinszkó területén bevetett magyar diverzánsokkal kapcsolatban.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1017/res.pol./1938. X. 8.

Számjeltávirat.

Külügyminister.

1017/Kuspol Kuspol szám. Érkezett: 1938
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

Számjel-távirat! TITKOS!

Sork. száma: 6143 Tétel szám: 128

Érkezett: 1938 évi 8 hó 8-n.

Cellfr.: 22 óra ..... perckor

Kiadta: 22 óra 45 perckor

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzés(ek) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: .....

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

HORY Exung VARSO

128 Felkérem közölje azonnal illetékes helyen, hogy ha beszivárgott magyar felkelők keresnek lengyel határon menedéket, azok ismertető jelként szentképet fognek felmutatni, melynek hossza hatvan milliméter, szélessége harminchárom milliméter. Kép hátán egy 40-nel kezdődő szám van.

Sziveskedjék odahatni, hogy Lengyelországban jelentkező önkénteseket magyar felkelők segitségére kisebb csoportokban lengyel határon átengedjék. Megkönnyitené külpolitikailag is helyzetet ha szlá felkelők is sze-

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

7532 Attila-nyomda r.-t. Buda, I., Szent János-tér 1/a.

repelnének rutén földön. Költségeket magyar kormány szivesen vállalja.

X/_8 Kánya

2)

Tithos

Ezeny Statisztikai

Varsó

Felhérem közölje azonnal hogy ha bezivárgott magyar felhelők keresnek lengyel határon menedéket azok ismertő jelhéntt ~~egy~~ szenthéget fognak felmutatni melynek hossza hatvan milliméter szélessége harminc három milliméter. Kép hátán egy negyvennel kezdődő szám van.

Szivesbedjék odahatni hogy lengyel országban jelenthező önkéntesehet ~~nehéz harcban álló~~ magyar felhelők segítségére kisebb csoportok ban lengyel határon átengedjék. Megkönnyítené külpolitikailag is helyzetet ha szláv felhelők is szerepelnének rutén földön. Költségeket magyar kormány szivesen vállalja.

3

Kánya

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

7

Exmy Varsó

statissime

Tithos

Felkérem szíveskedjék around külügyminisztériumban közbenjárni hogy ungvári lengyel konzul utasítást kapjon arra hogy lépjen haladéktalanul önze kölletésbe ruszinok vezetésével és magyar kormány megbízásából kijelentse neki hogy ~~magyar kormány~~ amennyiben ruszinok ~~függetlenségi~~ elszakadást ~~és M. hoz való csatlakozást~~ kimondanák M. mozgalmat és népszavazási ~~törek~~ siheret teljes erővel dömozditanás. M. korm. magarinéről természetesen ruszin terület magyar sávjának ~~és~~ ~~isko~~ átcsatolását is követelni fogja de ez a taktikai lépés ne ijesze el ruszinokat, ~~mert~~ egész ~~rutén terület M. hoz való csatlakozása esetén~~ ~~hegyvidék administrációjának meg~~ ~~kommyitésére Munkács városát is~~ ~~és megfelelő kiegészítő területet~~ ~~meghagyná régi közigazgatási keretben.~~

60 m/m konzú
33 m szélés
szintkép
hátán 40. vel kezdődő szám
van.
önkénterek

Kánya

28.

1938. október 12. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a berlini magyar követségnek a szlovák és a ruszin autonómia kérdésében.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1059/res.pol./1938. X. 12.

Számjeltávirat.

Külügyminister.

1059/kaspar szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

TITKOS!

Sorkönyvi szám: 6180 Tétel szám: 178

Érkezett: 38 okt 12-é

Chiffre: 19 óra ..... perckor

Kiadta: ..... óra ..... perckor

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzés(ek) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra: APOR követ ur

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: 4 X 12

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: Minister kérnek telefonon olvassam – egy igazítás-sal nemben hagyta X. 12.

178. Számjelosztály: .....

EXUNG Berlin

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

193-ra :

Sziveskedjék [redacted] államtitkárnak kormány nevében melegen megköszönni tót és rutén önrendelkezési jogra vonatkozó kijelentését. Fejtse ki, hogy magyar kormány ugyanezen az alapon áll, imperialista szándékok nem fütik. Soha nem óhajtott valamit tenni, mi népek önrendelkezési jogával ellentétben állana. Ezzel kapcsolatban jelentse ki, hogy azoka célzatos hiresztelések, mintha Magyar kormány ~~longyelekkel vagy másokkal bár~~ miféle újfajta blokkpolitikába akarna belemenni, kizárólag ellenfeleink kutmérge ző agyszüleményének minősitendők. Magyar kormány hü marad több mint egy évtizeden

7532 Attila-nyomda r.-t. Buda, I., Szent János-tér 1/a.

61

2

át bevált [redacted] külpolitikájához . ~~Ezt az~~

Elhatározását megerősiti a történtek alap

ján érzett erkölcsi kötelessége, amely

~~most még erősebben~~ továbbra is erősen füzi a tengely poli-

tikájához.

X/12 K Á N Y A

211

2

29.

1938. október 12. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata
a varsói magyar követségnek a Ruszinszkó területén bevetett magyar diverzánsokkal kapcsolatban.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1060/res.pol./1938. X. 12.

Számjeltávirat.

Külügyminister.

1060/Kespoc szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

Sorkönyvi szám: 6181 136
Érkezett: 38 okt 12 é.
Chiffr.: 19 óra 25 perckor
5 V.
Kiadta: ..... óra ..... perckor

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzés(ek) színes irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra: Apor követ ur

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: .....

A X/12

Jóváhagyás után: Miniszter úrnal telefonta olvastam, jóváhagyta

Kiadás után: X./12.

Miniszterelnök ur utasitására:

136 Számjelosztály: .....

Exung Varsó

Ruszinszkóba eddig kb.

750-800 embert sikerült benyomni. Tegnapi és tegnapelőtti összeütközések és szabotázsakciók után csehek határt ugyszólván légmentesen lezárták. Sziveskedjék visszatérni katonai attasé hétfői javaslatára és ujból kisérelje meg lengyel kormánynál általa előadott tervet keresztülvinni. Tartok ugyanis attól, hogy ha nagy önfeláldozás és költséggel megszervezett forrongás nem kap északról táplálékot, mozgalom folytatólagosssága veszélyeztetve lesz.

1

X/12 KÁNYA

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

62

7532 Attila-nyomda r.-t. Buda, I., Szent János-tér 1/a.

30.

1938. október 14. Bukarest. Bárdossy László bukaresti magyar követ számjeltávirata a román kormány álláspontjáról a csehszlovák kérdésben.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1097/res.pol./1938. X. 16.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1097/kerpol szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) { eredete: ..... / száma: ..... / kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

TITKOS!

Sorkönyvi szám: 6263 Bérlő szám: 92
Érkezett: 38 okt 16.
Cimlap: 20 Vágó-Zsindely
Kiadás: 21 ... pecsét

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Sorkönyvi szám: .....

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra: .....

Aláirásra: Kia

Jóváhagyás előtt: .....
f. X. 16

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

92/ Bárdossy

Bukarest

135-137 z. számjeltáviratára:
Sziveskedjék Comnen urral csak annyit közölni, hogy lekötelezne bennünket, ha Stoyadinovich ur mintájára, ki magyar kiadásban több izben adott cseheknek mérséklő tanácsot, ő is hasonlóképen járna el.

Bp. 1938. X/16 Kánya

112

K. 64 – 1938, 39 – 7/a

37039. Szénásy, Budapest.

Bucarest,1938.X.14. 16 ó
Budapest,1938.X.14. 18 ó 40

135.szám.

1094/kapcsol
1938.X.16.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Politikai osztálynak

6541
Statissime !

Számjeltávirat

a bucaresti magyar királyi követségtől

Mint már folyó hó 1-én közölte velem, roman kormány szigoruan tartózkodott attól, hogy cseheket bárhogy is bátoritsa. E mellett továbbra is megmaradtak, annak ellenére, hogy egyes magyarorszagi megnyilatkozasok jogosan nyugtalanitották és elkedvetlenitették román kormányt és közvéleményt. Ilyen volt elsősorban magyar kormánynak Prágában átadott jegyzéke, amely müncheni megallapodásó elveinek egész Duna völgyében leendő alkalmazasaról beszélt. Igaz ugyan, hogy Nagyméltóságod néhány nap mulva szóbelileg kiigazitotta jegyzék szövegét, de az elől elzárkozott, hogy helyreigazitsa kommunikét, bár annak tartalma közben nyilvánossá vált. Román kormány jugoszláv kormánnyal együtt aggályosnak tartja általános magyar revizios prppaganda nagymérvü megerősödését. Külügyminister tudomásal bir arról, hogy állandóan sok most készült ilyen nyomtatványt csempésznek be udót államokba. Végül ~~nyugtatja~~ lanit románokat az a csehszlovákiával szemben érvényesiteni kivánt igényunk,ami cseh-román közvetlen kapcsolatot megszakitaná. Kapcsolat fenntartása számukra nem közömbös.

Folytatása következik.

Bárdossy

Dechiffre:1938.X.14. 20 ó Edl, Dörgei és Zsinéely
Gép:F

113 Edl

Bucarest,1938.X.14. 16 ó
Budapest,1938.X.14. 19 ó

136.szám.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Politikai osztálynak

6542
Statissime !

Számjeltávirat

a bucaresti magyar királyi követségtől

Folytatás:

Nagyon is sajnálatosnak tartja, hogy tárgyalásokat megszakitották. Tudomása szerint csehek magyar többségü területek átengedésére el voltak szánva, oly szakaszokra nézve pedig, amelyekről gazdasági és közlekedésügyi érdekek miatt nem mondhattak le,lakosság cserét akartak javasolni.

Felvette gondolatot, nem segithetne-e roman kormány esetleg jugoszlav kormánnyal együtt magyar-csehszlovák kérdés rendezésében? Nincs ugyan királytól felhatalmazása, de azt hiszi, hogy király intenciójának megfelelően jár el, amikor közbenjárást készségesen felajánlja.

Folytatása következik. Bárdossy

Dechiffre:1938.X.14. 21 ó Edl, Dörgei és Zsindely
Gép:F

4

Bucarest,1938.X.14. 18 ó
Budapest,1938.X.14. 21 ó

137. szám.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Politikai osztálynak

6543
S t a t i s s i m e !

Számjeltávirat

a bucarestí magyar királyi követségtől

Folytatás:

Külügyminiszter közlésére kapott utasítás értelmében adtam választ. Ajánlkozását azzal próbáltam elütni, hogy román sajtó, amely mögött magyar közvélemény román kormányt látja, napokon át folytatott vehemens campagne-ban már oly élesen foglalt állást Magyarország ellen, hogy ezekután egyéni magyarázatok meggyőződésem szerint román közbenjárás tekintetbe vételéről nem lehet szó . Petrescu Comnen mégis újból -és újból visszatért ajánlkozására,úgy hogy végül kénytelen voltam megigérni, hogy Nagyméltóságodnak jelentem.

Bárdossy

Dechiffre:1938.X.14. 21 ó Dörgei Edi és Zsindely
Gép:F

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

31/a.

1938. október 14. Varsó. Hory András varsói magyar követ tájékoztatása Beck lengyel külügyminiszternek a müncheni szerződést követően Csehszlovákiával szembeni lengyel eljárásról s annak magyar vonatkozásairól.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1094/res.pol./1938. X. 16.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1095/kespol szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: .....
száma: .....
kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra: Kár

Jóváhagyás előtt: X 16

Jóváhagyás után: A X. 16

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM
Kiadta: ..... óra ..... perckor
Számjel-távirat! TITKOS!
Sork. száma: 6259-61 Tovább. száma: —
Érkezett: 1938 évi okt. hó 16 n.
Chiffr.: 16 óra 18 perckor
Kiadta: 16 óra 30 perckor
Dvágó

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel Sz.

1

Alapszám:

98.

I.

Wettstein

Prága.

177 sz. számjeltáviratára:
Szíveskedjék olasz követtel megértetni, hogy mi csehszlovák kormánnyal átadandó területek nagysága felől további közvetlen tárgyalásokba bocsátkozni nem akarunk. Kérdés ~~további fejlődését~~ megoldását úgy képzeljük, hogy csehszlovák kor-

K 64 – 1938,39 – 7/e – 45

37039. Szénásy, Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

105

2

mány nekünk igen sürgősen
új ~~[illegible]~~ ajánlatot tesz, melyet vagy ak-
ceptálunk vagy azt elégtelennek
nyilvánítjuk. Utóbbi esetben azon-
nal berlini és római kormányhoz
fordulunk közvetitését kérve s
hajlandók vagyunk döntést esetleg
emlitett két kormány arbitrage-a
alá bocsátani.

Magyarlakta területek elhatárolására vonatkozó

Berlini és római követünket
fenti értelemben egyidejüleg meg-
felelően utasitottam.

Bp. 1938. X/16 Kánya.

117

II.

Villani

2

Róma.

~~Szivesbedjék Palazzo Chigiben a-~~
~~zonnal közölni, hogy~~ Prágai köve-
tünk jelentése szerint ottani olasz
követ kormánya utasitására nyo-
matékosan ajánlotta cseh külügy-
miniszternek, hogy csehszlovák
küldöttség ujabb, eddiginél lényegesen
előzékenyebb ajánlattal tegye
lehetővé magyar delegációval való
barátságos meg~~eldást~~egyezést.

Cseh külügyminiszter, ki olasz de-
marcheról német külügyminiszterium

320

4

utján már előzetesen tájékoztatva volt, ~~biztosította olaz követet csehszlovák kormány legmesszebbmenő gyakorlatáról Magyarországgal létesítendő barátságos megoldást (vonatkozó lag) illetőleg s~~ kérte olaz kormány közvetítését, ~~hogy~~ magyar delegációval való tárgyalások mielőbbi újrafelvételét segítse elő.

Szíveskedjék Ciano gróffot azonnal ~~felkeresni s vele~~ közölni, hogy magyar kormány átadandó területek nagyságát illetőleg csehszlovák kormánnyal közvetlen tárgyalásokba bocsátkozni nem óhajt, mert ez végleges döntést napokkal, sőt esetleg hetekkel elodázná.

Magyar kormány kérdés megoldását úgy képzeli, hogy csehszlovák kormány nekünk igen sürgősen új ~~elfogadható~~ ajánlatot tesz, melyet vagy akceptálunk vagy azt elégtelennek nyilvánítjuk.

Kérjük olaz kormány ily irányú, igen sürgős intervencióját Prágában.

Amennyiben új csehszlovák ajánlat rézünkről elfogadhatatlan volna, úgy F azonnal római és berlini kormánytag fogunk fordulni közvetítésüket kérve, illetve amennyiben ők azt opportunusnak látják, hajlandók vagyunk b végleges döntést emlitett két kormány arbitrage-a alá bocsátani.

Szíveskedjék nyomatékosan rámutatni arra, hogy magyar kormány kérdésnek ~~[illegible]~~ belül való tisztázására legnyomatékosabb sürgt helyezi.

Berlini követünket egyidejűleg megfelelően utasítom.

Távirati jelentést kérek.

Kánya.

F – végyhatalmi döntés kérése előtt –

b magyarlakta területek elhatárolására vonatkozó

Bp. 1938. X/16

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

107

189.

4

III.

Sztójay Berlin

< II - ből >

Szmeskedjék Ribbentropp mert vagy helyettesétel

[II - ből]

német

(II - ből.) < II - ből. >

Római (II - ből.)

Bp. 1938. X/16 Kanyc.

48

4

Varsó, 1938.X.14. 14 ó
Budapest, 1938.X.14. 19 ó

1094/kegyes
1938. X. 15.

327.szám.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Politikai osztálynak

6539
Statissime !

Számjeltávirat
a varsói magyar királyi követségtől

Nagyméltóságod folyó hó 10-én kelt 134 számú számjeltávirat tartalmát közöltem lengyel külügyminiszterrel.

Beck következőket válaszolta:

Sokkal inkább tudatában vagyok nagy felelősségnek, amely magyar kormányra nehezedik, mintsem hogy általa választandó taktika tekintetében szuggesztiókkal élhetnék. Egyedül ország sorsát kezében tartó kormány szabhatja meg saját lehetőségei alapján összes körülményeik mérlegelésével, hogy milyen utat választ.

Mi viszont nem fogadhattuk el Münchenben inaugurált szisztémát. Nem türhetjük, hogy ezen regiók vitalis problémáiba oly tényezők döntsenek, amelyek azokban közvetlenül érdekelve nincsenek. És amint ultimátum elküldésekor magyar külügyminiszter tudomására hoztam / lásd 261 számu számjeltáviratomat / részben ez késztetett erélyes fellépésre, mert ilyen rendszer érvényesulését megengedhetetlennek tartottuk.

Az a körülmény, hogy magyar kormány müncheni hatalmakhoz fordult Lengyelország támogatásának lehetőségét ebben a fázisban szükségszerüen kizárja. Ezért utasitottam budapesti lengyel követet, hogy Lengyelország desinteressement-ját jelentse ki.

Miniszter szavaira tett reflexioim előadásával nem akarom Nagyméltóságodat terhelni.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Válaszainak lényege azv volt, hogy Lengyelország természetesen figyelemmel fogja kisérni fejleményeket, de rezervaltságot fog tanusitani.

H o r y

/x 1028/res.pol.

Dechiffre:1938.X.14. 19 6 15 Edl, Zsindely és Dörgei
Gép:F

358

6

31/b.

1938. október 16. Prága. Wettstein János prágai magyar követ beszámolója František Chvalkovský cseh-szlovák külügyminiszter és Francesco Fransoni prágai olasz követ megbeszéléséről, valamint levéltervezetek Olaszország és Németország lehetséges döntőbíráskodásáról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1095/res.pol./1938. X. 16.

Praha:1938.X.16.1 6
Bpest:1938.X.16. 4 6

Száma: 177.

1095/kempol
1938. X. 16.

6577.

Statissime!

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv.tan. ur

Számjeltávirat

a p r á g a i magyar királyi követségtől.

T i t k o s !

Külügyminiszter ma délután későn vissza érkezett Berlinből és utjának eredményéről azonnal tájékoztatta minisztertanácsot. Még utóbbinak tartama alatt rövid időre fogadta itteni olasz követet, aki sürgős megbeszélést kért tőle.

Olasz követ kormányautasitására nyomatékosan ajánlotta külügyminiszternek, hogy csehszlovák küldöttség ujabb, eddiginél lényegesen előzékenyebb ajánlattal tegye lehetővé magyar delegációval való barátságos megoldást, amire olasz kormány a legnagyobb sulyt helyezi.

Csehszlovák külügyminiszter ennek kiemelésével, hogy ezen olasz démarche-ról német külügyminiszterium utján már előzetesen tájékozva volt, biztositotta olasz követet csehszlovák kormánynak legmesszebbmenő jóakaratáról Magyarországgal létesitendő barátságos megoldásra vonatkozólag és kérte olasz kormány közvetitését magyar delegációval való tárgyalások mielőbbi ujrafelvételének elősegitése céljából.

Utóbbit olasz követ kilátásba helyezte, de az általa tett démarche-ra positivabb választ kért.

Csehszlovák külügyminiszter erre ismét

./.

49 7

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

106

kitérő választ adott, amit azzal indokolt, hogy holnapi, szlovák és ruszin kormány bevonásával tartandó közös minisztertanács előtt nincs módjában nyilatkozni. Olasz követ insistálására azonban mégis jelezte, hogy csehszlovák delegáció ujabb ajánlatot fog tenni, amely eddigieknél 60-70%-al kedvezőbb lesz. Megjegyeztem hogy városokat /: példaképen pl.Pozsonyt, Nyitrát, Ungvárt és Munkácsot említette fel:/ illető magyar kivánságokat teljesiteni nem áll módjukban. Szóba kerülvén különböző, már eddig bekövetkezett fegyveres incidensek, csehszlovák külügyminiszter ezekért kizárólag magyar kormányt tette felelőssé, egyébként azonban bagatellizálta őket és nagy önérzettel hangoztatta, hogy csehszlovák kormánynak nincsen semmi oka arra, hogy bármilyen magyar támadástól féljen.

Olasz követ benyomása szerint Berlinben csehszlovák külügyminiszterre gyakorolt befolyás nem volt elég kategorikus és nem támogatták elég messzemenően követeléseinket. Azt ajánlotta tehát, hogy igyekezzünk német kormánytól hathatósabb támogatást kieszközölni. Egyébként is nagyon kér, hogy e vélemény nyilvánitását tekintsem kizárólag személyes véleményének és kezeljem legbizalmasabban.

Olasz követ hétfőn, folyó hó 17.-én felkeresi külügyminisztert, aki akkorra részletes tájékoztatást helyezett kilátásba csehszlovák delegáció által teendő uj javaslatokról.

Wettstein.

Dechiffr:1938.X.16. 4 ó Eperjesy-Pogrányi
Gép:Oy.

28.

106

32.

1938. október 15. Varsó. Lengyel Béla alezredes, varsói magyar katonai attasé távirata a csehszlovák kérdéssel kapcsolatos lengyel álláspontról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1132/res.pol./1938. X. 18.

M. kir. Honvéd Vezérkar Főnöke. 2. osztály.

Varsó

SÜRGŐS!

419. számú Távirat

1. sz. másolat

Feladatott: 1938. 15 21 óra 53 perckor.

Érkezett: 1938. 16 n 6 óra 45 perckor.

Átszövegezve!

374. / K.a. szám—1938.

Jelentem, hogy a lengyel vezérkar főnöke barátságos beszélgetés közben figyelmeztetett személyes olyan tapasztalataira, hogy a csehekkel csakis ugy lehet tárgyalni, ha eröt mutatnak nekik. Katonai rendszabályok elözzék meg vagy kövessék nyomon a politikai-akat. Ebből a szempontból nagyon örült az 5 korosztályunk behivásának.

A vezérkar főnöke közölte továbbá, hogy magyar-cseh konfliktus esetén lengyel katonai támogatással szabadcsapatok és fokozott határörizeten tul nem számolhatunk.

Esetleges területi törekvéseiknél a Szepességben-Szlovákiára való tekintettel-nem terveznek eröszakos fellépést.

A vezérkar főnöke érthetetlennek tartja, hogy miért nem használtuk ki Csehszlovákia demoralizáltságát ugyanakkor, amikor nem kellett tartanunk a Kisentente részéröl sem.

Általában büszkén beszélt saját elhatározásáról, amely nem vette tekintetbe az oroszok esetleges beavatkozását és, az azzal járó kockázatot.

Végül is aziránt érdeklődött, hogy mi a magyar szándék az esetben, ha a négyhatalmi tanács követeléseinket nem elégitené ki, amire személyes véleményemet oda fejeztem ki, hogy akkor a háboru kitörése elkerülhetetlen.

Lengyel Béla alez.kat.attasé.

M. kir. Honv. Vkf. 2. osztály
20405 /eln. nyilsz. 1938 x/16
1. Másodpéldánya.

85

K. 64 – 1938, 39 – 7/a

148

A m.kir.Külügyminiszter Urnak

1132/kspol
1938. X. 18.

C II

Budapest

Van szerencsém Nagyméltóságodnak Varsó-i Kat.attasénk tul-oldali jelentését szives tudomásul megküldeni.

A vezérkar főnöke rendeletére

Ludovika

86

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

148

33/a.

1938. október 14. Róma. Villani Frigyes római magyar követ számjel-telefonsürgönye az olasz álláspontról a kudarcos komáromi tárgyalások utáni diplomáciai lehetőségeket illetően.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1112/res.pol./1938. X. 18.

Leadta:1938.X.14.20 ó 30 Ritschl

Felvette:Fertsák

130.szám.

1112/kespol 1938.X.18.

79-cs.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak

6546
S t a t i s s i m e !

III

Számjeltelefonsürgöny

a római magyar királyi követségtől

Szigoruan titkos !

Kizárólag Miniszter Ur részére!

Ciano gróf fogadott Villani báróval,azután mindkettőnket Mussolini, akivel két óráig tárgyaltam.

Mussolini nézete:

I./Azonnal kellene, hogy jegyzékben kérjük négy nagyhatalom sürgős összehivását, rámutatva arra, hogy legkisebb remény sem maradt, hogy közvetlen tárgyalások ujra felvétessenek, megvilágitván, hogy döntés halogatása veszéllyel jár békére.

II./ Egyidejüleg részleges mozgósitást kellene elrendelnünk, kiemelve, hogy ez Csehszlovákia határozottan fenyegető magatartása miatt történt és csak önvédelmi célt szolgál.

III./ Mozgósitást és indokait egyidejüleg közölni kél nagyhatalmakkal, szomszédainkkal és lengyel kormánnyal.

IV./ Hajlandó " Informazione_ Diplomatica "-ban megállapitani intézkedés jogos voltát.

V./ Hajlandó ezt Jugoszláviának és Romániának diplomáciai uton tudomására hozni nyomatékosan

./.

1

68

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

128

K.64-1938,39-7/9

V

hangsulyozván békés szándékainkat. Itt megjegyezte, hogy fősuly Jugoszlávián van, annak magatartására pedig Németország felfogása lesz döntő. Elejtette a szót, hogy német birodalmom viselkedése velünk szemben lanyha. Politikájának tengelyét Duna-medancében Belgrádra helyezi. De elkerulte nyilatkozatot arra vonatkozólag, hogy mit tesz, ha Jugoszlavia mégis mozgósitana. Angol-francia intervencióval szerinte nem kell törödnünk. Ha mozgósitásunk ellen felépnének esetleges válaszunk az lehetne, hogy olyan mértékben hajlandók vagyunk leszerelni, mint csehszlovakok és csak négyes konferencia után.

VI./ Négyhatalmi konferehciat jövő hét elejére szeretné Olaszországba Genuába összehivni. Ő valószinüleg nem lenne azon jelen, de legnagyobb nyomást gyakorolná.

VII./ Lengyel nagykövetet Ciano gróf ma este meg fogja nyugtatni négyes konferencia ügyében.

Térkép anyagot átadtam.

Hangulat németekkel szemben gyanakodó, ami helyzetünket nem épen könnyiti meg. Csaky.

Villani

Dechiffre:1938.X.14. 21 ó Edl és Zsindely és Dörgei

67

V

33/b.
1938. október 15. Ankara. Az ankarai magyar követség számjeltávirata
a külföldi sajtópropagandával kapcsolatban.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1113/res.pol./1938. X. 18.

Ankara:1938.X.15.23 ó 15
Bpest :1938.X.16. 2 ó

18 szám.

1113/respol
1938.X.18.

6579.

Miniszter ur
Apor báró követ ur
Politikai osztály
Sajtóosztály

IV

Számjeltávirat

az a n k a r a i magyar királyi követségtől.

Vonatkozással Nagyméltóságod folyó hó 13.-án kelt 16 számu számjelsürgönyére:/x

Utasitás értelmében eljártam feljegyzés és térkép hátrahagyása mellett, egyben másodszor interveniáltam ..... ellentétet tárgyaló mód és amiatt, hogy magyarok iránt egyébként nem barátságtalan sajtó Havas ügynökség hireket tartalmuknak megfelelő tendenciózus cimek alatt közölt. Vezértitkár ma éjjel közölte velem, hogy fentiek kiküszöbölésére erélyes intézkedés történt. Utalt arra, hogy M.T.I. gyengén látja el hirekkel török hirszolgálatot.

Kérem odahatni, hogy M.T.I. itteni sajtót elárasztó kedvezőtlen Havas és cseh hirek ellensulyozására minél bővebb hiranyaggal szolgáljon Anatol ügynökségnek.

Máriássy.

/x 1043/respol.

Dechiffr:1938.X.17.11 ó 35 Edl-Dörgei-Eperjesy
Gép:Bné

3

129 Edl

33/c.
1938. október 15. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata a Göringgel folytatott megbeszéléséről.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1114/res.pol./1938. X. 18.

Berlin:1938.X.15.1 ó 35
Bpest :1938.X.15.4 ó 20

201 szám.

1114/respol
1938.X.18.

6560.

Statissime!

Miniszter ur
Apor báró követ ur
k Kuhl tanácsos ur
Szent-Istvány tan.ur

Számjeltávirat

a berlini magyar királyi követségtől.

Ma este tájékoztattam Göringet háborura való teljes elszántságunkról is. Megértést mutatott, meggyőződése, hogy háboru nélkül kapjuk területeinket, azonban követeléseinket legerélyesebben kell képviselni. Jelentőségteljesen mondotta, ha cseh csapatok ellenünk harcolnak, ez Németország részére Csehszlovákia kérdésében uj helyzetet te[illegible] Ugy láttam örült ennek és reményt füz hozzá. Ebben megerősitettem. Tehát kivánatosnak tartanám következetesen sajtóban és más helyeken kiemelve, hogy cseh katonák szemben állanak velünk és szlovák hadsereg nincsen. Szlovák ellenérveket ismeri,mondotta, Tiso helyettese volt nála /biztos megállapitásom szerint Durcsinszky/.

Térképeket és statisztikai adatokat bemutattam neki, elkérte.

Amint hivatalos helyről értesülök, sajtó holnaptól kezdve jobban támogatja magyar érdekeket. Hivatalos helynek és sajtónak adtam statisztikai adatokat és térképeket.

Propaganda miniszteriumban BÖHMER panaszkodik, hogy német tudósitókat nem kezeljük elég jól és szimpatiával. Kivánatosnak tartja, hogy nagyobbfoku propagandát fejtsünk ki.

Sztójay.

Dechiffr:1938.X.15.5 ó 10 Dörgei-Zsindely
Gép:Bné

130

K.64 – 1938,39 – 7/e

33/d.
1938. október 17. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata a Ruszinszkó elleni diverzáns akcióról.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1115/res.pol./1938. X. 18.

Varsó:1938.X.17. 0 ó 55.
Bpest:1938.X.17. 3 ó 35.

Száma: 342

1115/res.pol. 1938.X.18.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv.tan.ur

6588.

Számjeltávirat

a varsói magyar királyi követségtől.

Vonatkozással Nagyméltóságod folyó hó 15.-én kelt 145 számu számjelsürgönyére:/x

Ruszinszkói felkelési akcióra vonatkozó tárgyalások több csatornán folytak és ez a körülmény bizonyos konfuzióhoz vezetett.

Vezérkar értesülése szerint magyar részről likvidálni akarják akciót. Másfelöl négy nagyhatalomhoz való appellálás döntő pillanatban szintén fékezőleg hatott.

Ujabb utasitást végrehajtottam és lengyeleket szüntelenül sürgetem. Holnap reggel konkrétumokat jelentek.

Hory.

/x 1080/res.pol.

Dechiffr:1938,X.17. 10 ó Edl-Eperjesy-Dörgei
Gép:Oy.

131

33/e.
1938. október 17. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata
Józef Beck lengyel külügyminiszterrel folytatott megbeszéléséről.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1116/res.pol./1938. X. 18.

Varsó:1938,X.17.00 ó
Bpest:1938,X.17. 3 ó 30.

Száma: 341.

1116/kegyse
1938.X.18.

6587.

Statissime!

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv.tan. ur

II

Számjeltávirat

a v a r s ó i magyar királyi követségtől.

B e c k ma este magához kéretett és kapcsolatban ma délelötti feltett kérdéseivel, következőket mondotta nekem:

Hatalmakhoz érkezett magyar jegyzék nem tesz említést Ruszinszkóról és csatolt térképek sem nyujtanak felvilágositást erre vonatkozó magyar kivánságról. Miután itten és külföldön lengyelek akciót magyar igény támogatása céljából azonnal megkezdeni akarják, hálás volna Nagyméltóságodnak, ha közölné vele általam, hogy a ruthén föld tekintetében mi magyar óhaj, illetve milyen taktikát fog magyar kormány kérdés megoldása érdekében alkalmazni. Tekintettel lengyel-magyar kooperáció intim voltára, magyar kormány bizalommal nyilatkozhatik, ugy cél mint követendő eljárás tekintetében. Közléseink legbizalmasabb kezeléséről biztositaht.

Holnap délben ujból fogad, addigra választ kér.

Hory.

6

Chiffr:1938.X.17. 4 ó Vágó-Zsindely
Gép: y.

K.64-1938,39-7/e

33/f.

1938. október 15. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata Ferdinand Ďurčanskýnak, a szlovák autonóm kormány miniszterének berlini tárgyalásairól.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1117/res.pol./1938. X. 18.

Berlin:1938.X.15. 15 ó 40.
Bpest:1938 X.15. 18 ó

Száma: 203.

1117/kapol
1938.X.18.

79 cs.

6571.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv.tan. ur

Számjeltávirat

a berlini magyar királyi követségtől.

Vonatkozással 201 sz. számjelsürgönyömre.

DURCINSKY igyekezett GÖRINGet ellenünk hangolni. Követeléseinket tulzottaknak minősitette, lecsatolandó többségi területeken és városokban népszavazást kivánt, kiemelte, hogy csak zsidók szavaznának mellettünk, németek nem. Kérdésére leghatározottabban kijelentettem, hogy emlitett területek német minta szerinti feltételek nélküli lecsatolásából még háboru árán sem engedünk. Ezt ugy láttam, hogy megértette és helyeselte, bár kezdetben némiképp befolyásoltnak látszott.

Emlitette, hogy pozsonyi németek nem kivánkoznak hozzánk, /lásd 188 számu számjel táviratomat/ Azt válaszoltam, hogy régi koronázó városunkról nem mondunk le.

Tótok hangsulyozták bolseviki és zsidóellenes törekvéseiket és talán más igéreteket is tehettek /német kisebbség, nyersanyag/.

Sztójay.

Dechiffr:1938,X.15. 19 ó 30 Edl-Eperjesy-Pogrányi
Gép:Oy.

7

~~70~~

133

K. 64 – 1938,39 – 7/a

33/g.
1938. október 15. Varsó. Hory András varsói magyar követ számjeltávirata
a Ruszinszkóval kapcsolatos lengyel, román és szovjet álláspontról.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1118/res.pol./1938. X. 18.

Varsó:1938.X.15. 15 ó
Bpest1938,X.15. 17 ó

Száma: 331.

1118/res.pol.
1938. X. 18.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv.tan.ur
Szent-Istvány min.tan.ur

6570.
Statissime!

Számjeltávirat

a v a r s ó i magyar királyi követségtől.

Politikai osztályfőnök közli, hogy románok részéről most már határozott formában jelentkezik Ruszinszkónak arra a kis terület részére vonatkozó igény, amelyet már a béketárgyalások alkalmával maguknak követeltek. Ezen át egy második közvetlen vasuti összeköttetést nyernének Lengyelországgal /:Máramarossziget-Stanislau:/. Román király nagy sulyt helyez arra stratégiai szempontokból,. Óhajtják, hogy vagy ők vagy a lengyelek szállják meg ezt a területet.

KOBYLANSKI ugy véli, hogy ennek átengedésével románokat teljesen ki lehetne elégiteni.

Prágai követünk információja szerint cseh külügyminiszter sajnálja balsikert és Magyarország erélyes lépése folytán hajlandó volna tárgyalásokat ujra felvenni.

Róma erélytelensége ügyünknek nem kedvez. CIANO gróf azt közölte szerb és román követekkel, hogy Magyarország katonai intézkedései nem jelentenek agressziv szándékot, ami magyar magatartás hatását csökkenti.

Szovjetek Ruthénföld ukrán Piemonte létesitésétől tartanak, most egyszerre lengyel-magyar közös határ..../x hirdetik. Orosz diplomaták ily irányban nyilatkoztak. Hory.

/x egy csoport csonka

Dechiffr:1938.X.15. 19 ó 15 Edl-Eperjesy-Pogrányi
Gép:Oy.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

33/h.
1938. október 16. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ számjeltávirata a lengyel kormány tájékoztatásáról a magyar területi igényeket illetően.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1119/res.pol./1938. X. 18.

Berlin:1938,X.16. 17 ó
Bpest:1938 X.16. 19 ó Száma: 204.

1119/kerpol
1938. X. 18.

6584.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kühl köv.tan. ur

Számjeltávirat

a b e r l i n i magyar királyi követségtől.

Mások távollétében helyettes államtitkárnak átadtam mai 3451/pol.sz. jegyzéket.

Német külügyminiszter Münchenből közölte vele, hogy DARÁNYIval való beszélgetés után CHVALKOVSKY-nak azt mondotta, hogy csehek tegyenek Magyarországnak ujabb javaslatot.

Emlitette, hogy CIANO négy hatalom bekapcsolódását javasolta, RIBBENTROP azonban emlitett eljárást tartotta célszerünek.

Kérdezte, hogy jegyzékünk DARÁNYI beszélgetése előtt vagy utána lett-e szerkesztve, megállapitottam, hogy valószinüleg előbb történt. Követeléseinket térképen nézve oly célzást tett, hogy ruthén vidék ezáltal teljesen le volna kapcsolva és életképtelen. Utaltam arra, hogy mások érdekében nem mondhatunk le magyar területről, trianoni békeszerződésben sem vették tekintetbe magyar életképességet.

Pozsony iránt érdeklődést tanusitott; koronázási városra, magyar jellegre és egyebekre hivatkozva aláhuztam feltétlen követelésünket.

Sztójay.

Dechiffr:1938.X.16. 20 ó Edl-Vágó-Zsindely
Gép:Oy.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

K 64 – 1938,39 – 7/e

34.

1938. október 15. Róma. Villani Frigyes római magyar követ jelentése Szüllő Géza, a csehszlovákiai Országos Magyar Párt politikai klubja elnöke és Ciano olasz külügyminiszter találkozójáról. (Mellékletben Szüllő olasz nyelvű összefoglalója a csehszlovákiai magyarok helyzetéről.)

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1140/res.pol./1938. X. 19.

1140/res pol
1938. X. 19.

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG OLASZORSZÁGBAN
ROMA.
LÉGATION ROYALE DE HONGRIE EN ITALIE
ROME.

176/pol.-1938.

Róma, 1938. október hó 15.

Tárgy: Szüllő Géza kihallgatása gróf Ciano külügyminiszternél.

Melléklet: 1 drb.

Van szerencsém Nagyméltóságodnak tisztelettel jelenteni, hogy Szüllő Géza, a felvidéki magyar pártok politikai klubjának elnöke részére, gróf Ciano külügyminiszternél kihallgatást eszközöltem ki. Gróf Ciano a folyó hó 13-án este fogadta Szüllő Gézát, aki a beszélgetés során a csehszlovákiai magyar kérdésre vonatkozó csatoltan tisztelettel felterjesztett memorandumot nyujtotta át az olasz külügyminiszternek.

Szüllő Géza római tartózkodása alatt érintkezésbe lépett Virginio Gaydával, az Il Giornale d'Italia főszerkesztőjével, Guido Puccioval, a La Tribuna külpolitikai szerkesztőjével és Enrico Caprilevel, a "Telepress" svájci hirügynökség római tudositójával, akiket a felvidéki magyar kérdésről tájékoztatott.

I. ME
~~II. Honv. VI.~~

A Romai m. kir. követség ~~konz. hiv.~~ 176/pol sz. a. kelt fenti tárgyú jelentését van szer. Nmgod nb. tájékoztatására másolatban idezártan ttel megküldeni.

rendk. követ és megh. minister.

Nagyméltóságu

Kánya Kálmán urnak
m. kir. külügyminiszter

Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Gli ungheresi non vogliono nulla dalla Cecoslovacchia; pretendono ciò che è stato loro tolto senza alcun diritto, con la falsa propaganda. Ora non mi preoccupo della base storica; oggi mi occupo della reale situazione dal punto di vista dell'importanza che essa ha nell'asse Roma-Berlino, il cui interesse è che l'Ungheria sia forte. Gli ungheresi hanno tre bastioni sulla scacchiera odierna nel settore ungherese della Cecoslovacchia attuale. Uno di essi è Pozsony /Presburgo/, l'altro è Kassa e il terzo è la Russia subcarpatica. Pozsony, antica capitale, dove venivano incoronati i re, è dove il Danubio assicura la base naturale alle possibilità di mantenimento strategico del territorio magiaro che giace tra i Piccoli Carpazi e i fiumi Moravia e Lajta.- Kassa, la capitale di Rákoczi, il cui possesso è importante dal punto di vista strategico, costituisce il secondo punto, giace tra le montagne ad est del Tátra. Il terzo punto è costituito dalla Russia subcarpatica perchè gli slovacchi e i ruteni furono i migliori soldati di Rákoczi e di Kossuth, e rappresenta il territorio dove è realizzabile un contatto tra l'Ungheria e la Polonia.

A Benes e alla politica panslava la maggiore preoccupazione è stata procurata dal cuneo degli ungheresi tra gli alavi nordici e quelli meridionali: cuneo che rendeva impossibile la realizzazione degli scopi imperialistici russi sui Balcani.

Benes e il ministero degli affari esteri ceco, sono tutt'oggi i rappresentanti della politica staliniana panslava, il cui scopo finale ancor oggi è quello di trapiantare nell'Europa centrale e nei Balcani l'imperialismo slavo, ed è perciò ch'essi vogliono distruggere i ma-

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

151

giari. Una formula di questa tattica è quella che dichiara appartenere la Cecoslovacchia alla confederazione danubiana e quindi ha bisogno del Danubio. In realtà tutta l'idrografia e la base geofilosofica della Cecoslovacchia sono che questo Stato non è mai appartenuto al Danubio, ma alla valle del fiume Elba, giacchè il Moldavia affluisce nell'Elba. Questa tattica ha lo scopo d'indebolire i magiari e non costituisce una questione economica.

Se l'Ungheria non riavrà come bastioni Pozsony, Kassa e la Russia subcarpatica, essa non potrà essere difesa strategicamente; otterrà, al massimo, etnograficamente un certo numero di ungheresi, ma non potrà riacquistare mai la forza.

Non posso immaginare che l'Inghilterra e la Francia tollerino, per ragioni di prestigio, la scomparsa totale della Cecoslovacchia; si deve quindi contare sul fatto, che la Cecoslovacchia sussista. Ma si affaccia la domanda: in qual maniera?

Ora Benes, dopo la morte di Hlinka ha comperato tutti i capi che si ripartivano la successione di Hlinka. Presentemente è stata concretata, sulla carta, l'autonomia della Slovacchia; questa però è una formazione apparente, perchè il popolo slovacco non possiede alcuna disposizione per dominare, nè sufficiente numero di anime, onde poter imporre e realizzare la propria volontà nel territorio che è sempre appartenuto all'Ungheria, dato che ivi sono circa 3 milioni di abitanti, ma di essi gli intellettuali durante il regno millennario magiaro si sono sempre trasformati in ungheresi; coloro invece che si mantennero slovacchi, sono in numero così esiguo da non potere amministrare questo Stato da loro stessi. Se quindi lo Stato ottiene, anche

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

anche apparentemente, l'autonomia, esso rappresenterà sempre la continuazione della realizzazione degli attuali obbiettivi panslavi.

Se l'Ungheria consente per ora, a chè la Slovacchia rimanga tale e si riunisca con l'autonomia e con il suo neo governo alla Boemia, ciò non significa molto, giacchè lo slovacco non potrà mantenersi tale, vivendo in aperto dualismo con la Boemia avente una cultura superiore, ma lingua simile a quella degli slovacchi.

La Boemia economicamente sfrutterà questo settore, lo ingoierà dal punto di vista culturale e l'intesa non sarà costante; e al proposito cito le parole che Chvalkovski mi rivolse e cioè che gli slovacchi finchè vivevano con gli ungheresi procuravano noie ad essi; ora che vivono con noi, cechi, procurano a noi i guai.

La conclusione è quindi che le frontiere strategiche: Pozsony, Kassa e la Russia subcarpatica devono essere restituite all'Ungheria. I territori con popolazione di assoluta maggioranza ungherese siano immediatamente restituite all'Ungheria. Per quanto riguarda la Russia subcarpatica, gli ungheresi si accordino con i polacchi; ma in nessun caso deve prevalere la tattica che ha inaugurato Benes, di creare una Rutenia apparente, perchè questo fatto costituirebbe soltanto una tappa della politica panslava, che prorompe contro la forza vitale dell'Ungheria.

Annotazione: In Boemia il ministero degli affari esteri è costituito da creature di Benes: così pure essendo cambiato il ministro degli esteri, non è mutato lo spirito panslavo.

/ On. Géza Szüllö /
Presidente dei partiti unificati ungheresi della Cecoslovacchia.

153

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

35.
1938. október 16. Varsó. A varsói magyar követség számjeltávirata
a közös magyar és lengyel diverzáns akciók kérdésében.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1101/res.pol./1938. X. 16.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1101/kespol szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) { eredete: ..... / száma: ..... / kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTÉRIUM

Szám: 6268 149
Érkezett: 38 okt 1
Chiffr.: 1 30
Kiadta: Vágó-Zsindely

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: 1

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Sorkönyvi szám: .....

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra: .....

Aláirásra: K.

Jóváhagyás előtt: X 116

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

149. Hory

Varsó.

338 sz. számjeltáviratára:
148 sz. számjeltáviratomban adott utasitás már meg volt irva Nmod fenti számú táviratának beérkezése előtt.
Tejtse ki, hogy magyar-lengyel együttmüködés most különösen ruthén kérdésben válik rendkivül aktuálissá, kérje továbbá, hogy lengyel kormány gyorsan és erélyesen interve-

K. 64 – 1938, 39 – 7/e

37039. Szénásy, Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

119

2

ülésjen Prágában 148 sz. szám-
jeltáviratban foglaltak értelmében.

Bp. 1938. X/16

Kánya

OK

63

2

Varsó:1938.X.16. 16 ó 20.
Bpest:1938.X.16. 17 ó 50.

Száma: 338.

1101/kerpol
1938.X.16.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kühl köv.tan.ur
Szent-Istvány min.tan.ur

6581.

Statissime!

Számjeltávirat

a v a r s ó i magyar királyi követségtől.

B e c k ma délben magához kéretett és örömét fejezte ki, hogy a tegnap átnyujtott jegyzék Lengyelországnak lehetőséget nyujt, hogy közös akcióban továbbra is résztvegyen. Lengyelország ezután is legmesszebbmenően fogja Magyarországot támogatni. Tudni óhajtja azonban, hogy Magyarország mely irányban kivánja lengyel párhuzamos akciót igénybe venni és mely konkrét irányban folytatandó tevékenységet vár Lengyelországtól. Külképviseleteiknek általános utasitáson kivül Nagyméltóságodtól várt válasz alapján konkrét direktivákat adnának avégett, hogy hatalmaknál akciót már holnap megkezdhessék.

Megértéssel fogadta nyilatkozatot arról, hogy Berlin és Rómához fordultunk baráti kötelékek adta lehetőségek kihasználása végett, viszont itteni közvéleményt kissé meglepi, hogy magyar sajtó csak Olaszország és Németország támogatásáról ir. Felteszi, hogy magyar sajtó ezen beállitása taktikai okokból történik.

Miután köztársasági elnök utja a közel jövőben nehezen valósitható meg, LEPKOWSKI Budapestre utazik protokoll gesztust teendő. LEPKOWSKI politikailag is tájékoztatva van és igy utazása közvetlen kapcsolatot is szolgálja.

Sürgönyválaszt kérek.

Hory.

Dehiffr:1938.X.16.19 ó 20 Edl-Vágó-Zsindely
Gép:Oy.

3

4

Varsó:1938.X.16. 16 ó 10.
Bpest:1938,X.16. 17 ó 25.

Száma: 339.

1101/kerpol
1938.X.16.

6582-

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kühl köv.tan. ur

Számjeltávirat

a v a r s ó i magyar királyi követségtől.

Itteni csehszlovák követ tájékoztatta SZEMBEK grófot komáromi tárgyalásokról, közölve általuk felhasznált ethnographiai adatokat. Közölte, hogy csehszlovák kormány kész magyar kormánnyal tárgyalásokat ujból megkezdeni.

Hory.

Dechiffr:1938,X.16- 19 ó 45 Sdl-Zsindely-Vágó
Gép:Cy.

4

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

121

36.

1938. október 18. Budapest–Róma. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Villani Frigyes római magyar követnek a magyar–lengyel közös határ kérdésében és az olasz diplomácia ezzel kapcsolatos válasza.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1128/res.pol./1938. X. 18.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1128/Kespor szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) { eredete: ..... / száma: ..... / kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra: Ká

Jóváhagyás előtt: A X 18

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: C

Számjelosztály: .....

Villani

120

Róma

138 sz. számjeltáviratára:

Szíveskedjék Cianonak megköszönni közléseit és gyors intézkedését prágai intervenció ügyében.

Az a közlése, hogy németek lengyel-magyar közös határt határozottan ellenzik, némileg ellentétben áll Hitlernek Darányi előtt tett kijelentésével, mely szerint ruthén

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

Számjeltávirat TITKOS!

Sork. száma: 6301 Távirati száma: 120

Érkezett: 1938 évi X. hó 18.-n.

Chiffr.: 15 óra — perekor

D

Kiadta: 15 óra — perekor

Edt

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

K. 64 – 1938, 39 – 7/a

37089. Szenásy, Budapest.

143

2

probléma öt különösen nem érdekli s nem fog felülni átlátszó propagandának, mely németellenes blokkról ir ruthén kérdés megoldásával kapcsolatban.

Nagyon hálásak volnánk, ha Csáno közölné velünk, hogy Hitlernek magyar-lengyel közös határt állitólag teljesen visszautasitó álláspontjára vonatkozólag ~~teljesen~~ valóban authentikus adatai vannak-e?

Bp. 1938. X/18

Kánya

79

3/

Leadta: 1938.X.17. 14 ó Ritschl
Felvette:Obermayer

1128/hetpol
1938. X. 18.

138.szám.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Politikai osztálynak

6591

Sürgős

Számjeltelefonsürgöny

a római magyar királyi követségtől

11 órakor fogadott Ciano gróf. Közöltem magyar kormány álláspontját. Nagyméltóságod 117 számu / x / számjeltávirata értelmében. Prágai követét utasitja, hogy járjon ujból közben csehszlovák kormánynál sürgősen, előbbinél lényegesen kedvezőbb javaslatot tegyen magyarlakta területre vonatkozólag. Nagyméltóságod által javasolt további eljárási módot Róma-Berlin közvetitését és arbitrage-át illetően elfogadja annál is inkább, mert azt ő tanácsolta Csáky grófnak. Ujabb értesülései szerint lengyel-magyar közös határt németek oly határozottan ellenzik, hogy bár olasz álláspont nem változott, aligha lesz módjában Berlint áthangolni; az pedig lehetlen, hogy négy nagyhatalom esetleges összejövetelén Németországgal szemben állást foglaljon. Ciano gróf tehát tanácsolja Nagyméltóságodnak, hogy ne kösse le magát ezen kérdésben Lengyelországgal és magyar közvéleménnyel szemben.

Ma " Informazione Diplomatica " adatott ki, amely igazolja Csáky grófnak tett igéret szerint magyar mozgósitást és sürgeti tárgyalások folytatását és befejezését. Kértem, hogy ezt a kitételt módositsa fenti értelemben. Sajnálja, de ezt már nem teheti, mivel Informazione már kiadatott, különben pedig csak procedura kérdéséről van szó és „discussione "-nak minősithető az is, ha Prága tárgyalás nélkül uj javas-

./.

80 144

latot tesz és arra Budapest választ ad.

Informazione Diplomatica végén célzás tétetik népek önrendelkezési jogára.

Felkértem Magyar Távirati Iroda tudósitóját, hogy szöveget azonnal adja le.

Villani

/X 1095/res.pol

Dechiffre:1938.X.17.. 17 ó Biró és Eperjesy

Gép:E

37/a.
1938. október 18. Pozsony. Pozsonyi hangulatjelentés.
MNL OL – K 64 – 1148/2/res.pol./1938. X. 20.

ad 1148/2/kespol
1938. X. 20.

A miniszterelnök úr látta

79 cs.

Pozsonyi információk.
1938. X/18.

1./ Hitler a mai napon kiplakatiroztatta Pozsonyban, hogy nem tart Pozsonyra igényt, de Pozsony németségét a birodalmon kivül is védelemben fogja részesiteni. Ezt Karmazsin utján publikálta, aki a közönséget nyugalomra intette. Hirhozóm a plakátot saját maga olvasta.

2./ A tótok Pozsonyban megengedték a nemzeti szocialista párt müködését.

3./ A Csallóközben a csapatokat a magyar részleges mozgósitás után csökkentették és csak közvetlen a határon hagytak csapatokat. Erős csapatokat csak Nyitránál koncentrálnak. A Csallóközt közigazgatásilag tökéletesen evakuálják. Állitólag Érsekujvár evakuálása is megkezdődött.

4./ Tisó egy barátjának információja szerint a nehézség Pozsony, Nyitra, Kassa, Ungvár. /Ez annyit jelent, ami különben is benyomásom, hogy Léva, Losonc, Rimaszombat, Rozsnyó már nem nehézség./ Tisó barátjának információja szerint Tisó bármikor hajlandó volna nemcsak Pozsonyban, de Budapesten is tárgyalni, jobban szeretné azonban, ha a nagyhatalmak /akár kettő, akár négy/ döntenének, minthogy ő engedjen, ami reá, mint első tót ministerelnökre nézve, tulnehéz. A szlovák néppárt egy része ki szeretné nyomni a delegációból Krnot és ha lehet, bevinni a delegációba Sidort. Tisó kijelentette, hogy ők még engedtek volna, ha nem is nagyon messzemenőleg, de mi tulerős tempóban sürgettük őket.

Tisónak a magyar rádióban való szidalmazása rossz benyomást kelt a tótságban. Ottani magyarok szerint jó volna ezt mérsékelni a tótok miatt. Általában vannak különböző panaszaik a rádióra, amelyeket hirhozóm Kozmával közölni fog. Kérik, hogy

K. 64-1938-65-1148

29

155

ne támadják a szlovákokat, hanem a cseheket; ne azt mondják, hogy a Felvidék visszacsatolása szükséges, mert ezt már a magyarság eldöntöttnek veszi, hanem azt mondják, hogy a visszacsatolás sürgős.

30

K64-1938-6T-1148

MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

156
+89

37/b.
1938. október 15. Oroszvár. A pozsonyi magyar konzulátus ruszinszkói hangulatjelentése.
MNL OL – K 64 – 1148/i/res.pol./1938. X. 20.

ad 1148/i/kesgrol
1938. X. 20.

Budapest, 1938. október 16.

II/C

A pozsonyi konzulátus Oroszváron át telefonon jelen i a következőket:

A Ruszinszkóból odaérkezett hirek szerint a Ruténföldön rettenetes terror dühöng. A területen cirka 100.000 főnyi katonaság tartózkodik s a csehek a legnagyobb kegyetlenséggel járnak el. A területről számos megbizható konkrét jelentése van, ezeket az M.T.I. tudósitójának adja le.

Pozsonyban a helyzet"kibirhatatlanná" vált. Tót nacionalista diákok rendőri felügyelet mellett tüntetnek és bántalmazzák a magyarokat. A mai összetüzéseknél 3 rendkivül sulyos sebesülés történt, köztük 2 állapota reménytelen.

Durcansky környezetében azt állitják, hogy Göring Pozsonyt, Kassát és Nyitrát pozitive eligérte a tótoknak.

Tuka sorsáról autentikus információt beszerezni nem sikerült, valószinüleg még Pilsenben van és állitólag Pozsonyba fogják szállitani.

Ma reggel statáriumot hirdettek ki Szlovenszkó egész déli határsávjában. Az intézkedés félhivatalosan a magyar részről szitott ruszinszkói felkelés elharapózásának megakadályozásával indokolják.

Révai magyar ruszinszkói minister aki az utóbbi időkben ukranofil tendenciákat mutatott, állitólag ukrán megbizásból tegnap Berlinbe repült.

Dr. Gerovsky aki eddig a Rutéhföldön tartózkodott és eléggé magyarellenes hurokat pengetett, Prágán keresztül Berlin Belgrad Zágráb Budapest-i körutra indul, állitólag azzal a céllal, hogy Jugoszláviát magyarellenes állásfoglalásra birja.

157

K64-1938-65-1148

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

1938.október 15.

79 a.

F E L J E G Y Z É S .

Oroszvárról jelenti a pozsonyi konzulátus, hogy Pozsonyban a hangulat igen izgatott; délutánonként vannak tüntetések ugy magyar, mint tót részről, melyek verekedéssé fajulnak. A tótok nagyon brutálisan lépnek fel: a kokárdákat, illetve a helyettük ujabban viselt Kossuth-nyakkendőket letépik. Igen éles a tót-magyar ellentét; a németek tegnap délután óta csendesebbek, sőt ujabban kooperációt ajánlottak fel a magyaroknak a tüntetésekkel kapcsolatban.

A tótok tegnap igen bizakodó hangulatban voltak, máma kissé lecsendesedtek.

Iglón gyakoriak a szlovák tüntetések a magyarok, csehek és zsidók ellen; elsősorban a szociáldemokraták és kommunisták rendezik.

Kassán igen éles a hangulat, verekedések és atrocitások napirenden vannak. A részleteket a M.T.I. jelenti.

. . . . . .

A Karpathendeutsche Partei utasitotta a szepességi tagjait, hogy Nitschhez csatlakozzanak.

. . . . . .

A lengyel határt a csehek katonailag erősen megszállották, de tulnyomórészt tót és német származásu katonasággal.

. . . . . .

Az ugynevezett Hlinka-gárda megszervezése egy héten belül befejeződik; szelleme tót nacionalista és agressziv.

. . . . . .

K64-1938-85-1148

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

158

1938.október 15.

Sok pozsonyi zsidó törekszik arra, hogy vagyonát és áruraktárát a Csallóközbe szállitsa át, mert reméli, hogy az hamarosan magyarrá válik.

. . . . . .

A szlovák kormány áthelyezéssel, vagy lemondatással eltávolitja a vezető cseheket és saját embereivel helyettesiti őket. Ez reánk nézve nem mindig előnyös. Általában a csehek megértőbbek és kevésbé gyülöletesek mint a tótok.

A kevésbé fontos hireket a M.T.I. tudósitójával közölte.

. . . . . .

A hangulat általános jellemzése:

1./ A tót intellektuellek és városi elemek erősen magyarellenesek.

2./ A tót parasztság mindenütt élesen csehellenes és keleten határozottan magyarbarát. Nyugaton is sokan vallják, hogy Tisoék eladták a tótságok Prágának.

3./ A szepességi és gölnicvölgyi németek hangulata határozottan magyarbarát. Pozsonyban a hangulat hullámzik. Hausknecht tanár, a K.D.P. pozsonyi vezető tagja kijelentette, hogy Pozsonynak Szlovákiában kell megmaradnia azért, hogy sulyával növelje az ottani németség erejét.

4./ A ruszinok népszavazás esetén feltétlenül a magyar megoldás mellett foglalnának állást.

5./ A zsidók teljesen magyarbarátok lettek. A tótok antiszemitizmusa napról napra nő, állitólag a nürnbergi törvények bevezetését tervezik.

ICG-1938-65-1148

159

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

38.

1938. október 19. Belgrád. Bakách-Bessenyey György belgrádi magyar követ jelentése Jugoszlávia álláspontjáról egy esetleges magyar–csehszlovák konfliktussal kapcsolatban.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1189/res.pol./1938. X. 22.

1189/res/pol
1938.X.22.

148/1938 pol.fön. Belgrád, 1938 október 19.-én.

Tárgy:Jugoszlávia helyzete cseh-magyar konfliktus esetén.

Szigoruan titkos!

A komáromi tárgyalások megszakadása előtérbe helyezte azt a kérdést, hogy egy esetleges magyar-csehszlovák fegyveres konfliktus esetében Jugoszlávia milyen magatartást fog tanusitani? Benyomásom szerint a jugoszláv kormánynak ez a kérdés erős fejtörést okoz és pedig a következő okoknál fogva:

1./ Papiron ma is fennáll a kisentente szerződés, mely Jugoszláviát azonnali beavatkozásra kötelezi.

2./ Román részről állandó és folyton fokozódó nyomásnak van kitéve.

3./ Most kezdődött meg a választási campagne, melynek folyamán a kormánynak a közvélemény csehbarát beállitottságára nagyobb tekintettel kell lennie, mint normalis időkben.

./.

Nagyméltóságu

Kányai KÁNYA KÁLMÁN
m.kir. külügyminiszter urnak

BUDAPEST

K 64-1939-41a

v

Ezzel szemben állanak viszont a következő meggondolások:

1./ Csehszlovákia a szudétanémet és a lengyel területek elvesztése után teljesen ki van szolgáltatva a Birodalomnak, alig tekinthető többé szabad akaratelhatározásu államnak, kérdéses tehát, hogy kedvéért érdemes-e még egy papirszerződés alapján, háboruba bocsátkozni?

2./ Románia tekintetében itt hisznek abban a lehetőségben, hogy Lengyelország jobb belátásra és nagyobb higgadságra fogja birni szövetségesét.

3./ Sztojadinovics és párthivei eddigi beszédeikben a választási hadjáratot igen nagy mértékben a kormány külpolitikai sikereire állitották be, mely sikerek éppen abban jutnak szerintük kifejezésre, hogy mig más államok óriási területeket vesztettek, illetve a háboru veszélye miatt mozgositani voltak kénytelenek, addig Sztojadinovicsnak hála, itt teljes volt a béke és nyugalom. Nagyon sulyos következményekkel járhatna a kormányra nézve, ha a választási campagne közepén egyszerre azzal kellene meglepnie a közvéleményt, hogy az országnak most mégis csak mozgositania és hadbavonulnia kell.

Nagy szerepet fog játszani a kormány elhatározásánál az a körülmény is, hogy az egyes érdekelt hatalmak milyen álláspontot fognak elfoglalni. Vajjon Francia és Angolország a Münchenben Csehszlovákia javára tett határbiztositó igéretet érvényben levőnek tekintik-e és milyen lépéseket szándékoznak ezzel kapcsolatban tenni? Olasz és

./.

iii

és Lengyelországot itt feltétlenül magyarbarátnak tartják, Németországról azonban olyan hirek vannak elterjedve, mintha most már nemcsak hogy érdektelennek tekintené magát a magyar-cseh viszályban, hanem egyenesen a cseheket favorizálná különösen a ruthén kérdésben. Végül Románia esetleges beavatkozása szintén nagy hatást váltana ki ugy az itteni közvéleménynél,mint a kormánynál.

Mindazonáltal mindent egybevetve azt hiszem, hogy a Sztojadinovics kormány amennyiben szabadon dönthet ebben a kérdésben minden tőle telhetőt meg fog tenni abból, a célból, hogy ne kelljen Magyarország ellen háborut inditania. És pedig nemcsak azért,mert ez egész eddigi külpolitikájának megtagadását jelentené, /lásd 130/pol.fön. számu jelentést/ hanem azért is, mert beavatkozásával beláthatatlan időkre lehetetlenné tenné annak a célnak elérését, mely azt hiszem tényleg és ma jobban mint ezelőtt szerepel a miniszterelnök célkitüzései között, tudni illik a Magyarországgal való barátság komoly alapra való helyezését. Természetesen minden olyan magyar lépés vagy nyilatkozat, melyet az itteni kormány felhasználhatna annak bizonyitására,hogy Magyarországnak nemcsak most, hanem a jövőben sincsenek támadó szándékai Jugoszláviával szemben, rendkivül megkönnyitené a helyzetet. Indelli olasz követ, akivel ma a magyar-jugoszláv viszonyról hosszabb beszélgetést folytattam, a legmelegebben azt tanácsolta, hogy Nagy-

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

méltóságodnak egy ilyen megnyugtató nyilatkozat /esetleg interview formájában való / leadását hozzam javaslatba. Indelli szavaiból az volt a benyomásom, hogy az a körülmény, hogy annakidején az Andrics által előadott hasonló kérelemre /Lásd szept. hó 26.-án kelt számjeljelentésemet/ kitérő választ adtunk, itt későbbi szándékaink tekintetében nyugtalanságot keltett, melynek az olasz követ előtt kifejezést is adtak. Amennyiben Nagyméltóságod egy ilyen megnyugtató nyilatkozat megtételére határozná el magát, ugy gondolom, hogy a most lezajlott jugoszláv követcsere erre alkalmas és nem feltünő ürügyet szolgáltathatna.

Berzeviczy

rendk.követ és megh.miniszter.

23

39.

1938. október 21. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata Wettstein János prágai magyar követnek a Németországgal közölt új csehszlovák javaslatról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1163/res.pol./1938. X. 21.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1

1163/kropoc szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: .....
száma: .....
kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: Ká

1 X 20

Jóváhagyás után: X/21

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

106/ Wettstein

Prága

Itteni német követ tegnap ~~átnyujtotta~~ bemutatta uj cseh javaslatot feltüntető térképet, mely Ribbentropp és Tiso müncheni megbeszélési alapján készült. Erdmannsdorff megjegyeste, hogy hivatalos propoziciót maga cseh kormány fogja megtenni oly módon, hogy

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

TITKOSI

6326 106
38 okt. 21
Egyesy
18

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel Sz.

Alapszám:

K.64–1938,39–7/e

37039. Szénásy, Budapest.

167

2

azt f. hó 20-án Méltóságod-
nak fogja átnyújtani. Magától ér-
telődő, hogy német kormány T nem
is hajlandó cseh javaslatot itt hiva-
talosan közölni.

Tnak nem lehet felcsatolás

Szíveskedjék fentieket Chvalkovski
tudomására hozni azzal, hogy Mél-
tóságod előtt tegnap tett ama közlé-
se, hogy a javaslatot itteni német
követ hivatalosan fogja átnyújtani,
nem felel meg a valóságnak s újból csak elhúz
~~nyilvan felreértesen alapzik~~.

Saját tájékoztatására közlöm, hogy
új cseh javaslat, bár lényeges ha-
ladást tüntet fel ~~melyből Pozsony~~,
~~Kassa, Ungvár és Munkács hiány-~~
~~zik~~ jelen formájában részünkről
elfogadhatatlan, mert Pozsonyt,
Kassát, Ungvárt és Munkácsot szlo-
vák birtokban hagyja, ezenfelül
Nyitra környékén és Kassától délre
is elnyetlen ajánlatot tesz, úgy
hogy itt is megfelelő kiigazitásokra lesz
szükség.

ni szándékozik kérdés rendezését azáltal, hogy Németország hátra mögé bújik. Tehát miclőbb vírjuk cseh kormány propozíció-ját.

Német és olaz kormányal már
közöltem, hogy új cseh javaslat
elfogadhatatlan s hogy ez alapon
további tárgyalások nem járhatnak
sikerrel; újból kértem erélyes in-
tervenciójukat. Ez a propozíció ter-
mészetesen nem jelenti Németország
utolsó szavát.

Kanya

Bp. 1938. X/21

93

OK

40/a.
1938. október 21. Berlin. Sztójay Döme berlini magyar követ telefonjelentése a Magyarország és Csehszlovákia közötti új határokról.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1199/res.pol./1938. X. 23.

1199/res.pol
1938. X. 23.

M.kir.Külügyminiszter
Kabinetje.

Báró Apor követ ur
Politikai Osztály.

II

Telefonjelentés
Berlinből, 1938. október hó 21.-én.

Államtitkárnál ma 13 óra 30 perckor eljártam. Szerint a külügyminiszter Münchenből, ahol most még tartózkodik, azt közölte vele, hogy a legujabb /október 19.-i/ szlovák vonal általában egyezik a Darányi féle vonallal, kivéve Kassát, mely a Darányi vonalon belül volt.

Államtitkár ugy emlékszik, hogy Ungvár és Munkács tekintetében Darányi miniszterelnök Imrédy miniszterelnökkel folytatott beszélgetés után olyasféle álláspontot foglalt volna el, hogy ezek követelésein kivül maradnának.

Benyomása és ugy látszik von Ribbentrop érzése szerint is, tehát most általában véve már csak Kassa az, ahol a szlovák és magyar álláspont ellentétben volnának egymással, de a külügyminiszter, amint mondja, nem kötötte le magát a szlovák álláspont mellett és Kassa tekintetében is épp oly szimpátiával venné, ha Magyarországhoz kerülne.

Azon nézetemnek adtam kifejezést, hogy tévedés forogh fenn, mert tudomásom szerint Ungvár és Munkács benn foglaltatnak követeléseinkben és a Darányi féle vonalban is. /Megjegyzem, hogy a vasárnap nekem megküldött és itten átadott Darányi féle térkép nem volt kéznél, tehát nem lehetett ezt azonnal ellenőrizni és nekem sem áll jelenleg ily térkép rendelkezésemre, de felkértem, hogy emlitett állitásomat ezen az átadott térképen ellenőrizzék./ Az államtitkár kilátásba

128

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

199

helyezte, hogy ugy rendelet értelmében előadottakat, mint a fentemlitett kijelentésemet a külügyminiszter urnak Münchenbe azonnal továbbitja. Különben a külügyminiszter ur Münchenben betegen ágyban fekszik.

Folytatás más uton következik.

Sztójay.

129

200

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

40/b.

1938. október 21. Prága. Wettstein János prágai magyar követ számjeltávirata ruszin politikusok tájékoztatásával kapcsolatban.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1200/res.pol./1938. X. 23.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1200/szpol szám. Érkezett: 1938.
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: .....
száma: .....
kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Ká

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: .....

Jóváhagyás után: 1 X 22

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTERIUM

6630 108
38 X 22
13 30
19 Brio-Zrinek 40

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

108

Wettstein

Prága

189 sz. számjeltáviratára:
Ungvári lengyel konzul igény-bevétele nem szükséges, mert üzenetet közben más alkalmas úton érdekeltek tudomására hoztam.

Kánya

Bp. 1938. X/22

130

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

201

37039. Szénásy, Budapest.

1200/res pol
1938.X.23.

Prága, 1938.X.21. 189.szám.
Budapest, 1938.X.21. 20 ó 30

6676

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Politikai osztálynak

Számjeltávirat

a prágai magyar királyi követségtől

Nagyméltóságod 107 számu /X számjeltavirata 17 óra 15 perckor érkezett, amikor Fencik és Bertalan már elutaztak Ungvárra, ahonnan csak Fencik állitólag hétfön tér vissza. Üzenetet csak ungvári lengyel konzul utján tudnám neki továbbitani.

Sürgönyutasitást kérek, ezt megtegyem-e?

Wettstein

/X ...../res. pol

Dechiffre: 1938.X.21. 21 ó Pogrányi
Gép: F

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

41.

1938. október 22. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata az olasz közreműködésről Berlin meggyőzésében Ungvár és Munkács hovatartozásával kapcsolatban.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1201/res.pol./1938. X. 22.

Számjeltávirat.

Külügyminister.

1201/ res pol. szám. Érkezett: 1938.
Küm.

pol. ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM

TITKOSI

Bonyv. 6335-36 123-24

38 Okt 22

Olvasta: 17 órakor

Leadta: 17 óra 45 perekor

Felvette: Horváth

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzés(ek) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: .....

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: Politikai oszt.

Számjelosztály: OR x/24

123-

E xu n g

R ó ma.

Felkérem közölje CIANO gróffal, hogy RIBBENTROP-al Ungvár és Munkács miatt félreértések merültek fel. Darányi müncheni látogatásakor a két várost budapesti utasitásra minimális magyar követelésnek jelezte.

./.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

204

7532 Attila-nyomda r.-t. Buda, I., Szent János-tér 1/a.

RIBBENTROP aki feltétlen magyar követeléseket térkéore vetette, ugylátszik félreértés folytán ezekből a két várost kihagyta. Darányi fenntartja álláspontját és német külügyminiszter is. Utóbbi ugylátszik azt hiszi, hogy magyar kormány valamit elfogadott, aminek alapján az ő közvetitését kérte Prágában és most dezavuálja öt. Erről magától értetődőleg szó sem lehet.

Sziveskedjék CIANO grófot felkérni, hogy segitsen félreértést eloszlatni RIBBENTROPnál, talán személyes találkozás kapcsán és hasson oda, hogy arbitrage gondolatát akár rögtön akár esetleges sikertelen magyar-csehszlovák közvetlen tárgyalások után német kormány elfogadja. Benyomásunk az, hogy ha Olaszország inszisztál, német kormány bár nem szivesen, mégis magáévá fogja tenni döntőbiráskodás gondolatát.

CIANO gróf személyes bizalmas tájékoztatására közölje, hogy a DARÁNYI-RIBBENTROP tárgyalásnál budapesti német követ és Darányi titkára is jelen volt és RIBBENTROP félreértését nem érti.

Kánya.

Budapest, 1938.X.22.

MINISTER Gjeltárirat. 3

x/22

Via X/22

Exung

Roma

Felkérem közölje Ciano gf.-val hogy Ribbentroppal Ungvár és Munkács miatt ~~nézeteltérések~~ félreértések merültek fel. Darányi münchenni látogatás akor a két várost bpesti utasitásra ~~feltétlen~~ minimális magyar követelésnek jelezte. ~~míg~~ R. aki feltétlen magyar követeléseket térképre vetette ugy látszik félreértés folytán ezekből a két várost kihagyta. Darányi fentartja állásponttját és német Külügyminister is, utóbbi ugy látszik azt hiszi ~~aki talán sértve is érzi magát mert látszat az~~ hogy magyar kormány valamit elfogadott, aminek alapján ~~R.~~ az ő közvetitését kérte Prágában és ~~azután~~ most.

1~~84~~

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

205

MINISTER

dezavuálja öt. Erről magától értetődő legszó sem lehet.

Szíves hedjék Ciano gfot felhérni hogy segítsen felre értést elosztatni Ribbentropnál, talán személyes találkozás hapcsán, és hasson oda hogy arbitrage gondolatát ~~2~~ német kormány elfogadja. Benyomásunk az hogy ha Olaszország inszisztál német kormány bár nem szívesen ~~de el~~ ~~kor~~ mégis magáévá fogja ~~fogja~~ ~~fogadni~~ tenni döntőbírás hodás gondolatát.

Ciano gf. személyes bizalmas tájékoztatására közölje hogy a Darányi-Ribbentrop tárgyalásnál

~~185~~

206

MINISTER

Lipesti német követet és Darányi tithárs is jelen volt, ~~Mindhetten ...~~ és Ribbentrop fébreértését nem ~~...~~ érti.

Kányai

1 akár röytön ~~...~~ akár esetleges sikertelen magyar csehszlovák közvetlen tárgyalások után

186

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

207

42.

1938. október 22. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata a római magyar követségnek a határokkal kapcsolatban várható prágai javaslatról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1203/res.pol./1938. X. 22.

Számjeltávirat.

Külügyminister.

1203/res pol szám. Érkezett: 1538.
Küm.

pol. ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: ..... száma: ..... kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel	Sz.
Alapszám:	

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERSÉG

6337 125
38 okt 22
19 Vágó-Jándol
Kiadta: ..... óra ..... perekor

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzés(ek) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: .....

Jóváhagyás után: .....

Kiadás után: Politikai oszt.

Számjelosztály: Ok. x Jpy

125.

E x u n g

R ó m a .

Prágai követünk jelentése szerint ismeretes csehszlovák határjavaslatot ottani külügyminiszter kijelentése szerint ma neki hivatalosan átadják.

Magyar kormány adott körülmények között nem sokáig késhet válasszal, azért terve,

./.

210

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

7532 Attila-nyomda r.-t. Buda, I., Szent János-tér 1/a.

2

hogy ha olasz-német-lengyel döntőbiráskodási tervben gyors döntés nem történik, Prága tárgyalási javaslatát elfogadja, de legrövidebb időn belül befejezni akarja, mert előreláthatólag eljárási mód semmi sikerrel nem kecsegtet. Ekkor vá nék arbitrage ismét aktuálissá.

Tudomásunk szerint Franciaország és Anglia nagyon szivesen látnák, ha magyar-cseh problémával többet nem kellene foglalkozniok, ezért feltehető, hogy általunk javasolt döntőbiráskodás ellen nem fognak sok kifogást emelni.

Kánya.

Budapest, 1938, X.22.

140.

MINISTER Sajtóv. 3/

X/22 K X/22

Ezeny

Roma

Prágai követünk jelentése szerint ismeretes csehszlovák határjavaslatot ottani külügyminister kijelentése szerint ma ~~átadj~~ neki hivatalosan átadják.

Magyar kormány ~~nem~~ adott körülmények között nem sokáig kiszhet válaszszal azért terve hogy ha olasz-német-lengyel döntőbiráskodási terv ben gyors döntés nem történik Prága tárgyalási javaslatát elfogadja de legrövidebb időn belül befejezni

141

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

211

MINISTER

4

Aharja mert ~~előre~~ látható lag eljárási mod semmi Sikerrel nem kecsegtet. Ekkor válnék arbitrage ismét aktuálissá.

Tudomásunk szerint Franciaország és Anglia nagyon szívesen látnák ha ~~egy~~ magyar-csek problémával többet nem hellene fog lalkozniok, ezért ~~semmit~~ feltehető hogy ~~[illegible]~~ általunk, javasolt döntőbíráskodás ellen nem fognak sok kifogást emelni.

Kánya

~~142~~

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

212

43.

1938. október 23. Budapest. Kánya Kálmán levéltervezete Villani Frigyes római és Hory András varsói magyar követnek a csehszlovák kormány által Wettstein János prágai magyar követnek 1938. október 22-én átnyújtott harmadik csehszlovák területi javaslat magyar szempontból elégtelen voltáról és a német–olasz döntőbíráskodás kezdeményezéséről.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1206/res.pol./1938. X. 23.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1206/kaspol szám. Érkezett: .....
Küm.

..... ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) eredete: .....
száma: .....
kelte: .....

Előirat: (előszjeltávirat) .....

Utóirat: (utószjeltávirat) .....

Egyuttal elintézve: .....

Kapcsolatos: .....

Tárgy:

Számjelosztály bélyegzője.

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra:

Jóváhagyás előtt: .....

Jóváhagyás után: f X. 23

Kiadás után: .....

Számjelosztály: .....

I.

126 1.) Villányi Róma
162 2.) Hory Varsó.

Csehszlovák külügyminiszter tegnap prágai követünknek átadta új csehszlovák ajánlatot feltüntető térképet, mely teljesen azonos itteni német követ által közölt tervvel (Lásd 122/160 sz. számjeltáviratomat.).

Csek jegyzék hozzáfűzi, hogy javaslat további tárgyalások ál-

6341-43
Egy. X. 23. 22h 10'
Kiadta: 22 Ep + Bizsy 10 B.

Határidő: .....

Kivezette: .....

Irattárba érkezett: .....

19..... Tétel Sz.

Alapszám:

156

37039. Szénásy, Budapest.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

226

2

talános alapját képezi, melyen utólag változtatni is lehet.

Tekintettel jegyzék előzékeny (~~[illegible]~~) formájára utasítottam prágai követünket, hogy csehszlovák külügy miniszterrel alábbi választ közölje:

1.) Nem vitás területeket f. hó 27-től kezdődőleg 3 napon belül csapataink megszállhassák.

2.) Vitás területekre 8 szakaszban külön-külön népszavazást ajánlunk, minek legkésőbb november 30-ig kellene megtörténnie nemzetközi kontroll mellett. Népszavazás alól Pozsony ki volna véve, melyre külön tárgyalást javaslunk.

3.) Javasoljuk csehszlovákiai nemzetiségek, különösen ruthének részére önrendelkezési jog gyakorlati megvalósítását illetőleg népszavazást nemzetközi ellenőrzés mellett. Hozzáfűzzük, hogy enélkül magyar kormány nem garantálhatja Csehszlovákia új határait.

4.) Amennyiben csehszlovák kormány népszavazásra vonatkozó javaslatunkat nem fogadná el, úgy egész (vitás) területre, Pozsonyt beleértve és 3. pontban foglaltakra is arbitrage-t ajánlunk, melyet nyugati részen Olaszország és Németország, keleti részen pedig ugyane hatalmak és Lengyelország gya-

157

3

korolnának. Csehszlovák kormánnyal közöltük, hogy arbitrage esetén természetesen mindkét fél előre aláveti magát illető hatalmak döntésének.

Cseh kormánynak értésére adtuk, hogy jegyzékünkre, az adott helyzetre való tekintettel, 48 órán belül választ várunk.

Szíveskedjék fenticket illetékes helyen azonnal közölni azzal a megjegyzéssel, hogy magyar-cseh tárgyalások eredménnyel nem kecsegtetnek s ezért arbitrage időzerűsége teljes mértékben fennáll.

Kérjük zükség esetén prágai kormányt ~~[illegible]~~ ebben az értelemben befolyásolni.

Jegyzék szöveget és térképet (külön repülővel küldöm.) (holnap reggel)

Bp. 1938. X/23 F II. Kánya.

F

Csak ad 1.): Ciano gróf-nak szíveskedjék eddigi erélyes intervenció iért legmelegebb közönetünket kifejezni.

200 Sztójay

Berlin

< I-ből. > (Lásd 194 z. számjeltávirat.)

[I-ből] valamint német kormány kívánságára

(I-ből.)

Kánya

Bp. 1938. X/23

227

158

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

44.

1938. október 26. Esterházy Jánosnak, a csehszlovákiai Egyesült Magyar Párt ügyvezető elnökének adott utasítás a közelgő német–olasz döntőbíróság ügyében.

MNL OL – K 64 – 1938 – 1267/res.pol./1938. X. 29.

Estetkezynek X/26-án adott utasítás.

1267 vsp

1938. X. 29

II

Álláspontunk:

1./ A nyugati részt illetőleg német-olasz arbitraget egyetértőleg elfogadunk.

2./ Keleti részt illetőleg kérjük, hogy egyezzenek meg Lengyelország bevonásában.

3./ Romániának bevonását, minthogy nem nagyhatalom és érdekeltsége nem lényeges, azonkivül szövetségese Csehszlovákiának, nemzetközi jogilag és politikailag lehetetlennek tartjuk.

4./ Amennyiben a német kormány komplikációk elkerülése végett Lengyelország bevonása ellen volna, de e nélkül arbitraget vállalná, végső esetben - bár nagyon nem szivesen - alávetjük magunkat.

5./ Természetes előfeltétele mindennek, hogy Csehország eleve kötelezőnek ismerje el magára nézve az arbitrage határozatát.

6./ Ha a 4./ alatti eset állna elő, akkor mi alternative hajlandók vagyunk a müncheni négy hatalmi értekezletbe is beleegyezni, lehetőleg Lengyelországnak, mint erősen érdekelt félnek a keleti részekre vonatkozó bevonásával.

7./ Minden esetben kérjük, hogy akár az arbitrage , akár a négy hatalom döntése napokon belül megtörténjék, mert ellenkező esetben kényszeritve lehetünk érdekeink más eszközökkel való megvédésére. Tekintettel arra, hogy a csehek a mi követeléseink jelentős részét elismerték, a döntés természetesen csak a vitás területekre vonatkozhatik és egy ujabb nyomást kérünk gyakorolni a csehekre, hogy a nemvitás területek átadása azonnal megtörténjék.

K 64-1939-7a. I.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

292

45/a.

1938. október 27. Róma. Villani Frigyes római magyar követ telefon-számjelsürgönye Joachim von Ribbentrop német külügyminiszter közelgő olaszországi látogatásáról.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1257/res.pol./1938. X. 27.

1257/res pol
12 jel. o.

Róma :1938,X.27. 18 ó Márffy
Bpest:1938,X.27. Obermayer

Száma: 149.

Miniszter ur
Apor br. követ ur
Kuhl köv,tan.ur

6741.

Statissime?

III + II

Telefon-számjelsürgöny

a quirináli magyar királyi követségtől.

Titkos!

Teljesen megérti CIANO gróf, hogy magyar-csehszlovák kérdés megoldása tovább nem halasztható. RIBBENTROP külügyminiszter bizonyára azért jön Rómába, mert MUSSOLINI-től valamit kérni akar; ezzel szemben kompenzációképen olasz részről kivánni fogják németek hozzájárulását ügyünk kedvező, gyors elintézéséhez.. Hogy ez arbitrage-al, amely ellen Anglia állást foglalt, vagy más módon lesz-e elérhető, CIANO még nem tudja; de mindenképen számithatunk teljes támogatására. Csak arra kéri a magyar kormányt, várjon néhány napig, mig RIBBENTROPal való megbeszélések befejeződnek. Eredményt velem haladéktalanul közli.

Ruszinszkói kérdést, mint már jelentettem, ezidőszerint ki kell kapcsolni annál is inkább, mivel lengyelek is visszavonulnak.

ESZTERHÁZY-t csak vasárnap vagy legjobb esetben szombaton fogadhatja. Engem is kért, hogy addig ne keressem fel, mivel RIBBENTROP látogatása, fascista ünnep és MUSSOLINI Bruno esküvője idejét nagyon lefoglalja.

Villani.

Dechiffr:1938,X.27. 19 ó 45 Edl-Pogrányi
Gép:Oy.

277

OBSZÁGOS LEVÉLTÁR

45/b.

1938. október 28. Budapest. Kánya Kálmán magyar külügyminiszter számjeltávirata
a varsói magyar követségnek a Ruszinszkó-kilátásokkal kapcsolatban,
valamint Hory András varsói magyar követ számjel-telefonsürgönye a Csehszlovákiához intézett
magyar jegyzék lengyel fogadtatásáról.
MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1258/res.pol./1938. X. 29.

KÜLÜGYMINISTER.

Számjeltávirat.

1258/28 pol szám. Érkezett: 1938.
Küm.

ügyosztály.

A beadvány (számjeltávirat) { eredete: / száma: / kelte:

Előirat: (előszjeltávirat)

Utóirat: (utószjeltávirat)

Egyuttal elintézve:

Kapcsolatos:

Tárgy:

Sorkönyvi szám:

Statim! Statissime!
Bizalmas! Szigorúan bizalmas!
Titkos! Szigorúan titkos!
(A kivánt jelzése(k) szines irónnal aláhuzandó(k).

Jóváhagyásra:

Aláirásra: Kán

Jóváhagyás előtt: X/28

Jóváhagyás után: X/28

Kiadás után:

Számjelosztály: Vol. 708

Számjelosztály bélyegzője.

MAGYAR KIR. KÜLÜGYMINISZTERIUM
TITKOSI
Sork. száma: 6395 Iktató szám: 172
Érkezett: 38 X 28-n.
Chiffr.: 12 óra 45 perekor
Kiadta: 12 óra 45 perekor
péntek-vágó

Határidő:

Kivezette:

Irattárba érkezett:

19 Tétel Sz.

Alapszám:

Exung

172

Varsó.

4o2 számu számjeltáviratára:

Mindenekelőtt leszögezem,hogy Lubienskynek nem azt igértük,hogy november 1-én fegyveres erővel foglaljuk el Ruszuszkó magyar lakta területet beleértve Ungvárt és Munkácsot, hanem azt,hogy erősebb szabotage akciót fogunk inditani.Sorkatonasággal való fellépés háborut jelent,amit maguk lengyelek legjobban perhorreszkálnak.Ezen kivül kétségtelenül megállapitottuk,hogy lengyelek állitásával szöges ellentétben Németország támogatja az ukrán mozgalmat és ellenzi a közös magyar lengyel határt.

2

703

37039. Szénásy, Budapest.

278

2

Azóta tárgyalások folynak egy döntőbirósági határozat kieszközlése érdekében és mig erre vonatkozólag az érdekelt nagyhatalmaktól választ nem kapunk,végleges állást nem foglalhatunk.A döntés egy arbitrage elfogadását illetően már a legközelebbi napokban várható és amennyiben ez igenlő völna,az érdemleges döntés is értesülésünk szerint,gyorsan bekövetkeznék.Ha a döntés birósági határozat lehetővé teszi,természetesen tovább is ragaszkodunk a Russzinszkoi kérdésben elfoglalt álláspontunkhoz,amit legjobban bizonyit az a körülmény,hogy a szabotage akció,dacára az arbitrage-ra vonatkozó tárgyalásoknak tovább folyik.

Szigoruan bizalmasan,saját tudomásra közlöm,hogy itteni benyomás szerint Beck galatzi tárgyalásainak csekély sikere, továbbá az a körülmény,hogy Németország és Olaszország nem óhajtják Lengyelországot az arbitrageba bevenni,a lengyel kormányt nagyon elkedvetlenitette és ezért a russzinszkoi ügyben is takarodót fuj azt állitván, hogy a helyzet rosszabbra fordulásának mi vagyunk az okozói.

Kánya.

204

3

Leadta:1938.X.28. 14 ó Erdélyi
Felvette:Obermayer

402.szám.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Kuhl köv.tan.urnak

ad 6752

Számjeltávirat
a varsói magyar királyi követségtől

Javítás:
Azonnali választ kér.

Fenntartja-e magyar kormany azt a programmot,amelyet Nagyméltóságod Lubyenszkival Budapesten közölt? Nevezetesen szándékában áll-e programmhoz képest a rendelkezésre álló eszközökkel Ruszinszkó magyarlakta területeit .....

Dechiffre:1938.X.28. 19 ó Edl, Vagó és Zsindely
Gép:F

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

125 P/29 pol
1938. X. 29.

Leadta:1938.X.28. 14 ó Erdélyi
Felvette:Ob.

402.szám.

II

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Kuhl köv.tan.urnak

6752

Számjeltelefonsürgöny

a varsói magyar királyi követségtől

Csehszlovák kormányhoz intézett magyar jegyzék itt igen rossz benyomást keltett, ami nemcsak Lubienszkivel és Kobylanszkival folytatott megbeszélésekből, de sajtó képviselőinek nyilatkozataiból is .... ./.

Hivatalos nyilatkozataikban csupán arra utalnak, hogy magyar kormánytól több határozottságot és fellépésében progresszivitást reméltek, de magánbeszélgetés közben nagy csalódásuknak adtak kifejezést és nem titkolták, hogy az a habozás és erélytelenség, amely Budapestről állandóan tapasztalható ,teljesen deconcertálja őket.

Külügyminiszter kabinetfőnök hozzáfűzte, hogy lengyel sajtót erős presszióval kellett visszatartaniok kritika megnyilatkozásától.

Mielőtt 171 számu / xx számjeltáviratban feltett kérdésre választ adnának, lengyel kormány következő kérdésekre AZONNLI VÁLASZT KÉR:

Fenntartja-e magyar kormany azt a programmot,amelyet Nagyméltóságod Lubienszki .... / xxx szándékában áll-e ezen programmhoz képest a rendelkezésére álló ezközökkel Ruszinszkó magyarlakta területeit,beleértve Ungárt és Munkácsot magyar kormány által megjelölt időszakban / november 1.. körül / birtokbavenni ? Lengyel kormány fenntartja magának, hogy magyar válaszhoz képest döntsön továbbiak felöl.

5

./.

206

280

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

4

Lubienszki gróf hozzatette, hogy Varsó álláspontja más és más lehet, aszerint amint

1./ E területet csehek engedményezése alapján

2./ Arbitrage folytán,

3./ Fegyveres erővel fogjuk-e birtokba venni.

Folytatása következik.

/x egy szó kimaradt H o r y

/xx ...../res. pol.

/xxx e rész ismétlése kérve.

Dechiffre:1938.X.28. 17 ó Vágó

Gép:F

704

6

Leadta:1938.X.28. 17 ó Erdélyi

Felvette:Fertsák

403.szám.

Miniszter urnak
Apor br. követ urnak
Külü Köv.tan.urnak

6753

Számjeltelefonsürgöny

a varsói magyar kiráéyi követségtől

402 számu számjeltávirat folytatása:

Kabinetfőnök kizárólag saját tájékoztatásomra előadta, hogy lengyel vezérkar közös határ kérdésének ujabban nagyobb jelentőséget tulajdonit és katonai körökben légkör általában kedvezően fejlődött. Sajtó utján közvélemény érdeklődését felcsigáztak. Tehát e pillanatban még rendelkezünk a helyzeti előnyökkel. De további halogatás és erélytelenség itt is, ott is meg fog fosztani utolsó chance-unktól. Ő és Kobylanski minden lehetőt elkövettek és ma is megtesznek mindent, hogy kormány és vezérkar hangulata és elhatározásai magyar szempontból kedvezően alakuljanak, azonban nem titkolhatja előttem azon benyomását, hogy döntő tényezők minden nappal jobban elkedvetlenednek.Ha tovább tétovázunk, Lengyelország máról holnapra véglegesen fel fogja adni e próblémát és magyar ügy iránt érdeklődését.

" Ez esetben t ljesen megvaltoztatjuk politikankat. Drótsövényeket huzunk Karpátokban és nem törődünk többé avval, hogy mi történik vonalon kivül ! "

Lubyenski eddig mindig gondosan megválasztotta szavait és általában sokkal mérsékeltebb mint a politikai igazgató. Ha most pedig - habár magánbeszélget és közben - ilyen messze ment, azt bizonyitja, hogy döntő tényezők valóban elkedvetlenedtek és ismerve temperamentumukat

./.

208

281

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

7

magam is azt hiszem, hogy további halogatás esetén Lengyelország likvidálni fogja velünk való együttműködést.

E sulyos órában nem akarom Nagyméltóságodnak türelmét tovább igénybe venni, de rá kell mutatnom még, hogy leng el kormány tényezők utóbbi időben szuggesztiótól tartózkodnak, mert miként hangoztatták, [redacted] magyar kormány nak közvetitésemmel tett szuggesztiókat vagy hallgatással mellőztük, vagy legjobb esetben elkésve fogadtuk el.

Magatartásunk lengyel társadalom minden rétegében családást okozott és eddig is csak nagy erőfeszitéssel lehetett közvéleményt melegen tartanunk. Ma már sajtó .... -jai is nagy skepsissel néznek Budapest felé és kritikajukat előttünk nem titkolják.

Fentieket szért voltam bátor jelenteni, mert csak ezek alapján itélhető meg további lengyel-magyar együttmüködés kilátásai.

T i t k o s !

H o r y

Dechiffre:1938.X.28. 20 ó Edl, Vagó és Zsindely
Gép:E

209

8

Edl

46.

1938. október 28. František Chvalkovský csehszlovák külügyminiszter által Wettstein János prágai magyar követnek átnyújtott jegyzék.

MNL OL – K 64 – 1938 – 7/a – 1262/res.pol./1938. X. 29.

M.Kir.Külügyminiszter
Kabinetje.

1262/res pol
1538. X. 29.

II

T e l e f o n j e l e n t é s.

1938.október hó 28.

A csehszlovák külügyminiszter ma este 3/4 7 órakor a következő szövegü jegyzéket nyujtotta át Wettstein követnek:

"No.152,470/II-1/1938.

Praha,le 28 octobre 1938.

Monsieur le Ministre,

En réponse à la note de Votre Excellence No 529/I 1938.du 27 octobre 1938,mon Gouvernement me charge de vous communiquer ce qui suit:

Le Gouvernement tchécoslovaque constate avec satisfaction que le Gouvernement hongrois est d'accord pour recourir à l'arbitrage de l'Allemagne et de l'Italie avec l'obligation de se soumettre d'avance à la décision desdites Puissances.

Il maintient son point de vue exposé dans les notes précédentes et fait ressortir entre autres de nouveau que les négociations actuelles ne peuvent avoir trait qu'à la question de la minorité hongroise.Il est très heureux d'être en parfaite accord avec le Gouvernement hongrois pour "attribuer la plus haute importance à une solution aussi rapide que possible de la question territoriale entre les deux Etats." Il a en outre une pleine confiance dans l'arbitrage et il est sûr qu'il en est de même pour le Gouvernement hongrois qui a suggéré cette procédure.

./.

285

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

C'est pour ces raisons qu'il a l'honneur de faire les propositions suivantes:

1/ Dans les 24 heures après la réception de la présente note par le Gouvernement de Budapest, les deux Gouvernements prieront l'Allemagne et l'Italie d'arbitrer leurs différends.

2/ Si le Gouvernement hongrois croit devoir maintenir son point de vue, d'après lequel un accord existerait déjà concernant certains territoires, point de vue auquel le Gouvernement tchécoslovaque ne peut s'associer, mon Gouvernement propose dans l'intérêt d'une solution rapide que les arbitres se prononcent eux-mêmes aussi sur cette différence de vues.

3/ En ce qui concerne la question de l'occupation à laquelle se réfère la note du 27 octobre, le Gouvernement tchécoslovaque est sûr que la décision arbitrale la réglera le plus rapidement possible. Les milieux militaires compétents tchécoslovaques se sont d'ailleurs déjà mis en rapport avec l'attaché militaire hongrois à Prague pour procéder à des échanges de vues dans ce but.

Le Gouvernement tchécoslovaque espère fermement que le Gouvernement hongrois trouvera possible de s'associer sans retard à ces propositions. Ce serait la voie la plus rapide pour arriver au but souhaité par les deux Gouvernements.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, l'expression de ma haute considération.

2

286

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

1262

Másolat.

M.Kir. Külügyminiszter Kabinetje.

T e l e f o n j e l e n t é s .

1938. október hó 28.-

A csehszlovák külügyminiszter ma este 3/4 7 órakor a következő szövegü jegyzéket nyujtotta át Wettstein követnek:

Nº 15

"No.152.470/II-1/1938.

Praha, le 28 octobre 1938.

Monsieur le Ministre,

En réponse à la note de Votre Excellence No 529/I-1938. du 27 octobre 1938, mon Gouvernement me charge de vous communiquer ce qui suit:

Le Gouvernement tchécoslovaque constate avec satisfaction que le Gouvernement hongrois est d'accord pour recourir à l'arbitrage de l'Allemagne et de l'Italie avec l'obligation de se soumettre d'avance à la décision desdites Puissances.

Il maintient son point de vue exposé dans les notes précédentes et fait ressortir entre autres de nouveau que les négociations actuelles ne peuvent avoir trait qu'à la question de la minorité hongroise. Il est très heureux d'être en parfait accord avec le Gouvernement hongrois pour "attribuer la plus haute importance à une solution aussi rapide que possible de la question territoriale entre les deux Etats." Il a en outre une pleine confiance dans l'arbitrage et il est sûr qu'il en est de même pour le Gouvernement

3

287

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

K. 64 — 1938, 39 — 7/a

hongrois qui a suggéré cette procédure.

C'est pour ces raisons qu'il a l'honneur de faire les propositions suivantes:

1/ Dans les 24 heures après la réception de la présente note par le Gouvernement de Budapest, les deux Gouvernements prieront l'Allemagne et l'Italie d'arbitrer leurs différends.

2/ Si le Gouvernement hongrois croit devoir maintenir son point de vue, d'après lequel un accord existerait déjà concernant certains territoires, point de vue auquel le Gouvernement tchécoslovaque ne peut s'associer, mon Gouvernement propose dans l'intérêt d'une solution rapide que les arbitres se prononcent eux-mêmes aussi sur cette différence de vues.

3/ En ce qui concerne la question de l'occupation à laquelle se réfère la note du 27 octobre, le Gouvernement tchécoslovaque est sûr que la décision arbitrale la réglera le plus rapidement possible. Les milieux militaires compétents tchécoslovaques se sont d'ailleurs déjà mis en rapport avec l'attaché militaire hongrois à Prague pour procéder à des échanges de vue dans ce but.

Le Gouvernement tchécoslovaque espère fermement que le Gouvernement hongrois trouvera possible de s'associer sans retard à ces propositions. Ce serait la voie la plus rapide pour arriver au but souhaité par les deux Gouvernements.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, l'expression de ma haute considération.

4

288

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

79.a.

Chvalkovsky csehszlovák külügyminiszter pénteken este 3/4 7 órakor a következő szövegü jegyzéket nyujtotta át Wettstein János prágai magyar követnek:

A csehszlovák kormány megelégedéssel állapitja meg, hogy a magyar kormány egyetért abban, hogy Németország és Olaszország döntőbiráskodásához folyamodjanak azzal a kötelezettséggel, hogy eleve alávetik magukat az emlitett hatalmak határozatának.

A csehszlovák kormány fenntartja ~~magának~~ az előző jegyzékeiben kifejtett álláspontját és többek között ujból kiemeli, hogy a jelenlegi tárgyalások csak a magyar kisebbség kérdésére vonatkozhatnak. Igen örvend annak, hogy teljes egyetértésben van a magyar kormánnyal arra nézve hogy "a két állam közötti területi kérdés lehető leggyorsabb megoldásának a legnagyobb fontosság tulajdonitandó." A csehszlovák kormány ezenfelül a legteljesebb bizalommal van a dontőbiráskodás iránt és biztos afelől, hogy ugyanigy van a magyar kormány is, amely ezt az eljárást javasolta. Ezekből az okokból a csehszlovák kormány tisztelettel a következő javaslatokat teszi:

1./ A jegyzéknek a budapesti kormány által való kézhezvételétől számitott 24 órán belül a két kormány fel fogja kérni Németországot és Olaszországot, hogy a közöttük lévő vitákat döntsék el.

2./ Ha a magyar kormány szükségesnek véli fenntartani azt az álláspontját, amely szerint bizonyos területeket illetően már megegyezés állana fenn, amely állásponthoz a csehszlovák kormány nem csatlakozhatik, kormányom a gyors elintézés érdekében javasolja, hogy maguk a dön-

K64-1939.7/a

~~215~~ 5

UKAZÁGOS LEVÉLTÁR

290

3

tőbirák döntsenek az álláspontok közötti eme különbségre is nézve is.

3./ Ami a megszállás kérdését illeti, amelyre az október 27-iki jegyzék hivatkozik, a csehszlovák kormány biztos abban, hogy a döntőbirósági határozat azt a lehető leggyorsabban fogja rendezni. Az illetékes csehszlovák katonai hatóságok egyébként már érintkezésbe léptek a prágai magyar katonai attachéval, hogy evégből megbeszéléseket folytassanak.

A csehszlovák kormány bizton reméli, hogy a magyar kormány lehetségesnek fogja tartani, hogy ezekhez a javaslatokhoz késedelem nélkül hozzájáruljon. Ez volna a leggyorsabb ut ahhoz, hogy a két kormány által óhajtott cél eléressék.)

216

6

K64-1939-719

291

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

47/a.
1938. november 17. Pozsony. A pozsonyi magyar konzul jelentése
a Magyarországgal kapcsolatos hangulatról Ruszinszkóban és egyes csehszlovák katonai egységekben.
MNL OL – K 64 – 1148/res.pol./1938. XI. 18.

ad 1148/ii/kespol
1938.XI.18.

X/17 · 22h

Legbizalmasabban jelenti a pozsonyi konzul, hogy B. külön futárral levelet kapott S.-től, amelyben felszólitja, hogy Ungvár, Munkács, Beregszász és Nagyszőllős evakuálására készüljenek fel.

II

Bertalan a legtisztességesebben viselkedik. Terve az, hogy ottani lengyel konzul bizalmas tanácsára kérdést intéz a központi kormányhoz, tudja-e garantálni a jelenlegi rutén-magyar határt. Ha igen, akkor ki fogják mondani önállóságukat a csehszlovák köztársaságon belül. Ha nem - ami valószinü - akkor önrendelkezési jogot és népszavazást követelnek a négy nagyhatalomtól a megmaradó területre nézve.

Fencik teljesen magyar orientáció hive és vállalta a nép közötti izgatást. 221 100.000 Kc-t deponált számára a lengyel konzulnál.

B. barátunk de facto át akarja venni a karhatalmat és a belső közigazgatást. Ezután követelni fogja a cseh katonaság eltávolitását és ruszin-magyar csapattestekkel való helyettesitését.

B. állandóan tartja a kontaktust a mieinkkel.

Dr.Ott 12-től 16-ikáig Ungvárott volt, 16-án Prágába repült, onnan Berlin-Belgrádon át ide jön. Bertalannal tárgyalt a kinevezése után és a népszavazás mellett nyilatkozott.

Bacsinszky és Fencik Budapestre készül tárgyalni, meg akarják állapitani, mit adunk a ruténeknek visszacsatolás esetén.

A szabadcsapatok kb.400 főnyi és másik kb. 200 főnyi csoportja Munkács-Beregszász közötti erdőkben huzódik Huszt-Rahó irányába. Sorsuk meg van pecsételve. Ez a mód helytelen volt, de sokat lehetne elérni, ha kimondottan ruszin vidéken 6-8 főnyi kis csoportok keltenének zavart. - A B.-kormány az elfogott szabadcsapatosokat nem állitja statáriális biróság elé. CCa. 350-en vannak börtönben . 180 elesett. Eddig odavalósiaknak vallották magukat. Ha bevallanák, hogy itteniek, akkor dementáljunk és jelentsük ki, hogy kényszer alatt vallottak.

65

135

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

OL (K-64) 1938-65 - 1148

dr. Fábry Pál, volt zsupán, agrárpárti ügyvéd /pénzsóvár jellemtelen embr/ Pestre készül és szeretne határkérdésben közvetiteni. Véleménye szerint nincsenek nagy differenciák, de Pozsony, Nyitra, Kassa semmiesetre sem adható át előbbi kettő azért, mert azok átadásával a komáromi magyar delegáció is számolni látszott, Kassa pedig az uj külpolitikai konstelláció ra való tekintettel. Göring ugyanis kijelentette volna, hogy a kassa-oderbergi vasutat német gazdasági okokból Szlovenszkónak kell megtartania. A határvonal egyébként diszkusszió tárgyát képezheti, a maga részéről csak Lévánál és Losoncnál lát nehézségeket, mert Kassa helyzetét, a német támogatásban bizva, teljesen biztosnak látja. A Pozsony-Érsekujvári vasutvonalat szeretnék megtartani, mert az az etnográfiai vonalt több helyen metszi. Ezt az állitást statisztikai adatokkal támogatja, melyeket állitólag Berlin is elismert. Fábry szerint Darányi m isszió-ja sikertelen volt és igy Szlovenszkó a négy nagyhatalom közül három támogatására számithat.

221 és 241-el beszélt Fábry, akik azt válaszolták neki, hogy az általa proponált határ meg sem közeliti a magyar delegáció követelését és igy alighanem eredménytele lesz közvetitési kisértlete.

Fábry szerint a csehkorona aranyértékét ujból csökkentve devalválni fognak. Az angol hitelből 10 milliót már folyósitottak, további 20 millió biztositva van az ország gazdasági átépitése német szakértők támogatásával folyamatban van.

A galántai katonai parancsnokságot utasitották, jelentse a magyar és szlovák katonák létszámát, mert le akarják őket szerelni.

Ezzel szemben a pozsonyi 39-es gy.e. szlovák katonái nagyon magyarellenesek.

Ruszinszkóból elküldték a táviratokat a négy kormányfőhöz a népszavazási kérelemmel, ugy Ruszinszkóban, mint Keletszlovenszkón folyamatban van aláirások gyüjtése a népszavazási kérelemhez.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K szekció

136

47/b.

1938. október 25. [?] Helyzetjelentés az ungvári, a beregszászi, a kassai közhangulatról.

MNL OL – K 64 – 1148/8/res.pol./1938. XI. 4.

ad 1148/8/ kaspol
1938. XI. 4.

Ungvárott, a mai Ruszinszkó székhelyén állandó izgalomban él a lakosság az egymást kergető események következtében. A békeszerződések által létesitett ugynevezett "autonóm" kis ország élén most a ruszin kormány áll, de a tényleges helyzet az, hogy ennek a kormánynak, amelyet Prága a kényszeritő körülmények hatása alatt ~~engedélyezett~~ adott meg Ruszinszkónak, nincsen hatalma, -- a tényleges hatalom Svatek tábornoknak, a ruszinszkói katonai parancsnoknak a kezében van, mert nemcsak a katonasággal, hanem a csendőrséggel és rendőrséggel is ő rendelkezik. Ez a helyzet késztette a Bródy András elnöksége alatt álló ruszin kormányt e hó 23-iki rezoluciójának meghozására, amelyben rámutat a fennforgó állapotokra és azt követeli, hogy Ruszinszkó egész területén elrendelendő népszavazaással adjanak módot a lakosságnak arra, hogy saját ~~maga~~ ~~döntsön~~ döntsön sorsa felett és saját maga állapithassa meg, hogy a rutének földje melyik államhoz tartozzék. Akik a rutének lakta földön uralkodoó viszonyokat ismerik, tisztában vannak azzal, hogy az esetleges ~~xxxxxnépszavazás~~ abba a hazába fogja visszavinni a ruténséget, amelyhez ezer éven át tartozott és ahol megtalálta létének alapjait.

Beregszász lakosságát is annyira felizgatta e magyar vidék sorsának huzódása és a Ruszinszkóban uralkodó katonai terror, hogy bár a községben nagyszámu katonaság van elhelyezve - a lakosság támadást intézett a vasuti állomás és a közkórház ellen, a vasuti állomás épületén valóságos rombolást vittek véghez.

A még mindig katonai szolgálatot teljesitő magyarok mozgósitottság következtében is alig tudják már megvárni azt a pillanatot, amikor leszerelhetnek és a magyar-szlovák határkérdés remélhető elintézése révén ismét a magyar haza fiaivá ~~lehetnek.~~ Jellemző a magyar katonák hangulat

rélhetnek

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

137

tára, hogy amikor a napokban reggeli kivonulásuk alkalmával az ungvári katolikus plébánián megpillantották a magyar nemzeti lobogót, dörgő "Éljen Magyarország!" kiáltásokban törtek ki.

Egy más hatalmas csoportját a magyar katonáknak a homonnai munkatáborba vitték. Mikor a csapat átvonult Ungvár utcáin, a katonák azt kiáltották az utcán járókelők felé: " Ne feledkezzetek meg rólunk sem!"

A lakosság hangulata következtében napirenden vannak azok incidensek is. E hó 22-éről 23-ára virradó éjjel erős katonai őrjáratok járták be Ungvár utcáit, akit az utcán találtak, megmotozták, mindenkinél fegyvert kerestek. A motozás után az illetőt arccal a fal felé forditva és kézfelemelésre kényszeritve /: ruki hore!/ otthagyták. Állitólag egy őrmester ellen történt támadás az est folyamán, ennek a tettesét keresték.

Nagy derültséget keltett Ungvárott a napokban, hogy az éjszaka folyamán koldustarisznyát tettek a volt köztársasági elnök szobrán Masaryk kezébe, a koldustarisznyán következő felirat volt olvasható: "Engem sem hagyjatok itt!"

A cseh tisztviselők azt az utasitást kapták Ungvárott feljebbvalóiktól, hogy családjaik 3 mázsáig terjedhető sukyu csomagokkal hagyják el a várost, a tisztviselőcsaládokat elviszik a Vihorlát hegyláncon nagy gonddal és költséggel megépitett táborba, ahol biztos helyen vannak, a tisztviselőknek azonban további intézkedésig helyükön kell maradniok.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K szekció

A magyar diákság hangulatát tükrözteti vissza a kassai magyar középiskolában történt affér is. Amikor az egyik osztályban megjelent egy szlovák nemzetiségü tanár, akinek órája lett volna, azt látta, hogy a padok össze vissza voltak tolva az osztály termében. A tanár rákiáltott a diákokra; minden padot vissza. A diákok, ugy látszik, 138 csak erre a "parancsra" vártak. A parancs hallatára mind

nekiestek a padoknak és nagy zaj, állandó "Mindent vissza, mindent vissza !" kiáltások közben tolták vissza helyükre a padokat.

x/25 A

139

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

ad 1148/10/kespol
1938. XI. 18

1938. október 6.

II

79-9.

A pozsonyi konzul jelentése 1938. okt;6-án reggel 1/2 10-órakor.

Mattl, aki Karmazsinnak a Karpathen Deutschepartei vezetőjének állitólagos teljhatalmu megbizottja és Koczor Gyula megállapodtak egymással abban, hogy a pozsonyi magyarok és németek nem fognak egymás ellen agitációt folytatni. Ezzel szemben a németek részéről egyre erősbbődő és most már féktelennek mondható szájpropaganda folyik Pozsonynak Németországhoz való csatolása mellett.

Azzal agitálnak az agitátorok, hogy Truffl, pozsonyi német konzul,Karmasin / a Karpathen Deutschepartei volt vezetője/ és Frühwirth pozsonyi ügyvéd elmentek Hitlerhez és Weiszeckerhez Pozsonynak Németországhoz való csatolását kérni arra való hivatkozással, hogy a lakósság többsége a környező falvakkal 70 %-ban németajku.

Azzal agitálnak továbbá, hogy Berchtesgadenben egy térkép készült, amelyen Pozsony is fel van tüntetve azon területek között, amelyen népszavazás lesz és a lakósság csak aziránt fog megkérdeztetni, hogy Németországhoz, vagy Csehszlovákiához akar-e tartózni, Magyarország mellett nem is foglalhat állást.

Az agitáció további eszköze azok a hiresztelések,hogy Hitler október 24-én Pozsonyba jön.

Elhatározták a német agitátorok,hogy október 7-én és 8-án hogy a szájpropaganda azzal az eszközzel is élni fog, hogy csoportokban befurakodnak a járókelők közé és itt nagy szóval hirdetik az előbbieket és azt, hogy Pozsony német lesz.

Az agitáció során már most is szidják Magyarországot és azzal rágalmazzák, hogyha Pozsony magyar lenne, megkezdődne ujból a zsidó és a dzsentri virtsaft és az erőszakos magyarositás.

K 64-1938-65-1148
ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
X szekció

~~129~~ 140

1938.október 6.

A magyar munkásnak is rossz lenne a sorsa a magyar uralom esetén, - mondják az agitátorok - mert Magyarország a munkásságért semmit sem tesz. A munkásokon csak Hitler segithet.

A pozsonyi német lakosság között nagy szerepet játszó ugynevezett kapások között azzal agitálnak, hogy ha a munkabéreket és a bor árát Magyarországon és a Németbirodalomban összevetik, az eredmény csak a Németországhoz való csatlakozás javára szól.

A pozsonyi konzul hangsulyozza, hogy a propagandának meglehetősen hatása van. A magyarok között lehangolóan hat és a tótok között sem vált ki természetesen jó hatást magyar szempontból.

A pozsonyi konzul impresszója szerint ebben az agitációban benne van a pozsonyi német konzulnak, Turffelnek a keze, aki Petravicsnak is hangoztatta München előtt, hogy nem lehet tudni Pozsony nem lesz-e bent a népszavazási területben.

A pozsonyi konzul megállapitotta, hogy a német konzul továbbá Karmazsin és Frühwirth valóban nincsenek Pozsonyban.

Az a gyanuja a konzulnak, hogy bizonyos fokig a csehek is fütik a német propagandát az inter duos elvére spekulálva.

A propaganda hatása alatt a pozsonyi németek egyre prepotensebbek kezdenek lenni.

Az az impresszója a konzulnak, hogy a propaganda még csak kifejlődőben van, fokozódására kell számitani.

K64-1938-65-1148
ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció
141

48/a.
1938. november 12., 15. Pozsony. A pozsonyi magyar konzul hangulatjelentése, a németek tevékenysége Pozsonyban.
MNL OL – K 64 – 1347/res.pol./1938. XI. 12.

79 cs

KÜLÜGYMINISTER.

1347/kapcsol szám. Érkezett:
KÜM.

ügyosztály.

eredete: Pozsony

A beadvány száma: 359/biz.-1938

kelte: XI.12.

Előirat:

Utóirat:

Egyuttal elintézve:

Kapcsolatos:

Tárgy: A németek tevékenysége Pozsonyban.

„Sürgős", „Távirat", „Minisztertanács" és hasonló jelzésekre.

XI.16 futárral.

Aláirásra:

Jóváhagyás ~~előtt~~ ra: Dpar br.

Kiadás előtt:

Irattárba helyezés előtt:

1 XI 16

XI/15

Határidő:

Utasitás a másolónak:

Utasitás a kiadónak: I és II höz csat ikt-1-1 másolata.

OL.(K-64) 1938-65-~~1487~~ 1347

Másolta:

Egyeztette:

Elküldte:

XI/16

Kivezette:

Irattárba érkezett

19 Tétel Sz.

Alapszám:

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K szekció

I.Berlin.
Szig.biz.

A pozsonyi m.kir. konzulátus tárgybavágó jelentésének másolatát mellékelten szives tudomásul megküldöm.

II.Ministerelnök /Madarassy/
Szig,biz.

A pozsonyi m.kir.konzulátus tárgybavágó jelentésének másolatát van szerencsém Nmgod bizalmas tájékoztatására mellékelten megküldeni.

169 (+71) 82

1

III.Vatikán.
Szig.bizalmas.

A pozsonyi m.kir.konzul jelentése szerint a németek befolyása Szlovákiában állandóan növekszik.A szlovák fiatalság teljesen el van kápráztatva

Központi 16/b sz. nyomtatvány. — 67506. Orsz. Közp. Községi Nyomda Rt., Bpest.

a németektől és minden igéretüket készpénznek veszi.

A német befolyás legtevékenyebb exponense Karmasin képviselő,német kisebbségi államtitkár,aki bizalmas körben ugy nyilatkozott,hogy Szlovákiának teljes gazdasági meghóditása csak rövid idő kérdése.A német gazdasági és kulturális kivánságokat illegális uton kell megvalósitani,nehogy a magyarok ugyanolyan jogokat igényelhessenek,mint a németek.Addig,mondotta továbbá Karmasin,amig a Tiszo kormánya hatalmon van, kell a németeknek semmitől sem félniök,mivel Tiszo az ő barátjuk és egész kormánya kezükben van.

A németeknek ez az intenziv előnyomulása a józanabb szlovák körökben,különösen pedig a néppártban helyet foglaló nagy számu pap körében bizonyos nyugtalanságot kezd már kiváltani,s igy a nürnbergi törvények Karmasin által szorgalmazott bevezetését is a klérus hiusitotta meg. Ez a kiábrándulási folyamat azonban lassan halad és félős,hogy csak későn ismerik fel teljesen a szlovákok a német befolyás jelentőségét.Ezt a folyamatot egyedül a Vatikán tudná meggyorsitani,tekintettel arra,hogy a néppártban a papságnak igen erős pozíciója van.

2

Felkérem Méltóságodat,szivesked-jék alkalom adtán a biboros-államtitkár figyelmét fentiekre óvatosan felhivni és neki a megfelelő módon a szlovák klé

való
rusnál ~~xxxxxx~~ fellépést szuggerálni.

1938.XI.15.

Szegedy

3

(~~174~~)
~~85~~
172

MAGYAR KIRÁLYI KONZULÁTUS
POZSONY.

Szigorú!

1347/kcopol
1938. XI. 15.

H. r. i. XI/16

359/biz.
1938.

Pozsony, 1938. évi november hó 12-én.

VI+II+3

Tárgy : A németek tevékenysége Pozsonyban.

Szigoruan bizalmas !

Amint már többizben jelentettem, a német befolyás a szlovák kormánynál és a kormányhoz közelálló néppárti fiatalságnál egyre növekszik. A mai szlovák regimeben a fiatalság a hangadó, ugy hogy a mai kormányzatot tulajdonképen az ő kurzusuknak lehet tekinteni. Ezek a fiatalok teljesen el vannak kápráztatva a németektől, minden igéretüket készpénznek veszik és bennük látják egyedüli támaszukat és oltalmazójukat. Azt hangoztatják, hogy a németeknek köszönhetik Pozsony és Nyitra megtartását. Különösen Durcsánszky minister, Mach Sándor propaganda főnök, Szidor képviselő, a Slovák főszerkesztője és Dafcsik, a Hlinka gárda parancsnoka a német orientáció leglelkesebb hivei.

A németek térfoglalását főleg Pozsonyban és az általuk alkalmazott taktikát illetőleg világos képet nyujtanak Karmasin képviselőnek, aki a szlovák kormány kebelében a német ügyek államtitkára, az itteni reálgymnázium tantestülete előtt november 10-én tett kijelentései. Bizalmas értesülésem szerint Karmasin a következőket mondotta.

Addig, amig a Tiszó kormány hatalmon van, nem kell semmitől sem félnünk, mert Tiszó a mi barátunk és az egész kormány a kezünkben van. Igaz, hogy van a szlovákok között

./.

Nagyméltóságu

kányai K Á N Y A K Á L M Á N

m. kir. külügyminister urnak,

B U D A P E S T.

170

U64-1938-65-1347

MAGYAR KIRÁLYI KONZULÁTUS

egy más áramlat is, de ez még nincs uralmon és jövőnk attól függ, hogy a Tiszó kormány uralmon marad-e. Tudjuk, hogy a Tiszó kormánynak legislativ hatalma nincs és ezért nekünk németeknek minden eszközt fel kell használnunk arra, hogy ugy gazdasági, mint kulturális téren illegális módon nyomuljunk előre. Igy például a tanároknak nem kell üldöztetéstől félniök, ha a Führer képét az osztályokban kiakasztják, vagy ha az ifjuságtól a Heil Hitler köszöntési módot kivánják meg. Kész tények elé kell állitani a szlovák kormányzatot, mert amit egyszer behoztunk, azt már letiltani nem fogják merni.

Minden megtörtént már Szlovákia gazdasági kiaknázására - folytatta Karmasin - olyan gazdasági szervezetet fogunk a szlovákoknak rendelkezésére bocsátani, amely minden más szervezetet el fog nyomni. Igy például nemsokára, szintén illegális módon, le fog telepedni Pozsonyban a német Birodalmi Bank, amely minden gazdasági ügyet le fog bonyolitani és rövid időn belül meg fog indulni egy erős ipari és kereskedelmi áramlat, mely csakis német kézen fog keresztül menni és igy Szlovákia rövidesen a németeké lesz. Arra számitunk, hogy rövid idő alatt gazdaságilag annyira kezünkben lesz Szlovákia, hogy az nélkülünk meg sem fog tudni mozdulni.

Vigyázni kell arra - mondotta tovább Karmasin - hogy jogainkat és gazdasági követeléseinket illegális módon valósitsuk meg, mert ha ez törvényhozási uton történnék, akkor fenn forog annak a veszélye, hogy a magyarok ugyanannyi jogot fognak követelni maguknak, mint amennyi jogot a törvényhozás nekünk biztositana. A fő az illegális ut betartása.

Egyben bejelentette Karmasin, hogy a pozsonyi német államtitkárság hivatalában két német birodalmi külügyi szakember dolgozik, akik állandóan összeköttetésben állanak a berlini külügyministeriummal és igy mindent a legrövidebb uton, a bürokratikus ut mellőzésével gyorsan elintéznek.

5

A németek pozsonyi térfoglalása oly mohón történik, hogy a józanabb szlovákok körében már kezd derengeni a veszély felismerése.

A néppártban - a többi pártok kezdettől fogva bizonyos várakozó és szemlélődő álláspontot foglaltak el - ugylátszik az ott nagyszámban helyet foglaló papok kezdenek ráeszmélni a német befolyás jelentőségére. Az ujitásokban széditő iramot diktáló Karmasin a naponta növekedő számu német birodalmi jogi, gazdasági, szervező és egyéb szakértőkből álló vezérkarával együtt néhány nappal ezelőtt a nürnbergi törvények bevezetését akarta kiforszirozni a kormánytól. Ez a kisérlet azonban, amint német kollegám maga kijelentette előttem, a klérus ellenállásán hiusult meg. Mint katolikus pap ezt maga Tiszó miniszterelnök is ellenezte.

Bizonyos józanabb felfogás érvényesülését mutatja az is, hogy a bécsi döntést követő napok heves antiszemita kirohanásai után tegnapelőtt a gazdasági ministeriumban egy pénzügyi és gazdasági kérdésekről Teplánszky minister elnöklete alatt tartott megbeszélésen a zsidókérdésnek a gazdasági élet szempontjából való megoldása tekintetében a fokozatos és evolucios megoldás mellett foglaltak állást.

A zsidókérdés egyébként ugylátszik, legalább is egyidőre, nyugvó pontra fog jutni Szlovákiában. Részben azon felismerés folytán, hogy a kérdés radikális megoldása az ország gazdasági életében nagyon erős megrázkódtatásokat okozna, részben pedig mivel annak üzleti alapon való megoldására a tótok hajlandóságot mutatnak. Bizalmas értesülésem szerint ugyanis Beszterczebányán hat millió korona lefizetése ellenében vásárolták meg nyugalmukat a zsidók, Pozsonyban pedig az errevonatkozó tárgyalások most vannak folyamatban. A pozsonyi zsidóktól huszonöt millió koronát kérnek, ami fölött ezidőszerint alkudozások folynak, de öt millió korona à conto fizetést már teljesi-

6 35

MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI LEVÉLTÁR

(22)./. 171 84

tettek a zsidók.

A zsidókérdés ilyetén kezelése mellett azonban a német befolyás tovább növekszik. Annak várható következményeire, amint már fentebb emlitettem, csak lassan kezdenek ráébredni a szlovákok és félős, hogy mire ez bekövetkezik, már késő lesz. Ennek a folyamatnak a meggyorsitására egyedül a Vatikán tudna befolyást gyakorolni, tekintve, hogy a néppártban a papságnak igen erős poziciója van.

Több jel viszont arra mutat, hogy maga Tiszó, ha fékezi nem is/nyiltan, de mégsem enged korlátlan érvényesülést minden német kivánságnak. Rosszabbodhatna a helyzet Tiszó távozásával, aki után, pillanatnyilag ugy néz ki, Sidor jönne. Sidor kezében tartja a Nemzeti Tanácsokat és a Hlinka gárdát, a fiatalság előtt is szimpatikus és ezekre támaszkodva készenlétben áll a ministerelnökség átvételére. Ő ma teljesen német vizeken evez.

84

Schmidt
m. kir. konzul.

7

48/b.
1938. november 15. Budapest. Jelentés Werth Henriknek,
a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének rendelete alapján Kánya Kálmán külügyminiszter részére
a ruszin propaganda ügyében gyanúsított személyekről.
MNL OL – K 64 – 1364/res.pol./1938. XI. 18.

M.kir.honvéd vezérkar főnöke.

29.164
eln.2.Vkf.Ko.1938.

13 64/terpol
1938.XI.18.

SZIGORUAN BIZALMAS !

Peselák Viktor és Ladisinszky Sándor ügye.

Nagyméltóságú

m.kir.Külügyminiszter Urnak

Budapest,1938.évi november hó 15-én.

B U D A P E S T.

F.évi 1223/res.-pol.1938.sz.nagybecsű átiratára értesitem Nagyméltóságodat,hogy nevezettekkel semmiféle kapcsolat nem állott fenn. Mint ruszin propagandára tekintetbe jövők az illetékes osztály által - ahol velük az érintkezés már felvétetett - előjegyzésbe vétettek.

A m.kir.honvéd vezérkar főnöke rendeletére:

48/c.

1938. november 23. Róma. A vatikáni magyar követség tájékoztatása a Szentszék felé a németek pozsonyi tevékenységéről.

MNL OL – K 64 – 1444/res.pol./1938. XI. 30.

1444/res pol
1938. XI. 30.

Res

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSÉG
A SZENTSZÉK MELLETT.

61/pol-1938

Róma, 1938 november 23-án.
Tárgy: A németek tevékenysége Pozsonyban.
Hiv. 1347/respol-1938 sz. rendeletre.

VI
'ref

Titkos!

A biboros-államtitkárnál ma tett látogatásom során szóba hoztam a fenti témát és közöltem Ő Eminenciájával Nagyméltóságod fenthivatkozott rendeletének tartalmát. Pacelli biborosra a Nagyméltóságod által rendelkezésemre bocsátott adatok látható benyomást tettek; megjegyezte, hogy voltak értesülései a szlovákiai nehéz helyzetről, de ezek nem voltak olyan sulyosak.

Amidőn utasitásszerüen szuggeráltam, hogy Ő Eminenciája a szlovák papságot megfelelő utasitással lássa el, Pacelli biboros megigérte, hogy a dologgal foglalkozni és a lehetőséghez képest intézkedni fog.

[signature]

I. oszt. követségi titkár,
ideiglenes ügyvivő

Nagyméltóságu
kányai K á n y a Kálmán,
m. kir. külügyminiszter urnak,
B u d a p e s t

I. ME (hadaraszy
~~II. Honv. VI.~~
Hiv. ügyv. 1347/res-pol

A vatikáni m. kir. ~~konzulátus~~ követség 61/pol sz. a. kelt fenti tárgyú jelentését van szer. Nmgod nb. tájékoztatására másolatban idezártan ttel megküldeni.

ex

XII/3

65

35

9

174

48/d.

1938. november 26. Prága. A szepesi németek kérelme a prágai német és olasz követségekhez.
MNL OL – K 64 – 1454/res.pol./1938. XII. 1.

1454/res pol
1938. XII. 1.

Res.

268/pol.
1938.

Prága, 1938. november hó 26-án.

I. ME
~~II. Honv. VI.~~

Tárgy: Szepesi? németek kérelme a prágai német és olasz követségekhez.

II

A prágai m. kir. követség ~~konzulátus~~ 268/ sz. a. kelt fenti tárgyú jelentését van szer. Nmgod nb. tájékoztatására másolatban idezártan ttel megküldeni.

1 drb. melléklet.

Szigoruan bizalmas!

ME-II

Nitsch Andor nemzetgyülési képviseló, az egységes magyar párton belül a szepesi németek reprezentánsa, folyó hó 19-én hattagu küldöttséget, göllnitzbányai, illetőleg göllnitzvölgyi? iparosokat és földmüveseket vezetett Prágába, hogy ott interveniáljanak a Göllnitz-völgynek Magyarországhoz való hozzácsatolása érdekében. A bécsi határmegállapitás existenciális gazdasági érdekeiktől vágta el őket, ugyhogy iparuk és kereskedelmük, mint állitják, a teljes elsorvadás előtt áll. Lelkiállapotuk illusztrálására magukkal hozták azt a versszöveget, amelyet ma a szepesi? németek a Horst-Wessel induló dallamára énekelnek, s melyet van szerencsém mellékelten felterjeszteni.

/Lásd mellékletet/.

A küldöttség először a német követséget kereste fel, ahol Hencke követségi tanácsos fogadta őket és hallgatta meg panaszukat. Hencke,

./.

Nagyméltóságu 10

kányai Kánya Kálmán Urnak
m.kir.külügyminiszter

Budapest.

65

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

175
~~88~~

OL (K-64) 1938-65-1454

aki a zipserek magyar barátságának ezt a tüntető megnyilatkozását,mely a jelenleg Szlovákiában követett német politikával ellentétben áll,természetesen nem fogadta örömmel,tartozkodott minden határozott állásfoglalástól.

Ezután Nitsch-ék velem léptek közvetett érintkezésbe és arra kértek fel,hogy memorandumukat,amelyet olasz nyelven is ki fognak dolgozni,s amely fel fogja tárni vigasztalan helyzetüket,juttassam el az itteni olasz követséghez.Ezt a közvetitést elvállaltam.

Inditványomat,hogy az én ajánlásom után személyesen jelenjenek meg az olasz követ előtt, aggályoskodással fogadták;szerintük a Szepességben a Hlinka-gárdák,de a nácista kárpáti német párt exponensei is oly terrort fejtenek ki,hogy a magyarbarát szepesi németek küldöttségének az olasz követségen való esetleges megjelenése a személyes üldöztetések egész hullámát vonná maga után.

Abban maradtunk tehát,hogy a göllnitz-völgyi németek memorandumát el fogom juttatni az olasz követséghez.

Pozsonynak megküldetett!

Melléklet a 268/pol.sz.jelentéshez.

Nach der Weise des Horst Wessel-Liedes.

1. Es weint die Zips,die Zipser Kinder weinen
für das entrissene teure Vaterland.
Es winkte uns die Freiheit schon,so greifend nahe
nur auszustrecken brauchten wir die Hand.

2. Das hat man uns in München nicht versprochen,
wo bleibt des Volkes Selbstbestimmungsrecht?
Wir bauten auf des Führers Worte wie auf Felsen
Es kann nicht sein,dass die nicht waren echt.

3. Hör!Hitler Hör!Der Zipser innig Flehen,
Dein Wort ist Wahrheit und dein Herze Gold.
Wir bleiben Deutsche bis zum letzten Atemzuge,
Führ uns nach Ungarn,bleib uns gut und hold!

.-.-.-.-.

Unter dem Eindruck der ung.-slov. Grenzziehung vom Volksmund in Einsiedel a.d.Göllnitz gesungen.

12

(288)

176

89

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K szekció

49.

1939. február 8. [?] Csáky István magyar külügyminiszter útmutatása a Cseh-Szlovákiával a kisebbségi kérdés tárgyában kötendő egyezményről.

MNL OL – K 64 – 133/res.pol./1939. II. 20.

Kuhl

133/Kespol 1939.II.20.

1939. február 8. 79. cs.

II

Csáky minister ur 1939. február 8-án adott utmutatása a csehekkel a kisebbségi kérdésben kötendő egyezményre nézve.

Jelen voltak: a külügyministerium részéről Kuhl Lajos, Bartheldy Tibor és Sebestyén Pál.

A külügyminister ur előadta, hogy neki rendkivül fontos okokból arra van szüksége, hogy a csehekkel olyan megállapodást k össünk a bécsi döntés alapján, amely megállapodás sikerrel legyen felhasználható az erdélyi és jugoszláviai magyarság érdekében.

Tekintettel arra, hogy az erdélyi magyarság de facto népközösségi szervezetet kapott, ezt el kell érni és el kell fogadni cseh viszonylatban is. A megegyezést feltétlenül csak a most visszacsatolt területen lakó szlovákokra és ruténekre kell kötni, E terület szerződésileg kedvezményezett terület. Ha csak arra a területre kötjük az egyezményt , a békési és pestmegyei tótságot nem vonjuk be és a németek sem jöhetnek ezzel a követeléssel, mert hiszen egy külön ad hoc esetben kötött egyezmény alapján speciális jogokkal biró területre köttetik az egyezmény.

Német viszonylatban nézve a kérdést, sokkal helyesebb, ha van egy instrumentumunk, mert a legrosszabb esetben csak ezt az instrumentumot kell elfogadni, illetőleg életbeléptetni és pedig magunktól és nem nyomásra.

Nem lesz nehéz a hazai németségben olyan mozgalmat inditani, amely kikéri magának az ilyen megoldást.

1

7

KG 4-1939-7-133

a. e. Csáky

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

50

50/a.

1939. február 14. Budapest. Andorka Rudolf vezérkari ezredesnek, a VKF 2. főnökének átirata Kánya Kálmán külügyminiszter részére, mellékletében a budapesti cseh-szlovák követségről megszerzett jelentéssel a Magyarországnak átengedett területek földbirtokügyeinek tárgyában.

MNL OL – K 64 – 152/res.pol./1939. II. 25.

M.KIR.HONVÉD VEZÉRKAR FŐNÖKE.

Szigoruan Bizalmas !

22.054/eln. s z á m .
2.Vkf.D. - 1939.

152/respol
1939.II.25.

A

M.KIR. KÜLÜGYMINISTER URNAK,

Budapest, 1939.évi február hó 14.-én.

B U D A P E S T .

1939.évi január hó 9.-én kelt hasonszámu átiratom kapcsán van szerencsém a budapesti csehszlovák követségtől származó - valószinűleg titkos jelentés fogalmazványának - magyar forditását rendelkezésére bocsájtani.

Az eredeti iratról itt fénymásolat készült.

A m.kir.honvéd vezérkar Főnöke rendeletére:

1.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

152/939

A Magyarországnak átengedett terület magánjogi viszonyainak likvidálásánál a földbirtok kérdést a legnehezebbnek és legkomplikáltabbnak tartom.

A legnehezebb és legkomplikáltabb ez azért, mert a szlovák lakósság földbirtokai domináló részének sem magánjogi, sem közjogi érdekei nincsenek biztositva,-a magántulajdon tekintetében, habár azok a saját részükről a tulajdonjoghoz szükséges feltételeknek egyik,vagy másik formában eleget tettek.

Csak haszonélvezőknek tekinthetők, bár még ennek a birtoklásnak is különféle korlátozásai és akadályai vannak.

Hogy ezen állapotot kellően megvilágithassam,szükséges felhozni a szlovák földtulajdon áttekintését a magyar területen:

I. Birtok vásárlás szabad kézből,szabad földből /kisajátitás alá nem eső,tekintet nélkül a kiterjesztésre./

Széljegyzet:
szabad vásárlás
a földbirtok hatályán kivül.

II. Birtok vásárlás szabadkézből a kisajátitás alá eső földből az állami földbirtokrendező hivatal jóváhagyásával. Az u.n. röviditett kiosztás a kisajátitási törv.7 §.szerint.

Széljegyzet:
szabad földvásárlás:

És pedig:

A/ kikerekitett objektumok épületekkel,vagy épületek nélkül,egész udvarok, vagy egész gazdaság,akár egyeseké, akár közös, 3o-tól 1000 holdig.

B/ Egyes parcellák 0.5 holdtól egészen 3o holdig.

III. Az u.n.feleslegbirtok kiosztása 50-től 400 holdig.

IV. Az u.n.osztatlanok 20-tól 50 holdig és a koloniák kiosztása.

V. Az egyes parcellák kiosztása.

VI. Kényszerbérletek.

VII. A kiosztott,avagy haszonélvezetbe nem lévő parcellák.

VIII. A haszonélvezetbe jutott,avagy elhagyott parcellák bérlete.

Az egyes kategóriák likvidálásánál a következő kérdések merülnek fel:

Ad I.

A kisajátitás alá nem eső föld szabad kézből való vásárlása. Ezek csak egyes esetek,melyeknél ugy a magánjogi,mint a közjogi tulajdonjog világos.

Ezek: a/ saját rezsiben
b/ bérletben, éspedig: 1/.szlovák bérlőnél,aki ott nem marad,2/.aki ott marad,3/.magyar bérlőnél,aki ott marad, 4/.aki ott nem marad.

Ezen kategória likvidálásánál csak a befektetés kérdése jön tekintetbe, illetve az előzetesen fizetett bérlet és az esetleges előre lefizetett visszaadási illetékek.

Ad II.

Szabadkézből való birtokvásárlás röviditett kiosztással /u.n.kisajátitási törvény 7.§./ a kisajátitás alá eső földből éspedig egész udvarok 50 -től 100 holdig.

Ezek már gyakoribb esetek, amelyeknél a tulajdonjog némely kivétettel ugy a magánjogi, mint közjogi tekintetben kideritettett. Még ezek a kivételek az utóbbi napokban gyorsittattak és telekkönyveztettek,bár ezek esetben már nem volt keresztülvihető.

Ezen objektumokon a telekkönyvezett terhek,a további átirások letiltása, megterhelések,illetve az állami földintézet jóváirása nélküli felosztása, a törvény szerinti időhatáron belül az eljárást megkötötték.

Az utóbbi napokban ezen nehézségek a földmivelésügyi miniszterium rendelete következtében már elhárultak.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

2

7.

80

Ad II.a/

A kisajátitás alá eső föld szabadkézből való vásárlása kisebb: 1-30 hold nagyságig.

Ezeknél még a nagyobb rész nincsen telekkönyvezve. Ezen földek haszonélvezői az összegek nagyobb részét már kifizették, vagy a sajátjukból, vagy váltókölcsönből kezesekkel éspedig szlovák intézetekből magyar központokon kivül.

A területeknek Magyarországnak való átengedésénél ezen földek a volt birtokosok nevén maradnak, aki esetleg lefizetik a részárt / és ha a kormánynak ismert embere, azt meghagyják neki/ de ez az összeg, ez az ár a kliringbe kerül.

Komplikálja ezt még az is, hogy ezen földbirtokokon ugyszólván minden esetnél az előbbi birtokosok adótartozásai be vannak táblázva, tulhaladva a birtokok értékét is, akiknek nem volt érdeke gondoskodni a tehermentesitésről. Igy a magyar állam ezen adók terhére minden hü szlovák földjét el fogja árvezeztetni és kliringbe nem kerül, semmi sem.

Egy pár napon belül az átadásnál már nem lesz minden keresztülvihető. Szükséges lesz már az átirási jegyzőkönyvnél a magyarokkal errevonatkozólag szigoruan megformált záradékot rávezetni és az arbitrázsnál erre a figyelmet felhivni.

Ad III.

Az u.n. felesbirtokok elosztása 50-400 holdig.

Ezekből a magyar vidéken nincs olyan sok és ezek helyzete ugy magánjogi, mint közjogi tekintetben világos. A nehézségek az utóbbi napokban eltávolittattak.

Ad IV.

Az ugynevezett osztatlanok kategóriája.

Ezeknél a helyzet hasonló, mint a III. kategóriánál, azzal, hogy idegen adótartozásokkal vannak megterhelve.

Telekkönyvezve még kevesebb van. A telekkönyvi átirás időrendje szerint azonban az államot illetik, ugy, hogy azokat a magyar állam joggal veszi birtokába. Az uj haszonélvezők számára ott uj épületek épittettek, amelyekre a haszonélvezőknek magán váltóadósságai vannak.

Ugyanigy komplikálja még azt az is, hogy ezen telkeken ugyszólván minden esetben be vannak kebelezve a régi birtokosok adóhátralékai, amelyek a birtok értékét meg is haladják, akiknek nem volt érdekük azoknak a törlésére.

Ezek mind jó szlovákok, akiket majd a legkegyetlenebb módon sujtja, hacsak jogaikat preciz klauzulával nem biztositják.

Ad V. Az egyes parcellák elosztása.

A helyzet hasonló, mint az osztatlannál és a szabadeladásu egyes parcelláknál. Legnagyobbrészt nincsen végrehajtva a telekkönyvezés. Több, mint 30% az öröklés és az eladás utján már másod és harmad kézben van. A birtok az államot terheli. A magyar kormány vele szabadon rendelkezhetik és a birtokosokat nehéz sors sujtaná a megfelelő klauzula nélkül.

Ad VI. Kényszerbérlet.

A földbirtok tulajdonát képező parcellák magyaroknak bérbe adva. Ezekhez minket különös érdek nem füz. A föld az állam tulajdona.

Ad VII. és VIII. A bérbeadott de haszonélvezetbe nem jutott, illetve elhagyott parcellák.

Ez állami probléma. Itt a befektetési kérdések jönnek tekintetbe.

Végül:

A nagyszombati egyetemi alapnak a kérdése:
Az ügyet elvesztettük Hágában. Fizettünk 18.0000.0000 /Deákiért és Klástorért./

Külön klauzula szükséges az átadásnál.

—•—

Ismétlem és hangsulyozom:

Már a katonai megszállásnál szükséges lesz ezen körülményeket figyelembe venni. Egyebként már a megszállás alatt fel fognak merülni a mi hü szolvákjainkra nézve oly tragikus esetek, amelyek nemcsa jogi ügy, hanem a nemzet lelkiismereti ügye és a delegáció lelkiismereti ügye.

3

ORSZÁGOS LEVÉL

50/b.
1938. november 19. Varsó. Juraj Slávik varsói csehszlovák követ jelentése
a lengyel politikai körök viszonyulásáról a cseh-szlovák kérdéshez és Ruszinszkó sorsához.
MNL OL – K 64 – 1939 – 7 – 152.

Csehszlovák követség Varsava.

C.j.13315/38. Varsava, 1938. november 19.

A csehszlovák-lengyel közös katonai egyetértés tárgyában.

Sl/11.

K Ü L Ü G Y M I N I S Z T E R N E K

P R Á G A.

F.é. 16-án és 17-én a lengyel köztársasági elnök meghivása folytán résztvettem a tescheni kamarai ülésen.Az ülésre meghivást kaptak a diplomáciai testület tagjai / az angol és amerikai nagykövetek, a svájci és lett, valamint a litván követek./.A kormány részéről Koscialkowski és Swietoslawski miniszterek, Sosakowski, Bortnowski és Schall tábornokok, valamint a katonai és polgári hivatalok vezetői, végül a külügyminiszter, Lepkowski és a protokollfőnöke Lubiensjki stb.

Az ebédtől a vacsoraidőig terjedő idő alatt alkalmam volt az elnökkel hosszabban elbeszélgetni több fontos politikai dologról és felfogásról. Ez egész idő alatt legfőbb igyekezetem az volt, hogy a beszélgetés témája lehetőleg a csehszlovák-lengyel viszony körül forogjon.A beszélgetést nem fogom most reprodukálni, csupán annak szorosabban vett karakterét igyekszem megrögziteni.A felfogás, amit az elnök vallott, teljesen megfelel Beck miniszter felfogásának, aki egyébként az elnök külpolitikai informátora. Különösen a 16-iki ebédidő alatt az egész időn át azt magyarázta nekem az elnök, hogy a lengyelek különös szimpátiával viseltetnek a szlovákokkal szemben és nagyon örül annak, hogy én szlovák vagyok.A lengyelek nem akarják, hogy a szlovákokat valami sérelem érje.Lengyelország nem gyülöli a cseh népet, sőt szimpatizál vele és legjobban azt szeretné, ha teljes egyetértésben élhe tnének egymással. A csehek már függetlenségük kezdetén rossz irányelvekből indultak ki.Most ismét, az uj államalapitásuk alkalmával ismét félő hogy olyan irányt vesznek, amely a népek közötti megegyezést lehetetlenné teszik.A csehek mindig szélsőségek között mozognak.A szovjet felé való orientálódás után most másfelé néznek.Kárpátoroszalja nem tartozhatik Csehszlo-

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

K-64-1939-7-152

vákiához, mert ez esetben ez a nép éhenhalna. Ezeket mondotta az elnök.Később helyváltoztatás után ismét a közelembe jött és kijelentette, hogy Lengyelország nem engedheti meg, hogy a csehek a magyarokat megsemmisitsék.Jól tudja, hogy a cse hek technikailag jobban vannak felkészülve és tökéletesebben vannak felszerelve.A lengyel-magyar barátság történelmi és nem gátja a lengyeleknek a szlovákokkal szemben való magatartásában.Én azután kifejtettem az elnök előtt, hogy milyen helyzetük volt a szlovákoknak a magyarok alatt és afeletti fájdalmamnak adtam kifejezést, hogy ismét ebbe a helyzetbe jutott több százezer ember és abbeli fájdalmamat hangoztattam, hogy ebben a harcban a lengyel sajtó a magyaroknak ad igazat.Az elnök ezzel szemben állandóan hangoztatta a magyarokkal való barátságot annak a kifejezése mellett, hogy nem engedi a magyarok érdekeinek a megsértését.

Ezután Sosakowski tábornokkal beszélgettem, aki figyelmeztetett arra, hogy a cseh politika részéről nagy hiba volna, ha a németekkel kapcsolatos jelenlegi állapotra nem gondolna.Csak a lengyelekkel való egyetértés mentheti meg a csehek függetlenségét és kerülhetik el a németektől való teljes függőséget.Sosakowski generális elismeri, hogy sérelem érte a cseheket, de ezeket annak a politikának köszönhetik, amelyeket a csehszlovákok már a multban is követtek a lengyelekkel szemben.Ugy a lengyel közvélemény, mint a hivatalos lengyelség megértést óhajt az uj cseh-szlovák állammal szemben.Ma talán mindkét részről belátják az egymásrautaltság szükségességét.Sosakowski generális reméli, hogy a csehek végleg kiábrándultak a pánszláv államok ideológiájából, melynek háttere a nagy és hatalmasnak hitt Oroszország volt.Megérti a szlovák eme érzéseit, de figyelmezteti a reális valóra őket.Másrészt igen nagy hibát követne el a cseh politika, ha a jövőben nem tartaná fenn az összeköttetést Franciaországgal és más hatalmakkal. Megemlitette azt, hogy a franciák mennyire biztositották minden eshetőséggel szemben való segitségüket, erősitették, hogy nem türnek meg semmi változást Európában s nemsokára bekövetkezett a csattanós válasz. Sosakowski generális meg van győződve arról, hogy ha Franciaország morális kötelességének eleget tett volna, kiütött volna a francia-német háboru.Sosakowski

K64-1919-7-152 5

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

83

meg van győződve arról, hogy a mostani esetből okulva és felocsudva igyekeznek majd a diktatórikus hatalmak erejét kiegyenliteni.Ezért figyelmezteti a generális a cseheket, hogy semleges politikát üzzenek, annál is inkább, mert gyengül a haderejük, hiszen 40 hadosztályt veszitettek. Semlegességük hangoztatása mellett keressék a közeledést Lengyelországhoz és a többi szomszéd államhoz, illetve a nagyhatalmakhoz a német nyomással szemben.

Beszélgettem a helyi viszonyokról, a teschenieknről Bortnowski generálissal.E beszélgetés folyamán a generális igen elismerően nyilatkozott Hrabcik generálisról, Braunról és a többi katonai személyről, akik a határmegállapitás szomoru munkáját végezték.Bortnowski ugy itéli a helyzetet, hogy kb. 10.000 cseh hagyta el Teschent s hogy ezután a békés egymás melletti élés érdekében kellene dolgozni.

Beszélgettem Svietoslawski miniszterrel a csehszlovák-lengyel kulturális kapcsolatokról. A miniszter kijelentette, hogy a lengyelek nem fogják megakadályozni az ott maradt cseheket abban, hogy nemzeti érzéseik szerint neveljék őket.Természetes, hogy a lengyelek nem fogják követni azt a politikát, amelyet a csehek követtek a lengyelekkel szemben.

Általában a beszélgetés akár katonákkal, akár politikusokkal történt, a legbarátságosabb szellemben folyt le.Élénken érdeklődtek az uj berendezkedés iránt, elnök választás, külügyminiszteri megbizás után.Igen célirányos lett volna, ha minderre vonatkozólag lettek volna információim, amelyeket az utóbbi időben nélkülözök.Ezekről a beszélgetésekről 12 példányt készitettem.10 db. külügy, 11 db. min.elnökség és 12 db. irattár részére készült.

Kiküldött:Dr.Juraj Slávik v.r.

6

KG4-1939-7-152

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR 84

Tartalom

II.

Válogatás az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet Könyvtára (CSFK FTI K) és az ott őrzött Rónai András-hagyaték (RA) térképeiből

A) Csehszlovákia etnikai, oktatási és pártpolitikai viszonyai az 1930-as évek második felében

1.
Carte Ethnographique de l'Europe Centrale. [Közép-Európa etnikai térképe], Paris–London, s.d. CSFK FTI K.

2.
Carte Ethnographique des Pays Danubiens. [A Duna menti országok etnikai térképe], (Budapest), Magyar Királyi Állami Térképészet s.d. CSFK FTI K.

3.
Magyarország gazdaságföldrajzi térképe. Dr. Teleki Pál gróf és dr. Cholnoky Jenő közreműködésével, hivatalos adatok alapján szerkesztette Fodor Ferenc, Budapest, Magyar Földrajzi Intézet Rt. s.d. CSFK FTI K, jelzet nélkül.

4.
Az Alexej Petrov-, Karl von Czoernig- és Lubor Niederle-féle térképek nyelvhatárainak maximális értéke összevetve az 1910. évi magyar népszámlálás szerinti nyelvhatárral, CSFK FTI, RA, 2. doboz.

5.
Az első világháború után megvont határ és Petrov 1773., Czoernig 1850. és Niederle 1903. évi adatok alapján megvont magyar–szlovák nyelvhatárainak összehasonlítása című térképvázlat. CSFK FTI K, RA, 2. doboz.

6.
Alexej Petrov-, Karl von Czoernig- és Lubor Niederle-féle nyelvhatárok minimális értéke összevetve az 1930. évi csehszlovák népszámlálás szerinti nyelvhatárral. CSFK FTI K, RA, 2. doboz.

7.
A magyar–csehszlovák nyelvhatár alakulása 1880–1930. CSFK FTI K, RA, 215/272.

8.
Kárpát-medencei régiók nemzetiségi összetétele az 1930. évi népszámlálás adatai alapján. CSFK FTI K, RA, jelzet nélkül.

9.
A Quel Titre A-T-ON ajouté des territoires purement hongrois à ceux attachés à la Tchechoslovaquie en vertu du principe etnique. [A csehszlovák–magyar határrégió etnikailag „tiszta magyar" területei], s.d. CSFK FTI K, RA, 2. doboz.

10.
Carta etnografica del territorio dell'Ungheria storica secondo i censimenti nel periodo 1930–1939. [A történelmi Magyarország etnikai térképe az 1930–1939 közötti népszámlálások alapján], Budapest, Magyar Királyi Honvéd Térképészeti Intézet, 1940. M 220/1940. CSFK FTI K.

11.
Bezárt vagy elkobzott felekezeti iskolák a Felvidéken, 1918–1938. CSFK FTI K, jelzet nélkül.

12.
Lacking Hungarian and Overplus Czech Elementary Schools in the Parts Transferred from Hungary to Czechoslovakia. Map Annexe No. 2. [Szlovákia és Kárpátalja 1930-as adatok alapján nem „csehszlovák" többségű településein az 1933–1934-es tanévben működő „csehszlovák" tannyelvű iskolák kimutatása], CSFK FTI K.

13.
Hiányzó magyar és felesleges csehszlovák tannyelvű elemi iskolák 1936–1937-ben. CSFK FTI K, RA, 125/2, 76a.

14.
A kisebbségi magyar politikai pártok eredményei az 1935. évi csehszlovákiai parlamenti választások szlovákiai és kárpátaljai választási kerületeiben. CSFK FTI K.

15.
A többségi-kisebbségi viszony szempontjából „indifferens" pártok eredményei az 1935. évi csehszlovákiai parlamenti választásokon a dél-szlovákiai és dél-kárpátaljai választási kerületekben. CSFK FTI K.

16.
Magyar pénzintézetek és fiókjaik 1919-ben és 1938-ban. CSFK FTI K, RA, 125/2, 83.

17.
Magyar hitelszövetkezetek hálózata 1937-ben. CSFK FTI K, RA, 125/2, 82.

18.
Szlovák és cseh pénzintézetek 1919-ben és 1938-ban. CSFK FTI K, RA, 125/2, 81.

19.
A Slovenská liga fiókszervei. A szlovákosítást szolgáló államilag fenntartott szervezet fiókjai 1938-ban. CSFK FTI K, RA, 125/2, 77.

20.
Csehszlovák telepítések a Felvidéken a magyar nyelvterület határával. CSFK FTI K, RA, 125/2, 75.

21.
Csehszlovák agrártelepítések a Felvidéken. CSFK FTI K, RA, 125/2, 74.

22.
A csehszlovákiai földreform és a magyarság hiányos részesedése Szlovákiában és Kárpátalján. CSFK FTI K, RA, 125/2, 73a.

23.
Czecho-Slovakia and it's Nationalities [Cseh-Szlovákia és nemzetiségei] című térkép a G. Freytag & Berndt A. G. Wien kiadásában (1938 nyara). CSFK FTI K.

24.
Tschechoslowakei und Ungarn. [Csehszlovákia és Magyarország], Bibliographisches Institut AG, Leipzig, s.d. CSFK FTI K.

25.
Europe and the Problem of Czechoslovakia. [Európa és a csehszlovák kérdés], London, Royal Institute of Foreign Affairs, 1938. Melléktérképek: 1. Czechoslovakia: Distribution of Minorities [Csehszlovákia: a kisebbségek megoszlása]; 2. Czechoslovakia: Heavy Industries and Principal Railways [Csehszlovákia: nehézipar és főbb vasútvonalak]; 3. Central and Estern Europe [Közép- és Kelet-Európa]. CSFK FTI K.

B) A bécsi döntés határvonalának kialakítása

26.
a) A Felvidék nemzetiségi képe; b) Magyar követelések 1938-ban. (Ceruzával: 2–3. sz.) CSFK FTI K, RA, 125/2, 69a.

27.
a) Magyar többségű területek és a magyar követelések; b) Magyar követelések, valamint az I. és a II. csehszlovák területi javaslat vonala. (Ceruzával 4–5. sz.) CSFK FTI K, RA, 125/2, 69b.

28.
A Felvidék nemzetiségi képe. Magyar követelések, engedmények, Pozsony és a magyar népszavazási javaslat határainak feltüntetésével. A harmadik csehszlovák területi javaslat. (Ceruzával 6–7. sz.) CSFK FTI K, RA, 125/2, 70.

29.
a) A magyar–szlovák nyelvhatár vidékének és a szomszédos területeknek nemzetiségi térképe 1. lap. (1939). CSFK FTI K;
b) A magyar–szlovák nyelvhatár vidékének és a szomszédos területeknek nemzetiségi térképe 2. lap. (1939). CSFK FTI K.

30.
a) A bécsi döntés határvonala és a magyar–szlovák etnikai kontaktuszóna nemzetiségi viszonyai, 1910–1938, I. (Pozsonytól Losoncig terjedő rész); b) A bécsi döntés határvonala és a magyar–szlovák etnikai kontaktuszóna nemzetiségi viszonyai, 1910–1938, II. (Losonctól Ungvárig terjedő rész).

31.
Követelési vonalak csehszlovák domborzati térképen. CSFK FTI K.

32.
Magyarok száma és aránya a felvidéki városokban az 1910., 1919., 1921. és 1930. évi népszámlálások szerint. CSFK FTI K.

C) A müncheni szerződés, az első bécsi döntés, valamint Cseh-Szlovákia 1939. márciusi megszűnésének területi következményei

33.
A magyar–cseh katonai bizottság által 1938. november 5-én megállapított, ideiglenes érvényű „demarkációs vonal". (Budapest), Magyar Királyi Térképészeti Intézet. CSFK FTI K.

34.
Az első bécsi döntéssel kijelölt határvonal vitás szakaszai. CSFK FTI K.

35.
Az első bécsi döntés által kijelölt határvonal Magyarország szempontjából kedvező módosítása a Nagyrőce–Jolsva vonalon található magnezitbánya és feldolgozóüzem megszerzése érdekében. CSFK FTI K.

36.
A Felvidék nemzetiségi képe az első bécsi döntés után. Magyar többségű területek a bécsi döntés határával. CSFK FTI K, RA, 125/2, 71.

37.
Csonka-Magyarország közigazgatási beosztása, 1939. A Magyar Királyi Honvéd Térképészeti Intézet M 421/938 L. számú térképe az első bécsi döntés és a magyar–szlovák „kis háború" nyomán visszacsatolt, „közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyékbe" betagolt területekkel. CSFK, FTI K, RA, 1. doboz.

38.
Magyarország új északi határvidéke I. (Nyugati rész), a Pesti Hírlap térképe. CSFK FTI K.

39.
Magyarország új északi határvidéke II. (Keleti rész), a Pesti Hírlap térképe. CSFK FTI K.

D) Európa és Közép-Európa határváltozásai 1910 és 1947 között

40.
Rónai András: Közép-Európa országhatárai 1910 óta. Uő: Területi problémák Közép-Európában című írás melléklete. Földrajzi Zsebkönyv, 1947. CSFK, FTI K, RA.

41.
Európa politikai térképe. (Budapest), Magyar Királyi Honvéd Térképészeti Intézet, 1942. CSFK FTI K.

42.
Hungary: Territorial Changes. [Magyarország területi változásai], s. l. Department of State, Division of Geography and Cartography. s.d. CSFK FTI K, jelzet nélkül.

43.
Zentral-Europa. [Közép-Európa], 1941. CSFK, FTI K.

II.
Válogatás az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpontja Földrajztudományi Intézetének Könyvtára (CSFK FTI K) és az ott őrzött Rónai András-hagyaték (RA) térképeiből

A) Csehszlovákia etnikai, oktatási és pártpolitikai viszonyai az 1930-as évek második felében

1.
Carte Ethnographique de l’Europe Centrale. [Közép-Európa etnikai térképe],
Paris–London, s.d. CSFK FTI K.

C 3819

CARTE ETHNOGRAPHIQUE DE L'EUROPE CENTRALE

ÉCHELLE 1:2,000.000

LÉGENDE

ALLEMANDS. Population autochtone en Allemagne et en Autriche. Ils se sont établis dans les autres pays danubiens au cours des siècles. P. e.: En Transylvanie et en Hongrie du Nord, déjà au moyen-âge. Dans les différents autres pays cependant, après l'expulsion des Turcs (XVIIe et XVIIIe siècle).

HONGROIS. Peuple d'origine mixte oural-altaïque et finnoise, qui s'établissait en Hongrie en 896. Les Sicules (Szekler) forment l'autochtone population montagnarde de leur patrie, la Transylvanie. Les Hongrois de la Moldavie, les Tchangò, sont des colons du moyen-âge.

ITALIENS. Ils colonisaient les côtes occidentals du Balkan, la Dalmatie, pendant les temps de la domination vénitienne. La région voisine à l'Istrie était peuplée par les Frioulans.

ROUMAINS. Peuple romanisé d'une mixture de sang slave qui a commencé sa migration vers le Nord de la péninsule balkanique. Leur colonisation en Transylvanie ne date qu'à partir du XIIIe siècle.

POLONAIS. Le plus nombreux peuple des Slaves occidentaux qui s'attachait au christianisme de l'Ouest et devint catholique.

TCHÈQUES. Tribu des Slaves occidentaux qui se formait dans le bassin de l'Elbe et de la Morava sous une forte influence germanique.

MORAVIENS. Peuple slave, parents aux Tchèques, ayant la même origine.

SLOVAQUES. Peuple d'origine slave occidentale. Leur langage et leur culture se formait dans la région centrale et occidentale du territoire de leur habitation actuelle. La langue et la culture slovaque se différe essentiellement de celles des Tchèques. Les Slovaques de l'Est subissaient un fort mélange Hongrois, Allemand et Ruthène.

RUTHÈNES. Ils forment un tribu de Slaves orientaux et ils se différent considérablement dans leur langue du russe. Ils colonisaient les parties intérieures des Karpates vers la fin du XIVe siècle. Au cours du XVIIIe siècle ils se sont convertis au catholicisme.

CROATES. Forment l'aile occidentale des Slaves du Sud. Ils se différent des Serbes plutôt dans leur culture que dans leur langue, car ils se sont attachés à la culture occidentale européenne. Ils sont catholiques et leur histoire étroitement liée à celle de la Hongrie pendant huit siècles, les sépare considérablement des Serbes.

SERBES. Peuple slave. Leur colonisation au Belkan date du moyen-âge. Ils immigrèrent vers le Nord, en Hongrie du Sud, le long du Danube, pendant l'occupation turque.

SLOVÈNES. Population catholique, ayant une culture occidentale. Ils se développaient comme l'aile extrême des peuplades slaves, habitant les Alpes.

VENDS. Tribu slave. Quant au langage, ils sont parents aux Slovènes, mais leur culture a une origine hongroise.

BOUNIEVTZI. Population immigrée le long du Danube de la Bosnie en Hongrie du Sud, ayant une origine serbe. Ils acceptaient la religion catholique et ils se faisaient magyariser en grand nombre.

BOSNIAQUES. Slaves du Sud, qui se différent des Serbes en tant qu'ils acceptaient la religion mahométane sous la domination turque.

DALMATIENS. Peuple d'origine slave qui habite les côtes Nord-Est de la Mer Adriatique. Ils subissaient une forte influence et une mixture considérable de la part des Italiens.

BULGARES. Peuple d'origine turque, mais entièrement slavisé.

TERRITOIRES NON HABITÉS. Hauts-montagnes, Karst, grands-forêts, marais. Puisque la largeur des tâches colorées est proportionnée au nombre des habitants, on a été contraint de laisser sans couleur ces territoires non peuplés.

Frontières des Etats en 1914

Frontières actuelles des Etats

Statistique des peuples de l'Europe Centrale

(Données en milliers d'habitants)

PEUPLE	ÉTAT					
	Allemagne	Tchéco-slovaquie	Hongrie	Pologne	Roumanie	Yougo-slavie
Allemand	73.200	3.232	478	700	775	496
Hongrois	15	965	8.001	—	1.725	560
Roumain	—	13	16	—	13.197	135
Polonais	166	240	5	20.544	—	—
Tchèque	94	5.106	3	—	—	—
Moravien	—	2.300	—	—	—	—
Slovaque	5	2.282	104	—	31	46
Ruthène	—	549	4	4.800	793	11
Croate	45	3	27	—	—	3.200
Slovène	43	—	5	—	—	1.200
Serbe	—	—	7	—	55	6.060
Bosniaque	—	—	—	—	—	540
Bulgare	—	—	3	—	373	6

Carte élaborée sous la direction du Prof. G. BERY

1938 mai.

PARIS, 2e, 111, Rue Réaumur, MESSAGERIES HACHETTE

LONDON, E.C.4, Canon House, Wm DAWSON & Sons Ltd.

Földrajzi Könyv- és Térképtár 6084 0181

MTA Földrajztud. Kut. Int. KÖNYVTÁR LELT. 2677/1948 HELY C 3819

MTA FÖLDRAJZI KÖNYVTÁR

2.
Carte Ethnographique des Pays Danubiens. [A Duna menti országok etnikai térképe],
(Budapest), Magyar Királyi Állami Térképészet s.d. CSFK FTI K.

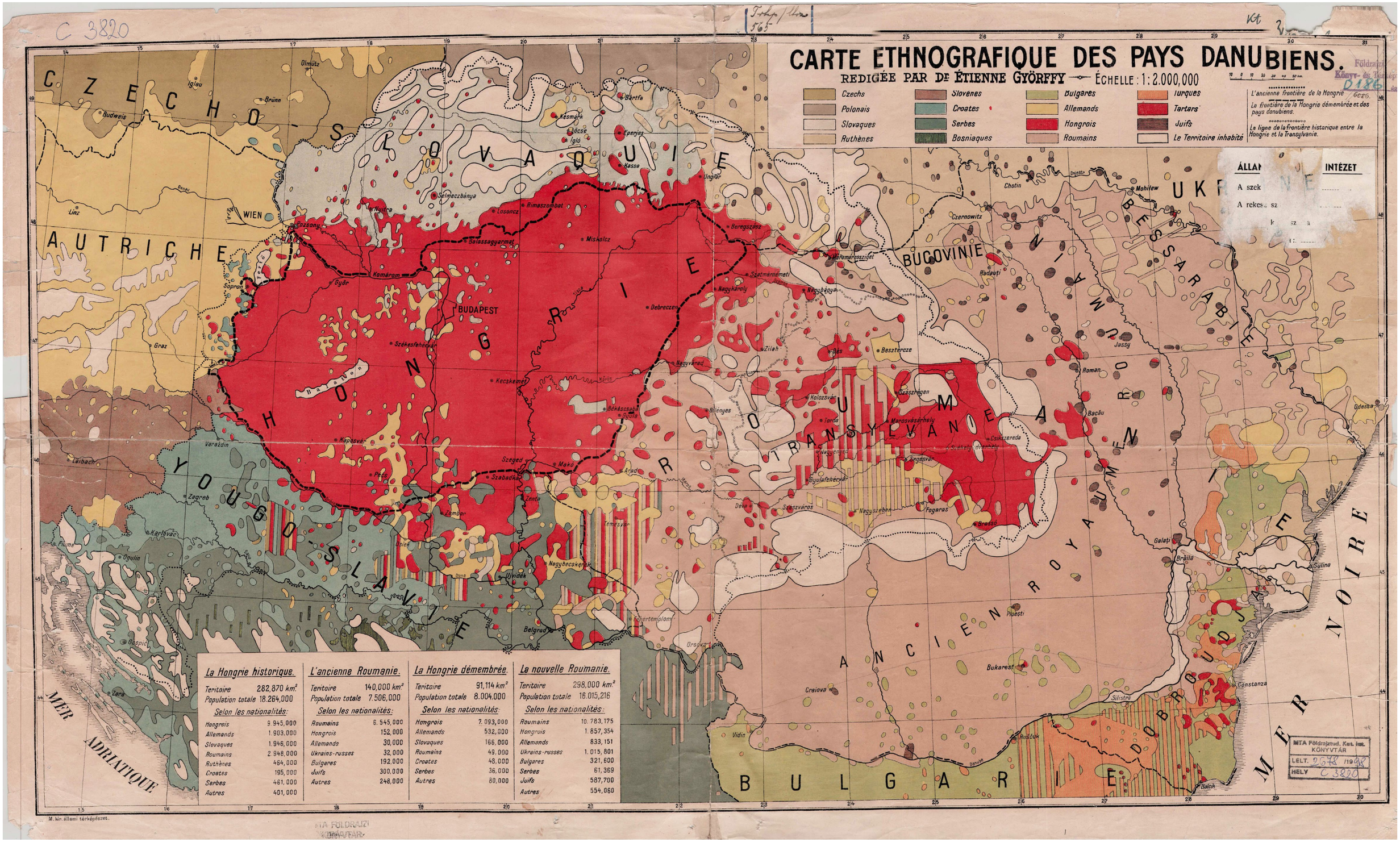

La Hongrie historique.	
Teritoire	282,870 km.²
Population totale	18.264,000
Selon les nationalités:	
Hongrois	9.945,000
Allemands	1.903,000
Slovaques	1.946,000
Roumains	2.948,000
Ruthènes	464,000
Croates	195,000
Serbes	461,000
Autres	401,000

L'ancienne Roumanie.	
Teritoire	140,000 km.²
Population totale	7.506,000
Selon les nationalités:	
Roumains	6.545,000
Hongrois	152,000
Allemands	30,000
Ukrains-russes	32,000
Bulgares	192,000
Juifs	300,000
Autres	248,000

La Hongrie démembrée.	
Teritoire	91,114 km.²
Population totale	8.004,000
Selon les nationalités:	
Hongrois	7.093,000
Allemands	532,000
Slovaques	166,000
Roumains	49,000
Croates	48,000
Serbes	36,000
Autres	80,000

La nouvelle Roumanie.	
Teritoire	298,000 km.²
Population totale	16.015,216
Selon les nationalités:	
Roumains	10.783,175
Hongrois	1.857,354
Allemands	833,151
Ukrains-russes	1.015,801
Bulgares	321,600
Serbes	61,369
Juifs	587,700
Autres	554,060

3.
Magyarország gazdaságföldrajzi térképe.
Dr. Teleki Pál gróf és dr. Cholnoky Jenő közreműködésével, hivatalos adatok alapján szerkesztette Fodor Ferenc,
Budapest, Magyar Földrajzi Intézet Rt. s.d. CSFK FTI K, jelzet nélkül.

Magyarország gazdaságföldrajzi térképe

dr. TELEKI PÁL gróf és dr. CHOLNOKY JENŐ közreműködésével hivatalos adatok alapján szerkesztette

dr. FODOR FERENC

Ökonomisch-geographische Karte von Ungarn

Zusammengestellt auf Grund amtlicher Daten unter Mitwirkung des Grafen Dr. PAUL TELEKI und Dr. EUGEN CHOLNOKY durch

Dr. FRANZ FODOR

Economic-geographical map of Hungary

designed on the grounds of official data, in collaboration with Count PAUL TELEKI Ph. D. and Professor EUGENE CHOLNOKY Ph. D.

by FRANCIS FODOR Ph. D.

Carte de géographie économique de la Hongrie

dessinée d'après les données officielles et en collaboration avec le comte PAUL TELEKI et EUGÈNE CHOLNOKY

par FRANÇOIS FODOR

II. kiadás 1921

1913.

Német- és Olaszország
Deutschland und Italien
Germany and Italy
Allemagne et Italie

Más európai államok
Sonstige europäische Staaten
Other European States
Autres États de l'Europe

Angol-, Francia- és Olaszország
England, Frankreich und Italien
England, France and Italy
Angleterre, France et Italie

Tengerentúli államok
Überseeische Staaten
Overseas States
États hors de l'Europe

Más államok
Sonstige Staaten
Other States
Autres États

Balkáni államok
Balkanländer
Balkan States
États balkaniques

Magyarország kiviteli és behozatali forgalma szárazon és tengeren.

Import and Export of Hungary by Land and by Sea.

Ungarns Ein- und Ausfuhr zu Land und Meer.

Importation et exportation de la Hongrie par voie de terre et par voie de mer.

1913.

Szárazföldi behozatal
Continentaler Import
Import by land
Importation par voie de terre
1693 m.

Tengeri behozatal
Überseeischer Import
Import by sea
Importation par voie de mer
182 m.

Tengeri kivitel
Überseeischer Export
Export by sea
Exportation par voie de mer
218 m.

Szárazföldi kivitel
Continentaler Export
Export by land
Exportation par voie de terre
1686 m.

Csonkamagyarország terményekben való veszlesége
a bevetett területek %-ában.

Produktenverlust des verstümmelten Ungarns
in % der angebauten Gebiete.

Kender — Hanf — Chanvre
Káposzta — Cabbage — Chou
Zab — Oats — Avoine
Árpa — Barley — Orge
Rozs — Rye — Seigle
Búza — Wheat — Froment
Cukorrépa — Sugar beet — Betteraves
Burgonya — Potatoes — Pommes de terre
Kukorica — Maize — Maïs
Bab — Beans — Haricots
Dohány — Tobacco — Tabac

Loss in agricultural products of mutilated Hungary in p. c.-s of the seeded territory.

Pertes en récoltes de la Hongrie mutilée, selon le % des territoires ensemencés.

Magyarország főbb vasutainak forgalma, az iparvidékek és szénmedencék.

Főbb vasútak
Haupteisenbahnlinien
Principal railway-lines
Lignes principales de chemin de fer

Fontosabb iparvidékek.
Wichtigere Industriegebiete
Important manufacturing districts
Régions industrielles plus importantes

Szénmedencék
Kohlenbecken
Coal-fields
Bassins houillers

Traffic of the principal railway lines of Hungary, manufacturing districts and coalfields.

Verkehr der Haupteisenbahnlinien von Ungarn, die Industriegebiete und die Kohlenbecken.

Trafic des lignes principales de chemin de fer de la Hongrie, régions industrielles, bassins houillers.

A terület megoszlása művelési ágak szerint az integráns és a csonka Magyarországon.

Verteilung des Produktionsgebiete im integranten und in verstümmelten Ungarn.

Branches of cultivation in the integral and in mutilated Hungary.

Répartition du territoire selon les différents cultures dans la Hongrie intégrale et dans la Hongrie mutilée.

Szántó. — *Acker.* Arable land. — *Terres de labour.*
Erdő. — *Wald.* Forests. — *Bois et forêts.*
Legelő. — *Weide.* Pastures. — *Pâturages.*
Rét. — *Wiese.* Meadows. — *Prairies.*
Kert. — *Garten.* Gardens. — *Jardins.*
Szőlő. — *Weingarten.* Vineyards. — *Vignobles.*
Nádas. — *Rohr.* Reedplots. — *Roseliéres.*
Nem termő. — *Unproduktiv.* Barren. — *Terres incultes.*

Különböző típusú gazdasági termelőterületek.

I.1. *Alföld:* túlnyomó gabonatermeléssel nagyrészt mezőgáz és alluviális talajon
2. „ lecsapolatlan mocsarak
3. „ mezőgazdaság ármentesített területeken és lecsapolt mocsarakon
4. „ homokterületek, intenzív gyümölcs- és szőlőtermelésével
5. „ mezőgazdaság szikcsakon
6. „ a felső diluviális térszín gazdálkodási típusai
a) Hortobágy típusú területek szilajpásztorkodásával
b) Tisza-Körös vidék extenzív mezőgazdálkodásával
c) Dél-Bácska intenzív mezőgazdálkodással
II. *Kisebb medencék* átmeneti gazdálkodással
III.1.) *Dombvidékek* (túlnyomó mezőgazdálkodással
2.) *és alföldi* vegyes mező- és erdőgazdálkodással
3.) *dőlők* tölgyesü erdőgazdálkodással
IV.1. *Hegyvidékek* lomblevelü erdőgazdálkodással és hegyi pásztorkodással
2. „ „ tűlevelü erdőgazdálkodással és hegyi pásztorkodással
V. *Karszti* gazdálkodás
VI. *Tengerpart* mediterrán gazdálkodással.

Wirtschaftliche Produktionsgebiete mit verschiedenen Typen.

I.1. *Tiefebene*, mit überwiegender Getreideproduktion grösstenteils auf Braunerde- und Alluvial-Böden.
2. „ Sümpfe.
3. „ Landwirtschaft auf geschützten Inundationsgebieten und auf trockengelegten Sümpfen.
4. „ Centralgebiete der Flugsand-Kultur.
5. „ Landwirtschaft auf Sodaböden.
6. „ Landwirtschaft auf den jungpleistocänen Oberflächen:
a) Wirtschaft der Gebiete Hortobágy-Typus, mit Viehzucht.
b) Tisza-Körös-Gebiet mit extensiver Landwirtschaft.
c) Süd-Bácska mit intensiver Landwirtschaft.
II. *Kleinere Becken* mit Übergangswirtschaft.
III.1.) *Hügelland* mit überwiegender Landwirtschaft.
2.) *und Tieflande* abwechselnd Land- und Forstwirtschaft.
3.) buchten mit überwiegender Forstwirtschaft.
IV.1. *Bergslandschaften* mit Laubwald-Wirtschaft und Alpen-Viehzucht.
2. „ „ mit Nadelwald-Wirtschaft und Alpen-Viehzucht.
V. *Karst-Wirtschaft.*
VI. *Küstenland* mit Mediterran-Wirtschaft.

Différents types de régions à productions agricoles.

I.1. *Pays bas* à production dominante de céréales, en grande partie sur des terrains steppiques et des terrains alluviaux.
2. „ „ Marais non drainés.
3. „ „ Exploitation agricole sur des territoires protégés par endiguement et sur des marais drainés.
4. „ „ Territoires sablonneux, culture intensive des fruits et des vignes
5. „ „ Exploitation agricole sur des terrains à soude caustique.
6. „ „ Exploitation agricole sur les terrains diluviaux supérieurs.
a) Territoires de type Hortobágy, élevage des bestiaux.
b) Région de Tisza-Körös à exploitations agricoles extensive.
c) Exploitation agricole intensive du sud de la Bácska.
II. *Petits bassins* à exploitation de transition.
III.1.) *Régions de collines* à exploitation agricole pour la plupart.
2. „ *et golfes* à exploitation mixte, agricole et forestière.
3. „ *de la plaine* à exploitation forestière pour la plupart.
IV.1. *Régions de montagnes* à exploitation de forêts pendant leur feuillage en hiver et à élevage alpestre des bestiaux.
2. „ „ à exploitation de forêts de conifères et à élevage alpestre des bestiaux.
V. *Exploitation karstique.*
VI. *Littoral* à exploitation méditerranéenne.

Regions of agricultural production of different type.

I.1. *Lowlands.* Production mostly of cereals chiefly on steppe-soil and alluvium
2. „ Undrained marches
3. „ Agriculture on land protected from floods and undrained marches.
4. „ Territories of sandy soil with intensive fruit and wine cultivation.
5. „ Agriculture on soda-soil.
6. „ Agriculture on upper-diluvial surfaces.
a) Territory of Hortobágy-type, with open air pasturage.
b) Region of Tisza and Körös, with extensive agriculture.
c) Intensive agriculture of South-Bácska.
II. *Smaller basins* of transitional economic system.
III.1.) *Downs,* overwhelmingly agricultural
2. „ *and lots* Part agriculture and part forest-cultivation.
3. „ *Woodlots* Chiefly forest-cultivation.
IV.1. *Mountain regions.* Cultivation of foliaceous forests, and mountain pasturage.
2. „ „ Cultivation of coniferous forests, and mountain pasturage.
V. *Karst-region.* Special Karst-type of cultivation
VI. *Sea-shore.* Mediterranean cultivation.

Budapest ipara. — *Industrie von Budapest.* — Manufactury in Budapest. — *Industrie de Budapest.*

Újpest
Kis Magyar
Albertfalva
Érsekfalva

Csonkamagyarország ipari veszteségei
a termelés értékében.

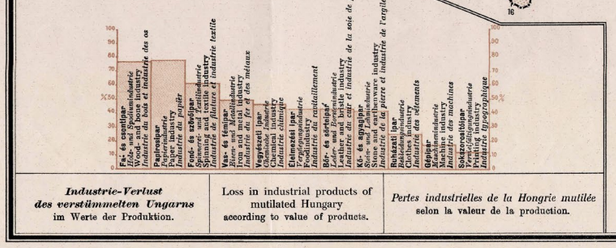

Industrie-Verlust des verstümmelten Ungarns im Werte der Produktion. — Loss in industrial products of mutilated Hungary according to value of products. — *Pertes industrielles de la Hongrie mutilée selon la valeur de la production.*

Jelmagyarázat. — *Zeichenerklärung.* Legend. — *Légende.*

Magyarország szerves határa
Tausendjährige Grenzen Ungarns
Millennial frontiers of Hungary
Frontières millénaires de la Hongrie

Csonkamagyarország határa
Grenze des verstümmelten Ungarns
Frontiers of mutilated Hungary
Frontières de la Hongrie mutilée

Megyehatár
Grenzen der Comitate
Boundary of counties
Frontières des comitats

Hajózható vizi utak
Schiffbare Wasserwege
Waterways
Cours d'eau navigables

Tervezett vizi utak
Projectierte Wasserwege
Proposed waterways
Cours d'eau projetés

Fontosabb vasuti vonalak
Wichtige Bahnlinien
Railways of importance
Chemins de fer importants

Széntelepek
Kohlenlager
Coalfields
Houillères

Sótelepek
Salzlager
Saltmines
Mines de sel

Vasérc- és érctelepek
Erz und Eisenlager
Ore and ironore mines
Minerai de fer et minerais

Nemesérctelepek
Edelmetallager
Gold and silvermines
Mines de métaux précieux

Az erdélyi földgázmező határa
Die Grenze des siebenbürgischen Gasfeldes
The boundary of Transylvanian natural-gas fields
Frontières du terrain transylvain à gaz géogène

Földgázkutak
Erdgasbohrungen
Natural-gas springs
Puits de gaz géogène

Fürdőhelyek
Badeorte
Wateringplaces
Stations balnéaires

Nagyobb gyári malmok
Grösserc Dampfmühlen
Large powermills
Minoteries

Szeszgyárak
Spiritusfabriken
Spiritfactories
Fabriques de spiritueux

Sörgyárak
Bierbrauereien
Breweries
Brasseries

Pezsgőgyárak
Schaumweinfabriken
Champagnefactories
Fabriques de champagne

Cognacgyárak
Cognacfabriken
Cognacfactories
Fabriques de cognac

Cukorgyárak
Zuckerfabriken
Sugarfactories
Fabriques de sucre

Keményítőgyárak
Stärkefabriken
Starchfactories
Amidonneries

Olajgyárak
Ölfabriken
Oilfactories
Fabriques d'huile

Növényi konzervgyárak
Pflanzenkonservfabriken
Vegetablepreserving manufactories
Fabriques de conserves végétales

Pamutfonók
Baumwollspinnereien
Cottonmanufactories
Manufactures de coton

Jutafonók
Jutespinnereien
Jutefactories
Manufactures de jute

Kender- és lenfonók
Hanf und Flachsspinnereien
Hemp and flax manufactories
Manufactures de chanvre et de lin

Gyapjufonók
Wollspinnereien
Wool manufactories
Manufactures de laine

Vasgyárak
Eisenfabriken
Ironfactories
Forges

Gépgyárak
Maschinenfabriken
Machinefactories
Fabriques de machines

Bőrgyárak
Lederfabriken
Tanneries
Fabriques de cuir

Cipőgyárak
Schuhfabriken
Shoefactories
Fabriques de chaussures

Papirgyárak
Papierfabriken
Papermills
Fabriques de papier

Dohánygyárak
Tabakfabriken
Tobaccofactories
Fabriques de tabac

Szappan- és gyertyagyárak
Seifen und Kerzenfabriken
Soap and candlefactories
Savonneries et chandelleries

Porcelán- és kőedénygyárak
Porzellan und Steingutfabriken
Porcelain and faiencefactories
Fabriques de porcelaine et de faience

Üveggyárak
Glasfabriken
Glassfactories
Verreries

Petroleumfinomítók
Petroleumraffinerien
Petroleum refineries
Raffineries de pétrole

Más vegyigyárak
Andere chemische Fabriken
Other chemical manufactories
Autres fabriques de produits chimiques

Műtrágyagyárak
Kunstdüngerfabriken
Fertiliser factories
Fabriques d'engrais artificiel

Cementgyárak
Cementfabriken
Cement factories
Fabriques de ciment

Fűrésztelepek
Sägewerke
Saw-mills
Scieries

* 10 millió korona termelésen felül.
Über 10 Mill. K. Produktion.
Produce over the value of 10 million crowns.
Apport une production au-dessus de 10 millions

Mérték — Maßstab — Scale — Échelle
1 : 1,500.000

MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZET R.T. BUDAPEST
V. Rudolf-tér.
Méthodes et symboles

A magyar városok gazdaságföldrajzi eredete.

The economico-geographic origin of Hungarian towns.

Ökonomisch-geographischer Ursprung der ungarischen Städten.

Origine économique des villes hongroises.

● Vásárvárosok. — *Marktstädte.* Markets. — *Villes marchés.*
Kapuvárosok. — *Torstädte.* Towns builtbetween dissimilar regions. *Villes de passage entre deux régions différentes.*
Folyami átkelőhelyek. — *Fluss-Übergänge.* Towns built near rivercrossings. *Villes situées sur le passage des rivières.*
■ Bányavárosok. — *Bergwerkstädte.* Mining centres. — *Villes de mines.*
Földmívelési központok. — *Landwirtschaftscentren.* Agricultural centres. — *Centres d'agriculture.*
◉ Medencék központjai. — *Becken-Centren.* Centres of basins. — *Centres des bassins.*
Hajózási végpontok. — *Schiffartsendpunkte.* Terminus of navigation. — *Villes situées au terme de la navigation.*
Kikötővárosok. — *Hafenstädte.* Seaports. — *Villes ports.*
Útmenti városok. — *Städte an einer wichtigen Strasse.* Towns built along roads. — *Villes situées sur une route.*
Nyugateurópai tipusú városok. — *Städte mit westeuropäischen Typus.* Towns of West-European type. — *Villes de type occidental.*
Útkeresztező városok. — *Städte an Wegkreuzungen.* Towns built on road-crossings. — *Villes situées au croisement des routes.*
Vásár- és hídvárosok. — *Markt- und Brückenstädte.* Markets and bridge-towns. — *Villes marchés et villes situées sur le passage des rivières.*
Útkeresztező és földmívelő városok. *Wegkreuzung- und Landwirtschaftstädte.* Agricultural centres on road-crossings. *Villes situées au croisement des routes et villes agricoles.*
Medenceközpont és kapuvárosok. — *Beckencentren und Torstädte.* Towns forming-centres of basins, built between dissimilar regions. *Centre des bassins et villes de passage entre deux régions différentes.*
Vásár- és bányavárosok. — *Markt- und Bergwerkstädte.* Markets and mining-centres. — *Villes marchés et villes de mines.*
Útmenti és vásárvárosok. — *Weg- und Marktstädte.* Towns built along roads and markets. *Villes situées sur une route et villes marchés.*

Magyarország vizierői és a vízenergia-telepek.

Elméleti lóerőkből 1 km²-re jut
Von den theoretischen Pferdekräften fällt auf 1 km²
Theoretical H. P. to 1 sq. km
Chevaux théoriques par kilomètre carré

0 - 10
10 - 20
20 - 30
30 - 40
40 - 50
50 - 60
60 - 70

Vízienergia-telepek
Wasserkraftanlagen
Power plants.
Établissements d'énergies hydrauliques

Ungarns Wasserkräfte und die Wasserkraftsanlagen. — Water-power of Hungary, and power-plants. — *Énergies hydrauliques de la Hongrie et établissements d'énergies hydrauliques.*

4.
Az Alexej Petrov-, Karl von Czoernig- és Lubor Niederle-féle térképek nyelvhatárainak maximális értéke összevetve az 1910. évi magyar népszámlálás szerinti nyelvhatárral.
CSFK FTI, RA, 2. doboz.[1]

1 A térkép címében felsorolt munkák: Az 1773. évi Lexikon locorum adatait feldolgozó kötet: Petrov, Alexej: *Národopisná mapa Uher podle úředního Lexikonu osad z r. 1773.* Česká akadémie věd a umění, Praha, 1924. Az 1850. évi népszámlálás eredményeit közölte: Czoernig von, Karl: *Ethnographie der Oesterreichischen monarchie.* K.K. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1857. Lubor Niederle: *Národopisná mapa uherských Slováků na základě sčítání lidu z r. 1900.* Národpisná společnost československá, Praha, 1906.

IV./a

PETROV, CZOERNIG, NIEDERLE FÉLE NYELVHATÁROK MAXIMÁLIS ÉRTÉKE ÖSSZEVETVE AZ 1910 ÉVI MAGYAR NÉPSZÁMLÁLÁS SZERINTI NYELVHATÁRRAL

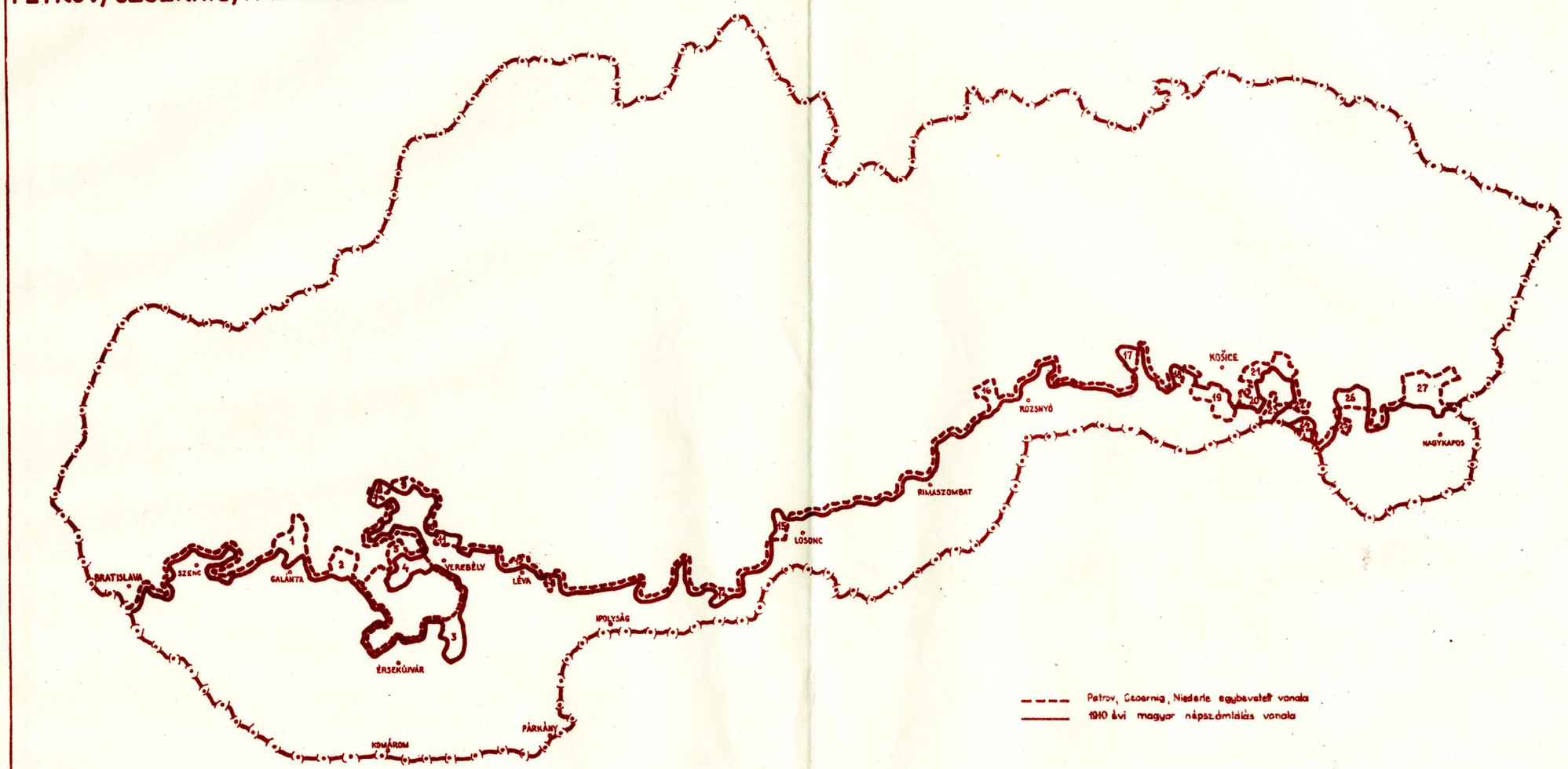

1. Alsócsöpály
Alsószerdahely
Barakony
Semjte
Szered

2. Királyi
Macsonok

3. Csehi
Lót
Szemere

4. Barencs
Csehi
Kiscséfény
Kiskér
Nagycséfény
Nagykér
Pann

5. Nagyemőke

6. Szalakusz

7. Egerszeg

8. Vicsápapáti

9. Alsóelefánt
Felsőelefánt

10. Család

11. Zsitvaújfalu

12. Saramikelecsény

13. Csánk

14. Kürtösújfalu
Szklabonya

15. Gács

16. Csetnek

17. Felsőmecenzéf

18. Jászóújfalu

19. Bacsárd
Bölzse
Enyicke
Pályi
Sacа
Szakaly
Zsebes

20. Alsóhutka
Alsómislye
Felsőmislye
Kokesóbaksa

21. Abaszéplak
Beszter
Lengyelfalva
Magyarbéd
Ósva
Petőszinye

22. Kalsa
Szilvásújfalu

23. Abaújrákos
(Füzér)

24. Kolbása

25. Barancs

26. Tőketerebes

27. Feketemező
Kisszeretva
Nagyszeretva
Pálác
Pályin
Sárosoroszi
Szenna
Szentesike
Tegenye

0 10 20 30 40 50 km.

5.
Az első világháború után megvont határ és Petrov 1773., Czoernig 1850. és Niederle 1903. évi adatok alapján megvont magyar–szlovák nyelvhatárainak összehasonlítása című térképvázlat.
CSFK FTI K, RA, 2. doboz.[1]

1 A térkép címében felsorolt munkák: Az 1773. évi Lexikon locorum adatait feldolgozó kötet: Petrov, Alexej: *Národopisná mapa Uher podle úředního Lexikonu osad z r. 1773.* Česká akadémie věd a umění, Praha, 1924. Az 1850. évi népszámlálás eredményeit közölte: Czoernig von, Karl: *Ethnographie der Oesterreichischen monarchie.* K.K. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1857. Lubor Niederle: *Národopisná mapa uherských Slováků na základě sčítání lidu z r. 1900.* Národpisná společnost československá, Praha, 1906.

III.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ UTÁNI HATÁR ÉS PETROV 1773, CZOERNIG 1850 ÉS NIEDERLE 1903 ÉVI ADATOK ALAPJÁN MEGVONT MAGYAR-SZLOVÁK NYELVHATÁRAINAK ÖSSZEHASONLITÁSA

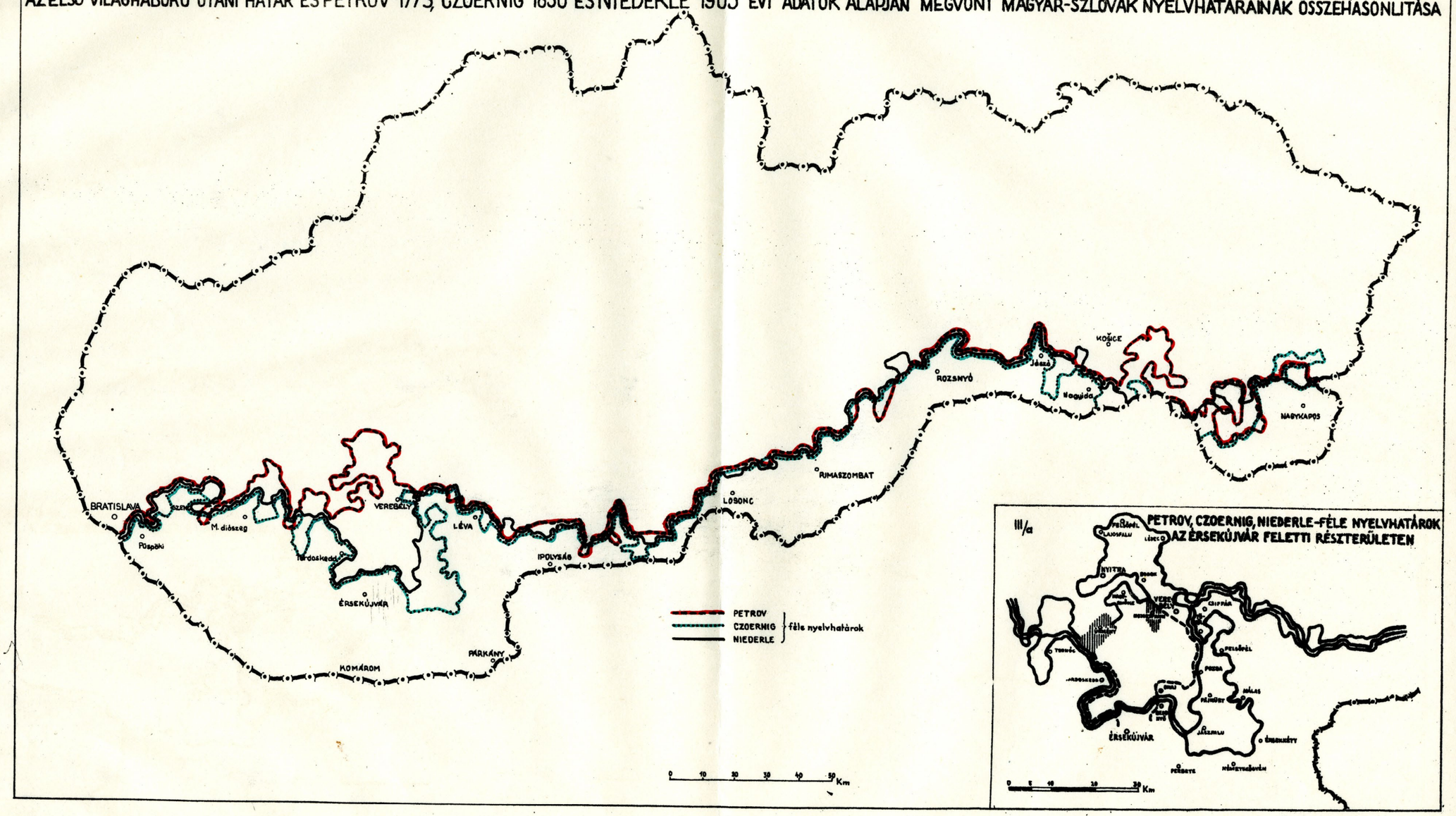

6.
Alexej Petrov-, Karl von Czoernig- és Lubor Niederle-féle nyelvhatárok minimális értéke összevetve az 1930. évi csehszlovák népszámlálás szerinti nyelvhatárral.
CSFK FTI K, RA, 2. doboz.

IV./b

PETROV,- CZOERNIG,-NIEDERLE-FÉLE NYELVHATÁROK MINIMÁLIS ÉRTÉKE ÖSSZEVETVE AZ 1930. ÉVI CSEHSZLOVÁK NÉPSZÁMLÁLÁS SZERINTI NYELVHATÁRRAL

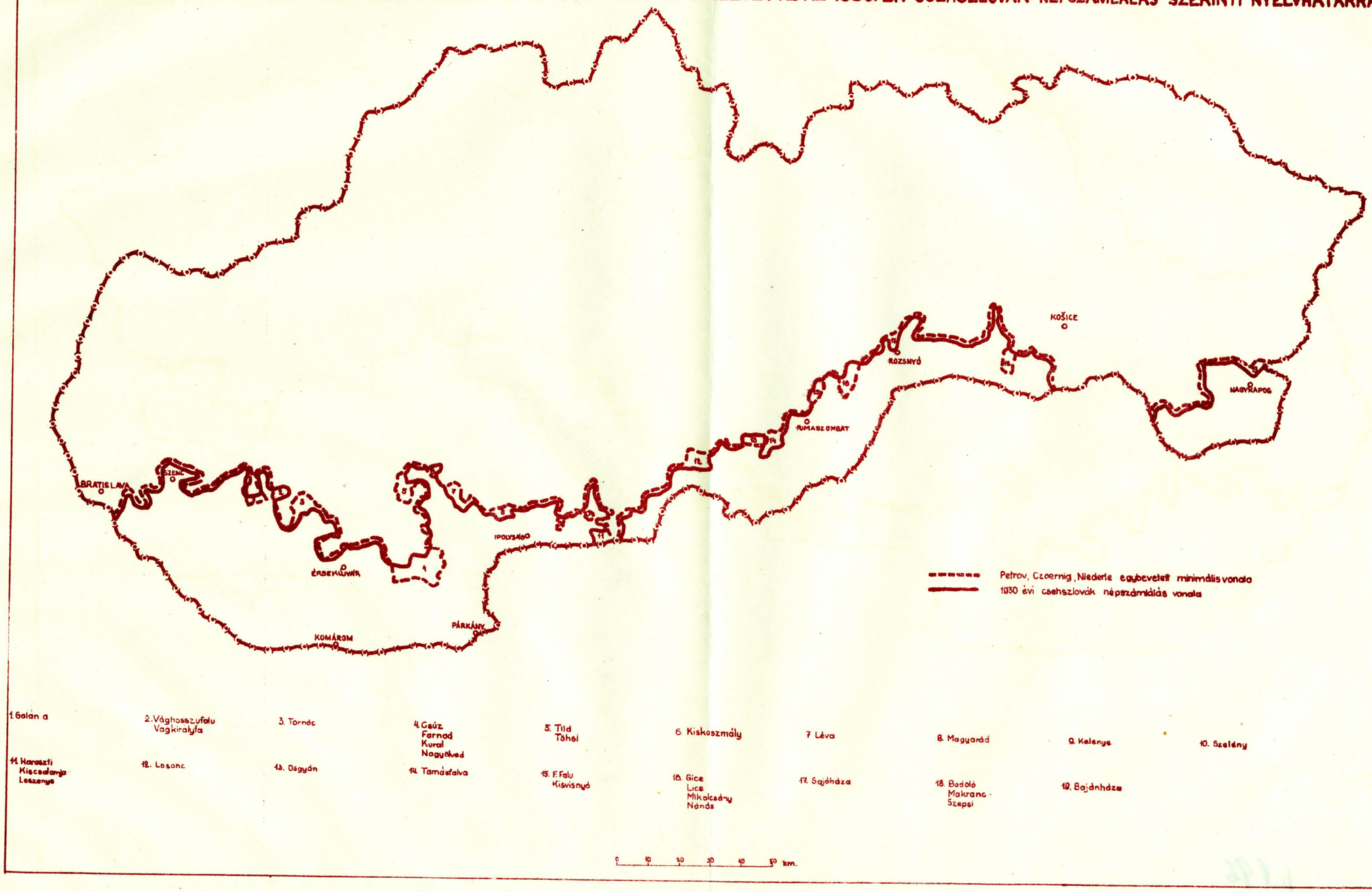

7.
A magyar–csehszlovák nyelvhatár alakulása 1880–1930.
CSFK FTI K, RA, 215/272.

1.

A MAGYAR SZLOVÁK NYELVHATÁR ALAKULÁSA 1880 - 1930 -I G.

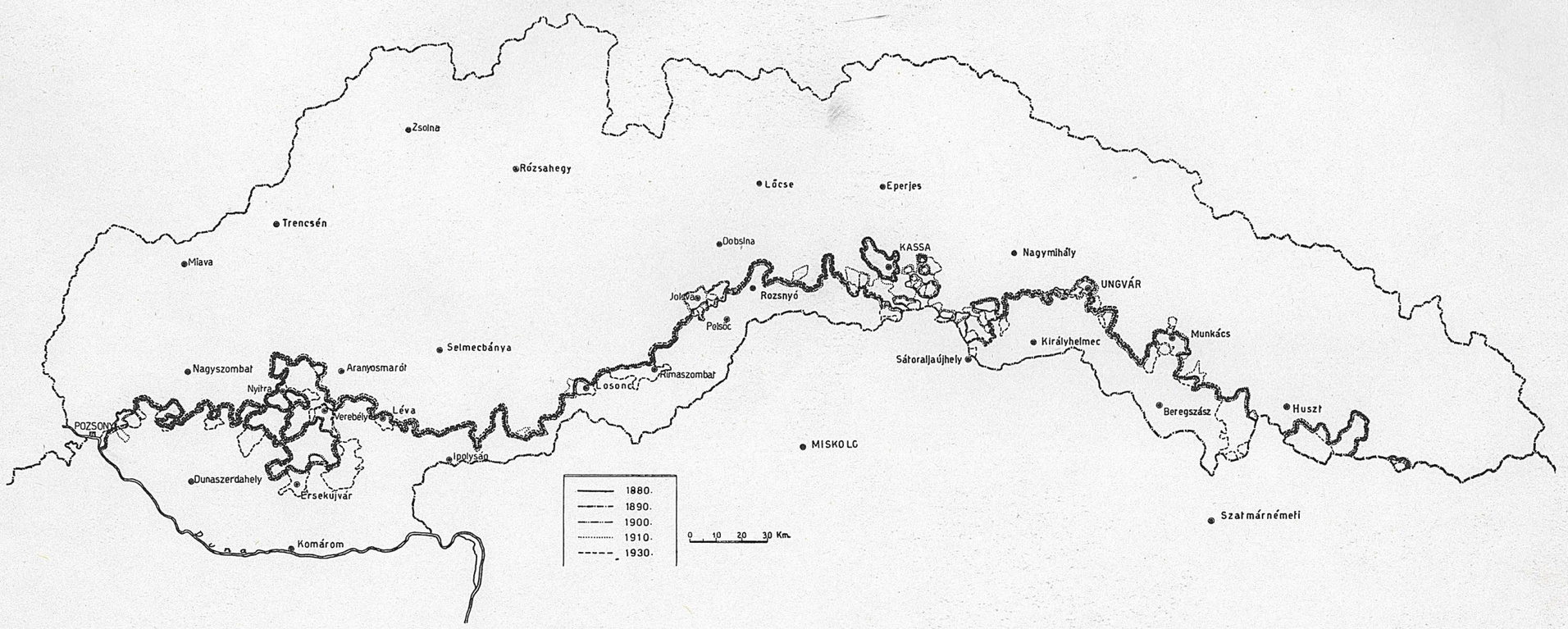

72.

8.
Kárpát-medencei régiók nemzetiségi összetétele az 1930. évi népszámlálás adatai alapján.
CSFK FTI K, RA, jelzet nélkül.

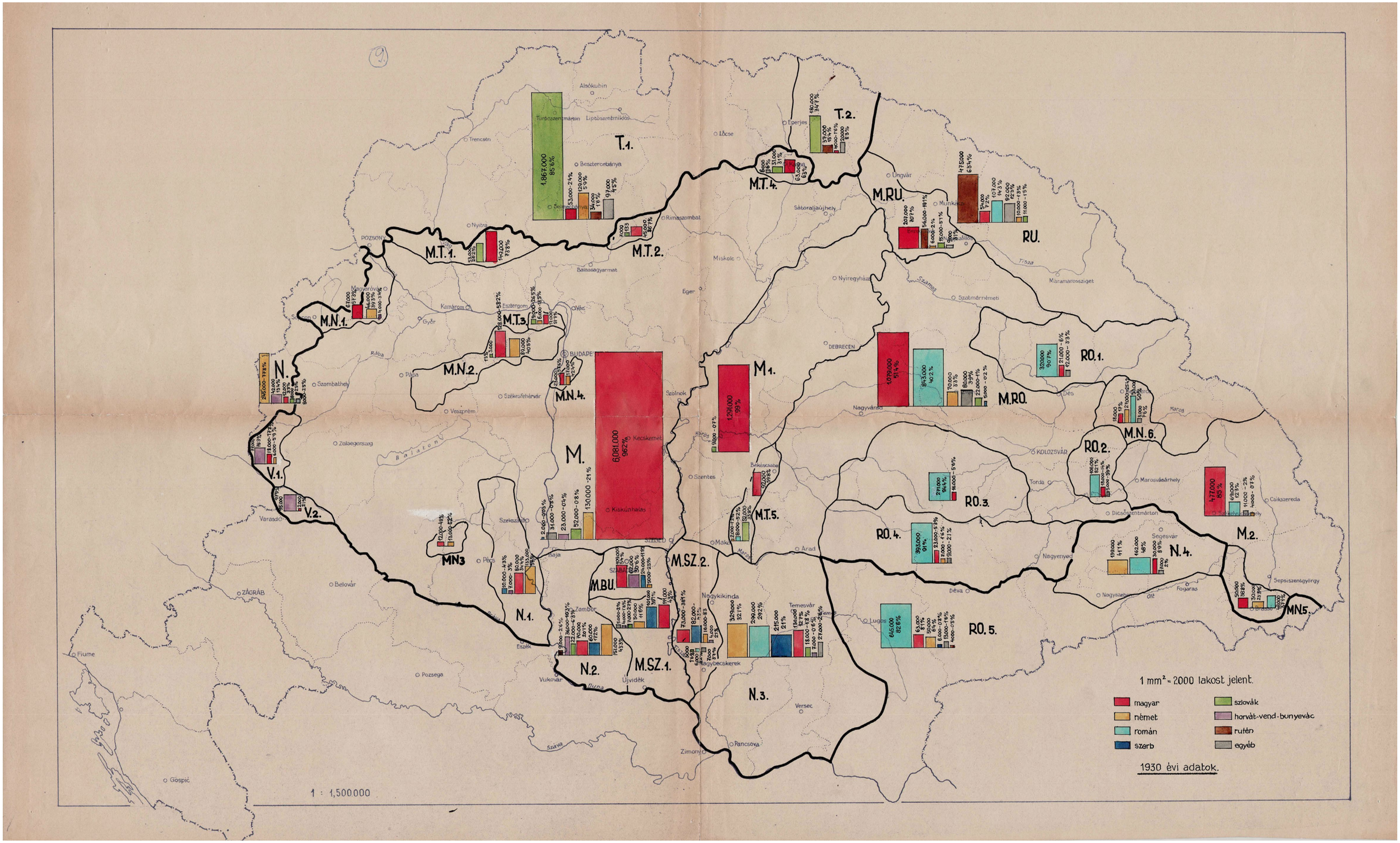
T.1.
T.2.
M.T.1.
M.T.2.
M.T.3.
M.T.4.
M.T.5.
M.N.1.
M.N.2.
M.N.4.
M.N.6.
MN3
MN5.
M.
M1.
M.RU.
M.RO.
M.BU.
M.SZ.1.
M.SZ.2.
M.2.
N.
N.1.
N.2.
N.3.
N.4.
V.1.
V.2.
RU.
RO.1.
RO.2.
RO.3.
RO.4.
RO.5.
1 mm² = 2000 lakost jelent.
magyar
német
román
szerb
szlovák
horvát-vend-bunyevác
rutén
egyéb
1930 évi adatok.
1 : 1,500.000

9.
A Quel Titre A-T-ON ajouté des territoires purement hongrois à ceux attachés à la Tchechoslovaquie en vertu du principe etnique. [A csehszlovák–magyar határrégió etnikailag „tiszta magyar” területei], s.d. CSFK FTI K, RA, 2. doboz.

ANNEXE N°II.

A QUEL TITRE A-T-ON AJOUTÉ DES TERRITOIRES PUREMENT HONGROIS À CEUX ATTACHÉS À LA TCHECOSLOVAQUIE EN VERTU DU PRINCIPE ETHNIQUE

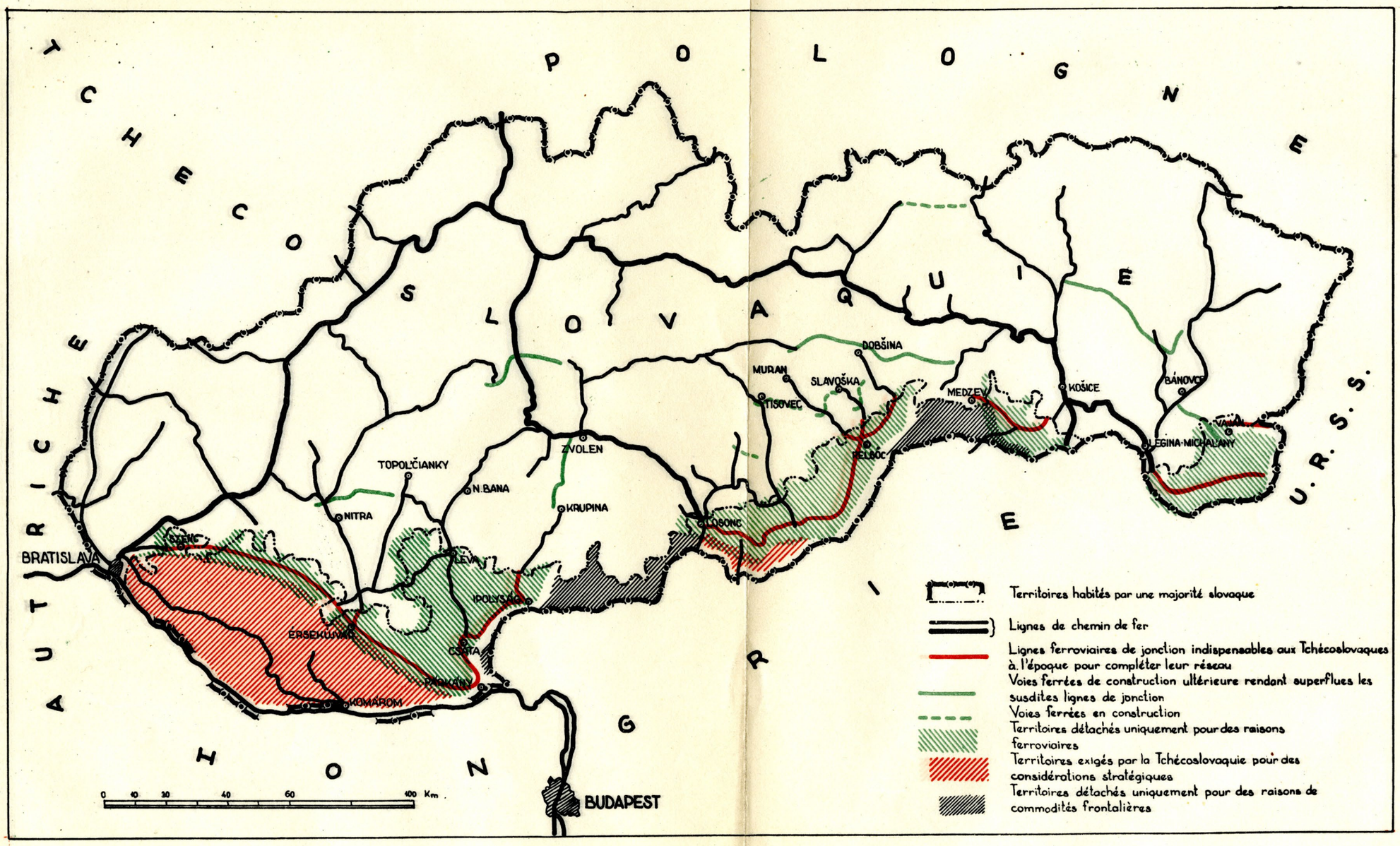

10.
Carta etnografica del territorio dell'Ungheria storica secondo i censimenti nel periodo 1930–1939.
[A történelmi Magyarország etnikai térképe az 1930–1939 közötti népszámlálások alapján],
Budapest, Magyar Királyi Honvéd Térképészeti Intézet, 1940. M 220/1940. CSFK FTI K.

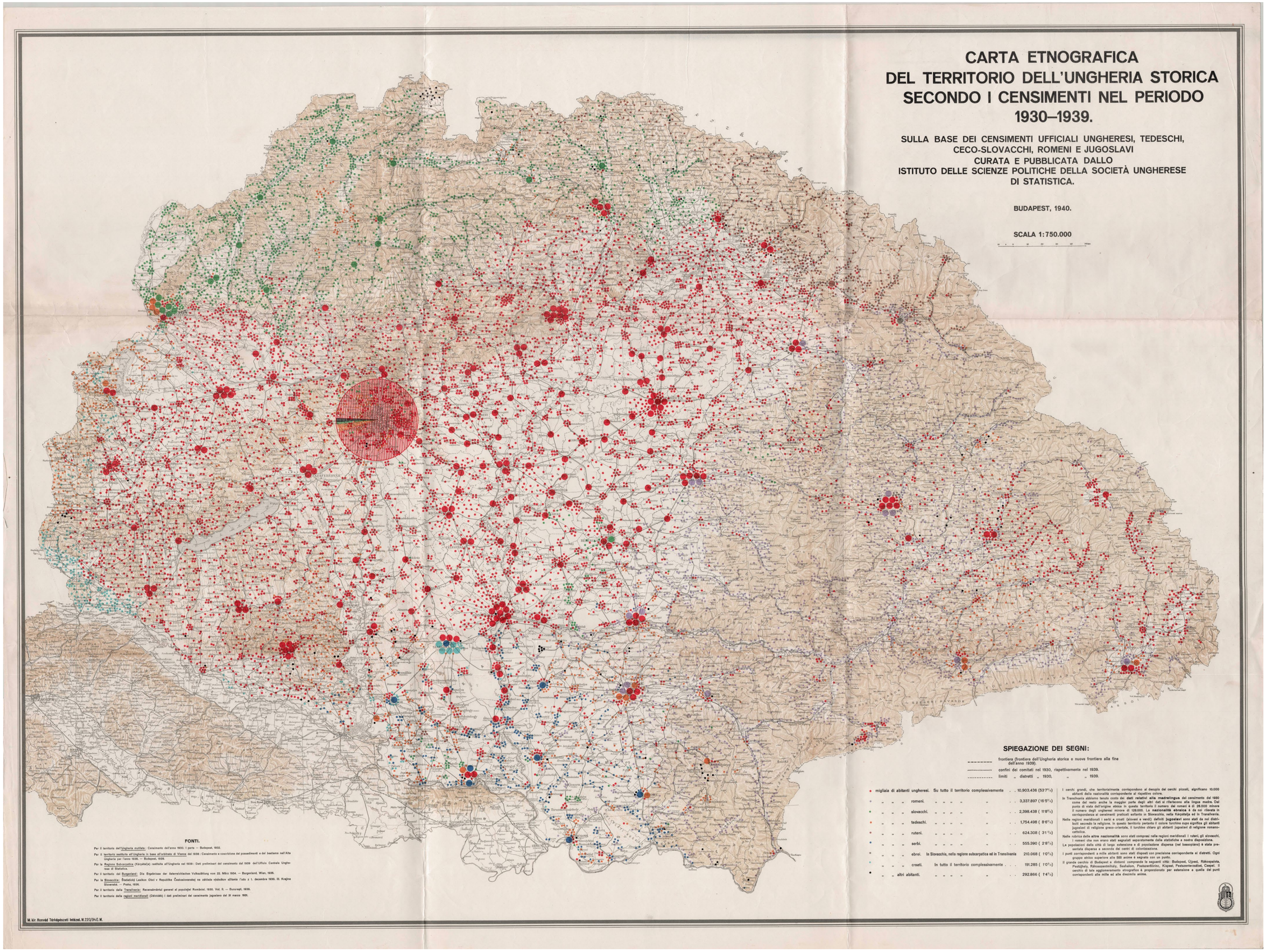
CARTA ETNOGRAFICA
DEL TERRITORIO DELL'UNGHERIA STORICA
SECONDO I CENSIMENTI NEL PERIODO
1930–1939.
SULLA BASE DEI CENSIMENTI UFFICIALI UNGHERESI, TEDESCHI,
CECO-SLOVACCHI, ROMENI E JUGOSLAVI
CURATA E PUBBLICATA DALLO
ISTITUTO DELLE SCIENZE POLITICHE DELLA SOCIETÀ UNGHERESE
DI STATISTICA.
BUDAPEST, 1940.
SCALA 1:750.000
SPIEGAZIONE DEI SEGNI:
frontiera (frontiera dell'Ungheria storica e nuove frontiere alla fine dell'anno 1939).
confini dei comitati nel 1930, rispettivamente nel 1939.
limiti „ distretti „ 1930, „ „ 1939.
migliaia di abitanti ungheresi. Su tutto il territorio complessivamente . . 10,903.436 (53·7%)
„ „ „ „ romeni. „ „ „ „ „ . . 3,337.897 (16·5%)
„ „ „ „ slovacchi. „ „ „ „ „ . . 2,398.438 (11·8%)
„ „ „ „ tedeschi. „ „ „ „ „ . . 1,754.498 (8·6%)
„ „ „ „ ruteni. „ „ „ „ „ . . 624.308 (3·1%)
„ „ „ „ serbi. „ „ „ „ „ . . 555.390 (2·8%)
„ „ „ „ ebrei. In Slovacchia, nella regione subcarpatica ed in Transilvania 210.068 (1·0%)
„ „ „ „ croati. In tutto il territorio complessivamente . . . 191.285 (1·0%)
„ „ „ altri abitanti. „ „ „ „ „ . . 292.866 (1·4%)
I cerchi grandi, che territorialmente corrispondono al decuplo dei cerchi piccoli, significano 10.000 abitanti della nazionalità corrispondente al rispettivo colore.
In Transilvania abbiamo tenuto conto dei dati relativi alla madrelingua del censimento del 1930 come del resto anche la maggior parte degli altri dati si riferiscono alla lingua madre. Dal punto di vista dell'origine etnica in questo territorio il numero dei romeni è di 28.000 minore il numero degli ungheresi minore di 128.000. La nazionalità ebraica è da noi rilevata in corrispondenza ai censimenti praticati soltanto in Slovacchia, nella Kárpátalja ed in Transilvania.
Nelle regioni meridionali i serbi e croati (sloveni e vendi) definiti jugoslavi sono stati da noi distribuiti secondo la religione. In questo territorio pertanto il colore turchino cupo significa gli abitanti jugoslavi di religione greco-orientale, il turchino chiaro gli abitanti jugoslavi di religione romano-cattolica.
Nelle rubrica delle altre nazionalità sono stati compresi nelle regioni meridionali i ruteni, gli slovacchi, i romeni che non erano stati segnalati separatamente dalle statistiche a nostra disposizione.
Le popolazioni delle città di larga estensione e di popolazione dispersa (nel bassopiano) è stata presentata dispersa a seconda dei centri di colonizzazione.
I punti corrispondenti a mille abitanti sono stati disposti con precisione corrispondente ai distretti. Ogni gruppo etnico superiore alle 500 anime è segnato con un punto.
Il grande cerchio di Budapest e dintorni comprende le seguenti città: Budapest, Újpest, Rákospalota, Pestújhely, Rákoszentmihály, Szabalom, Pestszentlőrinc, Kispest, Pestszentmiszébet, Csepel. Il cerchio di tale agglomeramento etnografico è proporzionato per estensione a quella dei punti corrispondenti alle mille ed alle diecimila anime.
FONTI.
Per il territorio dell'Ungheria mutilata: Censimento dell'anno 1930. I parte — Budapest, 1932.
Per il territorio restituito all'Ungheria in base all'arbitrato di Vienna del 1938: Censimento e coscrizione dei possedimenti e del bestiame nell'Alta Ungheria per l'anno 1938. — Budapest, 1939.
Per la Regione Subcarpatica (Kárpátalja) restituita all'Ungheria nel 1939: Dati preliminari del censimento del 1939 dell'Ufficio Centrale Ungherese di Statistica.
Per il territorio del Burgenland: Die Ergebnisse der österreichischen Volkszählung vom 22. März 1934. — Burgenland, Wien, 1935.
Per la Slovacchia: Štatistický Lexikon Obcí v Republike Československej na základe výsledkov sčítania ľudu z 1. decembra 1930. III. Krajina Slovenská. — Praha, 1936.
Per il territorio della Transilvania: Recensământul general al populației României. 1930. Vol. II. — București, 1938.
Per il territorio delle regioni meridionali (Dél-Idék) i dati preliminari del censimento jugoslavo del 31 marzo 1931.
M. kir. Honvéd Térképészeti Intézet. M.220/940.M.

11.
Bezárt vagy elkobzott felekezeti iskolák a Felvidéken, 1918–1938.
CSFK FTI K, jelzet nélkül.

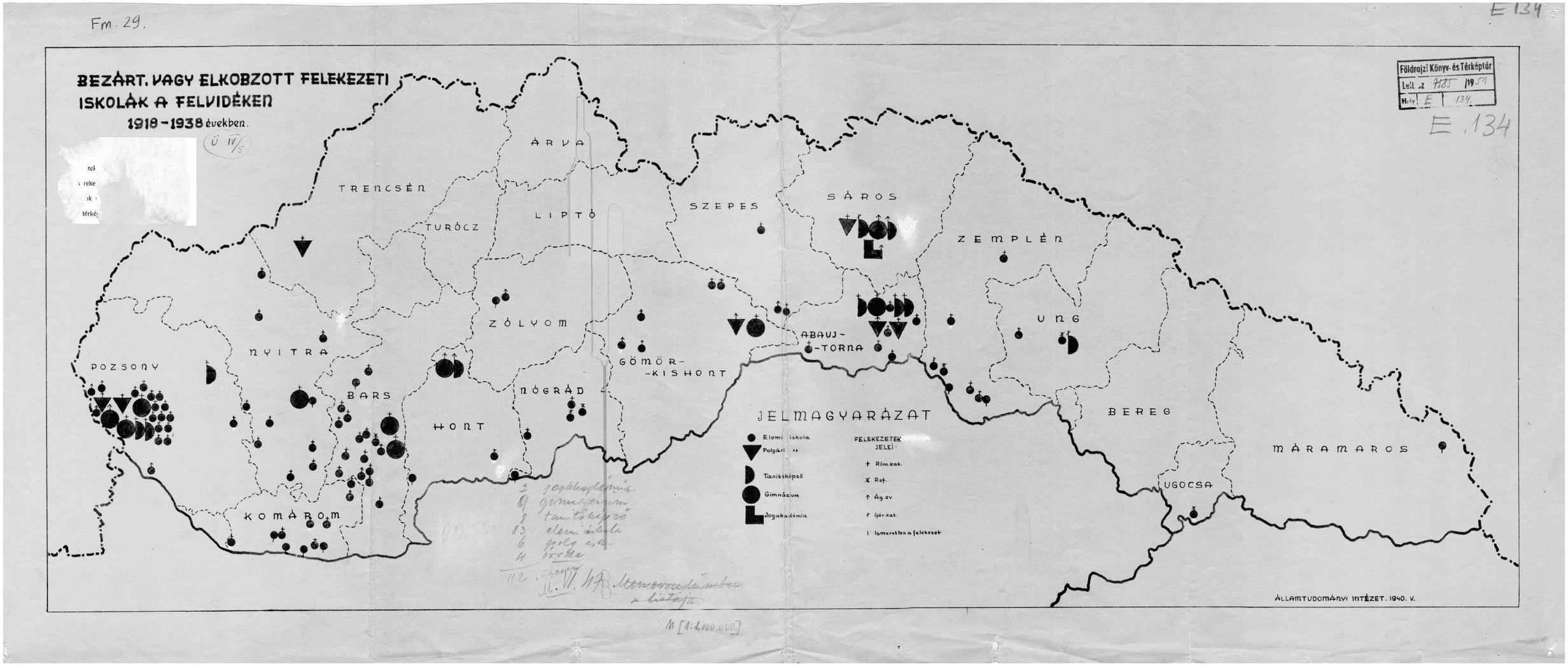
Fm. 29.
E 134
BEZÁRT. VAGY ELKOBZOTT FELEKEZETI ISKOLÁK A FELVIDÉKEN
1918–1938 években.
Ü IV/5
Földrajzi Könyv- és Térképtár
Lelt. sz. 7585 /1951
Hely E 134.
E. 134
TRENCSÉN
ÁRVA
TURÓCZ
LIPTÓ
SZEPES
SÁROS
ZEMPLÉN
ZÓLYOM
NYITRA
POZSONY
BARS
HONT
NÓGRÁD
GÖMÖR-KISHONT
ABAUJ-TORNA
UNG
BEREG
MÁRAMAROS
UGOCSA
KOMÁROM
JELMAGYARÁZAT
Elemi iskola
Polgári "
Tanítóképző
Gimnázium
Jogakadémia
FELEKEZETEK JELEI
Róm.kat.
Ref.
Ág.ev
Gör.kat.
Ismeretlen a felekezet
ÁLLAMTUDOMÁNYI INTÉZET. 1940. V.
M [1:1,000.000]

12.
Lacking Hungarian and Overplus Czech Elementary Schools in the Parts Transferred from Hungary to Czechoslovakia.
Map Annexe No. 2.
[Szlovákia és Kárpátalja 1930-as adatok alapján nem „csehszlovák” többségű településein az 1933–1934-es tanévben működő „csehszlovák” tannyelvű iskolák kimutatása],
CSFK FTI K.

Kt 294
557

Map-annexe No. II.:

Lacking Hungarian and overplus Czech elementary schools in the parts transferred from Hungary to Czechoslovakia.

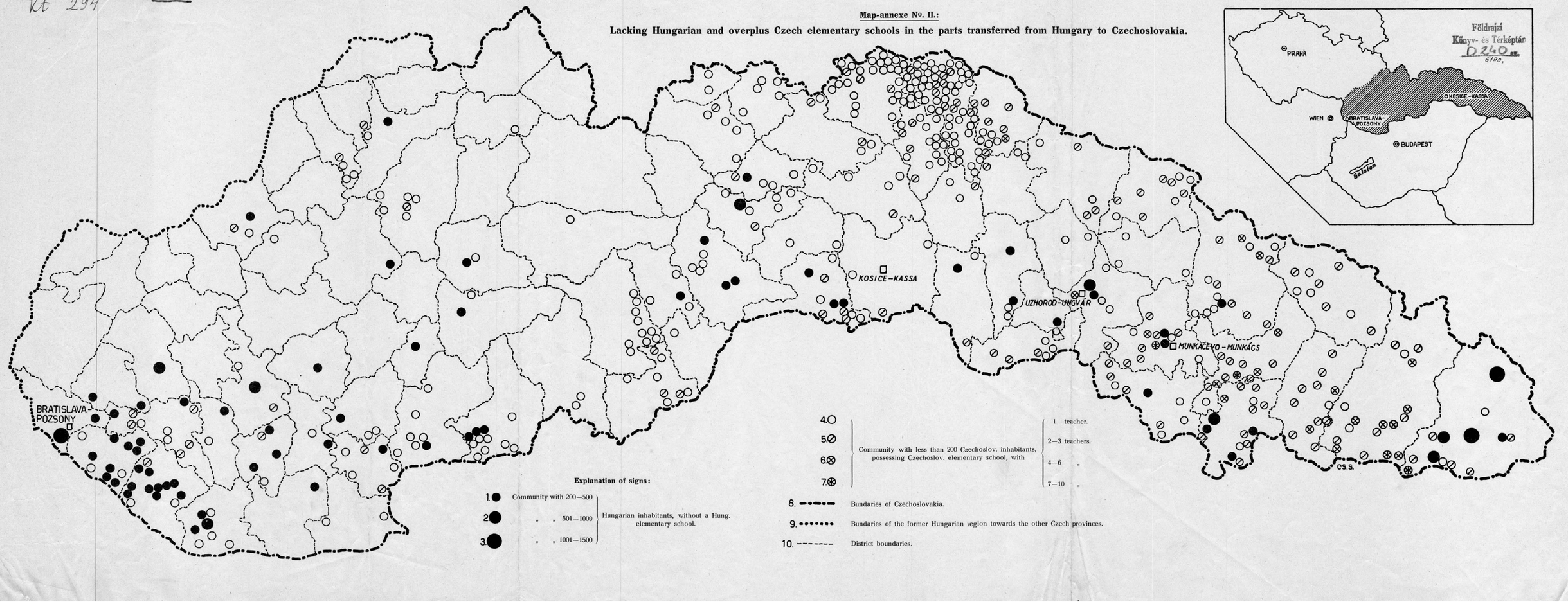

Földrajzi Könyv- és Térképtár
D 240 sz.
6140.

13.
Hiányzó magyar és felesleges csehszlovák tannyelvű elemi iskolák 1936–1937-ben.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 76a.

HIÁNYZÓ MAGYAR ÉS FELESLEGES CSEHSZLOVÁK TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK 1936/37-ben

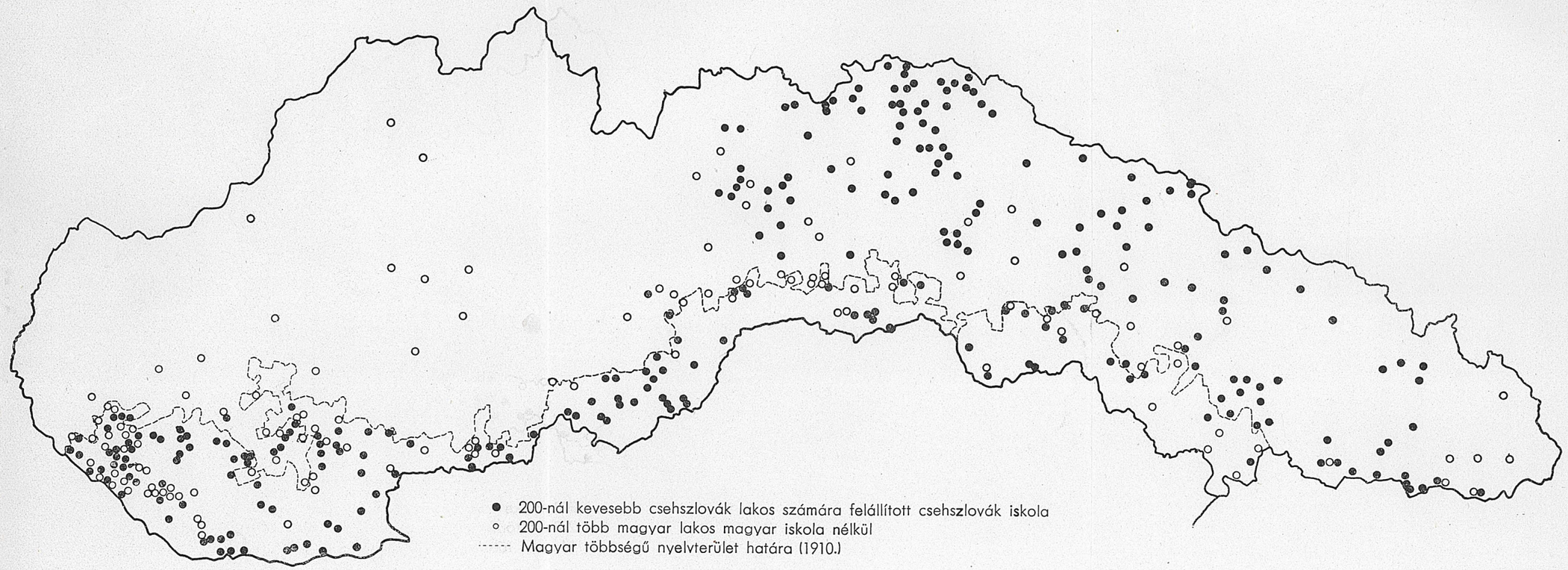

● 200-nál kevesebb csehszlovák lakos számára felállított csehszlovák iskola
○ 200-nál több magyar lakos magyar iskola nélkül
------ Magyar többségű nyelvterület határa (1910.)

14.
A kisebbségi magyar politikai pártok eredményei az 1935. évi csehszlovákiai parlamenti választások szlovákiai és kárpátaljai választási kerületeiben.
CSFK FTI K.

Földrajzi Könyv- és Térképtár
Leltsz 7325 1951
Hely E 11
1974

Fm. 38.

F/9.

Ü V/20

AZ EGYESÜLT MAGYAR PÁRT SZAVAZATARÁNYA AZ 1935 ÉVI PARLAMENTI VÁLASZTÁSOKON.

KORRIGÁLT JÁRÁSI EREDMÉNYEK A NEMZETILEG KÖZÖMBÖS PÁRTOK KIREKESZTÉSÉVEL.

(SZOC. DEM, KOMMUNISTA, ADÓSOK PÁRTJA, HIVATALNOK PÁRT.)

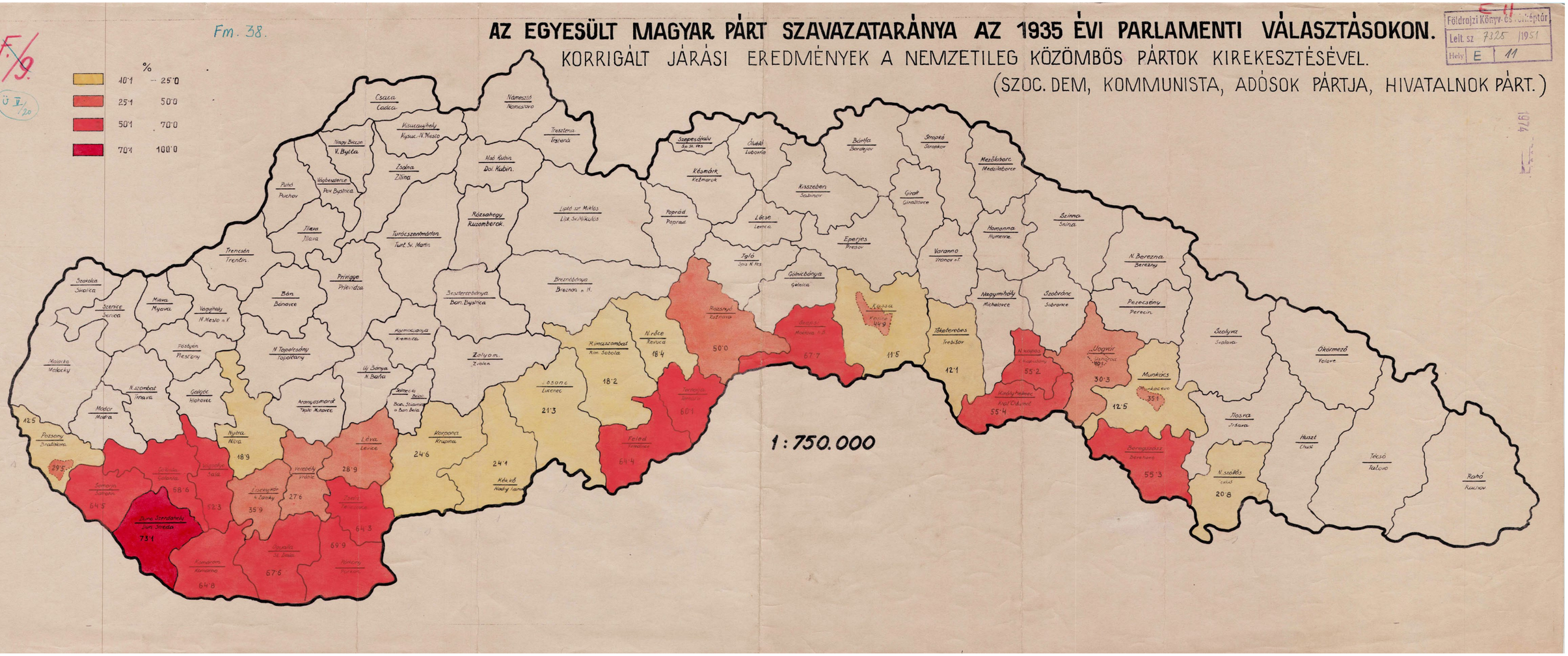

15.
A többségi-kisebbségi viszony szempontjából „indifferens” pártok eredményei
az 1935. évi csehszlovákiai parlamenti választásokon a dél-szlovákiai és dél-kárpátaljai választási kerületekben.
CSFK FTI K.

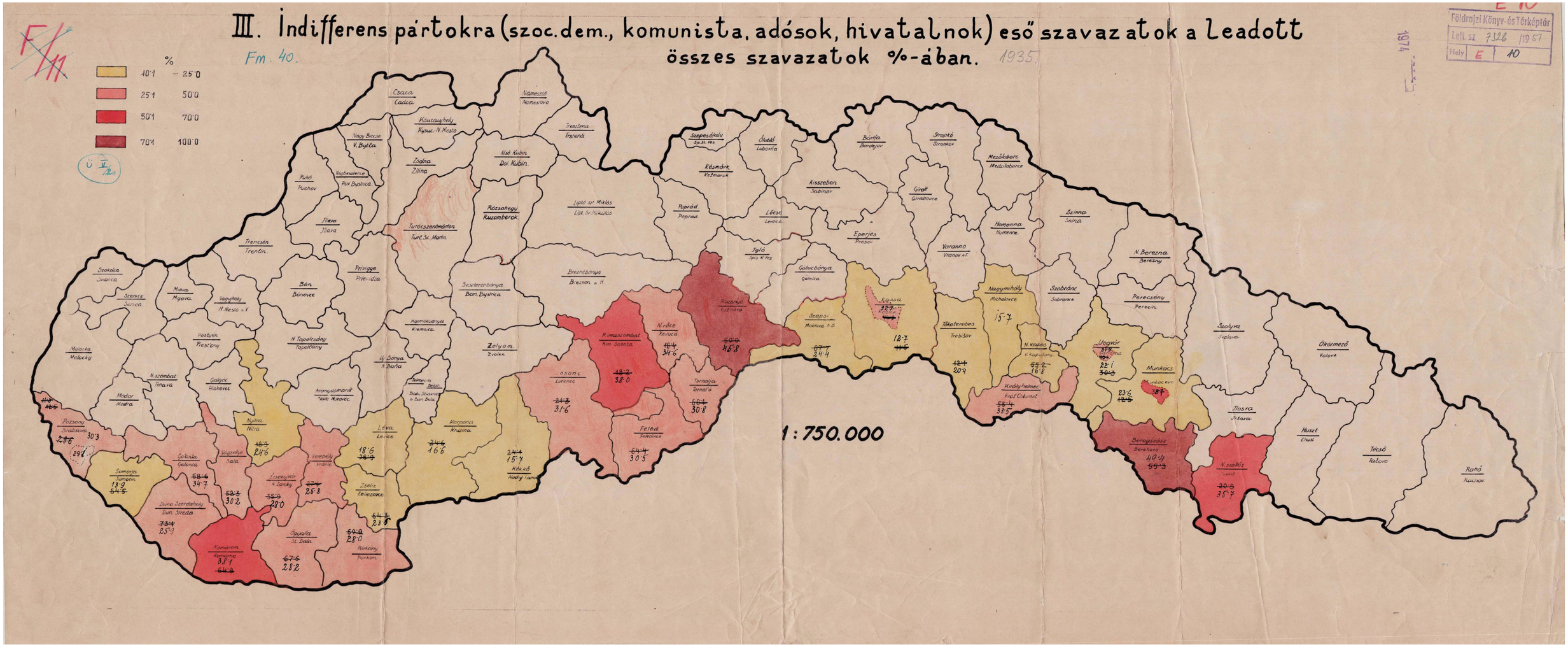
III. Indifferens pártokra (szoc. dem., komunista, adósok, hivatalnok) eső szavazatok a leadott összes szavazatok %-ában.
Fm. 40.
1935.
%
40·1 – 25·0
25·1 50·0
50·1 70·0
70·1 100·0
1:750.000
Földrajzi Könyv- és Térképtár
Lelt. sz 7326 /1957
Hely E 10
1974

16.
Magyar pénzintézetek és fiókjaik 1919-ben és 1938-ban.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 83.

MAGYAR PÉNZINTÉZETEK ÉS FIÓKJAIK

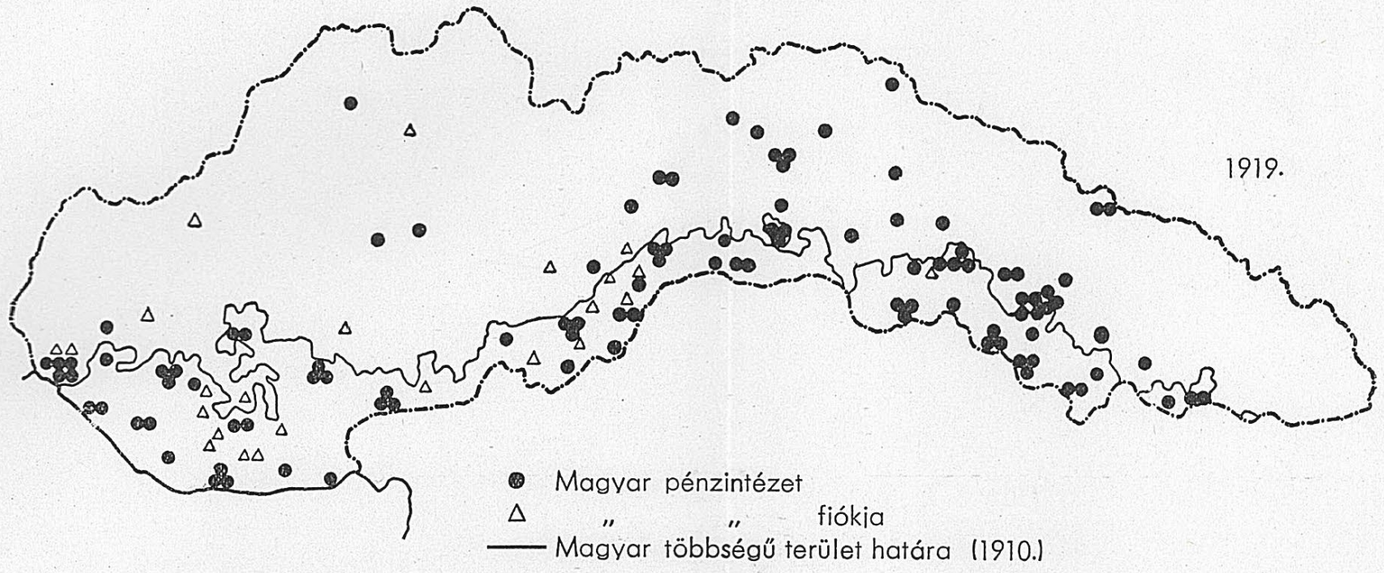

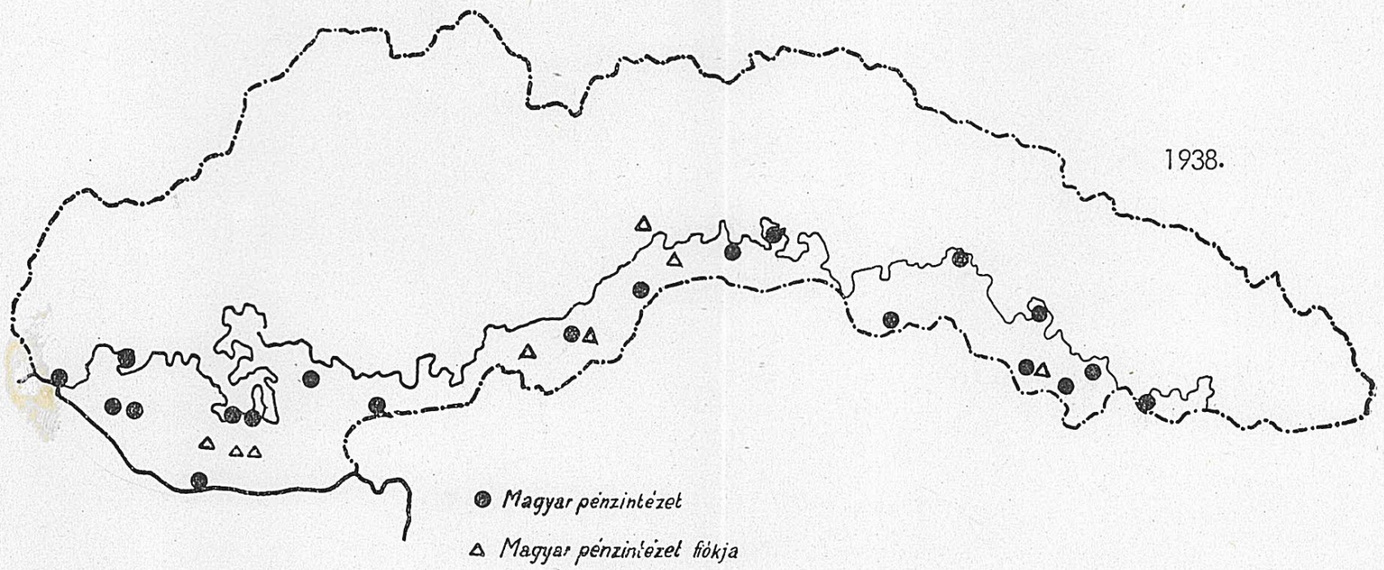

17.
Magyar hitelszövetkezetek hálózata 1937-ben.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 82.

MAGYAR HITELSZÖVETKEZETEK HÁLOZATA 1937-BEN

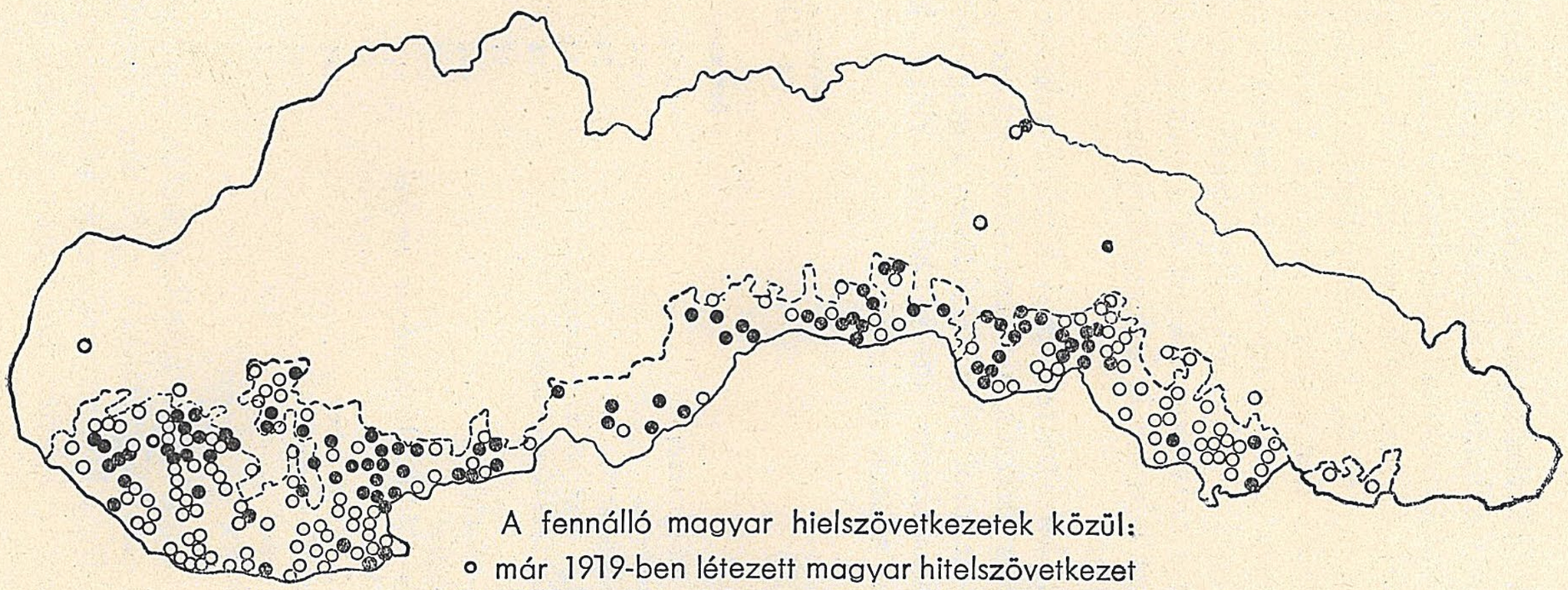

A fennálló magyar hielszövetkezetek közül:

- ∘ már 1919-ben létezett magyar hitelszövetkezet
- ● 1919 év óta alakult magyar hitelszövetkezet
- ---- Magyar többségű terület határa (1910,)

103

18.
Szlovák és cseh pénzintézetek 1919-ben és 1938-ban.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 81.

SZLOVÁK ÉS CSEH PÉNZINTÉZETEK 1919-BEN ÉS 1938-BAN

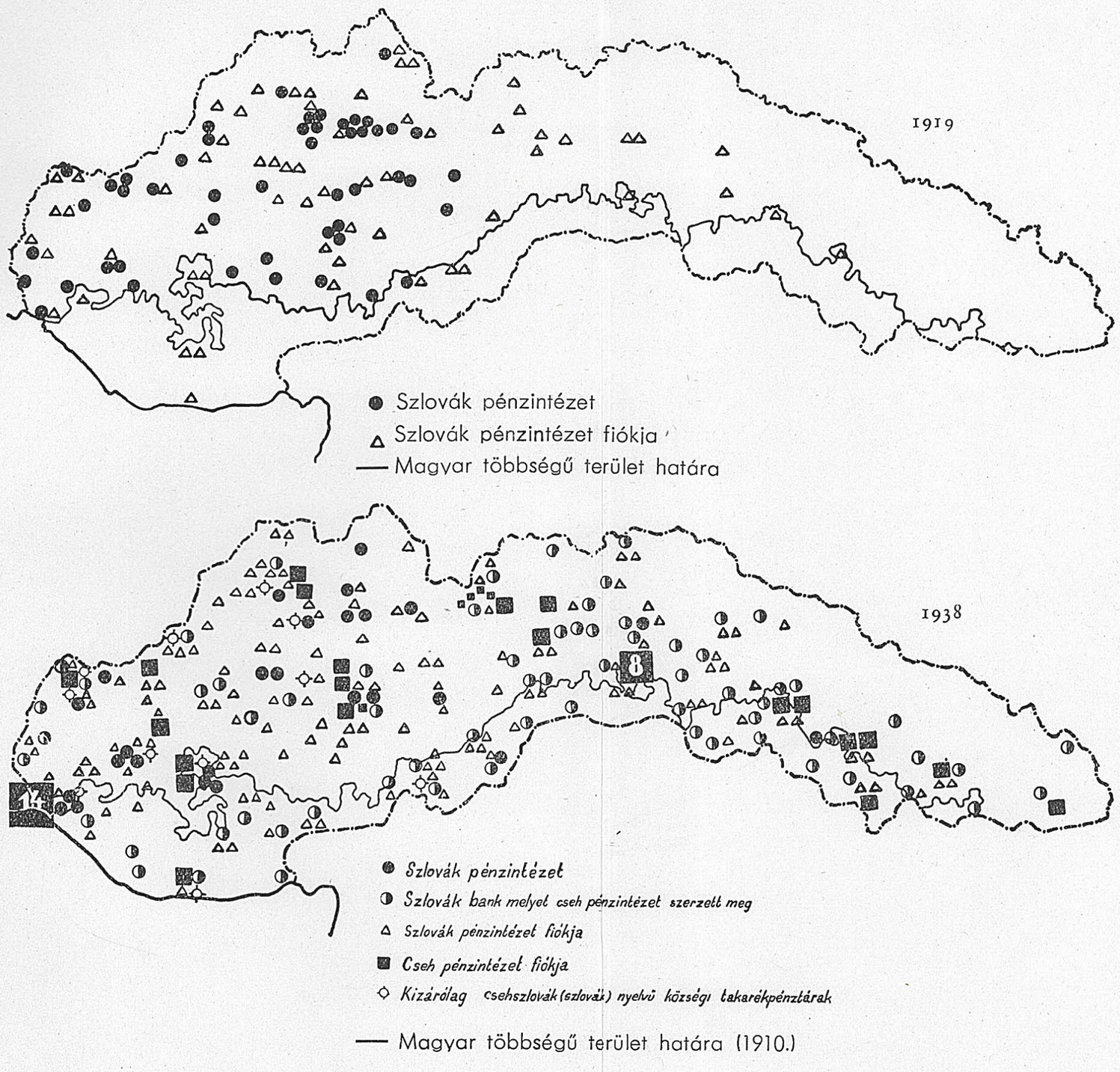

19.
A Slovenská liga fiókszervei. A szlovákosítást szolgáló államilag fenntartott szervezet fiókjai 1938-ban.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 77.

A SLOVENSKÁ LIGA FIÓKSZERVEI

SZLOVÁKOSÍTÁST SZOLGÁLÓ ÁLLAMILAG FENNTARTOTT EGYESÜLET FIÓKJAI 1938-BAN

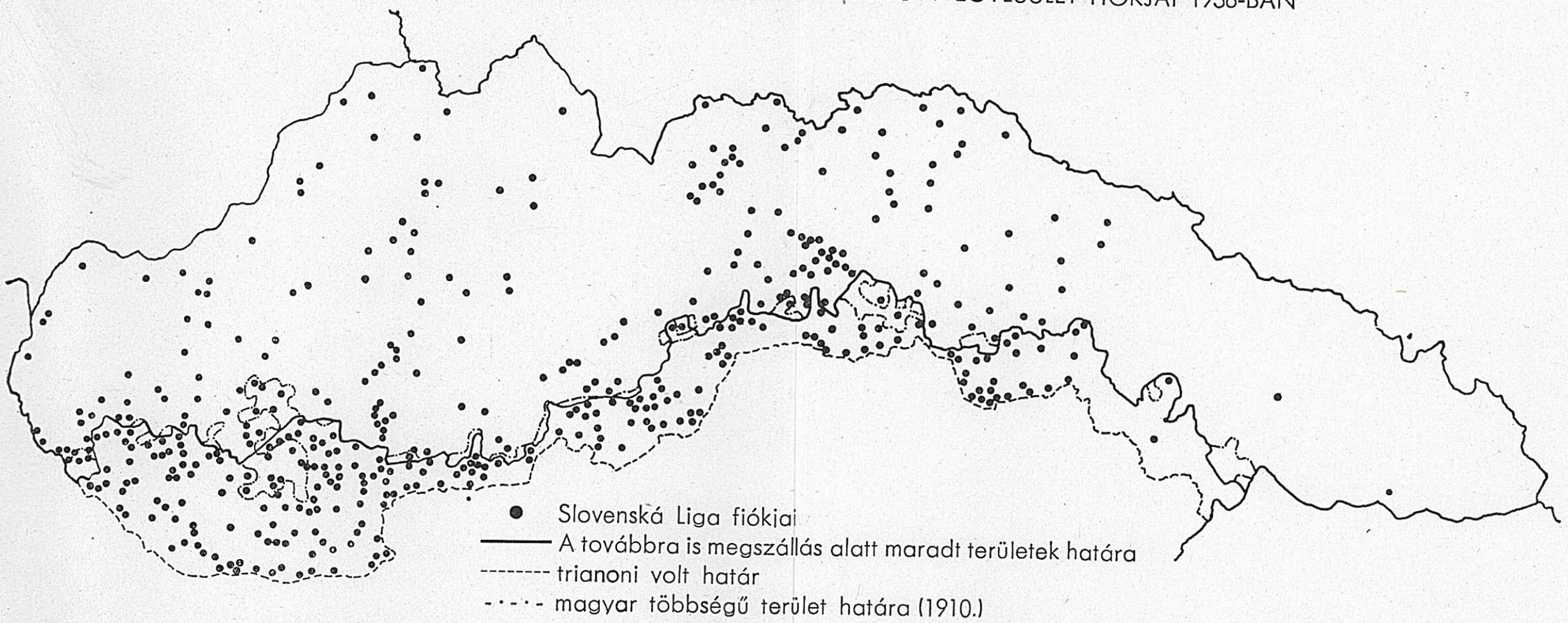

20.
Csehszlovák telepítések a Felvidéken a magyar nyelvterület határával.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 75.

CSEHSZLOVÁK TELEPÍTÉSEK A FELVIDÉKEN

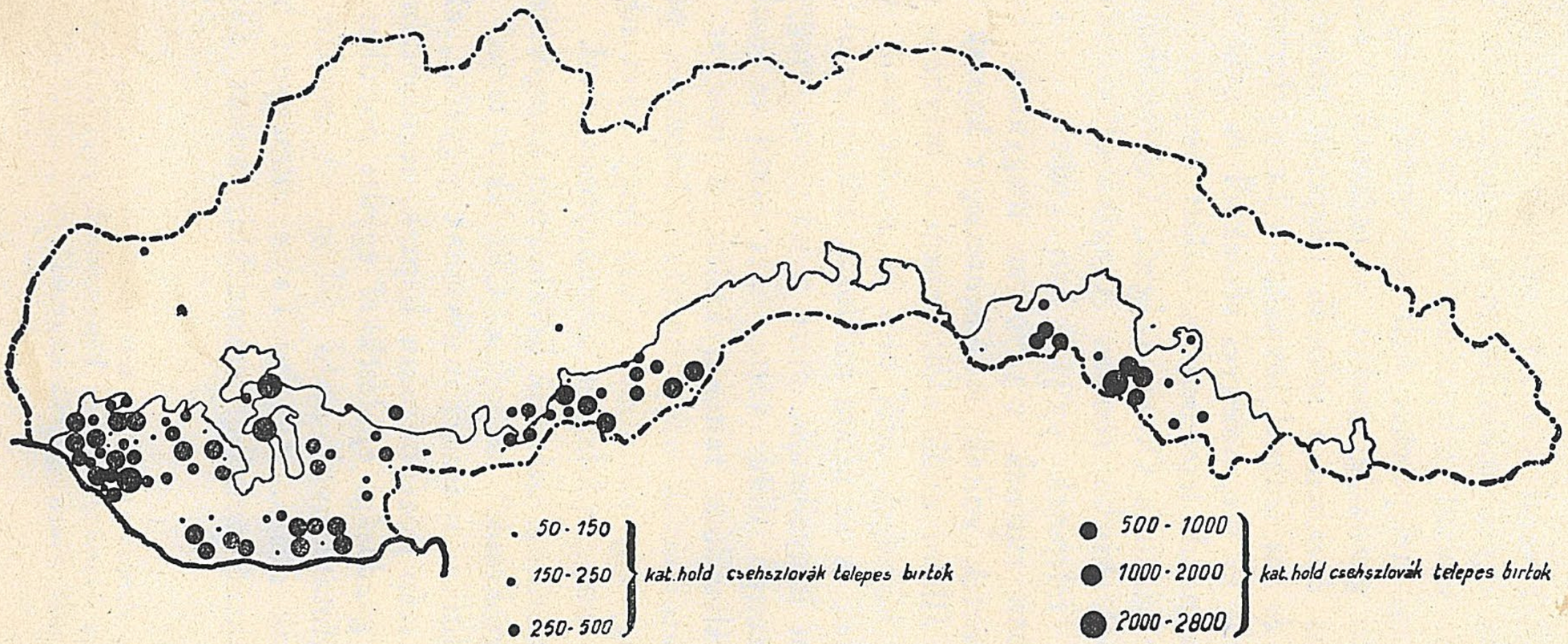

——— Magyar többségű nyelvterület határa (1910.)

93

21.
Csehszlovák agrártelepítések a Felvidéken.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 74.

CSEHSZLOVÁK AGRÁRTELEPITÉSEK A FELVIDÉKEN.

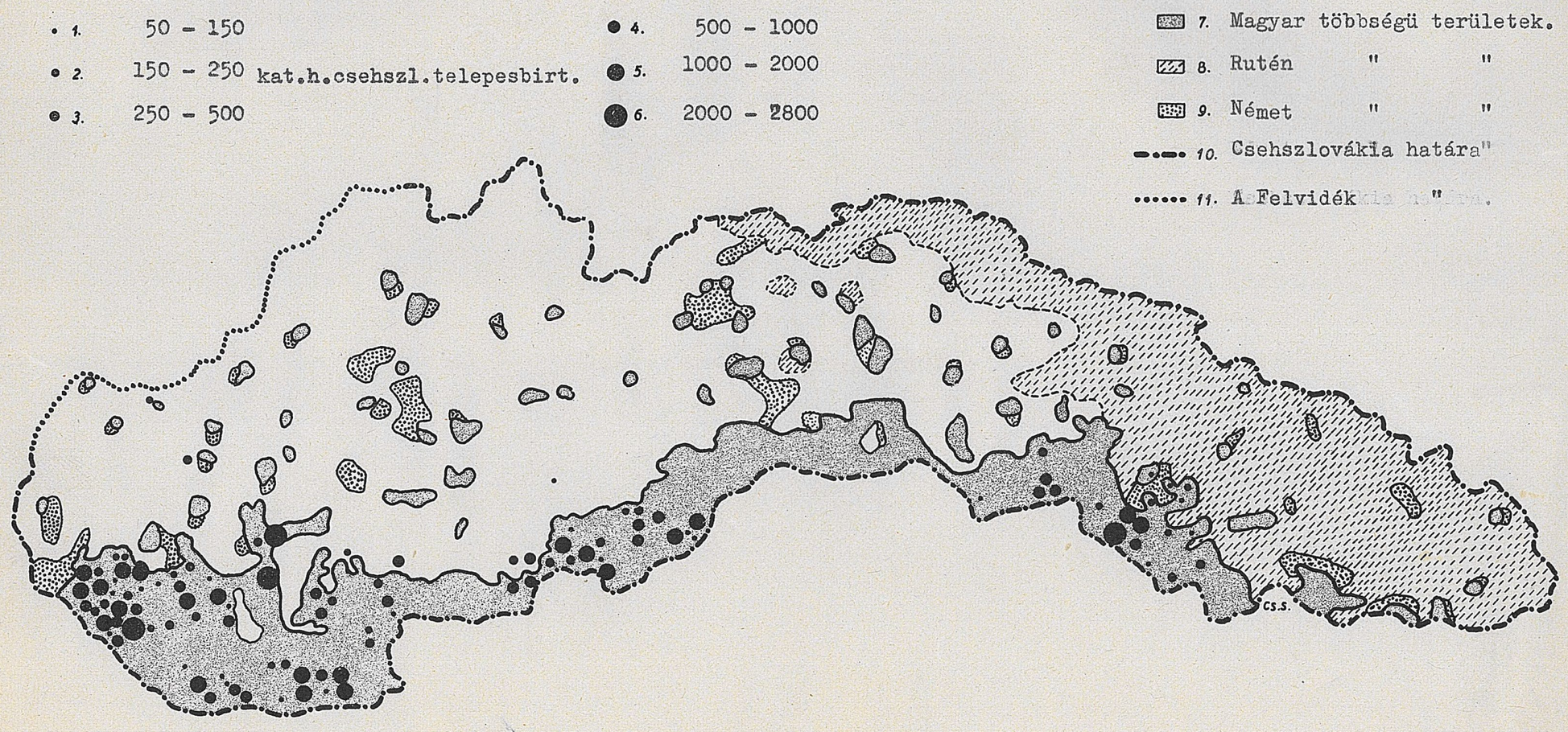

74.

22.
A csehszlovákiai földreform és a magyarság hiányos részesedése Szlovákiában és Kárpátalján.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 73a.

A FÖLDREFORM ÉS A MAGYARSÁG HIÁNYOS RÉSZESEDÉSE

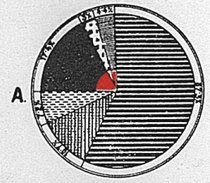

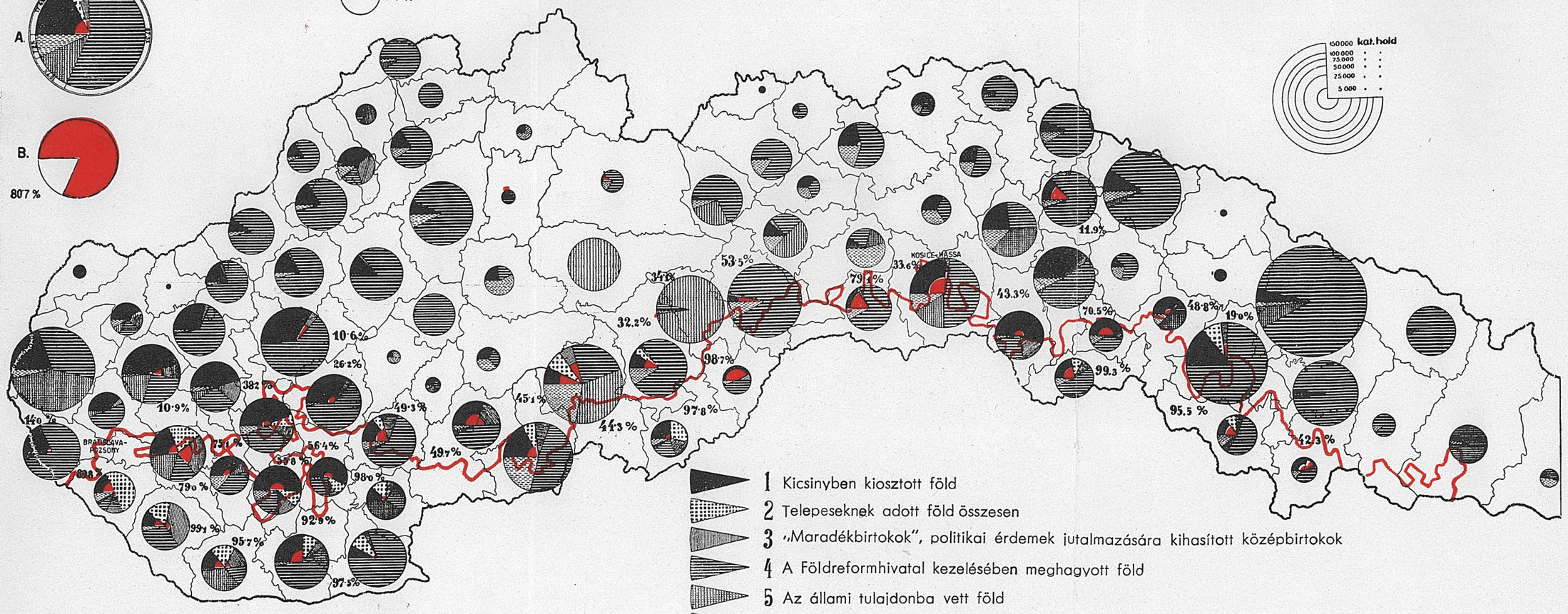

A) A Felvidéken lefoglalt összes földbirtok sorsa.
B) A kisajátított földből a magyarságra eső veszteség. (80·7%.)
C) A kiosztott földből a magyarság részesedése. (7·4%.)
——— Magyar többségű terület határa

1 Kicsinyben kiosztott föld
2 Telepeseknek adott föld összesen
3 „Maradékbirtokok", politikai érdemek jutalmazására kihasított középbirtokok
4 A Földreformhivatal kezelésében meghagyott föld
5 Az állami tulajdonba vett föld
6 Egyéb célokra (községek, közbirtokosságok stb.) fordított föld
7 A piros szín a magyarság részesedését jelzi. Összevetendő a járásba írt számmal, amely a magyarság arányát adja meg az illető járás össznépességében az 1910. évi népszámlálás szerint
8 Közigazgatási járások határa

23.
Czecho-Slovakia and it's Nationalities [Cseh-Szlovákia és nemzetiségei] című térkép
a G. Freytag & Berndt A. G. Wien kiadásában (1938 nyara).
CSFK FTI K.

Kt. 1133
437
Földrajzi
Könyv- és Térképtár
649.1
D489

CZEKO-SLOVAKIA and it's Nationalities

EMIGRATION FROM CZEKO-SLOVAKIA
„České Slovo."

1 2 3 4 5 6 7 8

CZEKO-SLOVAKIA

NEMCI ALLEMANDS GERMANS

ČECHS

MORAVANI MORAVES MORAVIANS

POLACI POLONAIS POLISH

UKRAINCI UKRAINIENS UKRAINS

SLOVACI SLOVAQUES SLOVACKS

MAĎARI MAGYARES MAGYARS

RUMUNI ROUMANIENS ROUMAINS

NEMCI ALLEMANDS GERMANS

Praha
Iglau
Žilina
Trenčin
B.Bystrica
Zvolen
Prešov
Košice
Užhorod
Piešťany
Rimaszombat
Linz
WIEN
Bratislava
Komárom
Győr
BUDAPEST

14 16 18 20 22 24
50 48

G.Freytag & Berndt A.G., Wien.
[1938]

24.
Tschechoslowakei und Ungarn. [Csehszlovákia és Magyarország],
Bibliographisches Institut AG, Leipzig, s.d. CSFK FTI K.

Kt 47

Térkp. tka
1107

Kt 47

Földrajzi
Könyv- és Térképtár
D15
5925.

TSCHECHOSLOWAKEI UND UNGARN

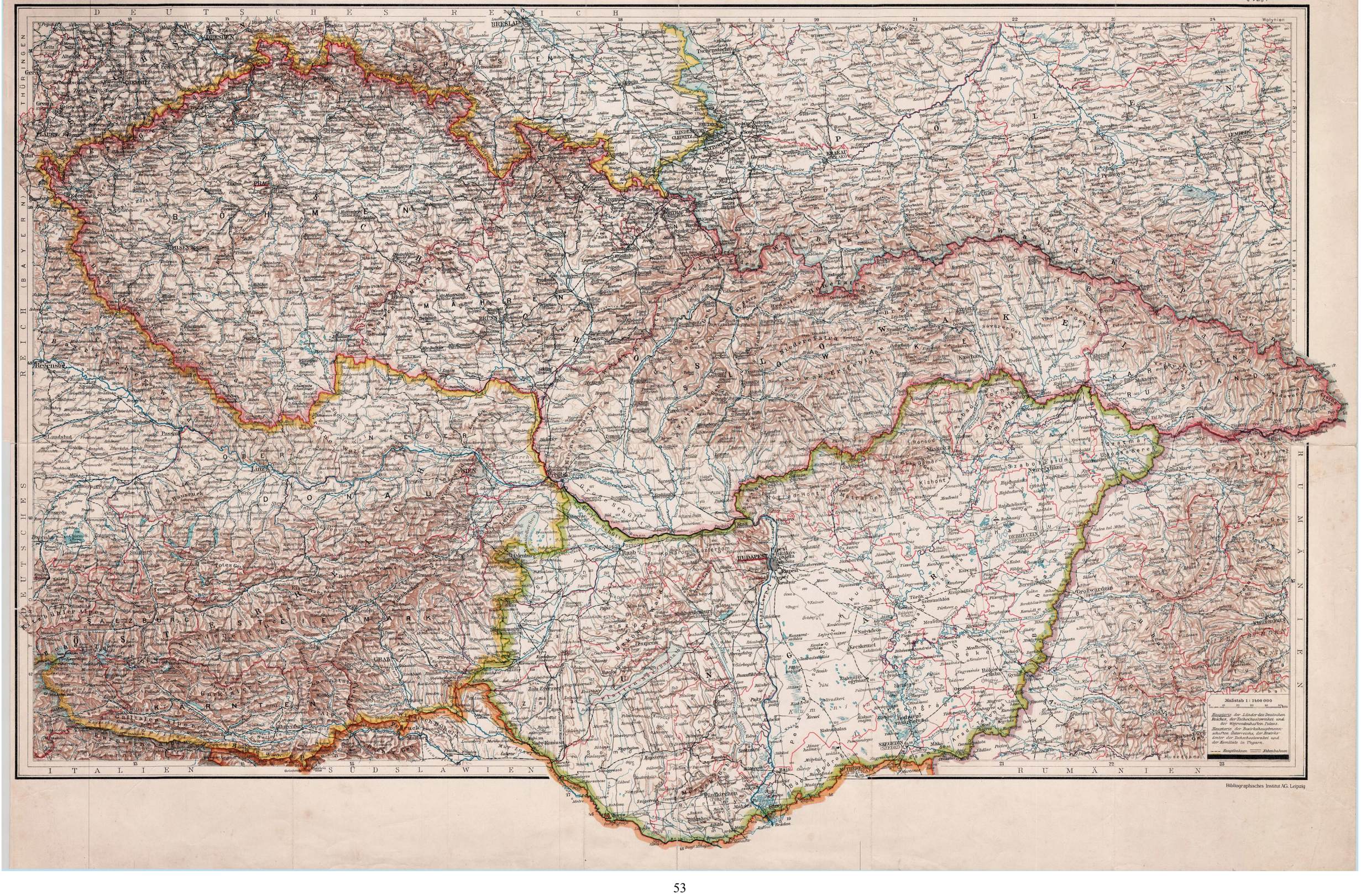

25.

Europe and the Problem of Czechoslovakia. [Európa és a csehszlovák kérdés], London, Royal Institute of Foreign Affairs, 1938. Melléktérképek: 1. Czechoslovakia: Distribution of Minorities [Csehszlovákia: a kisebbségek megoszlása]; 2. Czechoslovakia: Heavy Industries and Principal Railways [Csehszlovákia: nehézipar és főbb vasútvonalak]; 3. Central and Estern Europe [Közép- és Kelet-Európa]. CSFK FTI K.

E 127
Földrajzi Könyv- és Térképtár
Leltsz. 7391 1937
Hely E 127

Maps illustrating

EUROPE AND THE PROBLEM OF CZECHOSLOVAKIA

E.127

1. **CZECHOSLOVAKIA: Distribution of Minorities.**
   By the last Census, taken in 1930, the total population numbered 14,479,565. Of these 9,688,770 were Czechs and Slovaks, the Slovaks numbering 2,280,277; 3,231,688 were Germans; 691,923 Magyars; 549,169 Ruthenians; 186,642 Jews; and 81,737 Poles.
2. **CZECHOSLOVAKIA: Heavy Industries and Principal Railways.**
3. **CENTRAL AND EASTERN EUROPE.**

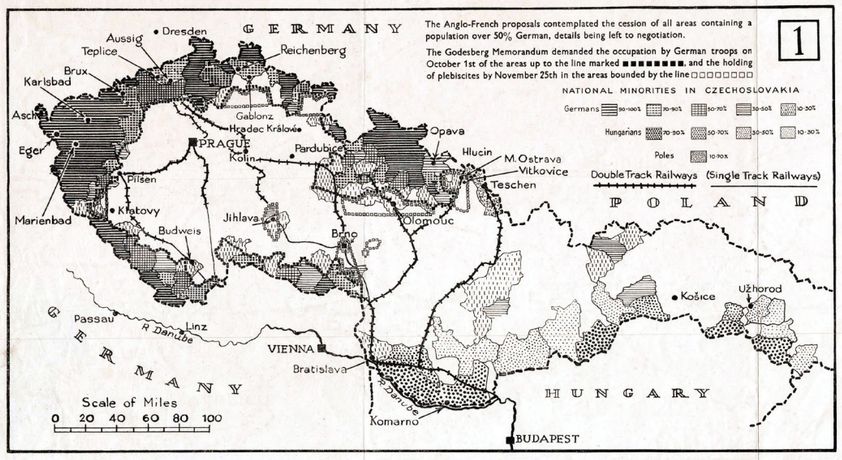

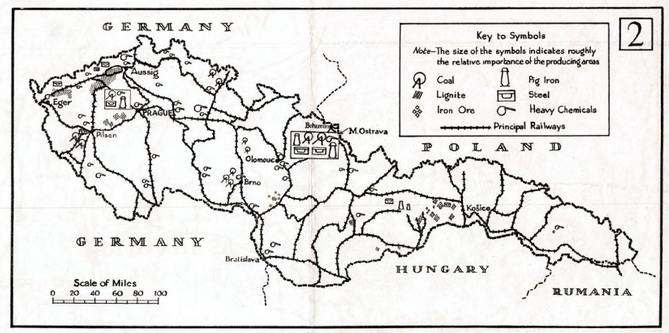

These maps have been specially prepared by the Royal Institute of International Affairs, Chatham House, St. James's Square, London, S.W.1, by whom copyright is reserved. They are reproduced, with certain additions and modifications, from the *Bulletin of International News* of September 24th, 1938

B) A bécsi döntés határvonalának kialakítása

26.
a) A Felvidék nemzetiségi képe; b) Magyar követelések 1938-ban. (Ceruzával: 2–3. sz.)
CSFK FTI K, RA, 125/2, 69a.

2.

A./ A Felvidék nemzetiségi képe

1., magyar többség
2., magy.-német "
3., német "
4., rutén "
5., lengyel "
6., román "
7., Magyarország tört. határa.
8., Trianoni határa
9., Ruténia "

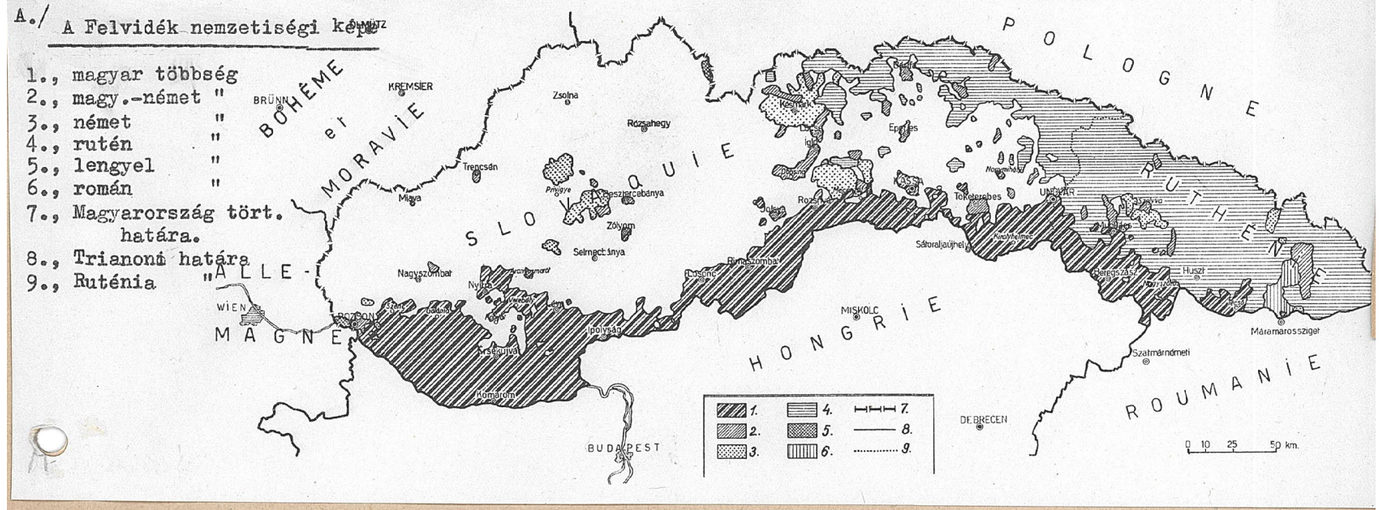

3.

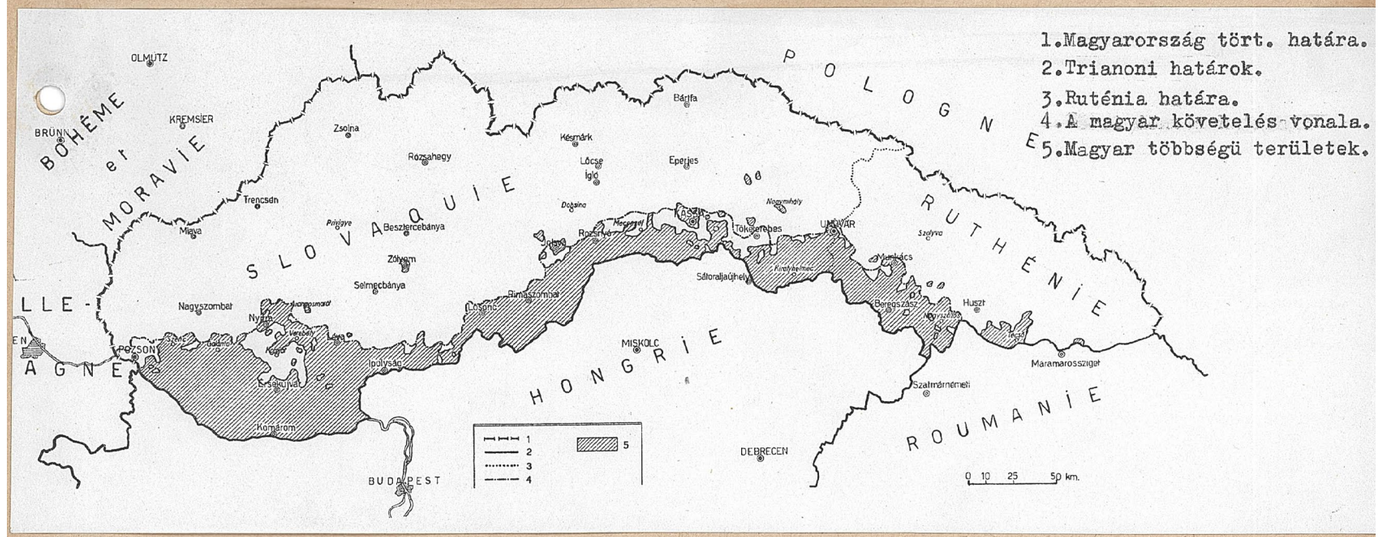

69./a

27.
a) Magyar többségű területek és a magyar követelések;
b) Magyar követelések, valamint az I. és a II. csehszlovák területi javaslat vonala. (Ceruzával 4–5. sz.)
CSFK FTI K, RA, 125/2, 69b.

4.

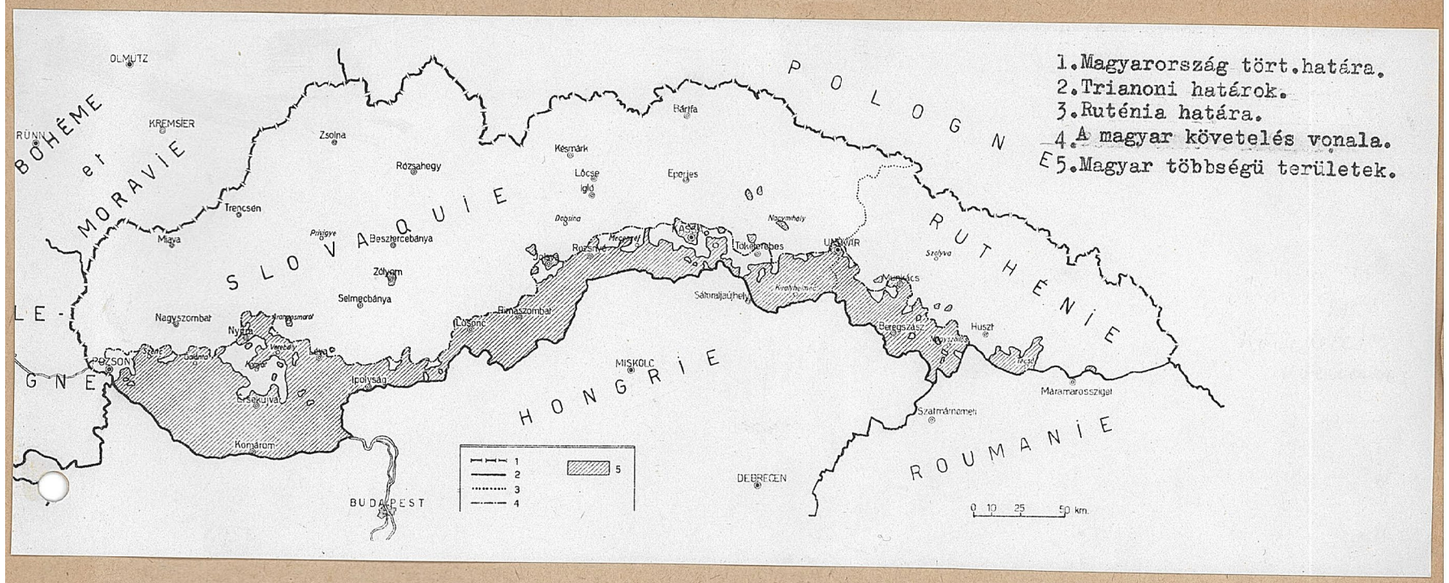

1.Magyarország tört.határa.
2.Trianoni határok.
3.Ruténia határa.
4.A magyar követelés vonala.
5.Magyar többségü területek.

5.

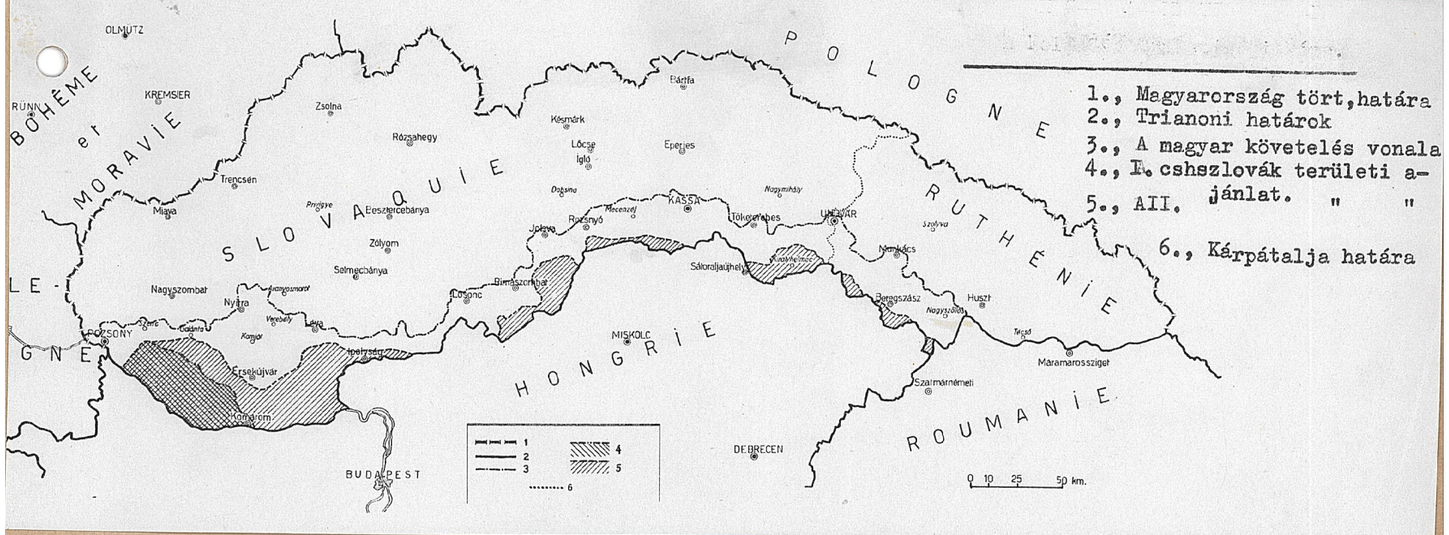

1., Magyarország tört,határa
2., Trianoni határok
3., A magyar követelés vonala
4., Csehszlovák területi a-
5., AII. jánlat. " "
6., Kárpátalja határa

69/b

28.

A Felvidék nemzetiségi képe. Magyar követelések, engedmények, Pozsony és a magyar népszavazási javaslat határainak feltüntetésével. A harmadik csehszlovák területi javaslat. (Ceruzával 6–7. sz.)

CSFK FTI K, RA, 125/2, 70.

6.

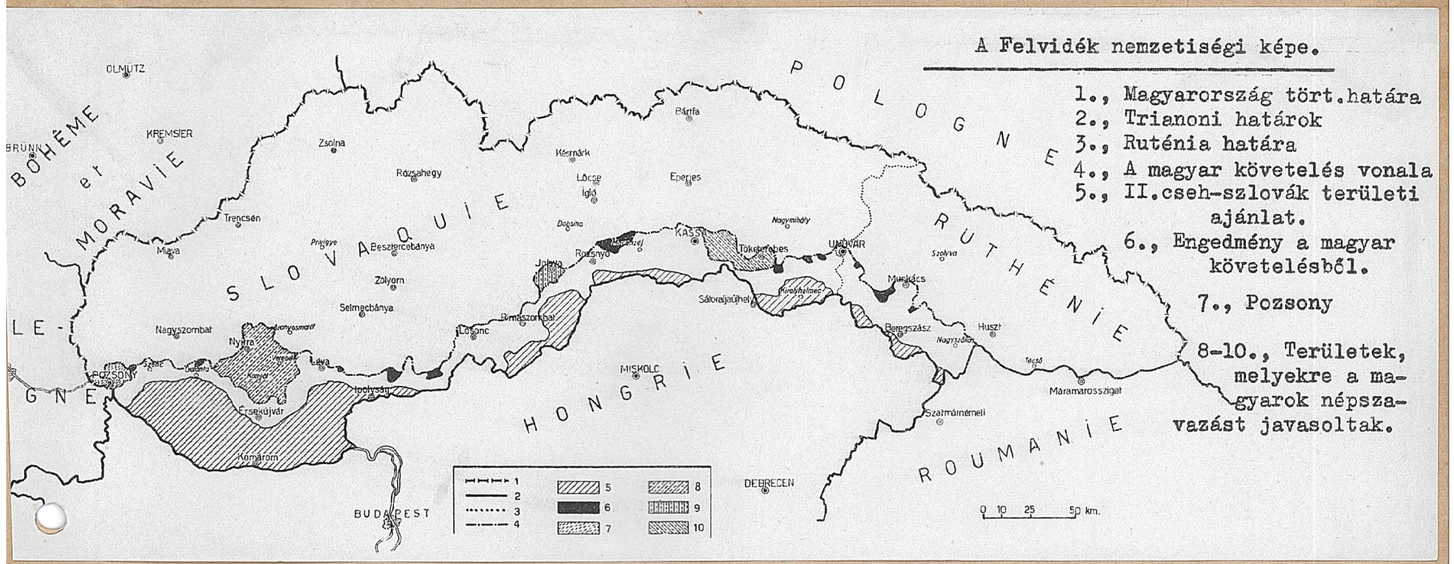

A Felvidék nemzetiségi képe.

1., Magyarország tört.határa
2., Trianoni határok
3., Ruténia határa
4., A magyar követelés vonala
5., II.cseh-szlovák területi ajánlat.
6., Engedmény a magyar követelésből.
7., Pozsony
8-10., Területek, melyekre a magyarok népszavazást javasoltak.

7.

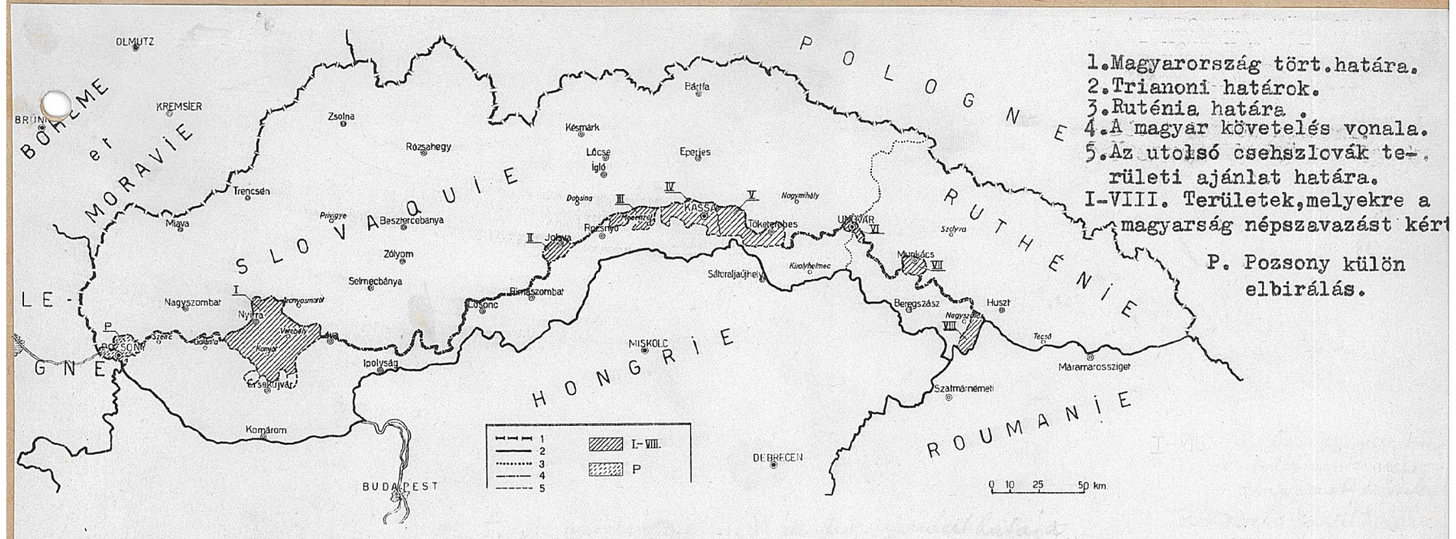

1.Magyarország tört.határa.
2.Trianoni határok.
3.Ruténia határa .
4.A magyar követelés vonala.
5.Az utolsó csehszlovák területi ajánlat határa.
I-VIII. Területek,melyekre a magyarság népszavazást kért
P. Pozsony külön elbirálás.

70.

29.

a) A magyar–szlovák nyelvhatár vidékének és a szomszédos területeknek nemzetiségi térképe 1. lap. (1939). CSFK FTI K;
b) A magyar–szlovák nyelvhatár vidékének és a szomszédos területeknek nemzetiségi térképe 2. lap. (1939). CSFK FTI K.

TRNAVA (NAGYSZOMBAT) 1930.

HLOHOVEC (GALGÓC) 1930.

NITRA (NYITRA) 1930.

TAPOLCANY (NAGYTAPOLCSÁNY) 1930.

ZLATÉ MORAVCE (ARANYOSMARÓT) 1930.

BANSKÁ ŠTIAVNICA (SELMECBÁNYA) 1930

ZVOLEN (ZÓLYOM) 1930.

BRATISLAVA (POZSONY) 1930.

A MAGYAR-SZLOVÁK NYELVHATÁR VIDÉKÉNEK ÉS A SZOMSZÉDOS TERÜLETEKNEK NEMZETISÉGI TÉRKÉPE

I. LAP

A térképen feltüntetett adatok a legutolsó magyar népszámlálások hivatalos eredményeit mutatják és pedig:

a Cseh-Szlovákiától Magyarországhoz visszacsatolt területen az 1938. évi népösszeírását;

Csonka-Magyarország területén az 1930. évi népszámlálását;

Szlovákia területén az 1910. évi népszámlálását.

Ez utóbbi népszámlálás óta a kisebb falvakban a nemzetiségi viszonyok nem változtak lényegesen, a városokban azonban igen. Ezért a térkép margóján feltüntettük Szlovákia városainak 1930. évi (hivatalos cseh-szlovák népszámlálás) adatait is.

FORRÁSOK.

Az 1938. évi Felvidéki Nép-, Földbirtok- és Állatösszeírás. Magyar Statisztikai Közlemények. Új Sorozat. 108. kötet. Budapest, Magyar Kir. Közp. Statisztikai Hivatal, 1939.

Az 1930. évi népszámlálás. Magyar Statisztikai Közlemények. Új Sorozat. 83. kötet. Budapest, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1932.

A Magyar Szent Korona Országainak 1910. évi Népszámlálása. Magyar Statisztikai Közlemények. Új Sorozat. 42. kötet. Budapest, Magyar Kir. Közp. Statisztikai Hivatal, 1912.

Statistický Lexikon Obcí v Republike Česko-slovenskej. III. Krajina Slovenská. Praha, Štátný Úrad Štatistický, 1936.

Készült az Államtudományi Intézetben, Budapest 1942.

MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZET R.T. BUDAPEST

JELMAGYARÁZAT.

A térkép minden községet ábrázol lakosszámának megfelelő nagyságú jellel. 1 mm² befestett terület 25 lakost jelent. A különböző anyanyelvű, illetve nemzetiségű lakosokat a következő színek jelölik:

- MAGYAR
- SZLOVÁK
- NÉMET
- RUTÉN
- CSEH
- EGYÉB

Községhatár.

Megyehatár.

Magyarország és Cseh-Szlovákia között húzott trianoni (1920) határ.

Az 1938. november 2.-án húzott bécsi döntőbírósági határvonal.

A magyar-szlovák határmegállapító bizottság által vont magyar-szlovák államhatár.

LÉPTÉK: 1:200.000

0 1 2 4 6 8 10 20 km

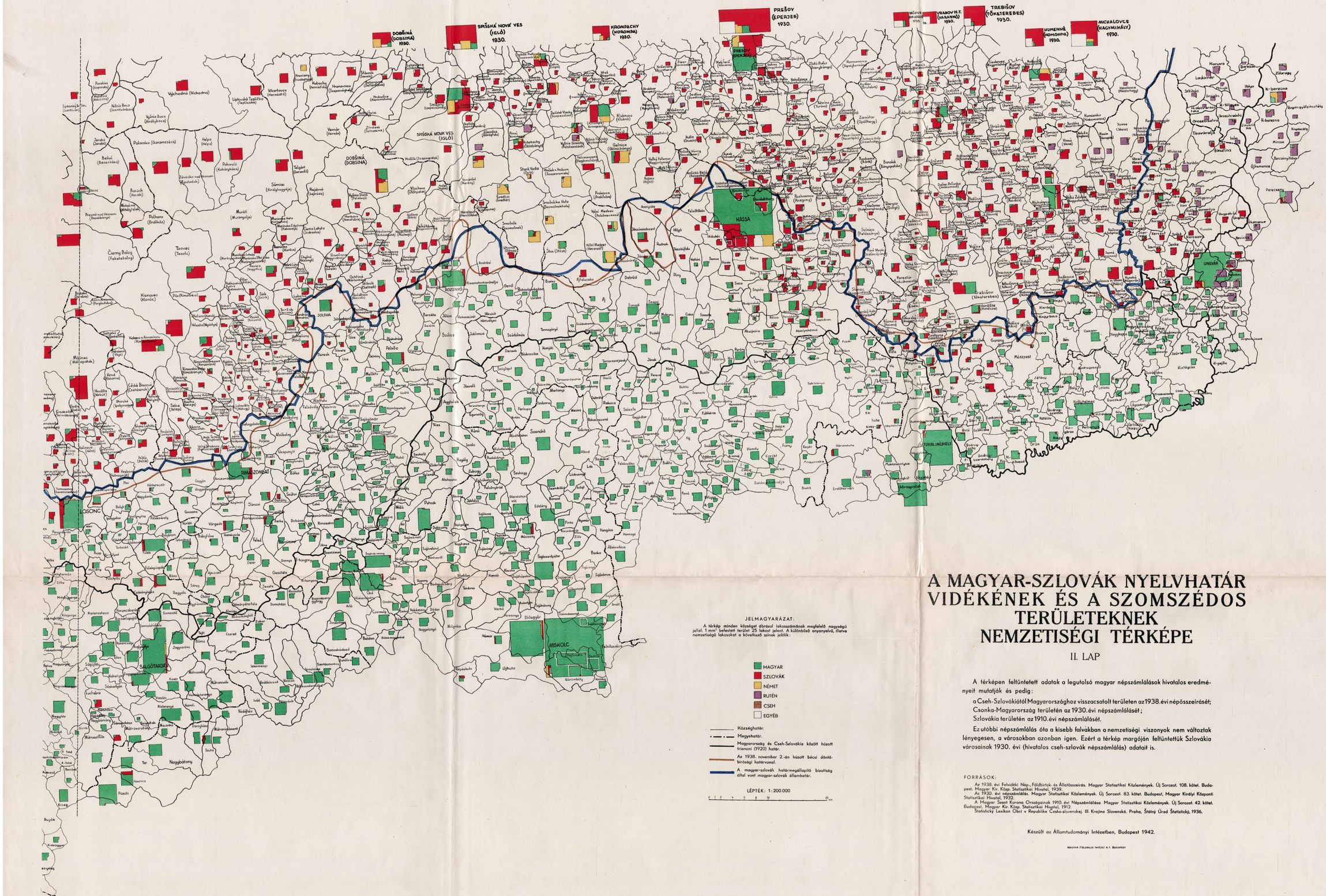

A MAGYAR-SZLOVÁK NYELVHATÁR VIDÉKÉNEK ÉS A SZOMSZÉDOS TERÜLETEKNEK NEMZETISÉGI TÉRKÉPE

II. LAP

A térképen feltüntetett adatok a legutolsó magyar népszámlálások hivatalos eredményeit mutatják és pedig:

a Cseh-Szlovákiától Magyarországhoz visszacsatolt területen az 1938. évi népösszeírását;
Csonka-Magyarország területén az 1930. évi népszámlálását;
Szlovákia területén az 1910. évi népszámlálását.

Ez utóbbi népszámlálás óta a kisebb falvakban a nemzetiségi viszonyok nem változtak lényegesen, a városokban azonban igen. Ezért a térkép margóján feltüntettük Szlovákia városainak 1930. évi (hivatalos cseh-szlovák népszámlálás) adatait is.

FORRÁSOK:

Az 1938. évi Felvidéki Nép-, Földbirtok- és Állatösszeírás. Magyar Statisztikai Közlemények. Új Sorozat. 108. kötet. Budapest, Magyar Kir. Közp. Statisztikai Hivatal, 1939.
Az 1930. évi népszámlálás. Magyar Statisztikai Közlemények. Új Sorozat. 83. kötet. Budapest, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, 1932.
A Magyar Szent Korona Országainak 1910. évi Népszámlálása Magyar Statisztikai Közlemények. Új Sorozat. 42. kötet. Budapest, Magyar Kir. Közp. Statisztikai Hivatal, 1912
Statistický Lexikon Obcí v Republike Česko-slovenskej. III. Krajina Slovenská. Praha, Štátný Úrad Štatistický, 1936.

Készült az Államtudományi Intézetben, Budapest 1942.

MAGYAR FÖLDRAJZI INTÉZET R.T. BUDAPEST

30.

a) A bécsi döntés határvonala és a magyar–szlovák etnikai kontaktuszóna nemzetiségi viszonyai, 1910–1938, I. (Pozsonytól Losoncig terjedő rész);

b) A bécsi döntés határvonala és a magyar–szlovák etnikai kontaktuszóna nemzetiségi viszonyai, 1910–1938, II. (Losonctól Ungvárig terjedő rész).

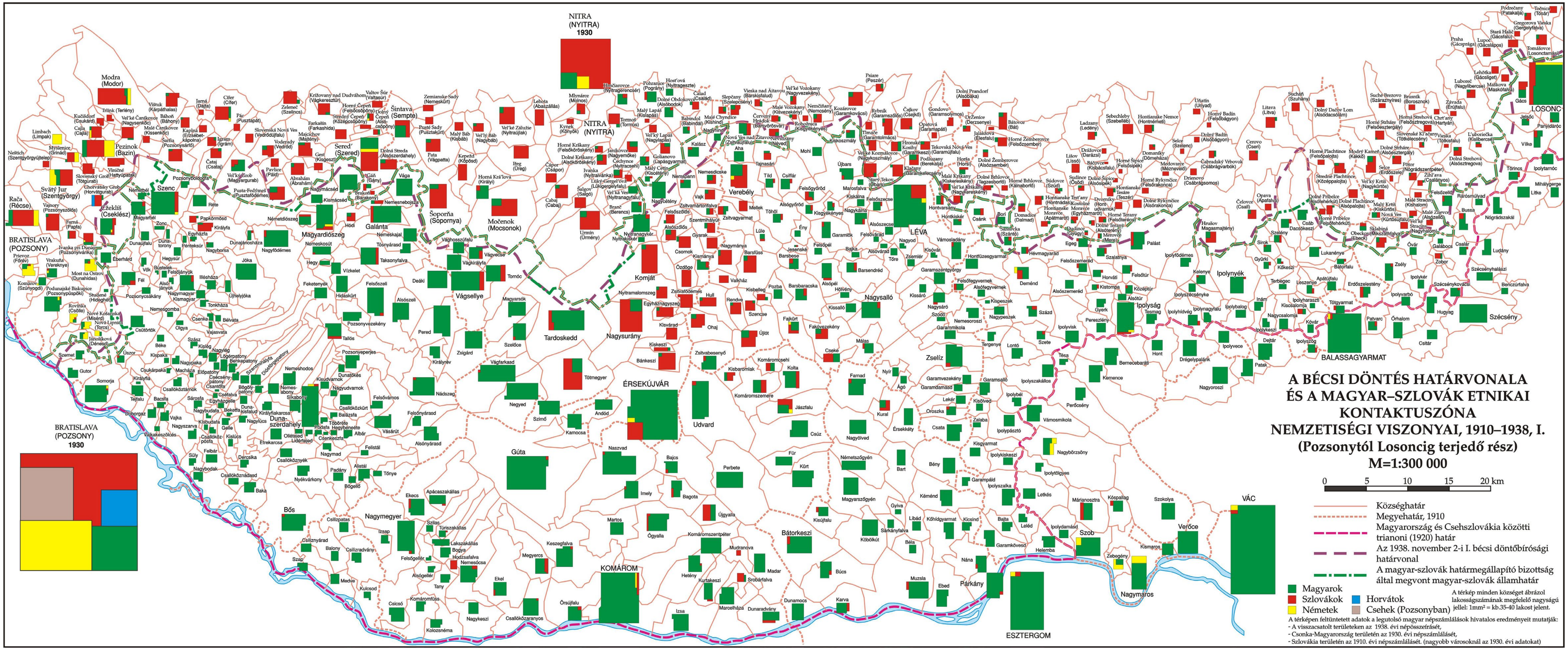
A BÉCSI DÖNTÉS HATÁRVONALA
ÉS A MAGYAR–SZLOVÁK ETNIKAI
KONTAKTUSZÓNA
NEMZETISÉGI VISZONYAI, 1910–1938, I.
(Pozsonytól Losoncig terjedő rész)
M=1:300 000
0 5 10 15 20 km
Községhatár
Megyehatár, 1910
Magyarország és Csehszlovákia közötti trianoni (1920) határ
Az 1938. november 2-i I. bécsi döntőbírósági határvonal
A magyar-szlovák határmegállapító bizottság által megvont magyar-szlovák államhatár
Magyarok
Szlovákok
Horvátok
Németek
Csehek (Pozsonyban)
A térkép minden községet ábrázol lakosságszámának megfelelő nagyságú jellel: 1mm² = kb.35-40 lakost jelent.
A térképen feltüntetett adatok a legutolsó magyar népszámlálások hivatalos eredményeit mutatják:
- A visszacsatolt területeken az 1938. évi népösszeírását,
- Csonka-Magyarország területén az 1930. évi népszámlálását,
- Szlovákia területén az 1910. évi népszámlálását. (nagyobb városoknál az 1930. évi adatokat)
NITRA (NYITRA) 1930
BRATISLAVA (POZSONY) 1930
LOSONC
BALASSAGYARMAT
ÉRSEKÚJVÁR
KOMÁROM
ESZTERGOM
VÁC
LÉVA

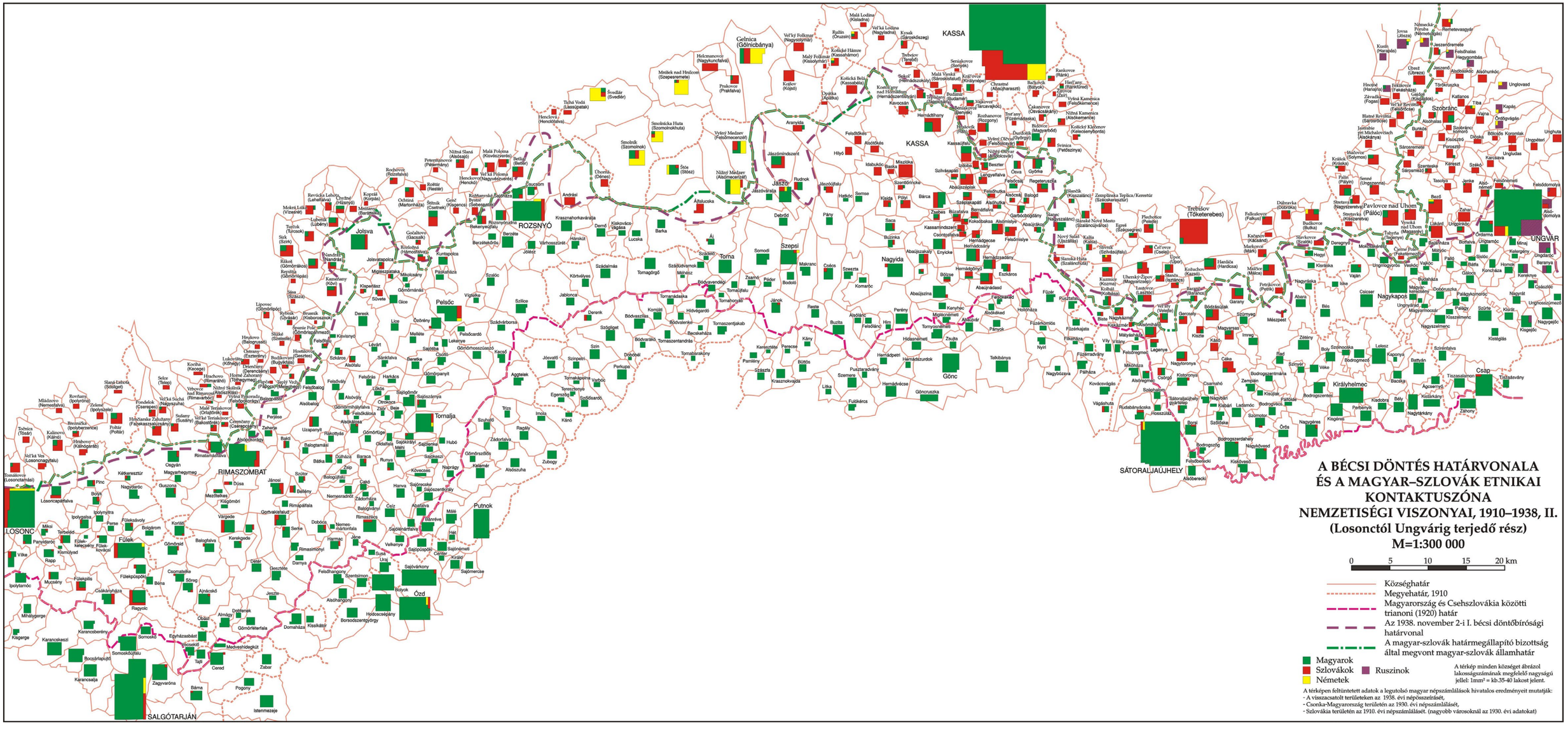
A BÉCSI DÖNTÉS HATÁRVONALA
ÉS A MAGYAR–SZLOVÁK ETNIKAI
KONTAKTUSZÓNA
NEMZETISÉGI VISZONYAI, 1910–1938, II.
(Losonctól Ungvárig terjedő rész)
M=1:300 000
0 5 10 15 20 km
Községhatár
Megyehatár, 1910
Magyarország és Csehszlovákia közötti trianoni (1920) határ
Az 1938. november 2-i I. bécsi döntőbírósági határvonal
A magyar-szlovák határmegállapító bizottság által megvont magyar-szlovák államhatár
Magyarok
Szlovákok
Ruszinok
Németek
A térkép minden községet ábrázol lakosságszámának megfelelő nagyságú jellel: 1mm² = kb.35-40 lakost jelent.
A térképen feltüntetett adatok a legutolsó magyar népszámlálások hivatalos eredményeit mutatják:
- A visszacsatolt területeken az 1938. évi népösszeírást,
- Csonka-Magyarország területén az 1930. évi népszámlálását,
- Szlovákia területén az 1910. évi népszámlálását. (nagyobb városoknál az 1930. évi adatokat)
KASSA
Gelnica (Gölnicbánya)
ROZSNYÓ
Jolsva
Jászó
Torna
Szepsi
Nagyida
Pelsőc
Tornalja
RIMASZOMBAT
Putnok
LOSONC
Fülek
SALGÓTARJÁN
Ózd
Trebišov (Tőketerebes)
Pavlovce nad Uhom (Páloc)
UNGVÁR
Nagykapos
SÁTORALJAÚJHELY
Szobránc
Királyhelmec
Csap
Gönc

31.
Követelési vonalak csehszlovák domborzati térképen.
CSFK FTI K.

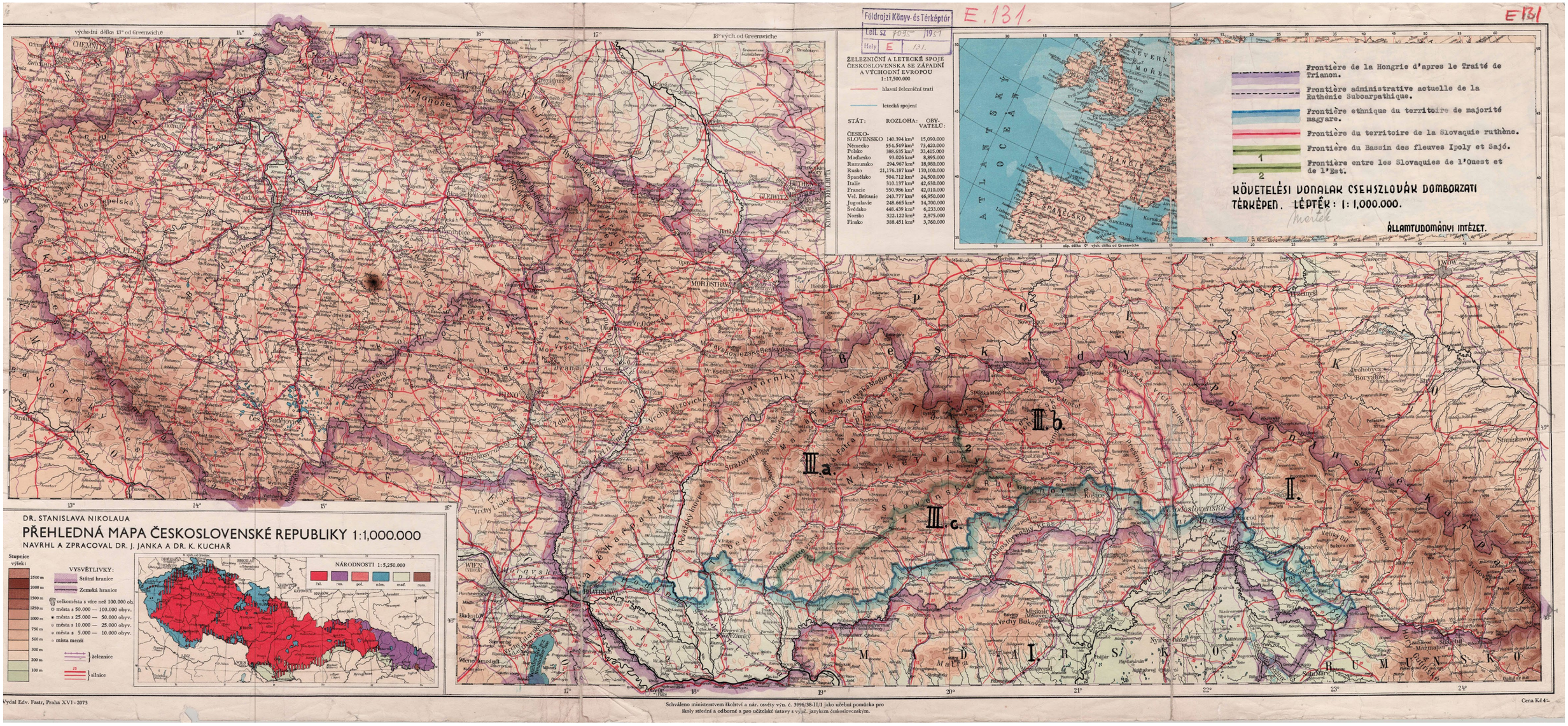

Földrajzi Könyv- és Térképtár
Lett. sz 7095 /1951
Hely E 131.
E.131.
E131
východní délka 13° od Greenwiche
18° vých. od Greenwiche
ŽELEZNIČNÍ A LETECKÉ SPOJE ČESKOSLOVENSKA SE ZÁPADNÍ A VÝCHODNÍ EVROPOU
1:17,500.000
hlavní železniční trati
letecká spojení
STÁT: ROZLOHA: OBYVATELŮ:
ČESKOSLOVENSKO 140.394 km² 15,090.000
Německo 554.549 km² 73,420.000
Polsko 388.635 km² 33,415.000
Maďarsko 93.026 km² 8,895.000
Rumunsko 294.967 km² 18,980.000
Rusko 21,176.187 km² 170,100.000
Španělsko 504.712 km² 24,500.000
Italie 310.137 km² 42,630.000
Francie 550.986 km² 42,010.000
Vel. Britanie 243.777 km² 46,950.000
Jugoslavie 248.665 km² 14,700.000
Švédsko 448.439 km² 6,233.000
Norsko 322.122 km² 2,875.000
Finsko 388.451 km² 3,760.000
Frontière de la Hongrie d'apres le Traité de Trianon.
Frontière administrative actuelle de la Ruthénie Subcarpathique.
Frontière ethnique du territoire de majorité magyare.
Frontière du territoire de la Slovaquie ruthène.
Frontière du Bassin des fleuves Ipoly et Sajó.
Frontière entre les Slovaquies de l'Ouest et de l'Est.
KÖVETELÉSI VONALAK CSEHSZLOVÁK DOMBORZATI TÉRKÉPEN. LÉPTÉK: 1:1,000.000.
ÁLLAMTUDOMÁNYI INTÉZET.
DR. STANISLAVA NIKOLAUA
PŘEHLEDNÁ MAPA ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY 1:1,000.000
NAVRHL A ZPRACOVAL DR. J. JANKA A DR. K. KUCHAŘ
Stupnice výšek:
VYSVĚTLIVKY:
Státní hranice
Zemská hranice
velkoměsta s více než 100.000 ob.
města s 50.000 — 100.000 obyv.
města s 25.000 — 50.000 obyv.
města s 10.000 — 25.000 obyv.
města s 5.000 — 10.000 obyv.
místa menší
železnice
silnice
NÁRODNOSTI 1:5,250.000
čsl. rus. pol. něm. maď. rum.
Vydal Edv. Fastr, Praha XVI - 2073
Schváleno ministerstvem školství a nár. osvěty výn. č. 3996/38-II/1 jako učební pomůcka pro školy střední a odborné a pro učitelské ústavy s vyuč. jazykem československým.
Cena Kč 4.-

32.
Magyarok száma és aránya a felvidéki városokban az 1910., 1919., 1921. és 1930. évi népszámlálások szerint.
CSFK FTI K.

Magyarok száma és aránya a felvidéki városokban az 1910, 1919, 1921 és 1930-as népszámlálások szerint.

Földrajzi
Könyv- és Térképtár
D436 sz.
6336.

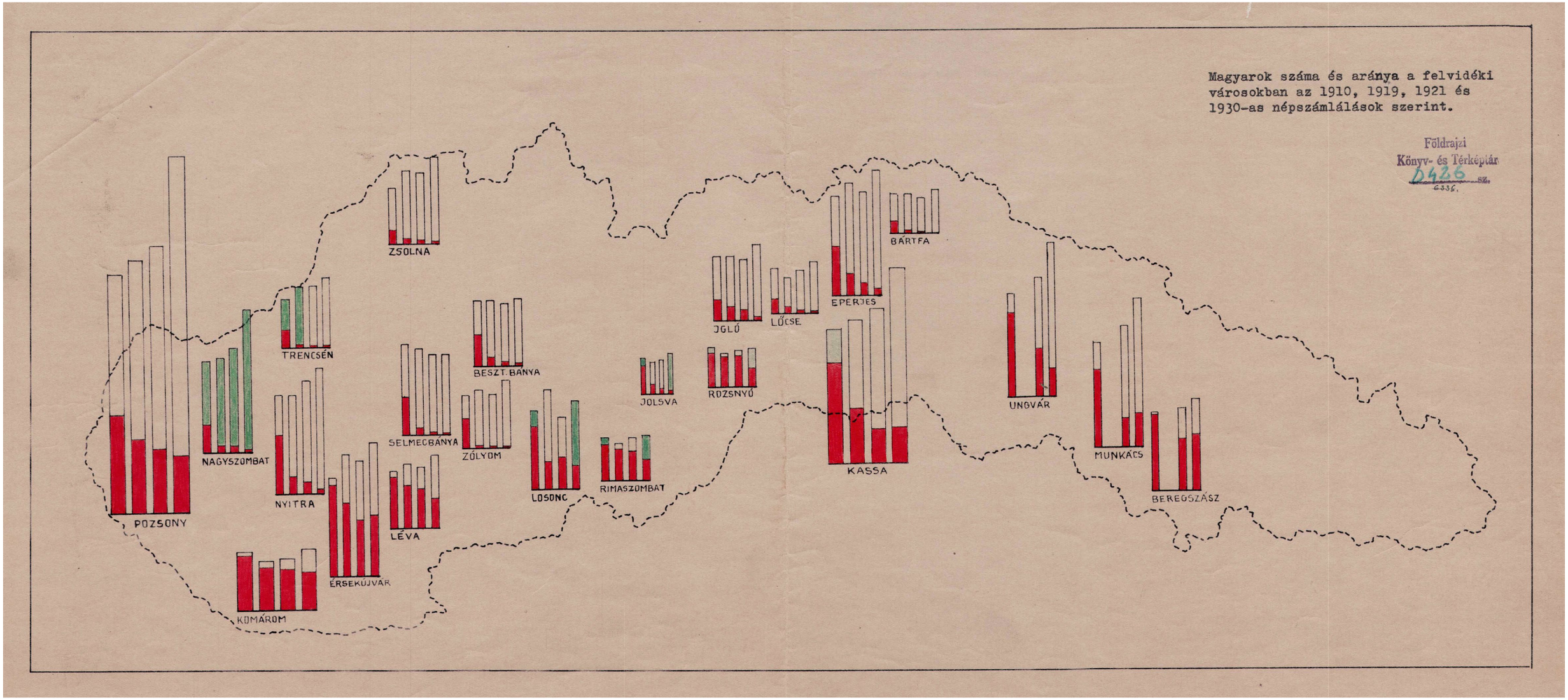

C) A müncheni szerződés, az első bécsi döntés, valamint Cseh-Szlovákia 1939. márciusi megszűnésének területi következményei

33.
A magyar–cseh katonai bizottság által 1938. november 5-én megállapított, ideiglenes érvényű „demarkációs vonal”.
(Budapest), Magyar Királyi Térképészeti Intézet.
CSFK FTI K.

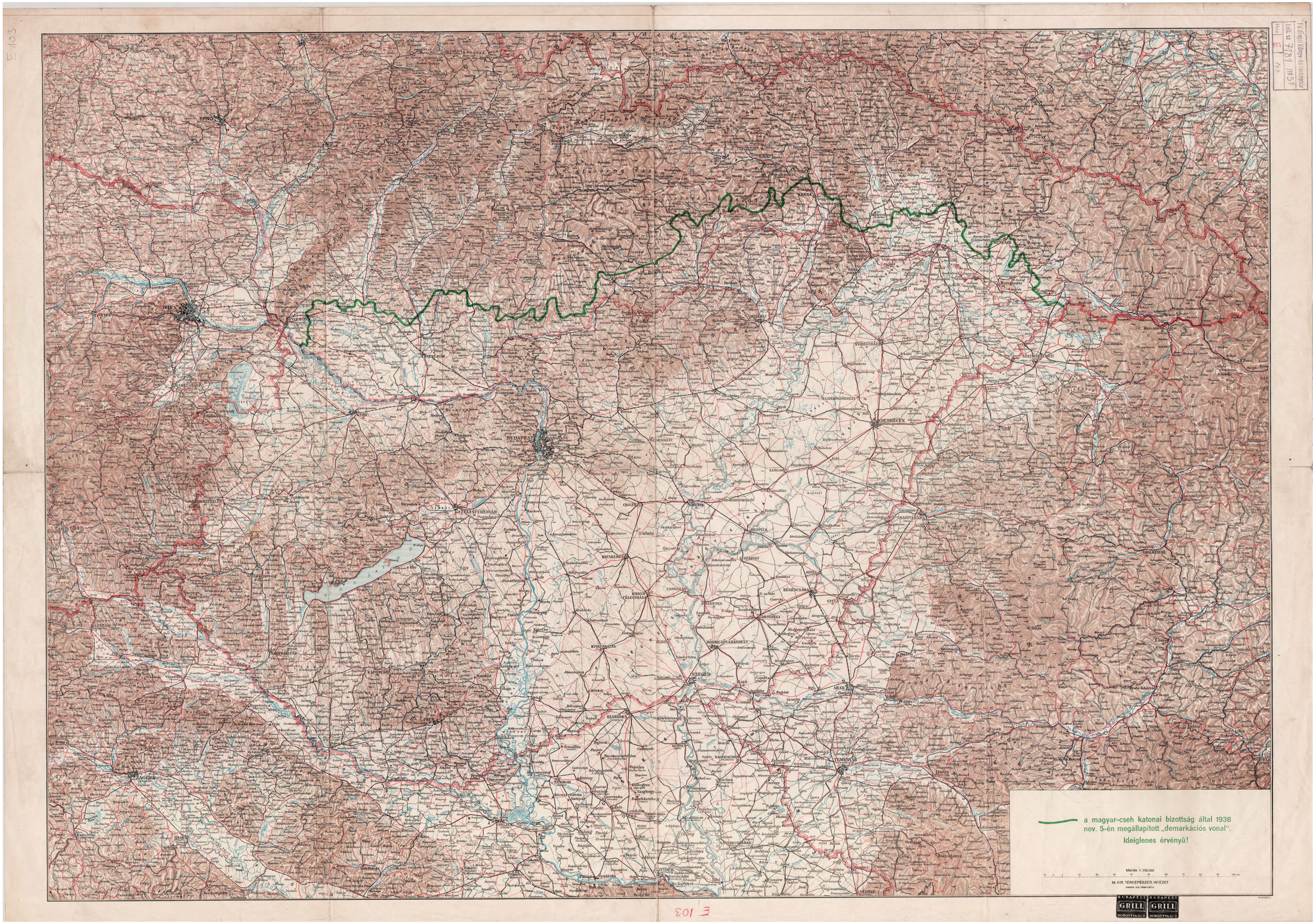
a magyar-cseh katonai bizottság által 1938 nov. 5-én megállapított „demarkációs vonal".
Ideiglenes érvényű!
Mérték 1:750.000
M. KIR. TÉRKÉPÉSZETI INTÉZET
BUDAPEST GRILL DOROTTYA-U. 2
BUDAPEST GRILL DOROTTYA-U. 2
BRNO
WIEN
POZSON
BUDAPEST
DEBRECEN
SZEGED
TEMESVÁR
ARAD
KASSA
MISKOLC
KECSKEMÉT
SZABADKA
ZAGREB
OSLIEK
LIVIDÉK
E 103

E 103

34.
Az első bécsi döntéssel kijelölt határvonal vitás szakaszai.
CSFK FTI K.

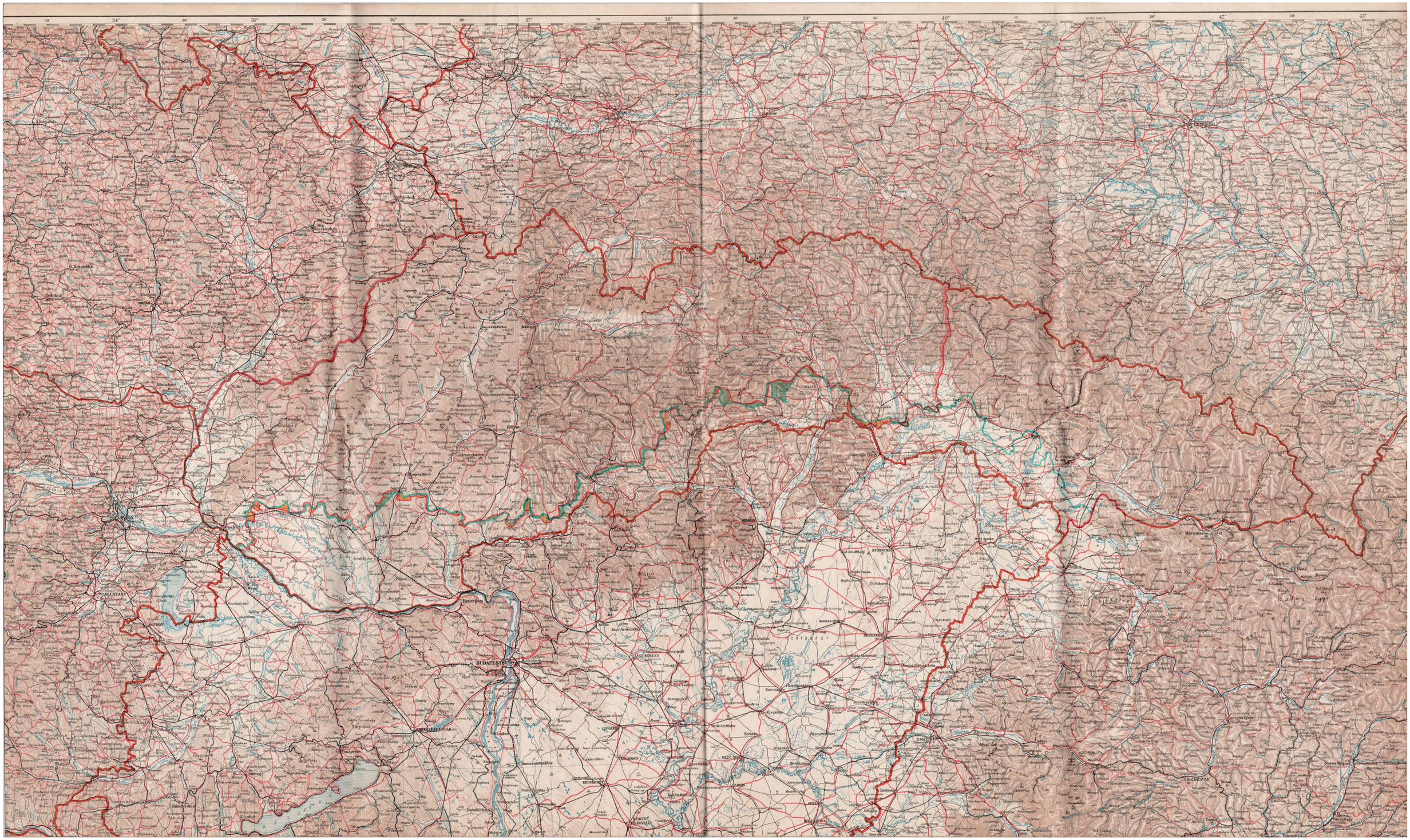
BUDAPEST
WIEN
Eisenstadt
Sopron
Győr
Esztergom
Székesfehérvár
Kecskemét
Szolnok
Debrecen
Miskolc
Nyíregyháza
Kolozsvár
Marosvásárhely
Brassó
Arad
Temesvár
Szeged
Pécs
Kaposvár
Zalaegerszeg
Szombathely
Veszprém
Tatabánya
Salgótarján
Eger
Hatvan
Cegléd
Kalocsa
Baja
Mohács
Siófok
Balaton
Duna
Tisza
Maros
Körös
Ipoly
Rába
Mura
Dráva
Sió
Zala
Bakony
Mátra
Bükk
Tokaj
Gerecse
Vértes
Pilis
Visegrád
Dunakanyar
Csepel-sziget
Margitsziget
Gellértfürdő
Lánchíd
Erzsébet híd
Szabadság híd
Petőfi híd
Összekötő vasúti híd
Vámház körút
Kálvin tér
Ferenc körút
Üllői út
Nagykörút
Hungária körút
Rákóczi út
Baross tér
Keleti pályaudvar
Nyugati pályaudvar
Déli pályaudvar
Népliget
Városliget
Hősök tere
Andrássy út
Vörösmarty tér
Deák Ferenc tér
Astoria
Blaha Lujza tér
Corvin köz
Ferenciek tere
Szabadság tér
Szent István körút
Margit körút
Fő utca
Fő tér
Kossuth Lajos utca
Rákóczi tér
Kossuth tér
Szent István tér
Szent Imre herceg út
Szent Gellért tér
Szent Gellért rakpart
Szent István park
Szent Margit rakpart
Szent Margit híd
Szent Margit sziget
Szent Margit gimnázium
Szent Margit kórház
Szent Margit templom
Szent Margit kápolna
Szent Margit szobor
Szent Margit emlékmű
Szent Margit park
Szent Margit sétány
Szent Margit út
Szent Margit tér
Szent Margit utca
Szent Margit köz
Szent Margit lépcső
Szent Margit híd
Szent Margit sziget
Szent Margit gimnázium
Szent Margit kórház
Szent Margit templom
Szent Margit kápolna
Szent Margit szobor
Szent Margit emlékmű
Szent Margit park
Szent Margit sétány
Szent Margit út
Szent Margit tér
Szent Margit utca
Szent Margit köz
Szent Margit lépcső

35.

Az első bécsi döntés által kijelölt határvonal Magyarország szempontjából kedvező módosítása a Nagyrőce–Jolsva vonalon található magnezitbánya és feldolgozóüzem megszerzése érdekében.

CSFK FTI K.

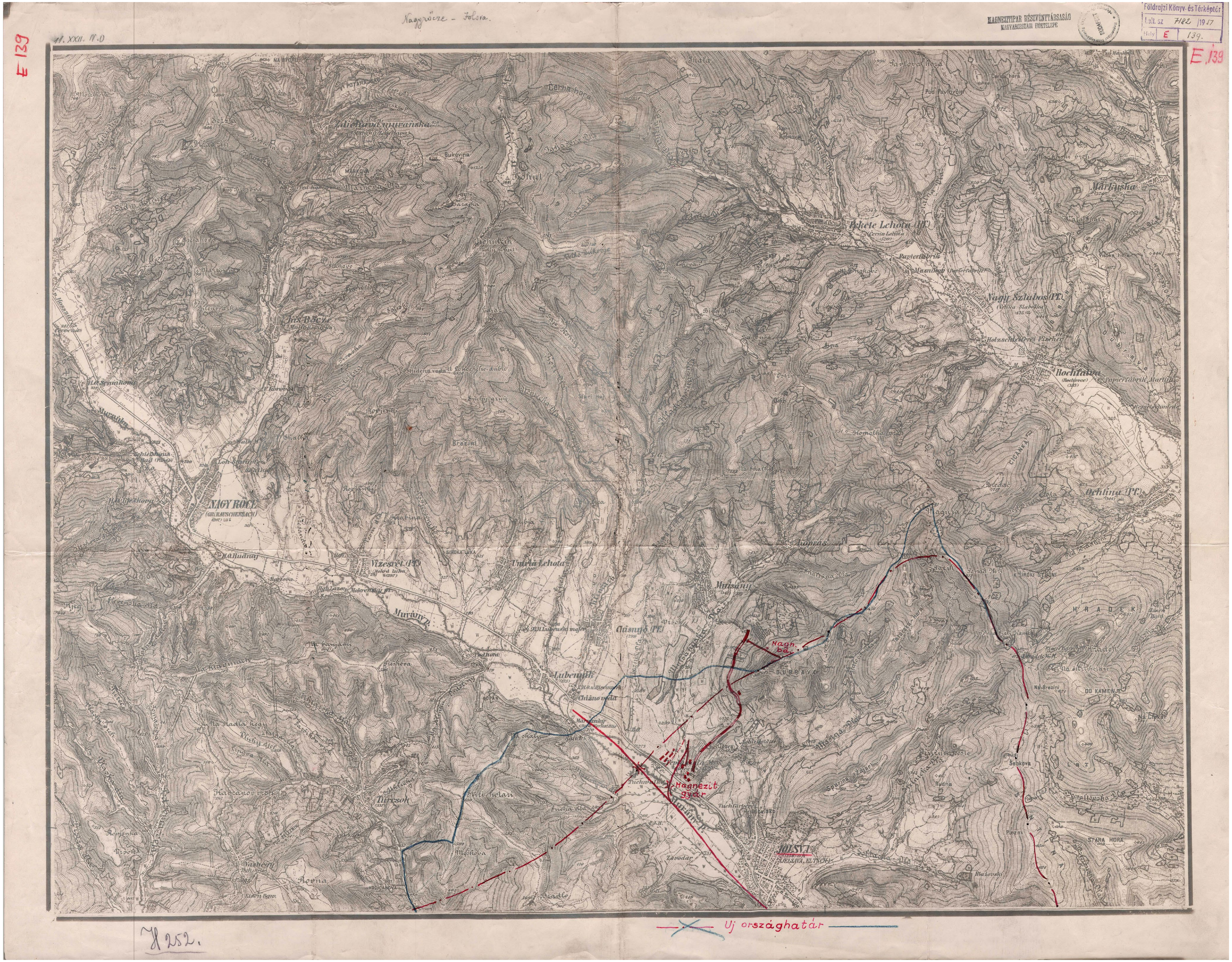
E 139
Nagyröcze - Jolsva.
MAGNEZITIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
MAGYARORSZÁGI FIÓKTELEPE
BUDAPEST
Földrajzi Könyv- és Térképtár
Lelt. sz 7182 /1957
Hely E 139.
E.139
Bukovina
MARKOVA
Černa hora
Pod Pavlovom
Fekete Lehota (Pf.)
(Černa Lehota)
(520)
Markuska
Papierfabrik
Nagy Szlabos (Pf.)
(Velika Slabośka)
(425)
Rochfalva
(Rochovce)
Papierfabrik Martini
Brezini
NAGY RÖCE
(GR. RAUSCHENBACH)
Ochtina (Pf.)
(344)
Vizesrét (Pf.)
ŠIROKA LUKA
Umrla Lehota
Murány p.
Lubenik
(275)
Chižno voda
Mutsány
DUBRAVA
Magn. bá.
Magnezit gyár
K ŠIROKI STRONI
HRADEK
Na Brezini
DO KAMENJE
Na Cipkar
Šebkova
Rudna
Plezak
STARA HORA
Turcsok
(337)
Vashegy
Rovna
HODICANOVA
Zavodar
JOLSVA
(JELŠAVA, ELTSCH)
Mažovski
Uj országhatár
H 252.

36.
A Felvidék nemzetiségi képe az első bécsi döntés után.
Magyar többségű területek a bécsi döntés határával.
CSFK FTI K, RA, 125/2, 71.

8.

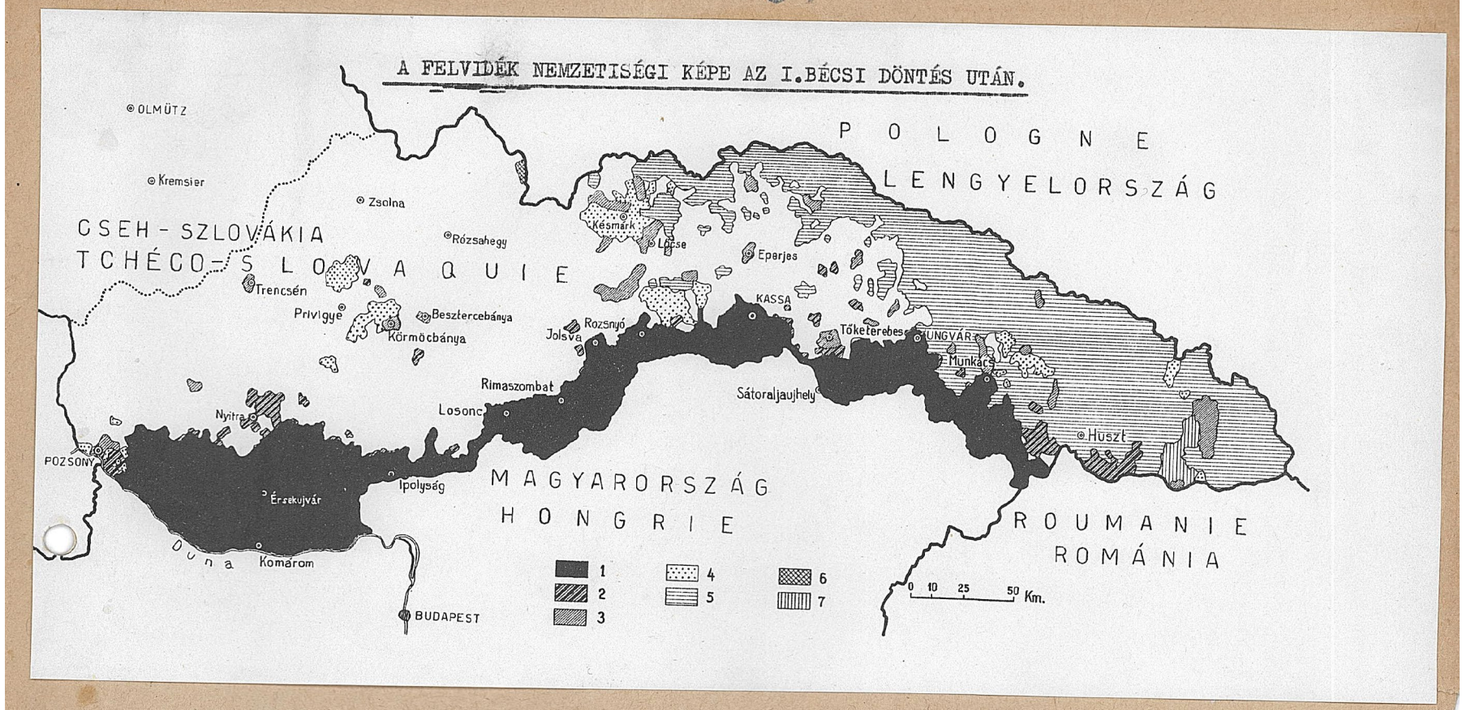

1./ Visszaszerzett terület. 2./ Kimaradt magyar terület. 3./ magyar-német többség.
4./ Németek. 5./ Rutémek. 6./ Lengyelek. 7./ Románok.

9.

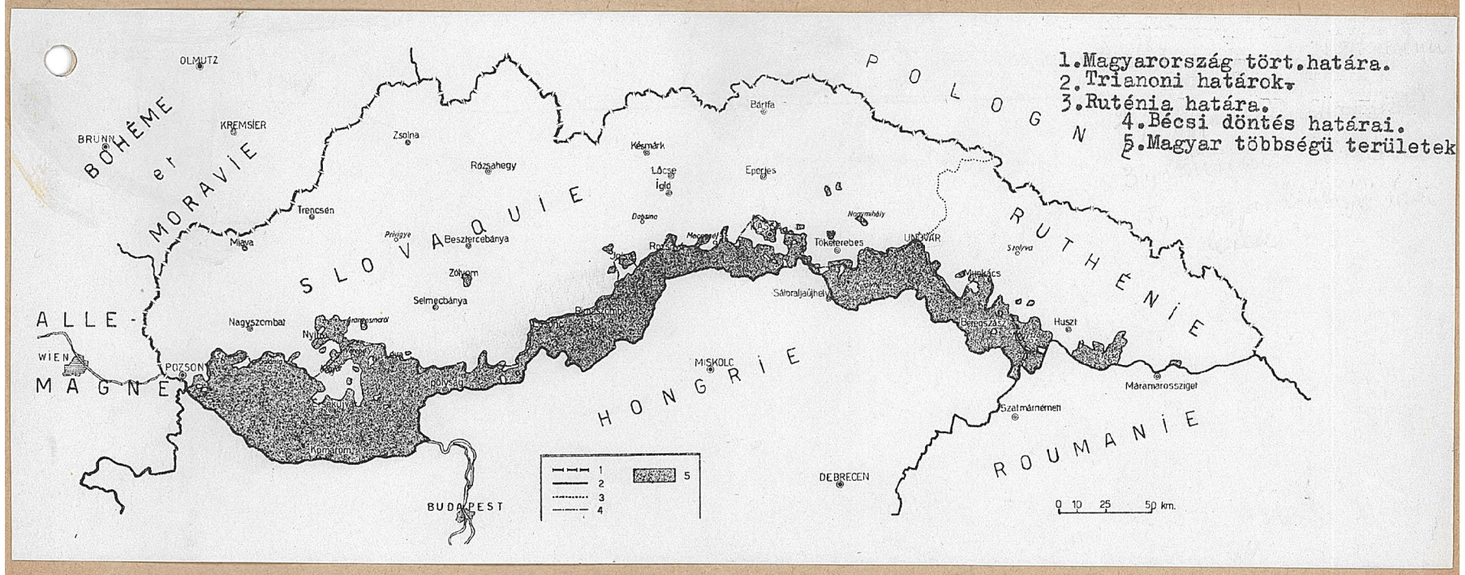

1.Magyarország tört.határa.
2.Trianoni határok.
3.Ruténia határa.
4.Bécsi döntés határai.
5.Magyar többségü területek

71.

37.
Csonka-Magyarország közigazgatási beosztása, 1939. A Magyar Királyi Honvéd Térképészeti Intézet M 421/938 L. számú térképe az első bécsi döntés és a magyar–szlovák „kis háború” nyomán visszacsatolt, „közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyékbe” betagolt területekkel.
CSFK, FTI K, RA, 1. doboz.

CSONKA-MAGYARORSZÁG KÖZIGAZGATÁSI BEOSZTÁSA 1939

VÁRMEGYÉK:

1. ABAÚJ-TORNA
2. BÁCS-BODROG
3. BARANYA
4. BARS és HONT*
5. BÉKÉS
6. BEREG és UGOCSA*
7. BIHAR
8. BORSOD
9. CSANÁD, ARAD és TORONTÁL
10. CSONGRÁD
11. ESZTERGOM
12. FEJÉR
13. GÖMÖR és KISHONT
14. GYÖR, MOSON és POZSONY*
15. HAJDÚ
16. HEVES
17. JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK
18. KOMÁROM
19. NÓGRÁD
20. NYITRA és POZSONY*
21. PEST-PILIS-SOLT-KISKUN
22. SOMOGY
23. SOPRON
24. SZABOLCS
25. SZATMÁR
26. TOLNA
27. UNG
28. VAS
29. VESZPRÉM
30. ZALA
31. ZEMPLÉN

ORSZÁGHATÁR

MEGYE- VAGY KIRENDELTSÉG-HATÁR

JÁRÁSHATÁR

THJ.

MEGYE

VÁROSOK JELÖLÉSE: A megyei városok területe megyéjük színével egy színfokozattal, a törvényhatósági jogú városoké pedig két színfokozattal sötétebb.

KIRENDELTSÉGEK:

32. UNGI (székhelye Ung)
33. BEREGI (székhelye Munkács)
34. MÁRAMAROSI (székhelye Huszt)

*) Közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék.

A megye- és kirendeltség székhelyét vastag, a járás székhelyét vékony alábetűs, az összetartozó járásrészeket azonos római számok jelzik.

Mérték 1:750.000

M. KIR. HONVED TÉRKÉPÉSZETI INTÉZET.

38.
Magyarország új északi határvidéke. I. (Nyugati rész), a Pesti Hírlap térképe.
CSFK FTI K.

C 4060

MAGYARORSZÁG UJ ÉSZAKI HATÁRVIDÉKE

I. NYUGATI RÉSZ (KELETI RÉSZ A TULOLDALON)

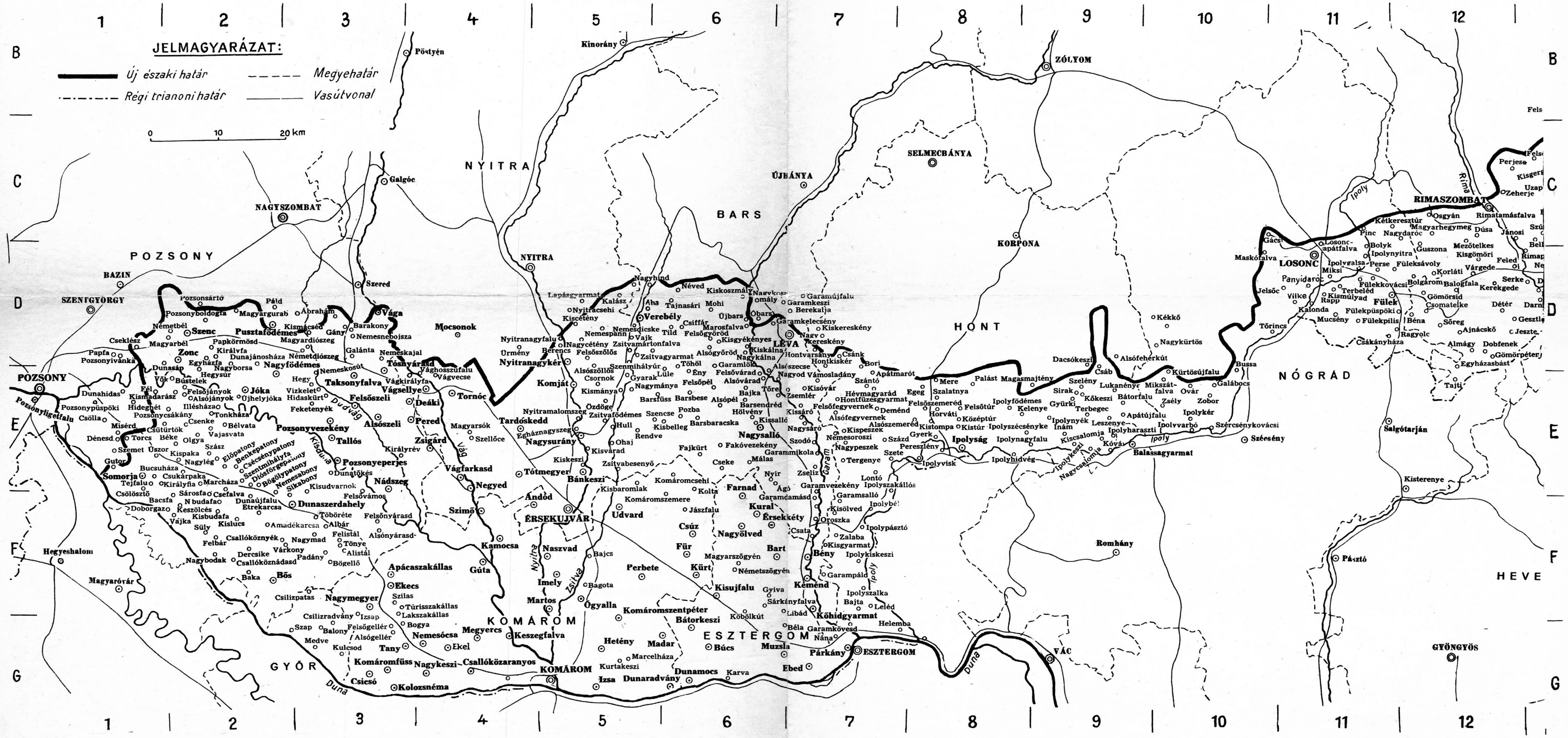

A PESTI HIRLAP TÉRKÉPE

MTA Földrajztud. Kut. Int.
KÖNYVTÁR
LELT. A 3019 /2011
HELY C 4060

MTA FÖLDRAJZI
KÖNYVTÁR

39.
Magyarország új északi határvidéke II. (Keleti rész), a Pesti Hírlap térképe.
CSFK FTI K.

C 4060

MAGYARORSZÁG
UJ ÉSZAKI HATÁRVIDÉKE

II. KELETI RÉSZ (NYUGATI RÉSZ A TULOLDALON)

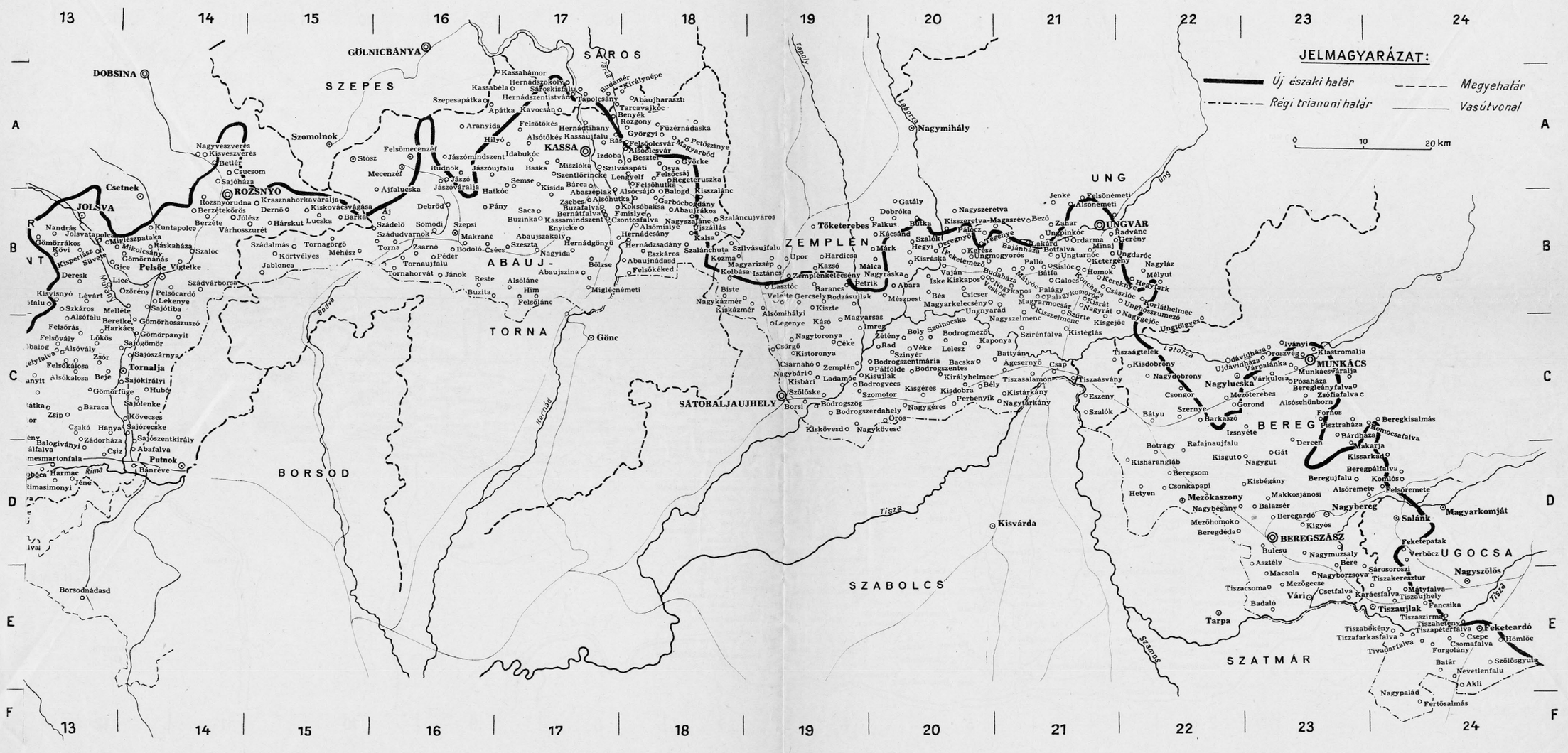

A PESTI HIRLAP TÉRKÉPE

MTA FÖLDRAJZI KÖNYVTÁR

D) Európa és Közép-Európa határváltozásai 1910 és 1947 között

40.
Rónai András: Közép-Európa országhatárai 1910 óta. Uő: Területi problémák Közép-Európában című írás melléklete. Földrajzi Zsebkönyv, 1947. CSFK, FTI K, RA.

Rónai András dr. Területi problémák Közép-Európában c. cikkhez.

Földrajzi Zsebkönyv 1947.

41.
Európa politikai térképe. (Budapest), Magyar Királyi Honvéd Térképészeti Intézet, 1942. CSFK FTI K.

EURÓPA

1:8,000.000

TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE A M. KIR. HONVÉD TÉRKÉPÉSZETI INTÉZET

A TÉRKÉP TARTALMA EURÓPÁNAK 1941. NOVEMBER 1-I KÉPET TÜNTETI FEL.

42.
Hungary: Territorial Changes [Magyarország területi változásai], s. l. Department of State, Division of Geography and Cartography. s.d. CSFK FTI K, jelzet nélkül.

PROVISIONAL

UNRESTRICTED
Hungarian Series, Map 2

FREE

HUNGARY: TERRITORIAL CHANGES

76

ADMINISTRATIVE DISTRICTS OF TRIANON HUNGARY

1. Abaúj-Torna
2. Bacs-Bodrog
3. Baranya
4. Békés
5. Bereg, Ugocsa es Szatmar
6. Bihar
7. Borsod, Gömör és Kishont
8. Csanad, Arad és Torontal
9. Csongrád
10. Fejér
11. Győr, Moson és Pazsony
12. Hajdu
13. Héves
14. Jász-Nagykun-Szolnok
15. Komárom és Esztergom
16. Pest-Pilis-Solt-Kiskun
17. Somogy
18. Sopron
19. Szabolcs és Ung
20. Tolna
21. Vas
22. Veszprém
23. Zala
24. Zemplén

Compiled and drawn in the Department of State, Division of Geography and Cartography March 23, 1944 1252 E

43.
Zentral-Europa. [Közép-Európa], 1941. CSFK, FTI K.

ZENTRAL - EUROPA

Kt 5

Földrajzi
Könyv- és Térképtár
D 100